

WILLIAM MANCHESTER
ADIO, ÎNTUNERIC!

• Memorii din războiul Pacificului •

Traducerea:

ELENA OPREA-FRĂȚILĂ



virtual-project.eu

Editura POLITICĂ

1986

• Sânge care nu s-a șters niciodată

Avionul nostru, un Boeing 747, zboară spre Vest, îndepărtându-se de California, deasupra căreia s-a coborât deja întunericul, gonind peste Pacific spre soare, spre ochiul incandescent al lui Dumnezeu; dar trei ore mai târziu față de fusul orar al Coastei de Vest, amurgul se lasă ușor, într-o succesiune de valuri liliachii.

Nuanțele de acvamarin devin turcoaz; din turcoaz, albastru; albastrul, violet și violetul, roșu; roșul, purpuriu. Văzută prin paharul meu de cocteil, lumina pălește pe măsură ce se lasă întunericul; devine opalescentă, crepusculară. În amurg simt încă pe obraji lumina slabă a soarelui și o gust parcă în paharul meu cu Martini. Avionul se ridică deasupra unui front de furtună, cerul se întunecă de norii care clocotesc și spumegă deasupra noastră, ca niște talazuri. Seara mă apasă cu toată greutatea ei. Amintiri vechi, fantasmă înăbușite timp de mai bine de o treime de secol încep să se trezească. Aud parcă aievea ritmul valurilor care se sparg pe plaje îndepărtate, albe ca zăpada. Mai beau un păhărel și constat, pentru a nu știu câta oară, că nu-ți poți îneca necazurile, cel puțin pe cele reale – dacă sunt reale, ele știu să înoate. Una dintre cele mai urâte amintiri, pe care o îngropasem de mult în străfundul memoriei, îmi revine atât de clar în minte încât, înspăimântat și copleșit de remușcări și rușine, mă salt din fotoliu, forțând centura de siguranță.

Îmi amintesc de primul om pe care l-am ucis.

Era o colibă mică pe Motobu, cocoțată în vârful unei coline care dădea spre Marea Chinei de Est. O cocioabă de pescar atât de obișnuită, încât mai nimeni, în afară de mine, n-o remarcase. O observasem, deoarece priveam tocmai spre ea într-un moment crucial. Coliba se afla între noi și Compania B a Batalionului 1. Se zvonea despre această companie că suferise pierderi din cauza trăgătorilor de elită. Se bănuia că țintașii japonezi se ascundeau în tranșee. Dar, când tocmai priveam în direcția aceea, am văzut prăbușindu-se doi băieți din Compania B și, după unghiul lor de cădere, mi-am dat seama că s-a tras de la o fereastră din cealaltă parte a colibei. În același timp am văzut că mai erau ferestre și pe partea dinspre noi, ceea ce însemna că, odată ce trăgătorul avea să pună la respect Compania B, se putea întoarce împotriva noastră. Stăteam în tranșee cu Barney Cobb. Eram bine protejați din față, iar în dreapta noastră se aflau pușcașii marini din Regimentul 22; dinspre colibă însă eram descoperiți și șanțul nu era destul de adânc ca să ne putem adăposti în siguranță. De câte ori mă uitam spre ferestrele cocioabei, vedeam orbita goală a morții.

Situația era tot atât de clară ca și concluzia unei teoreme euclidiene, dar starea mea de spirit era extrem de complicată. S.L.A. Marshall afirmă undeva că în timpul luptei omul obișnuit se află adeseori în dezavantaj, deoarece el vine dintr-o civilizație în care agresiunea ce ajunge până la omor este interzisă și neacceptată. Această teorie mi se potrivea de minune. Oroarea pe care o aveam față de violență era atât de înrădăcinată în mine, încât eram incapabil să mă iau la bătaie cu alți copii. De atunci însă viața își pierduse din preț pentru mine. „O educație de două mii de lire sterline nu înseamnă nimic în fața unui Jezail de zece rupii” a scris Kipling, referindu-se la luptele de la frontiera de nord-est a Indiei. Situația mea era asemănătoare celei descrise în celebrul anunț din grădina zoologică din Paris: „Atenție: animal periculos; atacat, se apără”. Reacționam conform unui principiu biologic de bază, formulat pentru prima oară de zoologul german Heini Hediger în cartea sa *Skizzen zu einer Tierpsychologie um und im Zirkus*. Hediger a observat că există o anumită distanță, variabilă de la o specie la alta, dincolo de care animalul se va retrage, în timp ce în limitele ei va ataca. El le numește „distanță de retragere” și „distanță critică”. Era evident că mă aflam la o „distanță critică” de colibă. Sosise momentul să acționez și să rezolv situația cu orice risc. Trebuia făcut *ceva*. Nu-mi rămânea decât să acționez rapid sau să mor.

Nu aveam prea multe soluții de ales. Ca să mă mișc spre interiorul insulei, nu-mi convenea; dușmanul se afla și acolo. Eram pe flancul stâng al liniilor noastre și nu prea mă vedeam întorcând spatele colibei și luând-o la goană printre cei ce mai supraviețuiseră din batalionul nostru, țipând ca un laș, „Mă fugărește un japonez! Mă fugărește un japonez!”. Aș fi putut, bineînțeles, da ordin unuia dintre oamenii mei să-l lichideze pe trăgător; dar jucam rolul subofițerului din poemul lui Kipling, subofițer, care e veșnic în căutarea oii negre și dacă aș fi ocolit-o, ei nu mi-ar fi iertat-o niciodată. Nu eram sigur nici că ordinul meu avea să fie executat. Eram un tinerel stângaci și deșirat, lipsit cu desăvârșire de ceea ce infanteriștii de marină numeau „spirit de comandă” – putere de fascinație – și aveam sub comanda mea 19 oameni extrem de nedisciplinați. Nu puteam fi sigur nici măcar că Barney se va urni din loc. Războiul și nu politica creează tovărășii ciudate. Însuși faptul că-l depășisem în grad pe Barney părea bizar. Era un tip ca un taur – masiv și blond, cu păr țepos, mustață zbârlită și trup puternic. Înainte de război, concurase pentru colegiul Brown în întrecerile universitare la înot, la stilul bras, și mă lăsase cu mult în urmă la două probe. Prețuiam respectul pe care mi-l purta și pe care lașitatea l-ar fi anihilat. Așa că l-am întrebant dacă avea niște grenade. Nu avea nici el, nici altcineva din grupă. Lipsa de grenade era cronică. Acest dialog nefructuos a durat puțin, dar fiecare moment îmi micșora șansele față de pușcașul nipon. În cele din urmă, transpirat de frică – cea mai mare teamă pe care o simțisem până atunci – am tras adânc aer în piept și, strigându-i lui Barney „Acoperă-mă!”, am pornit-o glonț spre colibă, în mici salturi, înaintând în zig-zag, aruncându-mă la pământ după fiecare doisprezece pași și neuitând să mă rostogolesc. Ajunsesem

aproape de intrare, când mi-am dat seama că nu purtam cască. Capul îmi era acoperit doar de bonetă. Încălcaseam ordinele: nu purtam echipamentul de luptă. Îmi amintesc cum speram, ca prostul, că nimeni nu o să mă raporteze.

Înfrișat de-a binelea, am sărit pe pragul colibeii. M-am oprit brusc. Simțeam cum mi se zbate maxilarul, ca un bec care semnaliza că ceva nu-i în ordine. Nenumărate valve mi se deschideau și închideau în stomac. Gura îmi era uscată, picioarele îmi tremurau, privirea îmi era împăienjenită. Apoi vederea mi s-a limpezit. Am tras siguranța revolverului, am lovit ușa cu piciorul drept și am sărit înăuntru. Iar m-a cuprins frica. Intrasem într-o încăpăre goală. Mai era încă o ușă în fața celei pe care o scosesem din țâțâni, ceea ce însemna că mai exista o cameră și că inamicul se afla acolo, fiind prevenit de zgomotul făcut când am spart ușa. Dar intrasem în horă și era cu neputință să mai dau înapoi. M-am năpustit deci în cealaltă încăpăre și l-am văzut ca pe o umbră în dreapta mea. M-am întors spre el, m-am ghemuit, am apucat pistolul cu ambele mâini și am tras.

Nu numai că era primul soldat japonez în care trăgeam, era și unicul pe care îl vedeam de aproape. Un omuleț dolofan, îndesat într-o uniformă mult prea strâmtă, cu fața ca o lună, cu picioare masive și butucănoase, înfășurate în moletiere de un kaki spălăcit. Spre deosebire de mine avea cască, era echipat deci să ucidă. Dar nu-mi putea face nimic. Înhamat cu pușca Arisaka, mă auzise, încercase să se întoarcă spre mine, însă se încurcase în curele și nu se putea elibera. Ochii i se roteau cuprinși de panică. Dându-și seama că nu-și poate degaja brațele ca să se apere, se retrăgea spre un colț al încăperii cu mișcări ciudate, ca de crab.

Primul meu glonte nu-l nimeri, înfigându-se în peretele de paie, dar cel de-al doilea îl lovi în plin, străpungându-i artera femurală. Pulpa stângă înflori parcă, ca să se transforme apoi rapid într-o masă vâscoasă. Un val de sânge țâșni din rană, urmat de altul care i se revărsa pe picioare, făcând o baltă pe podeaua de lut. Amuțise și privea în jos, spre sânge. Își înmuie o mână în el și, fără să vrea, se mânji cu roșu pe obraz. Umerii îi tresăriră ușor, de parcă cineva îl bătuse pe spate. Se prăbuși la pământ și muri. Eu continuam să trag, risipind bunul statului.

Mi se părea că am și început să percep emanția cafenie a celui ucis de curând, o miasmă acră, pătrunzătoare, diferită de tot ce știam. Dar ca să recunoști moartea la această distanță sau să o „miroși” nu-i nevoie de nicio experiență anterioară. Îți dai seama imediat, după convulsiile spastice și horcăitul care, în cazul lui, nu era zgomotos, ci dezaprobator și conciliant, cum este comportarea unui japonez politicos. Continuă să se lase în jos, până ajunse la podeaua de lut. Își dădu peste cap ochii încețoșați. Aproape imediat o muscă i se așeză pe globul ochiului stâng. Și încă una. Nu-mi dau seama cât timp am stat acolo să-l privesc. Știam din luptele precedente care este soarta unui cadavru. Avea să se umfle și să se baloneze, revărsându-se din uniformă. Apoi fața urma să i se schimbe din galben în roșu, în purpuriu, în verde și în negru. Povestindu-mi cele petrecute la Argonne, tata omisese anumite fapte esențiale. Un sentiment de scârbă, de ură împotriva mea însumi îmi puse un nod în gât, înăbușindu-mă.

Scuturând capul ca să mă dezmeticesc, mi-am schimbat încărcătorul Coltului 45 cu altul plin. Apoi m-a cuprins un fior și am început să tremur din toate mădulele. Am exclamat cu vocea încă răgușită de spaimă „Îmi pare rău!”. Am vomitat, murdărindu-mă peste tot. Recunoșteam rația C de fasole pe jumătate digerată scurgându-mi-se în jos pe haine, și am simțit mirosul de vomă amestecat cu cel al corditei. În același timp am reperat încă o miasmă. Urinasem pe mine. M-am întrebat pe moment de ce excrețiile noastre devin atât de dezgustătoare în clipa în care părăsesc trupul. Apoi Barney dădu buzna peste mine, cu carabina în poziție de tragere, negru la față, de parcă el, nu eu, tocmai se legase părtaș cu moartea. Se repezi spre leșul japonezului, îl apucă de ceafă și de gât, după care îi dădu drumul, mulțumit că era mort. M-am minunat de curajul său. Eu n-aș fi putut face niciun pas spre colțul unde se afla cadavru. Barney se apropie de mine, apoi se dădu înapoi scârbit de duhoare și îmi spuse: „Slim, puți”. N-am zis nimic. Știam că nu eram altceva decât lacrimi, suspine și pantaloni murdari. Îmi amintesc că mă întrebam în tăcere: *Asta să fie oare ceea ce înțeleg ei prin vitejie remarcabilă?*

• Fantoma jelită de vânt

PROLOG

Visele au început după ce mi-am aruncat pistolul în râul Connecticut. Fiind al meu, puteam să-l arunc: am fost, bănuiesc, singurul infanterist de marină care în cel de al doilea război mondial a trebuit să-și cumpere el însuși arma. Coltul meu 45 îmi fusese furat și ascuns de un caporal dement, cu o zi înainte de a ne imbarca pentru Okinawa. Iar comandantul batalionului mi-a spus cu regret că nu era prevăzut nimic pentru rezolvarea unui astfel de caz. Mi-a făgăduit arma primului om care avea să fie răpus pe plajă. Nu prea convins, am cumpărat un Colt de la un sergent din aprovizionare, care nu avea să fie niciodată destul de aproape de linia frontului ca să audă cel puțin artileria. Tranzacția era ilegală, bineînțeles, dar mi-a dat o chitanță pentru 35 de dolari, iar la sfârșitul războiului am păstrat pistolul. A stat, neîncărcat și necurățat, în spatele fișierului timp de 23 de ani, până la asasinarea lui Bob Kennedy. Atunci, împins de un impuls, ca o reacție împotriva tuturor armelor, l-am aruncat. Credeam că astfel avea să se rupă ultima verigă care mă lega de război. Kilroy, pentru mine, nu mai era acolo.

Atunci au început coșmarurile. Am avut totdeauna vise ciudate. Puteam să mă trezesc, întrerupând un vis; să merg la toaletă, să mă reîntorc în pat, să adorm și să continui visul de unde îl lăsasem. Pot să visez că joc tenis și să mă trezesc cu cotul țepăn. Rareori beau mai mult decât un pahar, dar uneori visez că sunt beat turtă și mă trezesc mahmur. Nu durează nici douăzeci de secunde, dar până să-mi vin în fire am și pus mâna pe o aspirină. Odată, după ce visasem că escaladam muntele Matterhorn, m-am trezit extenuat. Dar coșmarurile mele, care se repetau acum, erau totuși diferite de cele precedente. De obicei visez în culori. Coșmarurile acelea erau în clar obscur, doar negru și alb, ca filmele vechi. Sub un cer magelanic, cu stele ca niște așchii de diamant, se ridica un deal întunecat, răscolit de obuze, având povârnișurile presărate cu bulgări de pământ, care purtau urmele de neconfundat ale sângelui proaspăt închegat. Aerul duhnea de miasma excrementelor și a cărnii în descompunere, iar suprafața plină de gropi părea iadul arzând pe dinafară. Doi oameni urcau anevoie, din direcții opuse. Unul, îmbrăcat în haine de luptă înămolite, cu casca camuflată, ca să se deosebească de pifani, era tânărul sergent de marină, deșirat, galben din cauza atebrinei și îndrăzneț, care îmi purta numele în 1945. Celălalt era bărbatul trupeș, chel, tipul fraților Brooks, care mi-l poartă astăzi.

Se întâlneau pe creastă, stând față în față, în noapte - ca o oglindă și obiectul pe care îl reflectă. Dar starea lor de spirit era foarte diferită. Cel mai în vârstă, răvășit de trecerea timpului, cu colțul ochilor căzut sub pleoapa îngreunată de ani, era neîncercător, nesigur pe sine. Ochii sergentului, pe de altă parte, aruncau văpăi. Cereea furios să i se dea socoteală pentru cele întâmplate în treimea de secol ce a trecut de când a depus armele. I se făcuseră promisiuni, se așteptase la o Americă mai nobilă și, în ceea ce-l privește, la o carieră având alt sens decât urmărirea cauzelor pierdute. Adlai Stevenson, John Kennedy, Bob Kennedy, Martin Luther King - dispăruți toți în mod iremediabil, ireparabil, irevocabil. Sergentul se simțea deci înșelat. Nu prevăzuse că țara lui se va transforma în ceea ce a devenit și nici că cei din generația sa aveau să se dovedească niște babalâci docili, urmărind cu aviditate evoluția bursei și purtând prin Europa plasele soțiilor. Ca în cele mai multe visuri, mânia lui era subînțeleasă, nerostită, dar protestele bătrânului erau spuse deschis, și fiecare coșmar se termina de regulă cam așa: vorbeam atâta, încât mă trezeam din somn. Rămâneam apoi în întuneric, tremurând sub cearceaf și întrebându-mă cine avea dreptate. Sergentul care nu accepta compromisuri sau împăciuitoarea în care se transformase? Iată, culmea conflictului dintre generații: un om dezbinat de propria lui tinerețe. Tulburat, nu vedeam nicio cale de a repara ruptura. Kilroy se întorsese și aceasta îi era răzbuarea.

Era o ironie. Ani de zile încercasem să scriu despre război, totdeauna zadarnic. Zăcea prea în străfunduri. Nu-l puteam ajunge. Dar știam că trebuie să fie acolo. În om trăiesc toți oamenii care au fost cândva. Unele amintiri nu mor niciodată. Stau ghemuite în subconștient ca o veșnică în cușcă și își așteaptă timpul. Amintirile mele ieșeau acum la suprafață în modul acesta deconcertant. Știam că li s-a mai întâmplat și altora. Siegfried Sassoon scria despre: „ciudata sa dorință de a se întoarce în trecut și a se desprinde de lumea modernă”. Iar amintirile din primul război mondial ale lui Sassoon sunt, în orice caz, mai crude decât ale mele. Mai știam că, asemenea celor mai mulți dintre concetățenii mei, am tendința să caut semnificația în trecutul neconsumat. „America - spune John Brooks - are obiceiul să regrete câte un vis pe care tocmai l-a pierdut, hotărâtă să nu-i mai scape data viitoare”. Să ne gândim la Scott Fitzgerald, la „Calea necucerită” a lui Robert Frost, la *Doamna pierdută* a lui Willa Cather, la cuvintele lui Thomas Wolfe: „Amintindu-ne în tăcere, căutam pe marii uitați... cărări pierdute spre paradis, o piatră, o frunză, o ușă negăsită. Unde? Când? O, fantomă pierdută și jelită de vânt, întoarce-te din nou”.

Nu găseam decât o soluție. Trebuia să vizitez din nou Pacificul. Mai era și dorința de a vedea priveliști din Mările Sudului, care-mi scăpaseră înainte. Adică mai toate. Napoleon spunea că singurul lucru pe care soldații lui l-au văzut în Rusia a fost ranița omului din față și aproape același lucru mi se întâmplase mie. (Unica femeie indigenă pe care am văzut-o în Guadalcanal avea trupul ca un sac de mare^[1]. Suferea de hubba, o formă avansată de elefantiazis). Dar motivul principal al călătoriei era de a încerca să găsec ceva ce pierdusem acolo și n-am mai regăsit niciodată. Nu voiam să mă întorc doar la insulele mele, ci să vizitez toate câmpurile de bătălie mai importante, ca să descopăr, dacă va fi posibil, ce am făcut noi acolo, de ce am făcut-o, secretele supreme ale timpului și spațiului, ale dimensiunii și ființei. Îmi era teamă, căci

știam că în cea mai mare parte va fi ceva irațional. Războiul este lipsit de orice rațiune. Tineretul de astăzi nu-l poate înțelege. Generația mea, bănuiesc, a fost ultima care a mai crezut că îndrăzneala în luptă este o virtute. Nu știu de ce credeam așa. Misterul m-a tulburat și m-a uimit, căci unor fapte de ale mele din primii ani după 1940 nu le găsesc acum rostul. Sâmbătă 2 iunie 1945 la Okinawa am fost rănit ușor deasupra genunchiului drept, de un foc de armă și am fost trimis într-un spital de pe front. Rana mea era dintre acelea despre care spuneam noi că valorează un milion de dolari. Deși auzeam tunurile Long Tom în depărtare, eram la căldură, la loc uscat și sigur. Curajul meu era intact, eram doar *hors de combat*. A doua zi am aflat că regimentul meu pleca să debarce în spatele liniilor inamicului, în peninsula Oroku. Am sărit din pat, am fugit din spital, am făcut autostopul până pe front și luni am debarcat împreună cu ai mei.

De ce m-am reîntors în acel infern? E drept că demonstrasem violent pentru război la izbucnirea lui. Dar devenisem repede soldat de paradă și patriot de ocazie. Gradul îmi era indiferent și nu căutam nicidecum glorie. „Suntem datori lui Dumnezeu cu o moarte” a scris Shakespeare. E drept, dar speram că Dumnezeu avea să-mi prelungească nelimitat creditul. Eram foarte tânăr. Nu publicasem nicio nuvelă, nu proceasem niciun copil, și nici măcar nu mă culcasem cu vreo fată. Deoarece sunt înzestrat, ca cei mai mulți scriitori, cu o curiozitate ieșită din comun, doream să fiu prin apropiere până când aveam să știu măcar cine a câștigat războiul.

Astfel am devenit cel mai puțin cutezător dintre războinici, un supraviețuitor, nu un erou, mai degrabă un foxterier decât un leu. Dacă exista o cale pentru lași, porneam pe ea. Cuvântul erou mă duce cu gândul la Nelson Eddy cu șapca lui de Smokey Bear și cu Jeanette Mac Donald țipându-i în ureche, sau la John Wayne huiduit de spectatori într-un spital hawaian. Răniții din infanteria marină, veniți de la Iwo Jima și Okinawa, erau sătui până în gât de acte de vitejie. Desigur, nu eram un neputincios. Eram zvelt și vânjos, rezistent și mândru. Aveam rezerve enorme de energie. Nu dădeam niciodată bir cu fugiții. Eram țintaș excelent. Știam să mă strecur în fugă și aveam un ochi ager pentru depistarea locurilor adăpostite – pentru ceea ce ducele de Wellington numea „teren mort”, adică un loc apărat de un obstacol natural, copac sau stâncă, împotriva focului inamic cu traiectorie razantă. Eram, totodată, înzestrat cu un simț bun de orientare și cu un simț încă și mai bun al terenului. Chiar și astăzi, de îndată ce îmi iau o cameră la hotel, controlez ieșirile de serviciu, iar în baruri ocup întotdeauna o masă într-un colț, ca să fiu acoperit pe laturi.

Dar aceasta este totalitatea abilităților mele militare. Trecusem prin valea morții și eram teribil de înfricoșat. La sfârșit, cei câțiva din unitatea mea care au supraviețuit au primit un document de la ministrul marinei militare, James Forrestal, în care eram citați pentru „bravură”, „curaj”, „tenacitate” și „un eroism extraordinar în lupta împotriva forțelor japoneze”, dar, în realitate, cuvintele acestea pompoase nu mi se potriveau. Într-adevăr, uneori mi se pare că nu se potrivesc decât celor morți. Eram de acord cu Hemingway care scrisese undeva: „Cuvintele abstracte ca glorie, onoare, curaj sau cinste sunt obscene alături de numele concrete ale satelor, numărul șoselelor, numele râurilor, numerele regimentelor și datele”. Pentru noi ele au fost Buna și Suribachi, poteca Kokoda și Tarawa, Divizia 1 infanterie marină și Regimentul 11 aeropurtat; Kumusi și Asa Kawo, 7 decembrie 1941 și Ziua Victoriei împotriva Japoniei. Le-am: apărat, detestând totodată întreaga procesiune roșie și zdrențăroasă a războiului.

În vara anului 1978 am știut că trebuie să mă reîntorc în insule. Trebuia să descopăr *ceva*, și faptul că nu puteam defini ceea ce căutam făcea călătoria inevitabilă.

Deci: din nou în focul luptei.

Dar mai întâi să mă prezint pe mine, mie însumi.

• De la Argonne la Pearl Harbor

În zorii zilei de vineri, 1 noiembrie 1918 - Ziua tuturor sfinților - Forțele americane expediționare din Franța au pornit ofensiva finală în primul război mondial, executând o manevră uriașă, cu cincizeci și șase de mii de infanteriști, pentru a distruge ultimele poziții de apărare ale lui Erich Ludendorff, de pe malul apusean al râului Meuse. În fruntea dispozitivului de atac stătea la pândă, în avangardă, Batalionul 5 infanterie marină. După ce au așteptat cinci zile în inima pădurii Argonne, cufundată într-o ceață de nepătruns, cei din Corpul de infanterie marină au atacat în salturi, protejați de un puternic baraj de artilerie și au depășit rapid linia principală de tranșee de pe colinele din apropierea râului Meuse. Germanii au fugit. Tranșeele lor, făcute în grabă, s-au surpat și, cu excepția unor mitralieri încăpățânați care au ținut țevile armelor lor ucigătoare încinse până în ultimul moment, soldații inamici, reduși la o gloată dezordonată, au dat bir cu fugiții. Comandantul militar al Forțelor americane expediționare, generalul, maior C. P. Summerall, a lăudat infanteria marină, spunând că a executat o „înaintare strălucită” care a reușit „să distrugă ultimele puncte întărite ale liniei Hindenburg”. A mai spus că a fost „una dintre izbânzile cele mai remarcabile dobândite de vreo armată în acest război... Rezultatele t rebuie atribuite elementului surpriză, rapidității cu care s-a desfășurat atacul și forței irezistibile cu care soldații noștri au lovit și au învins inamicul”. „Nimic - a scris *New York Times* - nu i-a putut opri apoi pe bravii *Câini ai diavolului*”^[2].

Nu era într-un tot adevărat. De altfel nu este niciodată adevărat totul. Generalii și corespondenții de război sunt preocupați de cucerirea obiectivelor, dar unitățile de atac, oricât de victorioase ar fi, suferă pierderi. Unul dintre oamenii Batalionului 5 infanterie marină, care a căzut în dimineața aceea în zona dintre cele două fronturi, a fost caporalul William Manchester din Attleboro, Massachusetts, în vârstă de numai douăzeci și doi de ani, tatăl scriitorului acestei cărți. Caporalul Manchester supraviețuise atacului de la Soissons și asaltului de la Saint-Mihiel. Dar de data asta fusese o zi cu ghinion.

Înainte de revărsatul zorilor, el și ceilalți din compania lui se târâseră pe furis afară din tranșee, înaintaseră o mie de iarzi și rămăseseră culcați în noroi. După un timp, deasupra lor au fost trase rachete luminoase, semnalizând începerea atacului. Într-o scrisoare dictată unei infirmiere, Manchester i-a scris mai târziu mamei sale: „Am pornit la 6:30 dimineața și, crede-mă, aveam un foc de baraj pe cinste... Dar și fritzii trimiteau din când în când tot ce aveau ei mai bun pentru noi - șrapnelele de suprafață. Înaintasem vreo două mile, când a explodat unul ce purta inițialele mele. Spun inițiale, căci purta și numele întreg al unui băiat care se afla cam la zece picioare de mine. A fost ucis instantaneu. Mi-am dat seama că sunt rănit abia când mi-a amorțit brațul și a început să mă doară umărul. O schijă mi-a trecut prin umăr și, cât pe ce să-mi nimerească omoplatul. O alta a intrat mai jos cu patru toli și jumătate și, printr-o adevărată minune, nu mi-a nimerit plămânul. Amândouă rănilile au împreună cam opt toli lungime. Osul n-a fost atins, dar tendoanele și nervii care fac legătura cu mâna au fost rupti”. Mai târziu, în ceea ce el a numit „mâzgălitura mâinii stângi” își anunța familia că avea să fie trimis în curând, la un spital din Washington D.C., să i se facă o altă operație. Operația va fi foarte ușoară, i se va deschide rana pentru a i se lega mușchii.

Ca mulți alți răniți care încearcă să-și cruțe părinții, se arăta bine dispus când, în realitate, situația era disperată. De fapt, toată cariera lui în Corpul de infanterie marină, începând cu înrolarea la Boston, a fost un compendiu de incompetență militară. Petrecuse mai puțin de patru săptămâni ca recrut pe insula Parris, în tabăra de instrucție, și cea mai mare parte a timpului se îndeletnicise cu construcția unei șosele. A reușit într-un fel să se pregătească ca trăgător, mânuind o pușcă Springfield model 1903. În rest era complet neinstruit și nepregătit pentru a lupta în Franța. Traversând Atlanticul, călătoria i-a fost întreruptă, căci vasul de transportat trupe, *Henderson*, în care se găsea imbarcat, a luat foc la trei zile distanță de New York; lăsând în urmă toate efectele personale, a fost transferat pe *Von Steuben*. La Soissons a înlocuit un camarad și, cu toate că învățase câte ceva despre meșteșugul luptei, îi mai lipsea încă instinctul animalic al veteranului. Experiența cea mai nefericită de care a avut parte, ca urmare a incompetenței oficialităților, a avut loc după ce a fost rănit, la 1 noiembrie. Rana era gravă, dar nu mortală; totuși chirurgul de la postul de prim-ajutor, urmând principiul francez de triere - a te concentra asupra răniților care pot fi salvați și a-i abandona pe cei care nu mai au șanse - hotărî că în cazul lui nu mai existau speranțe. În consecință în 2 noiembrie, ziua morților, l-au dus pe targă într-un cort cunoscut sub numele de „hala muribunzilor”, loc rezervat pentru cei condamnați. Se instalase cangrena. Era lăsat să moară.

Zăcu acolo neîngrijit într-o baltă de sânge, timp de cinci zile cu certificatul de deces deja semnat. Trei civili au trecut prin cortul unde zăcea, reprezentanți ai Cavalerilor lui Columb, ai Crucii Roșii și ai Armatei Salvării. Primul, distribuind țigări și bomboane, i-a văzut pe mâna stângă inelul unei confrerii pe care n-o agrea și i-a ocolit targa. Cel de la Crucea Roșie a încercat să-i vândă - da, să-i vândă - un pachet de țigări. Manchester nu avea bani, deci nu s-a ales cu nimic. Această exploatare rușinoasă a răniților era ceva obișnuit în primul război mondial. Cei de la YMCA^[3] vindeau și ei țigări, dar aveau o scuză; la cererea Departamentului de război, făceau și oficiul de reprezentanți ai armatei și Forțele expediționare americane nu erau prea generoase cu luptătorii care fuseseră atât de neglijenți încât „să se lase răniți”. Dar milioane de americani făcuseră donații pentru Crucea Roșie, ca să ușureze soarta soldaților, și conduita unora dintre agenții ei în spitalele din spatele frontului a fost pur și simplu criminală. În cele din

urmă, reprezentantul Armatei Salvării a fost cel care a dat caporalului suferind și lipsit de bani două pachete de Lucky Strikes, și a încercat să-l facă să-și mai uite durerea. Cât a mai trăit, Manchester scotea câteva monede din buzunar de câte ori trecea pe lângă o tamburină a Armatei Salvării. Dar n-a iertat niciodată Crucea Roșie. Mulți ani după moartea lui, fiul său mai mare, care-i poartă numele, zăcând într-un spital din Saipan, a primit zece dolari împrumut de la Crucea Roșie și instrucțiuni precise despre felul cum să-i restituie. Nu i-a restituit niciodată. Avea sentimentul că datorează tatălui său această neglijență.

În cea de a șasea zi petrecută la Argonne, o echipă de infirmieri de marină, evacuând morții, a constatat că Manchester era încă în viață. Au rămas uimiți. Profund vexat, el le-a spus morocănos că nu avea intenția să moară și că dorea să fie mutat din acea criptă de pânză. Dar era prea târziu să i se mai poată salva brațul drept. Deși se dovedi că amputarea nu era necesară, brațul nu-i mai putea fi de folos; devenise de fapt un simplu os rigid, abia acoperit de carne, cu degetele încheștate la capăt, ca o gheară. Rana din umăr, înconjurată de un țesut oribil cicatrizat, nu se mai putea închide niciodată.

Transferat într-un spital de evacuare și apoi la un altul de la o bază militară, a fost îmbarcat pe nava *Princess Matoika* în prima săptămână a lunii februarie 1919 și debarcat la Newport News, Virginia, la 12 februarie. În aceeași zi a fost internat în spitalul marinei din Norfolk. La 11 aprilie, un medic constata că „mușchiul antebrațului drept este complet paralizat și atrofiat”. La 30 mai, Corpul de infanterie marină l-a lăsat la vatră cu numărul 145 404 ca „inapt pentru serviciul militar” și i-a redat statutul civil dinainte de înrolare. S-a notat că avea ochi albaștri, părul castaniu deschis, vederea 20/20 și înălțimea 68 și 1/4 țoli. Nu s-a menționat greutatea atât era de mică. Deoarece semnătura nu-i mai corespundea cu cea de pe actul de înrolare, trebuia să pună degetul ca analfabeții. Regulamentul cerea să aibă pe certificatul de demobilizare amprenta degetelor mâinii drepte. Acest lucru fiind cu neputință, a fost nevoit să scrie necitit „Mâna dreaptă îmi este paralizată în urma unei răni primite în Franța și neputând deci lăsa amprente obișnuite folosesc în acest scop mâna stângă”. Ca o dovadă tipică a neomeniei de care s-a făcut vinovată infanteria marină, documentele lui se încheie cu următoarea observație „Nu se consideră că este cazul să fie întreținut de stat”.

Micul, dar inimosul clan Manchester din Noua Anglie este una dintre familiile cele mai vechi, dar nu și una dintre cele mai bogate. Thomas Manchester a venit din Yorkshire, Anglia, în 1638. Trei generații mai târziu, la 16 august 1723, în Little Campton, Rhode Island, Benjamin Manchester s-a căsătorit cu Martha Seabury, o strănepoată a lui John Alden și a Priscillei Mullens, care, ca orice bună școlăriță, i-a spus viitorului ei soț când s-a dus să vorbească pentru Myles Standish: „vorbește în numele tău”. De atunci sinceritatea a devenit o trăsătură a familiei, alături de milă, credință în etica protestantă și un simț acut al păcatului. În următoarele două secole, acest clan a produs câțiva preoți, istorici și pedagogi. În timpul revoluției americane, optsprezece membri ai familiei, printre care și doi William Manchester, au luptat sub ordinele lui George Washington. La începutul secolului trecut, urmașii lor direcți au plecat pe mare. Cel mai grozav căpitan de navă dintre ei a fost Amos Manchester care a făcut comerț cu China, a traversat Rusia în urma unui pariu, a adunat optzeci de mii de dolari, pe care, în 1810, i-a pierdut într-o afacere frauduloasă și a sfârșit adunând scoici la Bristol, Rhode Island, ca să aibă din ce trăi.

Jocul de noroc a fost slăbiciunea familiei și, până la urmă, cauza destrămării ei. Richard, împreună cu fratele său Seabury Manchester, bunicul caporalului de marină din primul război mondial și deci străbunicul meu, erau proprietarii a două linii de diligență, ce acopereau în cea mai mare parte a lor centrul de azi al orașului Attleboro, Massachusetts, și a unui grajd de cai de curse. Se dădeau însă în vânt după luptele de cocosi și, până la urmă, și-au pierdut și cămașa. Raymond, fiul lui Seabury, n-a moștenit nimic. Cu Raymond familia a ajuns la sapă de lemn. Era muncitor necalificat la depoul căilor ferate din Attleboro și suferea de tuberculoză. Venind pe lume în timpul războiului franco-prusian și părăsind-o în timpul celui de al doilea război mondial, și-a petrecut cea mai mare parte a vieții dând pe gât, în fiecare zi, o sticlă de whisky de trei sferturi și războindu-se cu nevasta lui, Mary Logan Manchester. Cu Mary nu i-a mers niciodată. De altfel nu-i mergea nimănui, nici chiar Papei. Fusesse una din cele zece surori romano-catolice emigrate din Irlanda în urma „foametei cartofilor”. Citind o broșură scrisă de Mary Baker Eddy, a trecut la așa-zisul creștinism științific, nu s-a dus niciodată la vreun medic și și-a îngropat toate surorile. A trăit până la 99 de ani. La 95 a fost văzută reparându-și șindrila de pe acoperișul casei. Puțin sânge irlandez te duce departe ca și un pahar de whisky irlandez. Energia ei a fost salvarea familiei. A trecut-o celor patru fii pe care i-a avut, unul fiind rănitul din Argonne.

Dar - există întotdeauna un dar când e vorba de irlandezi - avea și alte însușiri. În zilele noastre ar fi fost o feministă îndârjită, membră în conducerea unei mari întreprinderi. Îngrădită de concepția victoriană despre felul cum trebuie să fie o soție, își exprima ostilitatea prin atacuri împotriva soțului și prin ceea ce tatăl meu numea „cel mai mizerabil mod de a găti din Noua Anglie”. El nu s-a plâns niciodată de bucatele din armată. Nu mâncase în viața lui ceva mai bun. Mai mult încă; deși se lepădase de religia surorilor ei, Mary nu le părăsise. După ce a terminat liceul, în 1914, nu i-a îngăduit tatălui meu să urmeze colegiul Brown, deși muncea ca să-și plătească studiile, căci fiecare cent pe care el îl câștiga era trimis celorlalte fete Logan. Era nenorocit. La Brown îl doreau dacă nu din alte motive, cel puțin pentru că fusesse al doilea fundaș la baseball în echipa Attleboro High și obținuse nota „A”, fiind un semi-fundaș de elită. A devenit în schimb vânzător de ștrasuri la Firma Watson. Când s-a întors acasă, în 1919, fostul lui patron a aruncat o privire asupra brațului rănit și l-a sfătuit să încerce altă meserie. L-a ascultat: profitând de prioritatea pe care o aveau veteranii în funcțiile publice, s-a angajat în cadrul asistenței sociale, ajungând până la urmă

unul dintre apărătorii de frunte din Massachusetts ai măsurilor anticoncepționale. Era probabil influența mamei sale. Sau poate era ceva legat și de Cavalerii lui Columb din acel cort de groază. În orice caz, numele său a fost adesea defăimat de comunitățile catolice de pe întreg cuprinsul statului.

.

Atitudinea tatălui meu față de Corpul de infanterie marină era extrem de ambivalentă. În privința infirmității sale era foarte sensibil. Să-l ferească Dumnezeu pe străinul care încerca să-l ajute să-și îmbrace paltonul și, cu toate că vorbea rar despre cele întâmplate în Franța, privea lucrurile prin prisma dezarmantă a Corpului de infanterie marină.

Nu dorea să mă înrolez în cazul că avea să izbucnească un alt război. Dar în același timp era mândru că făcuse parte din Corpul de infanterie al marinei. Cea mai veche amintire a mea e de la parada cu prilejul Zilei eroilor; el era îmbrăcat în albastru și conducea defilarea. (Nu observasem că totdeauna se mărșăluia prin cimitir). M-a învățat „Imnul Marinarilor”, jargonul lor și disciplina: în fiecare săptămână stăteam în poziție de drepti, în timp ce el îmi inspecta dormitorul cu de-amănuntul. Dar admirația mea pentru ritualurile militare avea alte rădăcini mai puternice. Întocmai cum Iisus era evreu numai după mamă, eu eram yankeu numai după tată. Ca adolescent am cântat de multe ori „Imnul Marinarilor” la armonică dar și mai des o altă melodie. Se numea „Dixie”.

Cât timp stătuse la spital în Norfolk, tata și alții care fuseseră răniți în Franța erau vizitați de niște tinere care, în alte împrejurări, nu le-ar fi ieșit niciodată în cale. Erau fiicele ținute din scurt, ale aristocrației din Virginia. Printre ele se afla și Sallie Elisabeth Rombough Thompson, o fată de douăzeci de ani, timidă și frumoasă, al cărei tată, care făcea comerț cu bumbac în Norfolk, era un nepot al lui Stonewall Jackson, și a cărei mamă era din familia Wilkinson; la vârsta de trei săptămâni ea fusese scoasă din casa părintească de pe Duke Street fiindcă un maior unionist din Statul major al generalului George B. McClellan dorea să folosească vila drept Cartier general. Vila avea o poziție strategică. Cu două luni mai înainte, Phoebe, mătușa fetiței, privise prin fereastra dormitorului ei cum vasul confederat *Virginia*, ne^[4] Merrimack a deschis focul asupra vasului nordist *Monitor*, la unsprezece mile spre nord-vest de reședința din Hampton Roads, nu departe de fortul Monroe. A fost momentul cel mai important din viața lui Phoebe. Familia ei, ca toți cei din mediul lor, era total absorbită de război, iar mai târziu, legiuni de văduve confederate își transmiteau ardoarea și obida copiilor și nepoților și, în cazul meu, stră-strănepoților! Jumătate de veac după Appomattox mama purta doliu de Ziua Eroilor Confederației, studia în clasă cartea incredibil de pătinitoare a lui Washburn, *Istoria statului Virginia*, și se ridica în picioare când directoarea școlii puneă copiii să cânte „Sabia lui Lee”. (Afară din teacă, pură și luminoasă, scânteiază sabia lui Lee...) J.E.B. Stuart a murit la Yellow Tavern în 1864, dar tânăra lui nevastă a trăit până în secolul douăzeci și a instruit-o pe mama la școala de duminică, unde nu se limita doar la scriptură. Îi plăcea să descrie *raidurile spectaculoase* ale soțului ei în jurul întregii armate unioniste în toamna anului 1861. Ea și tot restul societății din Virginia considerau ocuparea Norfolk-ului de către McClellan drept un act samavolnic și „grosolan”, un păcat suprem, căci McClellan profitase, se spunea, de absența bărbaților din Norfolk. Fiecare Wilkinson, fiecare Jackson, toți verii lor, inclusiv câțiva de peste 50 de ani, erau plecați să lupte sub comanda lui Lee, încorporați în trei regimente în Virginia și în Dinwiddie Grays. Atacul eroic al lui Pickett a eșuat, rândurile le-au fost decimate și soțiile au rămas îndoliate pentru tot restul vieții. În noaptea de 3 iulie 1863, după acea ultimă zi îngrozitoare petrecută la Gettysburg, mătușa bunicii mele, Margaret Wilkinson, întovărășită de un sclav care-i ținea un felinar, a răscolit câmpul de luptă, întorcând cadavrele, în căutarea soțului ei John. L-a găsit în viață, dar a murit după ce i-au amputat brațul. Camarazii lui au rămas trăsniți. Îl abandonaseră, crezând că este mort. Așa s-a întâmplat la Gettysburg, așa s-a întâmplat la Argonne. Așa avea să se întâmple și stră-strănepotului mătușii Margaret, mai întâi în copilărie și mai târziu în Pacific, pe un cap de pod îndepărtat, despre care el și părinții lui nu auziseră niciodată.

Ca și Douglas MacArthur, ai cărui bunic, tată, frate și fiu au fost toți botezați Arthur MacArthur, și în familia mea numele de botez pot produce confuzii. Fratele meu, Robert, practica avocatura cu un alt avocat numit Robert Manchester. Până la moartea tatălui meu mi s-a spus „Billa” sau mai oficial „William Manchester junior”. Mă scotea din sărite. Consideram acest „junior” drept o laudă perfidă adusă calității de fiu legitim. Toată tinerețea mea m-am simțit umilit când cei care telefonau erau întrebați dacă îl caută pe Bill cel mare sau Bill cel mic. Tot așa mama, asemeni bunicii (care după plecarea yankeilor, s-a întors în casa de pe Duke Street, devenind o femeie impunătoare, îmbrăcată întotdeauna ca Mary Stuart, cu o toacă și tot dichisul) se numea Sallie. Pe fiică o chema „Baby Sallie”, dar după căsătorie numele părea absurd și prezentările erau întotdeauna puțin jenante. Pe bunica o strigam „Nanny”^[5], și când stăteam în Virginia acest lucru sporea confuzia, căci acolo fusesem încredințat unei bone veritabile.

Ofițerul unionist care a evacuat vila unde se născuse Sallie-fiica, având mai târziu remușcări, s-a întors, apărând în pragul casei vecine în care se mutaseră femeile din familia Wilkinson cu un coșuleț cu fragi proaspeți. Servitoarea s-a consultat cu stăpâna, apoi s-a întors să-i spună ofițerului ce avea de făcut cu fragii aduși. Dorința lui de a le îmbuna era mai mult calculată decât generoasă, căci aflase că a jignit o familie a cărei putere trecea la nord de linia Mason-Dixor și care, dacă ar fi găsit de cuviință s-o folosească, ar fi putut să-i creeze neplăceri. Spre deosebire de majoritatea familiilor mari din Sud, nu sărăciseră când cauza sudistă a fost pierdută. Pierduseră și ei destul, în special sânge, dar tot mai

rămăsese ceva. Bunica Sallie și-a desăvârșit educația la o școală de fete unde se vorbea numai franceza și, în fiecare an, își petrecea vacanțele în Manhattan, cu mătușa Matte, al cărei soț își avea locul lui la bursa din New York. După căsătorie, soții Thompson și copiii lor ocupau strana din față a bisericii episcopale Sfântul Andrei, cea mai populară din Norfolk. Pe ușița din capătul stranei, o plăcuță șlefuită de alamă amintea celorlalți că doar familia Thompson, și nimeni alta, avea dreptul să se roage atât de aproape de Dumnezeu. Având în vedere decăderea familiei Manchester și faptul că logodnicul lui Baby Sallie era yankeu, părea evident că aceasta făcea o mezalianță. Dar Baby Sallie nu privea lucrurile astfel; și nici el; și nici rudele ei, după ce se întâlniră cu viitorul mire. Indiferent de ce gândea Compania Wattson, pentru cei din sud o rană primită în război era un semn onorific. Iar tatăl meu era prezentabil, plin de tact și de farmec. A avut imediat succes în societatea din Norfolk. El și mama s-au căsătorit la 14 iunie 1921, Ziua stabilirii drapelului național, la reședința de vară a familiei miresei din Willoughby Beach, Virginia. Au oficiat doi preoți episcopali de la biserica Sfântul Andrei și Biserica Reînvierii din Ocean View. A fost cea mai fericită căsătorie pe care am văzut-o vreodată.

.

Cred că i-am luat prin surprindere. O dată în viață am fost și eu punctual, sosind pe lume la nouă luni, două săptămâni și patru zile după ce au ieșit din biserică. Credincios tradiției familiei, am jucat prima scenă pe patul morții doar cu unsprezece luni mai târziu. În cea mai întunecată zi din februarie 1923, într-un apartament friguros din Attleboro, datorită unei duble pneumonii am fost la un pas de moarte. Doctorul care a venit să mă vadă a plecat cu impresia că am murit, iar mama, care mă ținea în brațe, m-a văzut dându-mi ochii peste cap. Pieptul a început să-mi hârâie. Apoi m-am scuturat, mi-am înăbușit hârâitul și ochii mi-au revenit la normal. Medicul, chemat înapoi, s-a repezit în cameră și m-a reexaminat. A spus uimit că nu încape îndoială: nu trecusem Styxul. Dar micul Bill a rămas un ins debil. Era nevoie de o climă mai ospitalieră, așa că în fiecare iarnă ne îmbarcam pe un vas în Providence, Rhode Island, cu destinația Norfolk, și ne reîntorceam în Massachusetts primăvara.

Când am crescut, am devenit un băiat cuminte și delicat. „Seamănă cu Ed” spunea bunica Manchester, referindu-se la un unchi ectomorfic. Fiind adepta creștinismului „științific”, bunica se încrunta văzând câți medici erau în viața mea. Când am căzut la pat, bolnav de tuse convulsivă, nu mai termina să-mi spună: „Totul nu-i decât la tine în cap, Billa”. Dar s-a molipsit de la mine și atunci m-am dus mereu la patul ei, spunându-i „Totu-i la tine în cap, bunico”, până când am convins-o și, cu un zâmbet palid pe buze, a încercat să se scoale din pat. Dar, deși îi dezaproba pe medici, eram prea plâpând pentru a îndrăzni să mă lipsesc de ei. Acest lucru a avut o puternică influență în dezvoltarea caracterului meu. Problemele mele fizice au dus la probleme sociale! De curând, un vechi prieten al familiei i-a scris unei mătuși de-ale mele: „Ce copilărie neobișnuită a avut Bill! Mi-l amintesc mergând la Școala fermierilor... Sallie l-a învățat să fie foarte, foarte politicoș, un adevărat sudist, nu un necioplit cum sunt yankeii din nord. Băieții din Featherville - cartier plin de bătăuși - nu erau câtuși de puțin dispuși să-l lase pe Billa în pace”.

Incapacitatea mea de a fi violent deveni o problemă majoră a familiei. Atât tata cât și bunicul urmaseră cursul elementar în cele trei încăperi ale Școlii fermierilor. Mai mult încă, eram fiul unui infanterist de marină și nu era de conceput să mă comport ca o fată. Și totuși așa stăteau lucrurile. „Atinge-i și tu” îmi spunea aspru tata - „Nu uita că ești un Manchester”. Dar mama riposta: „Amintește-ți întotdeauna că ești un gentleman”. Nu-i puteam împăca pe amândoi, nereușind ceea ce Scott Fitzgerald considera drept proba unei inteligențe superioare: „capacitatea de a avea în cap două idei opuse, și a rămâne totuși în stare de funcționare”. Buna creștere a triumfat. Nu găseam rostul unui schimb de pumni. Nu reușeam să înțeleg în ce scop trebuia să pricinuiesc durere altui băiat. Zvonul vulnerabilității mele s-a răspândit rapid, circulând cu aceeași rapiditate și după ce ne-am mutat la Springfield, Massachusetts, când eu aveam opt ani. Pensia tatălui meu era mică. Făcea muncă de pionierat în domeniul asistenței sociale și, ca cei mai mulți dintre acești deschizători de drumuri, era prost plătit. În jurul anilor '30 am trăit în cartiere rău famate. Banda din Featherville își găsea echivalent, în Springfield, în banda de pe Columbus Avenue, banda școlii Acushnet și banda de pe Plumtree Road. Orice membru al acestor găști, dacă se dovedise cumva laș în vreo situație, știa că-și poate recăștiga prestigiul dându-mi mie sângele pe nas.

Mi-ar plăcea să pot afirma că primeam aceste bătăi cu stoicism, dar nu era așa. Veșnic se ținea unul după mine. Trăiam într-o continuă teroare, încercând să fug de o pedeapsă pe care nu o înțelegeam. Nu puteam pricepe că nu îi înfuria slăbiciunea mea, ci refuzul de a mă bate cu ei. Eram un papă lapte, dar și alții erau la fel și ei scăpau totuși neatinși. Problema consta în faptul că prigonitorii mei știau că, în ciuda fricii, eram prea mândru ca să mă pun bine cu ei. Totuși nu renunțau. Îmi amintesc clar de doi dintre ei. Unul purta numele dickensian Art Loosemore; a fost primul care m-a lovit cu genunchiul în burtă. Celălalt persecutor îmi evocă și el senzații în regiunea pelviană, dar de altă natură. Pentru a mă supune umilinței supreme, o bandă a hotărât să pună o fată să mă hală. Se numea Betty Zimmerman. La 11 ani era ditamai huiduma. După ce m-a pus la pământ dintr-o singură lovitură, s-a urcat călare pe mine și a început să-mi cărăbănească la pumni până când mi-a învinețit ochii.

Știam că mă deosebesc de alți băieți; slăbănog, dezordonat în mișcări și neîndemânatec, nepriceput la jocul cu bile, căzând tot timpul pe terenul de joc. După ce căpitanii a două echipe alegeau jucătorii, trebuiau s-o ia de la capăt, ca să hotărască care dintre ei urma să se împovăreze cu prezența mea. În pauza de prânz stăteam cu toții pe treptele școlii, întrecându-ne în a ghici marca mașinilor care treceau

pe stradă. Eu nu puteam deosebi un Packard de un Ford. Nici acum nu sunt în stare. Pur și simplu nu nimeream. Nu-mi plăceau nici măcar cântecele la modă, căci textul lor îmi ofensa inteligența. Mai târziu, ca adult, individualismul meu puternic avea să fie un avantaj, dar în prima copilărie a fost o grea corvoadă. Prăpastia existentă între mine și semenii mei a ieșit la iveală în ziua când l-am întrebat pe un băiat dacă cunoștea ultimele cuvinte ale lui Stonewall Jackson. „N-a zis nimic” – a răspuns el. Alt băiat a spus: „Zi că nu-i așa, Joe”. Se gândea la Stonewall Jackson, care juca pe post de centru înaintaș în echipa Chicago White Sox.

•

Ca adolescent am găsit metoda de a scăpa de bătauși, legând prietenie cu un băiat voinic care, ca și mine, era curios să știe ce se petrecea și dincolo de Springfield. Între timp trecusem de pe terenurile de joc în bibliotecă, de la camaraderie la introspecție și la limba scrisă. Mama păstrează poezioare pe care le-am scris la șapte ani. La 11 ani mi-am bătut la mașină niște nuvele inspirate din Poe pe hârtia pe care tata își scria rapoartele și nu-mi aduc aminte să fi existat o altă perioadă în viața mea, în afară de aceea din focul luptelor, în care să nu fi fost cufundat în lectura unei cărți. În biblioteca noastră adusă din Virginia și la filiala din Forest Park a bibliotecii publice din Springfield am citit cărțile unor scriitori rareori cunoscuți de tineri: Ruskin, Macaulay, Thomas Huxley, Matthew Arnold și am luat cunoștință de acele pietre de încercare ale fiecărui fiu de intelectual din Noua Anglie: Thoreau despre nesupunerea civilă și Emerson despre răbdare și încredere în sine. Natural, concepțiile lor mă depășeau, așa cum, mai târziu, mă înnămoleam citindu-i pe Joyce și Pound. Acești scriitori mă atrăgeau și mă delectau prin măiestria cu care foloseau cuvintele. Raționamentul lor îmi scăpa, dar de la ei am învățat maniera de a scrie, mult înainte ca prin sistemul de învățământ să-i cunosc pe Howells și Hawthorne.

Cărțile lui Ruskin și Macaulay au fost „crema dintr-o recoltă amestecată”. Am mai devorat *Familia elvețiană Robinson* a lui Wyss, *Insula comorii*, *Micul colonel*, *Urma pinului singuratic*, *Gulliver* al lui Swift, *Lamb* despre friptura de porc, *Tom*, *puiul apei*, *Morte d'Arthur*, tradus de Malory și pe-o scară descendentă, William Ernest Henley, Sir Henry Newbolt, G. A. Henty, Franklin W. Dixon, Burt L. Standish, Edward Stratemeyer și Horatio Alger jr. Apetitul meu pentru lecturile ușoare era enorm. Într-o vară, la Cape Cod, am citit douăzeci de cărți de Frank și Dick Merriwells în mai puțin de o săptămână. Astfel mi se forma gustul. Eram atras de autorii victorienți și de cei care scriau în stilul lor. Și în alte privințe eram de modă veche. Disprețuiam pantofii stil Oxford, impermeabilele cu două fețe și detestam swing-ul. Această înclinație pentru secolul trecut era mai evidentă și semnificativă când era vorba de cărți despre război. Din punctul acesta de vedere treceam proba lui Fitzgerald. În imaginația mea, splendoarea marțială a eroilor țării și a aliaților noștri putea să înfrunte orice deziluzie. Mă simțeam transportat de vise în care infanteriștii de marină măturau totul în calea lor, săbiile cavaleriei franceze străluceau în lumina lunii și careurile britanice rămâneau neclintite chiar și după ce tunul Gatling fusese distrus și colonelul omorât. Nu era greu. Li s-a mai întâmplat atâtor milioane de oameni înaintea mea. Părerea lor echivocă despre război poate fi rezumată într-un singur cuvânt. La Waterloo, Pierre Cambronne comanda garda imperială a lui Napoleon. Când totul era pierdut, un ofițer britanic i-a cerut să depună armele. Generații întregi de elevi au învățat că el a răspuns: „Garda moare, dar nu se predă”. De fapt a spus *Merde!* (Rahat!). Francezii știu asta; un eufemism pentru „Merde” este, „cuvântul lui Cambronne.” Și totuși la școală copiii învață mai departe că el a spus ceea ce știu ei bine că n-a spus. Așa s-a întâmplat și cu mine. L-am citit pe Kipling nu pe Hemingway, pe Rupert Brooke nu pe Wilfred Owen, *Pe aripile vântului*, nu pe Ambrose Bierce și Stephen Crane.

Pacifismul anilor 1930 mă înfură. Tânjeam după vitejie. Doream ca cei asemenea lui Lee sau Micului colonel să fie mândri de mine. Ca să-mi arăt disprețul față de yankei am improvisat un steag cu stele și dungi, folosind un cearceaf și niște acuarele și îl fluturam batjocoritor în pauze, la școală. Colegii mei erau derutați. Nu știau ce putea să însemne. Nu mă cunoșteau. Odată mama, luându-și inima în dinți, i-a vorbit socrului ei despre posibilitatea ca tatăl lui să fi luptat împotriva strămoșilor ei. Bunicul, derutat, păstră un timp tăcere. Când era beat părea totdeauna buimac. Apoi își dădu seama că-a fost insultat. Înălță bărbia și o privi de sus. „Cei din familia *Manchester* – spuse el – au trimis *înlocuitori*”. Mama nu înțelegea despre ce vorbește. Din fericire pentru pielea mea, și eu treceam printr-o criză de comunicare asemănătoare. Era ridicol. Iată un prăpădit de nouăzeci și opt de pfunzi, un pacient cu care Charles Atlas n-a avut succes, pe care până și Betty Zimmermann îl putea burduși în bătaie, care visa la glorie sub niște steaguri ce zăceau împăturite prin poduri pline de praf. Cei mai mulți din generația mea credeau în împăciuire, cel puțin când era vorba de război, dar eu eram un fanatic al războiului, murind de dorul unei ocazii de a muri. Și s-a întâmplat ca visurile mele să fie transformate în realitate de apariția unui geniu rău, purtând o zvastică neagră, un monstru teuton neegalat în nicio carte pe care o citisem, care putea fi distrus numai pe câmpul de luptă. Mult mai târziu m-am felicitat că am prevăzut viitorul, am văzut ca și Churchill cum se apropia furtuna. Este adevărat că am plâns după Nanking și München și că, îndată ce am învățat puțină germană, mă trezeam spumegând de mânie la discursurile turbate ale lui Hitler. De fapt eram un fel de Sfântu Gheorghe ce căuta nerăbdător dragonul. Nu știu dacă acest lucru sau ceva asemănător n-a fost valabil și pentru Churchill.

Idolul meu era, bineînțeles, Henric V, și iată că am ocolit unul dintre evenimentele de seamă din viața mea: descoperirea lui Shakespeare. Aveam 15 ani. De ani de zile mă tot săcăiau anumite cuvinte pe care le puteam înțelege dar nu știam cum să le pronunț, căci nu le auzisem rostite niciodată. Cuvintele

„ancora” „colonel” le pronunțam greșit, la altele puneam accentul unde nu trebuia. Dar nu puteam să mai trec peste semnele de pronunție din dicționar. Shakespeare se cerea citit cu voce tare. Și făcând astfel, am rămas uluit de absoluta lui măiestrie. În anticariatul lui Johnson din Springfield am cumpărat cu patru dolari operele complete în patruzeci de volume ale marelui Will. Lipsea doar *Macbeth*. Știam de unde-mi pot procura *Macbeth* cu zece cenți, așa că am dat un dolar avans ca să-mi păstreze tot setul. Peste două luni m-am întors cu restul banilor. Mai am încă volumele, uzate și îngălbenite. A fost cel mai mare chilipir din viața mea.

Am învățat pe de rost rolul lui Hamlet, apoi al lui Marc Antoniu din *Iuliu Cezar* și apoi monoloage lungi din *Macbeth*, *Regele Lear*, *Othello* și *Romeo și Julieta*. La liceu am pus în scenă *Hamlet*, fiind atât regizor cât și actor, și, arătând ca un prăpădit dintr-un spectacol de cântăreți deghizați în negri, l-am jucat pe Othello. Cariera mea teatrală s-a terminat în 1938, când clubul Smith din Springfield l-a adus pe Orson Welles în sala municipală. Asta s-a întâmplat la câteva săptămâni după emisiunea sa radiofonică despre martieni. Sala era ticsită. Dar cum mă strecurasem fără bilet la nenumărate concerte, cunoșteam fiecare încăpere din clădire, inclusiv cea unde Welles urma să se odihnească în pauza dintre conferință și momentul când avea să ne citească ceva. Am apărut în prag, pus la patru ace, în costumul meu din serj albastru. „Domnule Welles”, am spus cu vocea mea stridentă de adolescent. Ridică privirea de pe text. Am continuat pe un ton pițigăiat: „Sunt președintele Clubului dramatic al Liceului clasic din Springfield”. Se holbă la mine. Luă o expresie pleoștită. Spuse cu o voce cavernoasă: „O, nu!”

Tatăl meu începuse să se intereseze îndeaproape de cariera mea teatrală, deși s-a opus planurilor mele de a urma Academia armenească de artă dramatică. „Actorii sunt niște haimanale”, spuse el punând punctul pe i. Era hotărât să mă salveze din ghearele destrăbălării. Pentru cei din neamul lui, din Noua Anglie, lovitură cea mai cruntă care putea să se abată asupra unui tânăr era să fie „luat în evidență”, adică în evidența poliției. Un asemenea stigmat era considerat la fel de grav ca permisul galben al lui Jean Valjean. (Nu eram de aceeași părere. Mai târziu, la colegiu, fiind arestat deoarece fusesem găsit beat, cu figura răvășită, pe pajیștea din Amherst, și amendat cu zece dolari, am făcut chetă la colegii mei și am dat totul uitării). Într-o zi, pe când aveam vreo 15 ani, eu și cu mai mulți băieți stăteam tolăniți pe o peluză ca niște desfrânați din timpul Restaurației, în tovărășia a două fete cunoscute că te lăsau „să mergi până la capăt”, cum obișnuiam să spunem. Jucam „sub cearceaf”, adăugând aceste cuvinte titlurilor de cântece și dându-le, chicotind, un dublu înțeles. O anume Parker, indiscretă, s-a uitat pe fereastră, a văzut orgia și l-a anunțat pe tata care m-a luat acasă și mi-a tras câteva palme. Puțin după aceea am auzit despre masturbație și l-am întrebat ce-i așa de rușinos în treaba asta. Mi-a servit vechile tâmpenii că dăunează creierului, că el n-a făcut asta niciodată, ba nici nu auzise de așa ceva, până la o conferință despre igiena sexuală, ținută în cadrul infanteriei marine. Apoi mi-a împuiat capul cu teoria de a te menține pur și mi-a explicat problemele sexuale. Le-am luat toate de bune. M-am străduit din greu (și fără succes) să-i urmez sfatul și să nutresc gânduri curate, așa cum presupunea el că am să fac. Nu știu nici eu cum de a reușit să-și păstreze încrederea în mine. Mă poreclea afectuos „Bozo” și căuta mereu motive să fie mândru de mine, iar eu încercam să-i fiu pe plac. Cântecul lui preferat era „Alerg mereu după curcubeu”. Făcea parte din generația care mai credea că la capătul curcubeului se află mărul de aur. Generația mea știe că, dacă există totuși așa ceva, el aparține guvernanților. Era convins că, dându-mi-se posibilitatea să mă formeze cum trebuie, pot cuceri lumea.

Nu eram totuși fiul despre care să-ți faci iluzii. De fapt nici nu aștepta mult de la mine: să fiu și eu un tânăr american obișnuit, iute de picior, îndemnatic cu mânușa și bastonul de baseball și în stare să repar câte ceva, ca de pildă o ușă stricată de furtună, o mașină defectă de tăiat iarbă, întrerupătoare electrice, o toaletă care curge. Nu puteam face nimic din toate astea. Într-o zi de neuitat, 4 iulie, am scăpat din mână o pungă întreagă cu artificii „torpedo” care, din cauza șocului, mi-au explodat la picioare și a trebuit să fiu transportat de urgență la spital. Anul următor am apucat artificii aprinse de capătul care ardea. Cu pasiunea mea pentru lectură, ar fi fost cazul să fiu măcar un elev bun. Nu eram. Lecțiile mă plictiseau. Preferam cărți pe care profesorii nu le recomandau, ba de cele mai multe ori nici nu le citiseră. Odată am adus acasă trei note rele pe carnetul de elev. Văzând ce decepționat era tata, ba simțind-o și pe pielea mea - căci credea în eficiența pedepsei corporale și într-o asemenea situație - data următoare am adus de sus până jos numai note maxime, fapt care, așa cum a observat și el pe bună dreptate, dovedea că dacă voiam, puteam. Am căzut apoi la proba de atelier, lucru considerat imposibil. Construiam măsuțe cu picioare scurte, pliabile, pentru persoane care luau micul dejun în pat. Picioarele le-a meșterit - în locul meu - instructorul, la strung. Tot ce-mi rămânea de făcut era să bat drept cuiele. N-am reușit nici măcar o dată. Tata a aruncat o singură privire asupra roadelor eforturilor mele și a oftat, ca Disperarea Uriășă din *Pilgrim's Progress*.

Unicul meu succes recunoscut de el, și pe care de dragul lui am reușit să-l obțin, a fost ca cercetaș. M-au promovat ajutor de instructor și cercetaș-vultur. În cadrul unei mici festivități am prins pe rochia mamei un mic vultur de argint, iar tata mi-a pus insigna în piept cu unica lui mână. Fotografia noastră s-a publicat, în ziare. O mai am și acum; privind-o, nu văd decât mâna aceea. Putea face cu ea aproape orice; a reușit să construiască o cămară și o pivniță pentru fructe. Iar eu, cu ambele mâini, reușeam să fac atât de puțin!

La masă, mama îi tăia totdeauna friptura în bucățele mici. Era singura concesie pe care o făcea infirmității sale. Se ocupa cu grădinăritul, zugrăvea și mă bătea la ping-pong și la aruncatul potcoavei fără niciun efort. Nimeni nu-l putea întrece. Era sincer, puternic, incapabil de compromisuri. Odată, proprietarul casei a încercat să-i facă curte mamei și i-a trimis flori. Tata a venit acasă, a dus florile înapoi proprietarului și i le-a îndesat pe gât. Mai târziu, grație unei mici moșteniri de la una dintre mătușile lui, a cumpărat o casă într-o suburbie...

Tata era un bărbat frumos, cu un surâs încântător ca un curcubeu! Mai târziu, ca ziarist, am avut prilejul să cunosc multe din personalitățile lumii, începând cu Churchill și Eisenhower până la Stevenson și cei din familia Kennedy. N-am întâlnit niciodată un om cu mai mult farmec decât tatăl meu. Ne conducea ca un pașă. Totuși, privind retrospectiv, aș fi dorit să fi fost mai puțin competent. Era singurul din familie care știa să conducă mașina, să completeze un formular de bancă, să negocieze un împrumut. În mod inexplicabil a acceptat să primească numai jumătate din asigurarea care i se cuvenea ca slujitor al patriei. Doar restul, cinci mii de dolari și puținul care rămânea după plata creditorilor, părea că ne împiedică să figurăm pe listele cu cei îndreptățiți să primească ajutor public în cazul că el ar fi murit. Și era într-adevăr pe moarte. Suferea de migrenă, ulcer, hipertensiune, dar mai ales de urmările rănilor din 1918, care nu s-au vindecat complet niciodată. Într-o seară de groază, în urma unei hemoragii interne l-a luat salvarea și după aceea a trăit mai tot timpul internat, când la spitalul din Springfield, când la spitalul veteranilor.

Sfârșitul i se apropia, după cum se apropia și cel de al doilea război mondial. Știam mult mai bine ce fac germanii decât ce se întâmpla cu omul care o întreținea pe mama, pe fratele meu de patru ani și pe mine. Am stat pentru ultima oară la patul lui, sâmbătă 19 ianuarie 1941. Știa că mai are câteva zile de trăit, dar nu mi-a trecut niciodată prin minte posibilitatea că ar putea înceta să existe. Fără să scot o vorbă și fără să înțeleg ceva, l-am sărutat pe buze și l-am ținut de mână cea bună, în timp ce el îmi spunea că sunt un geniu (aceasta era pe vremea aceea scuza obișnuită pentru ticneală) și-mi reamintea că sunt un Manchester (cu tot ce implică acest fapt). Dar mesajul lui cel mai puternic a rămas nerostit. Ochii lui îmi spuneau: „Răzbună-mă”!

Aveam optsprezece ani calendaristici, paisprezece sau mai puțin în cunoașterea lumii. Tata nu-mi permisesese să-mi găsesc de lucru nici măcar câteva ore pe zi, ca nu cumva să iau pâinea de la gura unui om sărac. Ajunsesem, nu știu cum, la concluzia extraordinară... că eram bogați. De fapt, nu știam nimic despre bani. Auzisem, în cursul unei conversații între părinții mei, că valoarea casei noastre reprezenta - nu eram sigur - optzeci și cinci de mii sau opt mii cinci sute de dolari. Pentru mine cea de a doua cifră, cea corectă, nu era esențial diferită de cealaltă. Și astfel, în toamna anului 1940, am plecat spre Amherst, la Colegiul de stat din Massachusetts, fudul de nou-descoperita mea masculinitate și tot mai sigur de flerul pe care îl aveam pentru literatură. În timpul vacanței de Crăciun ciocănisem la mașina de scris, știind că tata era bolnav în spital, dar neinformată de ceea ce doctorii îi spusese mamei: că nu mai avea decât puțin, foarte puțin de trăit. M-am reîntors la Amherst la sfârșitul primului semestru. În plin examen mi-a telefonat un unchi. „Tatăl tău a plecat dintre cei vii.” Avea patruzeci și patru de ani.

Îmi amintesc înmormântarea. Era un ger năprasnic. Pământul a trebuit sfărâmat cu ciocanul pneumatic ca să-i primească sicriul. La picioarele lui era un copăcel; a crescut, devenind acum o frumusețe de arbore, în umbra căruia se odihnește în pace, dar pe atunci oferea mult prea puțin adăpost, de vreme rea. Tremuram cu toții, apoi am început să dărdăim de-a binelea. Ceilalți plângeau, iar eu priveam țintă spre mormânt. Mă întrebam *unde a plecat?* Apoi mi s-a așternut un vâl pe memorie. O pată neagră. Nu-mai mai aduc aminte nimic din cele patru luni care au urmat. A fost prima experiență de amnezie traumatică sau uitare. Eram profund șocat. Mama mi-a spus mai târziu cât de mult am ajutat-o la vânzarea mașinii și a casei, la închirierea unei locuințe și găsirea unui chirieș. Niciodată nu mi-am reamintit ceva din toate acestea. După câte s-ar părea, m-am reîntors la colegiu și am terminat anul. În biroul decanului există fișa cu notele mele. M-am uitat prin cursurile pe care le studiasem în acel semestru. Parcă le vedeam atunci pentru prima dată.

Când mi-am revenit, lucram ca ajutor într-un atelier mecanic, cu treizeci și cinci de cenți pe oră, optzeci și patru de ore pe săptămână. Câștigând cinci sute de dolari din slujba asta, și muncind în plus și la magazinul colegiului - acolo plătit cu treizeci de cenți pe oră - puteam, deoarece primeam și e bursă, să continui școala. Mama mi-a spus că, orice s-ar întâmpla, nu trebuia să renunț. Am rămas cu gura căscată. Un astfel de gând nu-mi trecuse niciodată prin minte. Ca studentul veșnic al lui Cehov, nu-mi puteam imagina viața departe de cursuri și de cărți.

Dar „livada cu vișini” a veșnicului student a fost tăiată și anii mei de studenție întrerupți brusc la 7 decembrie 1941. În primăvara anului 1942, ghidat de busola care fusese încorporată în mine, am făcut autostopul până la Springfield și m-am prezentat la secția de recrutare a infanteriei marine, un șir de camere înghesuite la etajul doi, cu o vedere superbă spre o reclamă Wrigley și parcajul cinematografului Paramount. Prima condiție era greutatea, pe care n-o îndeplineam. Nu aveam cât trebuia. Sergentul sau „Walking John” - cum erau porecliți subofițerii care făceau recrutarea - mi-a sugerat să mă duc să mănânc cât pot de multe banane, să beau cât pot de mult lapte și apoi să mă întorc. Am făcut întocmai. Am atins greutatea cerută. Imediat după aceea mi s-a făcut rău. Ficatul, colonul, plămâni - toată „instalația” mea interioară devenise un singur nod tare care apăsa pe epiglotă. Ținându-mi capul deasupra unui lighean dădeam afară banană după banană. Mi-am revenit și am continuat examenul. Între

timp tot laptele pe care îl băusem își făcea drum prin organism. Parcă măselele îmi pluteau. În cele din urmă veni proba finală. Un laborant îmi indică un stativ cu douăzeci și patru de eprubete și-mi spuse să trec în colț și să-i dau o probă de urină. Dar când am început nu m-am mai putut opri. M-am întors și i-am înmânat douăzeci și patru de eprubete, toate pline ochi cu urină. Privi spre stativ, apoi spre mine, apoi iar spre raft. O expresie plină de groază și respect i se întipări pe față. Era prima neînțelegere dintre mine și infanteria marină. Au mai urmat și altele.

• Arizona, nu te-am uitat!

În intervalul dintre moartea tatălui meu și izbucnirea războiului din Pacific, pierderea capacității mele de percepere era egalată de felul cum America ignora amenințarea dinspre Extremul Orient. Atenția Statelor Unite era concentrată asupra războiului din Europa, unde loviturile de ciocan ale lui Hitler căzuseră în anul acela asupra Iugoslaviei, Greciei, Cretei și Rusiei, marele infern al suferinței. De fapt toți americanii erau descendenții emigranților europeni. Studiaseră la școală geografia Europei. Când reporterii le spuneau că avangărzile naziste își făceau drum ici și colo, nu aveau nevoie de hărți. Toți aveau hărțile în minte. Geografia Orientului, pe de altă parte, era (și este încă) un mister pentru cei mai mulți dintre ei. Și totuși japonezii luptau în China din 1931. În 1937 bombardaseră și scufundaseră canoniera americană Panay pe Yangtze și ne-au luat peste picior când Administrația din Washington, ferecată în izolaționism, nu a luat nicio măsură. Chiar cei care ne consideram „intervenționisti” îl socoteam pe Hitler adevăratul inamic. Hitler era cel pe care Roosevelt încercase să-l provoace prin Carta Atlanticului, vânzarea de distrugătoare Marii Britanii, prin Lend Lease și protecția convoaielor britanice, fiecare dintre ele contribuind la apropierea dintre Washington și Londra. Din Europa, credeam noi, venea pericolul. Dacă m-am înrolat în infanteria marină era și din motivul că în 1913 infanteria marină a fost printre primele trupe ale Statelor Unite care au luptat împotriva germanilor. Desigur, n-am visat vreodată că am să ajung de cealaltă parte a lumii, pe o insulă nenorocită numită Guadalcanal.

Roosevelt nu a schimbat niciodată ordinea priorităților sale, dar când Führer-ul a refuzat să muște din momeală, președintele a găsit o altă cale ca să ne vâre în război - fapt absolut esențial, considera el, pentru ca generația viitoare de americani să fie ferită de o confruntare fără ieșire cu o lume totalitară și ostilă. La 27 septembrie 1940 japonezii au semnat Pactul Tripartit cu Germania și Italia. Se ivea astfel posibilitatea de a ajunge la Axă prin Tokio. Iar Roosevelt știa cum să procedeze. În cele patru luni care au precedat pactul, căderea Franței, Olandei, și Belgiei a schimbat cu totul harta strategică a Asiei. Coloniile acestor țări rămăseseră aproape fără apărare, dar F.D. Roosevelt lăsă să se înțeleagă că le purta o grijă părintească.

Încă înainte de Pactul Tripartit, Roosevelt îi avertizase pe japonezi să lase în pace Indochina franceză. Odată ce niponii au început să incline spre Axă, a proclamat un embargo asupra deșeurilor de fier și oțel, cuprinzând toate țările din afara emisferei de vest, cu excepția Marii Britanii. În vara anului 1941 ajunsese într-un punct de unde nu mai putea da înapoi. La 24 iulie trupele japoneze au ocupat oficial Indochina, inclusiv Vietnamul. Cu două zile mai târziu, președintele a înghețat toate creditele japoneze din Statele Unite, ceea ce însemna că japonezii nu aveau să mai primească petrol din America. Anglia a făcut la fel. Situația era serioasă pentru japonezi, dar nu disperată. Sursa lor principală de petrol erau Indiile de Est Olandeze, actuala Indonezie, care le vindea 1,8 milioane de tone pe an. Apoi a urmat adevărata lovitură. Guvernul colonial olandez din Jakarta a blocat bunurile japoneze și a renunțat la contractele de petrol cu Dai Nippon. Prințul Fumimaro Konoye, premierul împăratului Hirohito, acorda faptului proporțiile unei adevărate crize. Într-adevăr, fiecare bidon de gaz sau petrol pentru alimentarea avioanelor și tancurilor armatei trebuia importat. Marina militară japoneză, care până atunci recomandase răbdare, dar care consuma patru sute de tone de petrol pe oră, s-a alăturat armatei, cerând război. Fără petrolul olandez țara putea rezista câteva luni. Nu mai mult.

Konoye a prezentat cererile guvernului său ambasadorului american de la Tokio. Dacă Statele Unite vor înceta să-i înarmeze pe chinezi, vor înceta să construiască noi fortificații în Pacific și îl vor sprijini pe împărat în căutarea de materii prime și piețe de desfacere, Konoye promitea că Japonia nu va folosi Indochina ca bază militară, se va retrage din China când situația de acolo va fi fost stabilizată și va „garanta” neutralitatea Insulelor Filipine. Din Washington s-a răspuns printr-un ultimatum. Japonia trebuie să-și retragă toate trupele din China și Indochina, să se retragă din Pactul Tripartit, să semneze un pact de neagresiune cu țările vecine. La 16 octombrie Konoye, care fusese destul de rezonabil, a fost înlocuit cu generalul Hideki Tojo, cel mai fioros șoim al Asiei. Japonezii aflați, sub embargo credeau că nu le rămăseseră altă cale. Erau siliți să intre în război dacă nu se retrăgeau din China, o pierdere de prestigiu care pentru ei era de neconceput. Au început să-și ascută săbiile de samurai.

Toate acestea se cunoșteau în clădirea Departamentului de Stat pentru Război și Forțe navale de pe Pennsylvania Avenue. Singura întrebare era unde aveau să atace niponii. Posibilitățile erau numeroase - Thailanda, Hong Kong, Borneo, Istmul Kra, Guam, Wake și Filipine.

Pearl Harbor fusese exclus, căci se știa că Tojo masează trupe în Saigon și ofițerii americani erau siguri că omulețul cel galben, miop și cu picioare strâmbe, nu putea pregăti dintr-o dată mai mult decât o singură ofensivă. În realitate se pregăteau să atace simultan toate aceste obiective, inclusiv Pearl Harbor. De fapt, în ultima săptămână de pace devenise evident, chiar și pentru șefii statului major al lui F. D. Roosevelt, că insulele Hawaii sunt amenințate. Serviciul de Informații al Statelor Unite, fiind în posesia codului japonez, putea urmări fiecare desfășurare a eșaloanelor superioare din Dai Nippon. La 22 noiembrie, un mesaj trimis din Tokio ambasadei lor din Washington de pe Massachusetts Avenue îi prevenea că peste o săptămână aveau să se petreacă anumite lucruri. Pe 27 noiembrie, referindu-se la posibilitatea unui război, trimisul împăratului în Statele Unite a întrebato: „S-ar părea că se va naște un copil?” I s-a răspuns: „Da. Nașterea unui copil pare iminentă. E de presupus că va fi un băiat puternic și

sănătos". În cele din urmă, la 29 noiembrie serviciile de transmisiuni ale Statelor Unite au transcris un mesaj în care un funcționar de la ambasada din Washington întreba: „Spune-mi ce înseamnă ora zero?” Vocea de la Tokio i-a răspuns încet: „Ora zero e 8 decembrie - 7 decembrie în Statele Unite - la Pearl Harbor”.

Americanii erau deci informați că un atac era iminent, știau unde și când va avea loc. Nici că se putea un pericol mai mare. Flota japoneză era cu mult superioară flotelor combinate ale Americii și Marii Britanii din apele Pacificului. Comandanților militari ai Statelor Unite din Hawaii și din insulele Filipine li s-au transmis următoarele: „Acest mesaj trebuie considerat ca o înștiințare de război... Pentru următoarele zile se așteaptă o mișcare de agresiune din partea japonezilor”. La 6 decembrie mesajul continua astfel: „S-ar putea să aibă loc ostilități. Se prevăd acțiuni subversive”. Șeful suprem din Honolulu, un general, a tras concluzia că acestea se refereau la japonezii civili din Oahu. În consecință a ordonat ca toate avioanele să fie aliniate la mijlocul pistelor de aterizare - unde puteau fi distruse într-o clipă de aviația inamică. Amiralul, comandantul-șef, a hotărât să nu se ia măsuri de prevedere. Ținuți tot timpul în alertă, considera el, oamenii se vor surmena. Așadar, pe 6 decembrie, ofițerii și trupa au primit obișnuita lor învoire de sâmbătă seara. Nu au fost însă constituite gărzi speciale în jurul flotei americane din Pearl Harbor - 94 de nave, incluzând șapte cuirasate cu echipaj complet și nouă crucișătoare, unica forță existentă care putea să prevină agresiunea japoneză în Asia. Numai 195 dintre cele 780 de tunuri antiaeriene din port și numai 4 din cele 30 de baterii antiaeriene aveau servanții la posturi. Iar majoritatea nu aveau muniții. Fuseseră retrase în magazii, căci erau în pericol de a se „prăfui”.

În dimineața zilei de duminică 7 decembrie 1941, în timp ce americanii dormeau ca să le treacă mahmureala la Waikiki, înconjurați de parfumul florilor tropicale, de cârâitul papagalilor domesticiți și de ecoul valurilor ce se loveau de Diamond Head, la 200 de mile nord de ei, o armadă japoneză înainta spre sud cu viteză maximă. În total erau 31 de nave de război, cu catarge ca niște pagode. Dar gândurile și rugăciunile tuturor echipajelor erau îndreptate spre cele 360 de avioane acționând de pe portavioane, și în special spre cele din primul eșalon de atac, aflate pe portavionul *Akagi*. Escadrița din frunte fusese instruită ca, în cazul că aveau să ia inamicul prin surprindere, să spargă tăcerea undelor radio deasupra insulei Oahu, transmițând la bază cuvântul codificat *tora* (tigru).

În întuneric, pe puntea de decolare-apunare a portavionului *Akagi*, piloții se precipitau spre avioanele care îi așteptau: bombardiere Nakajima-97, bombardiere în picaj Aichi și avioane de vânătoare Kaga și Mitsubishi tip O, avioane rapide și extrem de periculoase, pe care americanii aveau să le poreclească în scurt timp „Zero-uri”. Bâzâind, se apropiau de punctul Kahuku de la capătul de nord al insulei Oahu; Era 7:48 dimineața. Huruind, au străbătut trecătoarea Kolekole, care domina cazarma Schofield a armatei de uscat, situată cam la 35 de mile de Honolulu. Norocul era de partea lor. Cerul acoperit s-a înseninat și soarele a apărut odată cu zorii trandafirii, trimițând sclipiri calde prin văile verzi, printre desigurile cafenii de trestie, peste crestele ascuțite ale munților purpurii, pe marea albastră și strălucitoare tivită cu spuma albă a valurilor. Neînsuflețite, drept în fața lor pe coasta de sud a insulei Oahu, se aflau țintele vizate: aerodromurile Wheeler, Bellows, Ewa și Hickam și mai cu seamă portul minunat pe care vechii hawaieni l-au numit *Wai Momi*, „apă de perlă”. Acolo, nu departe de insula Ford, în mijlocul portului, stăteau ancorate, în grupuri de câte două, navele de război americane: *California*, *Maryland*, *Oklahoma*, *Tennessee*, *West Virginia*, *Arizona*, *Nevada* și vasul *Utah*, vechi de 33 de ani, ieșit din serviciul activ.

Privite de la înălțimea la care erau japonezii - 10 000 de picioare - păreau niște bărcuțe într-o cadă de baie. În jurul lor, legănându-se în parâme, se aflau alte 86 de vase. Concentrate pe o suprafață mai mică de trei mile pătrate și împrejmuind vasele de război atât de strâns, încât făceau orice fugă aproape imposibilă. Chiar dacă navele militare ar fi putut manevra în jurul lor, unicul canal care ducea spre mare și libertate era barat de o plasă de apărare împotriva torpilelor. Comandantul japonez transmisese escadriței lui „*To-to-to*”, prima silabă a cuvântului *totsugeki* - „Încărcați!” Apoi transmise spre *Akagi*, „*Tora, tora, tora!*”. Și din nou spre flota lui aeriană „*Yoi!*” (Gata!) și „*Te!*” (Foc!). Zburând razant cu vârful copacilor, neluând în seamă tirurile cenușii extrem de anemice ale artileriei antiaeriene care punctau cerul senin, valuri succesive de avioane japoneze treceau în zbor peste punctul Merry, atacând și virând, ca să se întoarcă apoi iarăși și iarăși. „Zerourile”, bombardierele în picaj și bombardierele torpiloare au aruncat proiectile și calupuri de dinamită printre norii de fum unsuroși și greu mirositori, distrugând 347 de avioane de război americane și 18 nave de război, printre care toate cuirasatele, crucișătoarele *Helena* și *Honolulu* și distrugătoarele *Cassin* și *Downes*. Cu prețul a 29 de avioane, niponii au omorât și rănit 3 581 de americani, aproape jumătate dintre ei de pe *Arizona* care s-a scufundat.

Distrugerea *Arizonai*, care fusese amarată în linie cu atelierul plutitor *Vestal*, a fost pierderea cea mai spectaculoasă. O bombă a incendiat rezervoarele de combustibil de la care s-au aprins opt tone de pulbere neagră, foarte volatilă - depozitată împotriva regulamentului - și aceasta, la rândul ei, înainte să poată fi stinsă, a făcut să explodeze un stoc enorm de pulbere fără fum dintr-un depozit de muniții de la proră. Câteva secunde mai târziu, alte trei bombe, dintre care una a căzut chiar printr-un coș al navei, au nimerit drept la țintă. Peste o mie de mateloți americani au fost arși de vii sau înecați. Vasul de război de 32 600 de tone, arzând în cascade de flăcări înalte de 500 de picioare, a ieșit pe jumătate din apă, s-a rupt în două și s-a afundat, teuga-i, învăluită în nori agitați de fum negru, dispărând și ea încet sub apă. Nici

chiar Kukailimoku, zeul războiului la vechii hawaieni, nu văzuse un asemenea dezastru. „Amintește-ți de Pearl Harbor” a devenit un motto american și titlul celui mai popular cântec de război al țării, iar pierderea acestei mari nave a rămas înscrisă cu litere de foc în mintea celor din marină. După șase luni, când locotenentul de marină Wilmer E. Gallaher și-a îndreptat botul bombardierului său în picaj spre *Akagi*, aflat în largul insulei Midway, amintirea erupției vulcanice din Pearl Harbor, al cărui martor fusese, i-a străfulgerat prin minte. În momentul în care *Akagi* a explodat, jubilă: „Arizona, nu te-am uitat!”

•

Ca Merlyn în „Rege în viitor și odinioară”, bătrânul din visurile mele cunoaște viitorul; trecutul este cel care nu i se dezvăluie. Și astfel, în ultimele luni ale anului 1978, îmi pun pe cap vechea mea șapcă și mă urc la bordul unui avion al companiei United Airlines, cu destinația Hawaii, primul meu popas în drumul de întoarcere spre insule. Imensa aeronavă ne primește în pânțele ei ca un fantastic cal troian modern și, la scurt timp după decolare, ne ridicăm ușor deasupra stratului de smog, spre un cer siniliu ca aripa unui pescăruș albastru. Pe când ne întorceam spre Răsărit, zăresc un lanț de munți semeți. Dedesubt, se întinde compact Los Angeles-ul, brăzdat de autostrăzi. Lunecăm pe lângă clădirea posomorâtă a companiei Watts și pe deasupra plajei Cabrillo. Jos, fluxul roade fără odihnă din țarm, dar aici, sus, domnește o curățenie imaculată. Sunt răsfățat cu perne, biftec, șampanie, cu un film dacă doresc (nu doresc) și o stewardesă drăguță, tânără, veselă și total necontrolată în limbaj, care răspunde de sectorul meu. Servindu-mi cina, scapă o furculiță și mormăie, „rahat!” Sergentul din mine îi spune: „Fetițele drăguțe nu vorbesc urât”. Mă măsoară înveselită din cap până în picioare. Zâmbește, răspunzându-mi: „Sunt femeie, nu fetiță. Oricum mi-ai fi spus tu ceva, am văzut că mă priveai lung. Ești un bătrân libidinos”. Am ripostat. „Nu sunt un bătrân libidinos. Sunt un cetățean matur cu sex-appeal”. Ea: „De unde ai făcut rost de el?” Eu: „De la un babalâc din azilul de bătrâni”. Dar jocul se termină aici. Trecu mai departe. Face parte din generația băutorilor de pepsi și a dedus că am mai mult de 55 de ani. Că sunt un bătrân demodat, înarmat cu medicamente pentru hipertensiune. Antibiotice pentru măsele cariate, pilule antidepresive, că posed o farmacie ambulantă, și deci că sunt incapabil de îndeletniciri obositoare. E normal să fie așa. La vârsta mea e cazul să rămân calm, netulburat, neprovocat de o femeie, ba chiar de oricine. Sunt totuși îngrijorat. Am citit că niște soldați japonezi tot mai mișună prin tufișurile insulelor și din când în când ies la iveală. După cum îmi cunosc eu norocul, s-ar putea să cad tocmai eu victimă ultimului atac japonez. Ideea e ridicolă, recunosc, dar totuși mă neliniștește. Adevărul este că nu știu cam ce am să găsesc Acolo.

Apoi încep să-mi vină în minte vechile cântece de război. Toată viața m-a obsedat o melodie sau alta și n-am reușit niciodată să le cunosc cum trebuie. De la decolare acest „Muzak” interior a îngânat o melodie liniștită, „Am să te văd”, dar acum s-a schimbat placa. Cuvinte uitate de mult timp îmi năvălesc în minte. Mai întâi pe melodia „Banda lui MacNamara”.

Pentru o ispravă nouă ne pregătim acum

Mai cucerim o insulă cu japonezi duium

și

Pe toți îi binecuvântăm

Și în tranșee ne băgăm,

Apoi pe melodia „Poți fi îmbrățișată”

Găsește-ți altul, nu mă pot întoarce fără tine

și

Nu mai vreau s-aud de marină

Hei, mamă vreau să plec

Înapoi la Quantico

Hei, marnă, vreau acasă.

Și obsedantul:

Roagă-te pentru camaradul tău

Din Guadalcanal, zău așa,

Numai Domnul îl mai poate ajuta

Deodată mă întreb ce caut eu aici? Mă îndrept spre niște locuri pe care am jurat să nu le mai revăd niciodată, spre o vegetație luxuriantă, departe de florile delicate din Noua Anglie, de sălcii, dafin și liliac. Acum aş putea să mă afund în fotoliul meu de piele, din fața căminului de acasă, din Connecticut, citind Muriel Spark sau Peter De Vries, ori ascultând eufemismul muzical al luptelor din 1812, compus, de Ceaikovski. „N-am nevoie de toate acestea”, zice bătrânul din mine. „Ba ai!”, spune sergentul încruntat. Și pe când pasărea noastră argintie se înalță deasupra plafonului de 35 000 de picioare, sergentul preia comanda.

•

Insulele Hawaii au fost destinația primei mele călătorii cu avionul, dar atunci veneam din direcție opusă, dinspre Saipan, și am făcut escale în Guam și în Insula Johnston. A fost un zbor lung, cam patru mii de mile, iar viteza maximă pe care o putea atinge avionul nostru C-54, cu toate cele patru motoare huruind din greu, era sub 265 de mile pe oră. Eram în total 25, toți întinși pe târgi. Se pare că avionul fusese de la bun început o ambulanță zburătoare. Pereții etanși ai infirmeriei erau văruiți, podeaua acoperită cu cauciuc. Tăvile erau prinse în șuruburi iar pe ele tuburi și seringi. Totul avea mirosul de neconfundat al medicamentelor.

Cel puțin așa îmi amintesc. Nu prea eram un martor de nădejde. Tocmai mă dezbărasem de a mai lua morfină. La început, nu eu fusesem cel care luase această hotărâre. Consumam cam jumătate de dram⁽⁶⁾ pe zi. Apoi un medic din armată mi-a tăiat complet doza. Acum aş fi putut să mă droghez din nou. Dar dacă rezistasem atâta timp fără, eram hotărât să mă las definitiv. Doctorul din avion știa toate astea. Considera că hotărârea de-a-mi tăia doza complet a fost o greșeală. Mă tot întreba dacă n-am nevoie de „ceva”. Clătinam de fiecare dată din cap și-mi întorceam fața spre pernă. După plecarea lui începeau din nou simptomele de reacție din cauza abstenenței: căscam, tremuram, transpiram, lăcrimam, aveam crampe, greață, piele de găină, guturai, accese de frică. La fiecare oră unul dintre cei patru infirmieri de la bord îmi controla tensiunea și temperatura rectală, și, cu degetul lui de cauciuc însemna curbele în creștere pe fișa mea. Dacă erau prea mari, doctorul s-ar fi putut să-mi dea o doză, în ciuda protestelor mele.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu. Mă simt bine.

Doctorul arăta ca un arab. Avea tenul măsliniu și mustăți răsucite. Începuse să chelească și încerca să mascheze acest lucru periindu-și părul într-o direcție în care nu voia să stea. Rezultatul era că arăta tot timpul de parcă tocmai se sculase grăbit din pat. Pielea îi era tăbăcită și găurită de urme de acnee. Când se apleca spre mine, puteam să-i văd scobiturile și cutele umbrite ale obrazului și rețeaua de vinișoare din jurul irisului. La mai puțin de un picior vederea îmi era bună. Peste această distanță vedeam neclar. Bandajul îmi fusese luat de pe ochi la puțin timp înainte de decolare, și în plus sufeream de dilatarea pupilei, ca toți cei care iau droguri. Orice lumină puternică îmi provoca usturime. Din fericire aici lumina era slabă. Vedeam atât cât să-mi dau seama că nu eram cel mai bolnav de la bord. Înspre pupă zăcea un om lovit la cap. Era bandajat strâns, iar sângele-i pătrundea prin tifon. Auzeam picuratul neregulat al dispozitivului care îl hrănea intravenos. În partea dinspre babord, zăcea un locotenent rănit la piept. Horcăia. Sub el se afla victima unui atac kamikaze, un subofițer înfășurat ca o mumie. Mâinile îi erau totuși libere. Pe fiecare dos al palmei era tatuată o ancoră. Ancorele se tot frecau una de alta, de parcă ar fi încercat să se înlănțuie.

Orbirea mi se trăgea de la șocul exploziei și mergea spre vindecare. Ceea ce mă chinuia cel mai mult în momentul acela era o durere cumplită de cap și câteva schije adânc înfipte în spate. Schije și încă ceva. Doctorul examinează radiografia mea și scoase un mic strigăt.

— Păi, arată ca o bucată de tibie.

— Asta și este.

— Japonez?

— Nu. Unul dintre oamenii noștri.

Trecu mai departe. Apoi își făcu de lucru pe lângă mine o adevărată belea, un infirmier gras, care părea să creadă că ar fi fost nevoie să ne comportăm cu toții ca niște clovni.

— Hai, sergent, zâmbește! Hai să vedem cum știi să zâmbești. Asta-i! Hai, zâmbește!

Și tot turuia așa. Singura modalitate ca să scapi de el era să rânjești forțat. După aceea pleca radios, cu misiunea îndeplinită.

Un alt infirmier, slăbănog și lugubru, făcea pe milosul cu mine. Încerca să fie vesel. Mă deprima înfiorător:

— O să scapi, sergent. Ești curajos. Îmi dau eu seama.

— Mda!

— Într-o lună te vei întoarce și o să le tragi o săpuneală ticăloșilor ălor galbeni.

Dar nu-mi mai rămăsese puterea s-o fac. Capul îmi pulsa ca și motoarele avionului. Zăceam în semiîntineric, luptându-mă cu durerea din spate, acolo unde erau schije și bucățile de os, tânjind după drog, țigara mea desenând traiectorii de foc în aer, stomacul zbatându-mi-se pe când îmi ștergeam ochii și nasul cu o bucată de tifon și întrebându-mă câți de la bord aveau să scape, de fapt, cu viață. Nu toți, îmi dădeam seama căci prea mulți erau în stare critică. „Cap rănit” s-a dus primul. Ne aflam la nord-est de Wake când, deodată, gemu adânc. Îi săriră în ajutor, dar înainte să ajungă la targa lui, suspină cuvântul „mamă” și își dădu duhul. Sângele continua totuși să picure, până când Fatso veni să curețe. Trase cearceaful peste capul mortului și-l aranjă cu o margine dreaptă. Am ațipit. Doctorul m-a trezit, privind cercetător spre mine de la o distanță de vreo trei țoli.

— Ai dormit bine?

— Da.

— Cum te simți?

— Bine.

— Te doare rău?

— Nu.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu.

M-am uitat împrejur. „Piept-rănit” se dusesse și el. Rămăsese doar o adâncitură sub cearceaf, acolo unde îi fusese capul. Când a apărut iar Fatso, l-am întrebat câți oameni am mai pierdut. A încercat să schimbe subiectul, dar „Mumia” ne-a auzit și vocea lui de bariton a răsunat prin bandaje. A spus: „Încă trei, toți la capătul ăsta”. Fatso părea dezolat, poate pentru că nu-și dădea seama dacă „Mumia” rânjește sub toate straturile acelea de unsoare și gips. Apoi se însenină și ne spuse că nu avea să mai moară nimeni.

Totuși a mai murit unul, un om tocmai din capăt, pe care nu-l văzusem. Până am intrat în zbor planat deasupra aeroportului Hickam am reușit să învăț topografia avionului nostru C-54. Cu o excepție însă. În apropierea cozii, la tribord, era un loc întunecat. Oricât îmi încordam privirea, nu reușeam să deslușesc ce era acolo. Mi-am închipuit că s-au ars becurile sau că era un loc de depozitat ustensile. După ce-am aterizat, doi infirmieri au intrat acolo și, când s-a deschis ușa, au ieșit purtând o targă - încă un cadavru ascuns sub un giulgiu provizoriu. Văzând că trece doctorul, l-am strigat. S-a oprit. L-am întrebat cine a mai murit.

— Un biet băiat - oftă el. Era atât de liniștit, încât cei mai mulți dintre bolnavi nu l-au observat.

— Cine era? Ce uniformă purta?

— Era din regimentul 5 infanterie marină.

Am avut o senzație ciudată. I-am spus:

— Și tata a fost în regimentul ăsta.

— Tatăl tău?

— De mult. În alt război.

— Vrei să-ți spun numele băiatului?

— Nu - am șoptit. Nu!

S-a uitat atent la mine.

— Chiar că *ai nevoie* de ceva.

— Las-o baltă, Mac.

„Mumia” chicoti.

•

Cursa United 005 aterizează pe aeroportul internațional din Honolulu fix la 7:35, ora hawaiană. Ies afară într-o ploaie torențială, bătând în diagonală, care, din când în când, cade în rafale ca niște talazuri. Nu sunt surprins. *Întotdeauna* plouă când ajung în Pacific. Dacă va fi vreodată secetă, atunci să mi se telefoneze. Vin eu și se aranjează totul. Așteptându-mă exact la o astfel de furtună mi-am încheiat toți nasturii de la gulerul hainei mele model Burberry. Nimic nu te apără mai bine de o rupere de nori ca un poncho al infanteriei de marină, dar poncho nu este acceptat la Halekulani, ultimul mare hotel de dinainte de război din Waikiki, unde în curând voi cina cu Jean și Bob Trumbull. La începutul anilor '50, Bob și cu mine am fost corespondenți de presă în India, el pentru *New York Times* iar eu pentru *Baltimore Sun*. Am prieteni prin toată zone Pacificului și cunoștințe destul de multe despre Asia, dar în această privință Bob este o adevărată enciclopedie. La 7 decembrie 1941, Bob era redactorul local al ziarului *Honolulu Advertiser* și corespondent voluntar pentru *Times*. Apoi ziarul *Times* l-a angajat cu normă întreagă, și de atunci lucrează pentru ei, mai mult în zona Pacificului. E ultimul dintre corespondenții celui de al doilea război mondial al ziarului *Times* care mai este încă în aceeași funcție.

Îmi povestește că insulele Hawaii, pentru prima dată în istoria lor pluralistă, sunt afectate de încordări rasiale. Problema o creează japonezii. Deși în minoritate, sunt bine organizați și în consecință exercită control asupra instituțiilor locale, asupra politicii, industriei, sindicatelor și chiar asupra rectoratului universității. Acest lucru nu le convine celorlalți locuitori și în special americanilor care s-au stabilit aici. Dar, adaugă Bob, invazia niponilor nu se limitează la Hawaii. Așa ceva, sau ceva asemănător voi constata aproape peste tot în cursul călătoriei mele. Supușii lui Hirohito au obținut în timp de pace ceea ce le-a scăpat în război: dominarea unei „Sfere de Coproșperitate a Marii Asii Orientale”. Îi spun lui Bob că germanii au făcut același lucru în Europa. Învingătorii din Europa și din Asia s-au lăsat „duși” de cei învinși.

Sentimentul pe care îl am în dimineața următoare este că, oricine ar fi cel care conduce lucrurile aici, dă dovadă de o totală lipsă de bun gust. E o adunătură de spelunci. Clădiri înalte, bizare ca cele din Puerto Rico fac ca celebrele plaje situate la nord-vest de muntele Diamond Head să rămână permanent în umbră. Spitalul de pe colina Aiea, unde am zăcut cândva cu alte mii de răniți din Marină după luptele din Iwo și Okinawa, a fost demolat și înlocuit cu cartierul general al CINCPAC⁴⁷¹ -, dar militarii par să nu mai fie în stare să controleze practicile dăunătoare ale comercianților civili. Pe Hotel Street chitarele electrice sunt puse la un volum insuportabil. Ți se oferă cămăși havaiene la prețuri absurde. Travestiți musculoși te acostează sub câte o marchiză care poartă anunțul „Băieții vor fi fete”. Prostituația este ilegală, dar barurile și localurile de strip-tease de pe Hotel Street sunt înțesate de prostituate care, dacă se oprește vreun bărbat la un pas de ele, îl acostează provocator. Sunt mai multe saloane de masaj, localuri de strip-tease și magazine pornografice decât cafenele. Raidul japonez din 7 decembrie de acum 38 de ani a fost o nelegiuire, dar ai senzația că, dacă s-ar distruge cartierele rău famate din Honolulu de astăzi, ar fi mai puțin revoltător.

Ruta parcursă de aviatorii japonezi în duminica aceea îndepărtată poate fi trasată cu oarecare precizie. Pasul Kolekole, care domină cazarma Schofield, e un canion liniștit între munți abrupti. Acum nu se mai aude huruitul avioanelor ci doar foșnetul de frunze în briza blândă și murmurul cablurilor de înaltă tensiune. Cazarma de dedesubt este efectiv neschimbată de când a scris despre ea James Jones în *De aici până în eternitate*, curțile pătrate, clădirile portocalii, smochinii indieni, toate îți amintesc de povestirea lui Jones, doar că este mai puțin animată. În Schofield, unde își aveau baza 25 000 de soldați în 1941, astăzi sunt mai puțin de 4 000. Cicatricele raidului nu sunt vizibile aici. Ca să le găsești, trebuie să te duci la aeroportul Hickam, unde gloanțe de calibru 50 sunt încă înfipte în zidul de ciment de culoarea piersicii - și bineînțeles și în port.

Efectul monumentelor istorice este adeseori micșorat de ambianța mondenă. Mă refer la catedrala Sfântul Petru din Roma și Bunker Hill din Boston. Totuși, când mergi spre portul unde Statele Unite au intrat în cel de al doilea război mondial este supărător să găsești un prozaic indicator de circulație verde cu alb, întocmai ca cele din interiorul Americii îndrumând conducătorii auto spre

90 EST

PEARL HARBOR

Urmând indicatorul și instrucțiunile care mi s-au transmis telefonic la Halekulani de către CINCPAC, am ajuns la un complex naval cu debarcadere și diguri, mărginit de palmieri răsuciți de vânturile dinspre larg. Din alte puncte pleacă în fiecare oră șalupe pentru vizitarea portului, dar eu sunt înscris la o excursie organizată de militari, rezervată personalităților foarte importante. Judecând după ceilalți pasageri, băuți, mestecând gumă, îmbrăcați în tricouri de sport, aproape oricine poate fi o personalitate foarte importantă. Toți par să aibă la ei aparate de fotografiat Polaroid și Instamatic. O blondă nostimă, ai cărei părinți fuseseră probabil adolescenți, dacă nu și mai tineri, pe timpul marelui atac de aici, apare purtând trese de subofițer și ne cheamă la ordine. Înainte de a porni, ne informează ea, vom vedea un scurt film. Ne conduce într-o baracă Quonset. Luminile se sting...

Filmul, un documentar al N.B.C.-ului, este în stilul „March of Time” și a fost probabil realizat, nu mult după război, din fragmente de jurnale de actualitate. Vocea comentatorului răsună puternic. Textul amețitor este de Richard Rodgers. Se folosesc imagini din filmele capturate după război de la japonezi. Partea cea mai interesantă este cea omisă. Nu se face nicio aluzie la prostiile făcute de americani. Este scos mult în evidență faptul că japonezii nu au reușit să distrugă rezervele de petrol ale Statelor Unite suficiente pentru doi ani, și instalațiile șantierului naval. La sfârșit, în ritmul triumfal al muzicii lui Rodgers, vasele de război americane pornesc pe înserat să se răzbune pe vicleanul inamic. Pe când se aprind luminile, mai că îți vine să crezi că raidul de la Pearl Harbor a fost o victorie americană. Judecând după comentariile lor, celelalte personalități foarte importante sunt impresionate. Se știe că marina americană a avut întotdeauna multă grijă de reputația sa. Este binecunoscută promptitudinea cu care după raidul japonez titlul Amiralului comandant a fost schimbat din Comandant Suprem al Statelor Unite (CINCUS) în Comandant Suprem pentru Pacific (CINCPAC).

Conducându-ne la bordul șalupei, însoțitoarea noastră blondă ne previne că nu pot fi fotografiate submarinele nucleare din port, ca nu cumva aceste fotografii să cadă în mâinile vreunei puteri ostile. Pornim la drum, iar ea își începe prezentarea. Puține lucruri sunt noi pentru mine, așa că îmi las gândurile să hoinărească. Fort Island este acoperită de o vegetație luxuriantă și este nelocuită, pista ei de decolare fiind prea scurtă ca să poată primi avioanele cu reacție de astăzi. Câte un semn plutitor indică locul unde era ancorată fiecare navă de război, la 7 decembrie. O relicvă din lemn și fier ruginit arată locul ocupat de *Utah*, care s-a scufundat la ora 8:12 în dimineața raidului. Principalul punct de atracție este monumentul comemorativ închinat *Arizonai*. E impresionant; un arc de ciment înclinat grațios în onoarea celor 1 102 marinari ai Statelor Unite care sunt înmormântați dedesubt. (De ce n-a fost scoasă nava la suprafață? S-a încercat. Doi scafandri ai marinei militare au tăiat carena vasului cu aparate cu acetilenă. Gazele acumulate în interior au explodat, omorându-i pe amândoi). Uitându-te atent în jos, poți vedea teuga ruginită pe al cărei catarg, care iese din apă, se ridică și se coboară pavilionul în fiecare zi. Pasagerii șalupei se înghesuiau împrejur, trâncănind agitați. Un lucru este dezgustător, fără a fi neapărat caracteristic americanilor. Am asistat la aceeași sporovăială în fața monumentelor de război europene. Acest lucru nu se întâlnește în cimitirele civile. Dar scenele care evocă moartea violentă a unor oameni par să fie stimulatoare.

Submarinele nucleare pe care nu le puteam fotografia sunt, de fapt, nefotogenice. Ba de-a dreptul urâte, sinistre, ca niște rechini. Legându-se în ancoră, se văd crucișătoare verzi ca ardezia cu rachete teleghidate și fregate rapide, care nu prezintă niciun interes pentru un necromant ca mine. Dar sar în sus când trecem grăbiți pe lângă un golfuleț. Aici sunt amarate niște vase pe care nu m-aș fi așteptat defel să le văd la Pearl Harbor. Două distrugătoare noi nouțe, arborând steagul Soarelui Răsare, emblema de luptă a imperiului japonez. Ajuns pe țarm mă interesez și mi se spune că, da, am văzut exact ceea ce am crezut că văd. De altfel, ofițeri de marină japonezi, îmbrăcați în alb, frecventează des popota ofițerilor din Pearl. Și, adaugă interlocutorul meu, sunt foarte politicoși. E firesc. Așa au fost întotdeauna. Cu excepția, bineînțeles, a micului interval dintre 1941 și 1945.

La trei dimineața, culcat într-un pat confortabil dintr-o cameră a hotelului Halekulani, mi se deschid pe neașteptate ochii. Sergentul din mine, slab, aspru, de pe altă lume, privește sardonice, amintindu-și turiștii gălăgioși, obscenitățile de pe Hotel Street, filmul care mușamaliza erorile marinei și covorul de bun venit

întins în cinstea navigatorilor lui Hirohito. Aceasta urma să fie atitudinea sergentului în fiecare noapte - și el chiar se întorcea noapte de noapte - în prima parte a călătoriei mele. Dacă îl menționez rar este din cauză că, la fel ca într-un ritual magic, nu există nicio variație în comportarea lui: privește răutăcios și rânjește cinic. Am început să-mi dau seama că va fi nevoie de foarte mult, de o pasiune înflăcărată ca să-l alung.

La Honolulu, bătrânul nu-i poate da niciun răspuns sergentului. Ce-a văzut aici l-a cutremurat. Din anumite motive insulele Hawaii nu i-au trezit amintirile loviturilor primite în acea îndepărtată zi de infamie. Și cred că știu de ce. Răspunsul, după părerea mea, este că de fapt nu s-a opus nimeni japonezilor și deci nu a fost o luptă. Ca la Fort Sumter, ca la Sarajevo, dezastrul de la Pearl Harbor poate fi privit drept o ridicare a cortinei. În mare parte nesemnificativ pentru drama care avea să urmeze. Eram pregătiți să plătim înzecit inamicului, dar nu ne-am identificat cu victimele de la Pearl Harbor. Puțini opuseseră rezistență. Fiind profesioniști, ar fi trebuit să fie gata de luptă. Acum noi, amatorii, trebuia s-o facem. Și cu toate că am plâns după ei, însuși faptul că atacul din 7 decembrie a durat atât de puțin înseamnă că nu a mai fost timp să ne mai interesăm, cu sufletul la gură, de soarta lor.

Filipinele, însă, au fost cu totul altceva.

• Teribilele rămășițe ale ultimei garnizoane istovite

Sosirea mea pe aeroportul internațional din Manila, în primele ore ale unei dimineți de joi, dobândește un aspect comic. Carlos Romulo, un prieten de-al meu devenit personaj legendar în Filipine, trimisese vorbă de la Națiunile Unite că dorea să fiu primit de concetățenii săi cu „ospitalitatea lor tradițională”. Pentru unul dintre patricienii spanioli care conduc insulele Filipine, ospitalitatea tradițională se oprește doar la un pas de a-i oferi oaspetelui locul în patul conjugal. În primul moment al sosirii mele, mă trezesc în fața unui funcționarăș de la aeroport, contrazicându-ne în privința validității unui certificat de sănătate. În momentul următor nefericitul funcționar este dat la o parte, pasibil poate de pedeapsă, iar eu sunt întâmpinat de o delegație formată din zece ofițeri superiori, conduși de un ministru. În timp ce mă strecor în limuzina cu aer condiționat, o sirenă începe să urle într-o mașină de poliție, chiar în fața noastră; plecăm, urmând-o, spre hotelul Manila, unde a locuit generalul Douglas MacArthur înainte de Pearl Harbor.

Programul meu, mi se spune, a fost pregătit. Președintele mă va primi. Prima doamnă a țării îmi va acorda și ea o audiență, și, în ultima seară a vizitei, familia Romulo va da o recepție în onoarea mea.

Așa ceva nu mi s-a întâmplat de când Statul major turc m-a luat drept reprezentantul președintelui Eisenhower. Sentimentele mele sunt confuze. Sprijinul oficial îți deschide multe porți, dar îți închide altele. Misiunea mea, totuși, nu urmărește nici să elogieze, nici să înfiereze regimul actual. Scormonesc trecutul, și trecutul în insulele Filipine e presărat cu fel de fel de capcane. Mulți membri ai instituțiilor de astăzi din Manila poartă numele unor oameni care au colaborat cu japonezii în timpul războiului; trebuie să fii atent când ai de-a face cu ei. În plus, așa cum observă Teddy White, un ziarist de mare notorietate are și alte probleme. Cei cu care are întreveneri știu că răspunsurile lor ar putea fi citate de istorici. Astfel încât, în cel mai bun caz, devin afabili și, în cel mai rău, se auto-flatează.

În Manila, un american prosper poate avea în scurt timp impresia că a devenit membrul onorific al unei foarte restrânse protipendade, ai cărei membri se recunosc unii pe alții oriunde. Ar fi atât de simplu să mă retrag în vila unui patrician, dar regulile meseriei de scriitor interzic acest lucru. Contramandez, deci, întrevenerile și explorez în schimb orașul într-un „jeepney”. Un „jeepney” este un microbuz, un jeep acoperit cu tende strident colorate și purtând pe capotă icoane catolice argintii. Recunoscându-mă ca american pasagerii mă numesc „Joe”, și unii îmi cer bani, bariera lucitoare care-i desparte pe americani de toți nevoiașii din lume. Prezența ei se simte și mai acut când te plimbi prin Tondo, echivalentul din Manila al cartierului Perla din San Juan, o imensă mahala cu colibe și case de carton presat, unde, se spune, străinii pot fi uciși de arme cu săgeți otrăvite. Ies nevătămat, dar bucuros că plec. Nu m-aș aventura în Tondo după ce se lasă întunericul.

A doua zi mă trezesc înainte de răsăritul soarelui. Din camera mea se vede golful Manila și, în primele momente cenușii ale dimineții, zăresc, spre dreapta, o fâșie de pământ. Apoi, pământul se conturează – o peninsulă plutind în aburii fumurii – și jungla se înalță abrupt până spre cei doi munți de cinci mii de picioare înălțime, ale căror creste dințate, prăpăstioase, trădează, chiar în ceața aceasta opacă, originea lor vulcanică. Îmi îndrept privirile spre Bataan.

•

Începând de luni 22 decembrie 1941, ora două dimineața, când nu mai rămăseseră decât trei zile pentru cumpărăturile de Crăciun, vreo 43 000 ele soldați din Armata 14 a generalului colonel Masaharu Homma au început să-și croiască drum spre țărâm prin apa golfului Lingayen, la 120 de mile nord de Manila. Erau așteptați de două săptămâni. Guam-ul căzuse în mâna japonezilor în câteva ore. Insula Wake era ca și pierdută, chiar dacă garnizoana americană de infanterie o mai stăpânea după o luptă de 45 de minute, în care o mână de soldați puseseră pe fugă o flotă de invazie japoneză. Dar toți știau că lupta adevărată avea să se dea în Filipine. Trupele aliate de aici erau sub comanda unui general cu experiență, în vârstă de 60 de ani, care se retrăsese din armata Statelor Unite în 1937 și fusese rechemat în serviciul activ de către președintele Roosevelt chiar în ziua în care președintele închisese robinetul rezervoarelor de petrol pentru Tokio. O perioadă strălucită îl aștepta pe Douglas MacArthur de acum înainte, dar nimeni nu putea ști acest lucru în zilele tumultuoase care au urmat după Pearl Harbor. Deși fuseseră puse în gardă de cei din Pearl cu nouă ore înainte, forțele aeriene ale generalului au fost distruse la sol pe aerodromul Clark. Ba mai mult, nu reușiseră nici măcar să mute stocurile de orez în poziții care puteau fi apărate. Iar acum, cu Homma pe uscat, cei mai mulți dintre soldații nedisciplinați ai lui MacArthur, în uniforme verzi filipineze, fugiseră în munți. Peste 10 000 de soldați din trupele japoneze de asalt, răspândiți ca o imensă pată în partea de nord a insulei Luzon, se grupaseră în trei coloane și coborau furtunos pe Ruta 3, vechea șosea militară pietruită care ducea spre Manila.

Atunci și-a revenit MacArthur. Japonezii se așteptau ca generalul să apere capitala. El însă o abandonează și execută o serie de mișcări imprevizibile care i-a surprins și derutat pe japonezi. Soldații numesc retragerea „manevră de repliere”. MacArthur a desfășurat o *dublă* manevră de repliere, evacuând atât restul trupelor care mai luptau împotriva lui Homma, cât și forțele mai reduse ce apărau sudul Luzon-ului, reușind să le unească și să dejoace astfel încercarea inamicului de a-i separa pe cei din comanda sa.

Deplasând diviziile sale în spate, apărând pozițiile până în ultima clipă, apoi ridicând bariera în calea următorilor, MacArthur își retrase trupele peste podul cu dublă travee din Calumpit, la 20 de mile nord-vest de Manila, puțin mai la sud de nodul de cale ferată San Fernando. Apoi, cu forțele intacte, ordonă distrugerea podului. Deși arăta ca „un șoim obosit” – fraza îi aparține lui Romulo – MacArthur a reușit să formeze o armată din 65 000 de filipinezi și 15 000 de americani, pe înălțimile verzi și abrupte – și în văile adânci ale peninsulei Bataan. La 6 ianuarie 1942, soldații lui au plantat mine, au săpat tranșee, s-au îngărdit cu sârmă în așteptarea asaltului inamic.

Asaltul s-a produs și ei au rezistat. Neconținut. Cu îndârjire. Spre uimirea lumii, care văzuse cum toate încercările de a înfrunța armatele Marii Japonii eșuaseră pretutindeni. De pildă, asediul de la Singapore durase exact șapte zile, după care generalul britanic s-a predat cu 85 000 de oameni ai trupelor imperiale, în fața a 30 000 de japonezi. Oamenii lui MacArthur, bolnavi de malarie, de beri-beri, variolă, dizenterie, viermi intestinali, friguri tropicale și pelagră au respins ofensiva lui Homma din luna ianuarie și, când japonezii au făcut două tentative de debarcare în spatele liniei lor, i-au aruncat pe invadatori în mare. Trupele americane și aliații lor filipinezi au zădărnicit toate încercările inamicului de a pătrunde dincolo de jumătatea peninsulei. Credeau că pot recâștiga Manila, lucru care părea posibil în momentul acela, Homma fiind un comandant mediocru, iar oamenii lui, chinuți și ei de boli, erau de mâna a doua. Diviziile japoneze de elită atacau Bariera Malaieză, la sud de Singapore. Oamenii lui MacArthur nu aveau nevoie decât de ajutor din Statele Unite. Dar aceasta este o altă poveste tragică.

Aveau toate motivele să creadă că deja convoaiele erau pe drum. Roosevelt telefonase lui Manuel Quezón, președintele Commonwealth-ului din Filipine, care era atunci în Corregidor: „Vă pot asigura că fiecare vas disponibil aduce... forța care în cele din urmă va distruge inamicul... Promit solemn poporului filipinez că își va menține libertatea... Toate resursele de oameni și materiale ale Statelor Unite sprijină această promisiune”. Generalul George C. Marshall, șeful Statului major al armatei, numit de F. D. Roosevelt, îl anunțase pe MacArthur prin radio: „O formație de bombardiere cu patru motoare, care fusese anterior întârziată din cauza vremii nefavorabile, este pe drum... O altă formație de bombardiere similară pornește astăzi din Hawaii, căutând noi terenuri de aterizare în insulă. Două grupuri de bombardiere grele cu rază mare de acțiune pleacă săptămână aceasta. Avioane de vânătoare sosesc îmbarcate pe toate vasele care ne stau la dispoziție... Forțele noastre urmează să acționeze concentrat și trebuie să producă un efect decisiv asupra flotei japoneze, forțând-o să se retragă spre nord”.

Nimic nu era adevărat. În Bataan și Corregidor nu a ajuns niciun avion, niciun vas de război, nici o singură întărire. Unica explicație posibilă, pentru aceste false speranțe trezite în peninsulă, este că cei din Washington încercau să câștige timp pentru alte avanposturi mai lesne de apărat. Pe măsură ce adevărul ieșea la iveală, oamenii care țineau piept lui Homma fură cuprinși de amărăciune. Nedându-și seama că MacArthur trebuia să rămână pe insula Corregidor – „Stânca” – pentru că centrul ei de comunicare îi oferea un unic contact cu Washington-ul, ei îl numeau disprețuitor pe general „Dugout Doug”. Era o opinie crudă și nedreaptă. Dar dacă fiecare avem dreptul la un țap ispășitor, atunci ei aveau mai mult ca oricine. În afară de japonezi, aveau de înfruntat jungla aproape de neimaginat din Bataan. Stâncile nu pot fi escaladate. Râurile sunt înșelătoare. În spatele unor *nara* (mahoni) uriași, a unor eucalipti și baniani, se formează paravane aproape de nepătruns din viță tropicală, plante agățătoare și bambus. Sub ele apar aflorimente de coral acutiți, un subarboret fibros și o iarbă înaltă în care mișună pitonii. În primele luni ale anului, când s-au purtat luptele, ploaia se revărsa aproape fără întrerupere. Apa era contaminată. Oamenii lui MacArthur mâncau rădăcini, frunze, papaia, carne de maimuță, pui de găină sălbatică și mistreți. Cântau pe melodia „Imnului de luptă al Republicii”:

Dugout Doug MacArthur tremură pe loc

Apărat de bombe și de-orice șoc.

Iată ce scria un soldat:

Suntem amărății ce luptă-n Bataan

Nici mamă, nici tată, și nici Unchiul Sam

Nici unchi, nici mătuși, nici nepoți, nici nepoate

Nici puști, avioane, sau tunuri

Nu-i unu să-i pese de noi.

Totuși luptau mai departe cu un devotament care ar uimi generația anilor '80. Și mai surprinzător, în multe cazuri el ar fi uluit chiar pe cei dinaintea de Pearl Harbor. Printre infanteriștii înfocați ai lui MacArthur erau bucătari, mecanici, piloți ale căror avioane fuseseră doborâte, marinari ale căror nave se scufundaseră și câțiva voluntari civili. Unul dintre civili era un tânăr american cu pantofi Oxford, un student tipic din perioada aceea, care venise în insulele Filipine ca să facă cercetările necesare pentru o teză de antropologie. Cu câteva luni înainte fusese un izolaționist convins, iar unica sa pasiune muzicală era swing-ul. Se folosisse de un acordeon ca să cânte melodii ca „Deep Purple” și „Moonlight Cocktail”. Căzut prizonier și condamnat la moarte prin împușcare, și-a exprimat o ultimă dorință: să moară cu acordeonul în brațe. I s-a permis, și s-a dus la zid cântând „God Bless America”. Iată ce fel de timpuri erau.

Abia la începutul primăverii, după ce Homma a primit întăriri - 22 000 de oameni odihniți, obuziere și flotile de avioane Mitsubishi și Zero - s-au dat bătăuți filipinezii și americanii de pe peninsula Bataan. Apoi Corregidor, osul din gâtul golfului Manila, a mai rezistat în chinuri timp de încă o lună. Chiar și în asemenea condiții infanteriștii de marină și mateloții ascunși în tranșee, pe plajele insulei, au ucis jumătate din forțele de atac inamice. Abia la 6 iunie s-a terminat rezistența oficială, când un japonez a dat jos ultimul drapel american și l-a călcat în picioare, în timp ce orchestra cânta „Kimigayo”, imnul japonez.

Totuși a fost cea mai groaznică capitulare din istoria Statelor Unite. Pe cei care au rămas în viață și s-au predat în Bataan îi aștepta partea cea mai tragică: faimosul marș al morții de zece zile - șaptezeci și cinci de mile spre cuștile POW^[8] în Luzon-ul de Nord. Santinelele japoneze au început să împuște prizonierii care se prăbușeau din cauza căldurii și a prafului sufocant de sub cerul nemilos. Apoi nu dădeau apă oamenilor care mureau de sete. Au urmat bătăi, decapitări și torturi. Nimeni nu știe câți soldați aliați au pierit în timpul acestui calvar, dar cei mai mulți apreciază că au fost între șapte și zece mii. După război, filipinezii au hotărât să aducă un omagiu acestor martiri, punând indicatoare la fiecare kilometru pe Ruta 3 care a fost pavată și botezată șoseaua MacArthur. Pe fiecare indicator sunt reprezentați trei infanteriști aliați care, împleticindu-se, încearcă să se ajute între ei, spunându-li-se astfel călătorilor câți kilometri au parcurs victimele marșului până în acel punct. E trist să constăți că jumătate din indicatoare au dispărut, luate de turiști sau ca urmare a neglijenței. *Acestea* sunt timpurile de astăzi.

•

Dar alte monumente comemorative sunt intacte, deși nu întotdeauna în locurile unde te aștepti să le găsești. Pista de aterizare unde a pierdut MacArthur cea mai mare parte din avioanele B-17 este acum una dintre pistele de aterizare pentru bombardierul B-52. Podul Calumpit, pod pe atunci de importanță vitală, poate fi identificat după un punct ciudat de referință: o fabrică de îmbuteliat băuturi răcoritoare, înconjurată de bălării. Nu există plăci comemorative sau săgeți indicatoare în pădurea tropicală care să arate unde au contraatacat filipinezii și americanii asediați trupele lui Homma, respingându-le tot mai departe. Totuși, în satul, sau *barrio*, numit Lamao, aflat în partea de lângă golf a peninsulei, o piatră identifică locul unde generalul maior Edward P. King Jr., comandantul Bataan-ului, a capitulat la 9 aprilie 1942. Iar în Mariveles, la capătul sudic, într-un bloc de piatră e încastrată în ciment o pușcă americană, cu o cască sudată de patul armei. Dacă închiriezi un elicopter, poți afla monumente pe pantele munților Mariveles și Natib care domină peninsula. Pe o inscripție se citește „Datoria noastră este să ne amintim”, pe alta scrie în tagalog, limba țării, „Damabana Nang Kagitingan” („Altarul vitejiei”). O hartă în relief, cu becuri colorate în roșu și albastru, indică pozițiile succesive de pe insulă ale japonezilor și aliaților. Este interesant de observat că altarul este făcut de Ferdinand E. Marcos, care, luptând aici ca tânăr ofițer a primit de două ori decorația „Distinguished Service Cross”^[9], de două ori „Silver Star”^[10] și de două ori „Purple Heart”^[11], devenind astfel filipinezul cu cele mai multe decorații de război. Dacă Mussolini a depus mult zel ca trenurile să nu aibă întârziere, se poate spune cel puțin că Marcos s-a străduit ca morții să se odihnească în cinste. Cu o singură notă discordantă, care mă amuză: cu litere sculptate este înscris mesajul democrat: „A trăi în lumina libertății este dreptul omenirii”. Deasupra inscripției se află un crucifix format din două paralele verticale și două bare orizontale. Poate fi asemănat doar cu o cruce dublă.

Cel mai comod mijloc de a vizita Bataan-ul este, dacă îți poți permite, cu elicopterul. Altă posibilitate este închirierea unei șalupe, care te poate duce în mai puțin de două ore de la Manila la Mariveles, de unde se vede, la trei mile depărtare de peninsula, insula Corregidor în formă de mormoloc. Dar dacă vrei, într-adevăr, să te cufunzi în trecutul sinoptic al Bataan-ului, trebuie să mergi pe uscat. Cum nu sunt trenuri, iar pe autobuze nu te poți bizui, înseamnă că ai nevoie de o mașină, de preferat cu tracțiune dublă, căci șoseaua MacArthur este plină de gropi și hârtoape. Lipsa măsurilor de întreținere caracterizează, aproape pretutindeni în Pacific, felul în care au fost adoptate tiparele occidentale. Acest fapt este valabil chiar și în mica Republică Nauru, ale cărei prețioase zăcăminte de fosfat se spune că aduc celor șase mii de oameni de acolo un venit anual de peste 40 000 de dolari pe cap de locuitor. Dacă în Nauru se strică un automobil, este aruncat și înlocuit cu altul.

În Bataan nu sunt automobile, iar mijloacele moderne de tracțiune sunt foarte puține. Vehiculul tipic este o căruță trasă de un cal sau de un bou. Să parchezi și să intri într-un *barrio* este ca și cum te-ai întoarce în epoca de piatră. Înainte ca MacArthur să se fi retras în peninsula, viața locuitorilor fusese aceeași ca a

strămoșilor lor, trăind mulțumiți în izolare. După război, cei mai mulți s-au reîntors la acest mod de viață. Există doar câteva indicii ale modului de viață din secolul XX. O rafinărie de petrol Exxon la Lamao și câteva colibe cu acoperiș de tablă ruginită, unde se prezintă filme făcute la Hollywood. Dar și așa, niciunul dintre indigeni nu pare să înțeleagă ce este o rafinărie, iar distracția favorită este oferită ele luptele de cocosi. Guvernul din Manila le-a interzis, dar țărani de aici nu știu acest lucru. Cei din interiorul țării nici nu au auzit de Manila. Și nici chiar de Bataan. Este universul lor și nu simt nevoia să-i dea un nume. Cu excepția locuitorilor din Noua Guinee și a celor din nordul insulelor Solomon, n-am auzit de oameni mai izolați de lumea exterioară decât cei din Bataan. Pe coastele munților care se văd din capitala Filipinelor, vânătorii indigeni folosesc arcul și săgeata. Filipinezele trec cu mersul lor ușor pe lângă orezării ținând, în echilibru, pe capetele drăgălașe vase de lemn ce au încrustate scene ce par cadrul unui film cu Tarzan: cascade revărsându-se în curcubeie înnegurate, orhidee crescute pe pereții canioanelor și, din când în când, câte un taifun ce biciuiește plajele mărginite de palmieri.

Mergând din locul unde a fost podul Calumpit spre Mariveles, îți abandonezi din când în când mașina ca să te plimbi dincolo de satele de lângă golf. Aceste *barrrios* sunt cam toate la fel. Nu există electricitate - foarte rar când se proiectează un film, este adus un generator. Nu au de fapt nicio cale de comunicație cu lumea din afară. Pescarii locuiesc în colibe de paie construite pe stâlpi. Bărcile lor au *outriggere*^[12]. În orezării, unelte cioplite din lemn sunt trase de boi, iar recoltarea se face de femei care umblă aplecate prin apa ce le ajunge până la gleznă. Bărbații lor se cațără în palmieri să scuture nuci de cocos, al căror miez uscat, copra, este unicul lor bun cerut peste hotare - marfa cea mai exportată din întreg arhipelagul filipinez. Când se simte în aer un miros acru și-l urmărești, ajungi la un câmp de trestie de zahăr care arde. Oricum, jungla pare destul de prietenoasă pentru locuitorii ei. Oamenii cântă în timp ce bat cu maiul, femeile flecăresc stând în cerc, curățând frunze de varză, copiii țipă, trăgând în joacă bivoli de coadă, bivoli care se mișcă greoi prin pâraiele nămolose cu maluri înțesate de tufișuri verzi ale căror frunze late se întind grațioase în toate direcțiile.

De două ori, din câte își aduc aminte bătrânii, străinii le-au folosit pământul drept câmp de bătaie. O dată în lupta din 1942 și a doua oară după trei ani, când americanii victorioși s-au reîntors. Nimeni nu știe câți țărani au fost uciși de gloanțe rătăcite și de explozii de obuze, dar cu siguranță au fost mai multe victime decât printre americanii civili rămași la vatră care, deși implicați în război, erau în afara pericolului. Și ce le-am dat noi în schimb, întrebă sergentul din mine? Boli venerice, până atunci necunoscute prin aceste locuri, o ură fără rost între străini și metode eficiente de a-i distruge pe cei pe care îi urăști. Dar ceea ce este și mai crud: i-am lăsat cu sentimentul jenat că acești străini monstruoși au găsit, în ciuda brutalității lor, metode inteligente de a duce un trai bun și interesant. Cruzimea constă în faptul că acest mod de viață nu li se va potrive niciodată. Îmi amintesc de un pasaj profetic din jurnalul căpitanului James Cook, primul european care a descoperit Mările Sudului, în 1769. „Nu mă pot împiedica - scria el - să-mi exprim părerea că ar fi fost cu mult mai bine pentru acești bieți oameni să nu fi cunoscut niciodată superioritatea noastră în ceea ce privește confortul și priceperea de a face viața mai ușoară, dacă, o dată ce le-au cunoscut, sunt lăsați din nou pradă incapacității lor de a progresa. Ei nu se mai pot întoarce la mediocritatea fericită în care au trăit înainte de a fi fost descoperiți, în cazul că legăturile dintre noi și ei nu vor fi continuate.”

.

Mă aflu la bordul unui elicopter care coboară între colinele abrupte ale insulei Corregidor, printr-o ceață albăstruie, îndreptându-se spre terenul de defilare al vechiului fort Drum. De la această înălțime insula pare mai mare decât te-ai fi așteptat - cam de mărimea Manhattan-ului și foarte atrăgătoare. Desigur, acest lucru nu a fost întotdeauna adevărat. Jean MacArthur i-a spus lui George Kenney, comandantul forțelor aeriene ale soțului ei, când s-a întors în golful Manila, la sfârșitul războiului: „Ce ați făcut cu insula Corregidor? Abia dacă am recunoscut-o când am zburat deasupra ei. Pare că a pierdut 42 de picioare în înălțime”. Este adevărat că-i mai puțin înaltă. Din cauza artileriei japoneze din primele luni de război și a bombardierelor B-24 ale lui Kenney, care au deșertat mai târziu 4 000 de tone de bombe, stânca s-a schimbat într-un mod de necrezut, fiind despuiată, printre altele, de vegetație. Astăzi nu ar recunoaște-o nici Jean, nici Kenney. La doi ani după război, trupele americane au reîmpădurit-o, populând-o cu maimuțe și căprioare și au oferit-o filipinezilor ca parc național. Nu trăiesc pe ea decât paznicii și îngrijitorii, deși există o mică casă de oaspeți pentru turiștii care doresc să rămână peste noapte, pe o faleză ce dă spre North Dock. Ca și organizarea de picnic uri la Verdun, în primii ani de după 1920, tot la fel și preschimbarea stâncii într-un loc de recreere este poate o încercare de a alunga un trecut disperat.

Dacă este așa, n-au reușit, căci în ciuda priveliștii văzute din elicopter, o dată ce pășești pe terenul de defilare, ești angrenat în roata timpului și transportat cu 37 de ani în urmă. Lucrul acesta este adevărat mai ales în tunelul Malinta. Dacă iei autobuzul, tunelul se află la mică distanță de terenul de defilare, iar dacă iei feribotul, care face două ore din Manila, ai de parcurs o scurtă cărare șerpuită, după ce ai debarcat la North Dock. Există o cale ferată dublă ce duce la Malinta, dar nu mai este folosită acum; un taifun recent a produs o alunecare de teren de pe muntele învecinat, acoperind intrarea dinspre est, blocând-o în parte pe cealaltă și reducând inscripția săpată pe ea la literele NNEL. În interiorul tunelului de 826 de picioare sunt 24 de galerii laterale, lungi de 30 de picioare, scurte ramificații ale coridorului principal. Nu există electricitate și trebuie să pășești atent ca să nu calci în gropile făcute de proiectilele

tunurilor de opt țoli, dar cu o lanternă poți citi indicatoarele care identifică galeriile folosite pentru răniți, pentru serviciul religios, pentru popotă, pentru camerele infirmierelor (cu o barieră de lemn la intrare, căci virginitatea lor este onorată de filipinezi, care încă mai cred că fecioria este importantă) și în fine, Laterala 3 unde fusese Cartierul general al lui MacArthur.

În lumina slabă și în aerul jilav mirosind a mușchi te simți ca un intrus. Ești înconjurat de 11 000 de fantome, ostașii cu care Jonathan Wainwright s-a predat japonezilor la 8 mai 1942. Un sentiment de singurătate le-a supraviețuit. Aici au plâns, au suspinat, au înjurat, au dormit pe apucate, au visat, au tremurat de frică, au sângerat și au murit. În aceste galerii laterale fiecare și-a îndurat propria suferință - femeile erau îngrozite de viol, catolicii filipinezi (patru din cinci) se temeau că aveau să moară fără ultimul rit. Romulo era îngrijorat din cauza familiei sale căzute în mâinile japonezilor; Quezón își ducea viața lui de tuberculos, tușind. MacArthur se agita în spațiul lui îngust și amenința că nu va da ascultare ordinilor repetate ale celui din Washington, de a abandona comanda și a încerca să fugă în Australia. Spunea, în timp ce nu-și mai găsea locul, că mai degrabă renunță la comandă, fuge în Bataan și se înrolează acolo ca simplu soldat. Discursurile generalului erau patetice, ca întotdeauna, dar situația din ultima perioadă în insula Corregidor n-avea nimic melodramatic. După ce Corregidor-ul a căzut, a făcut următoarea afirmație: „De fapt nu-i decât o stâncă goală, roasă de război, sfântită, ca multe alte locuri, de moarte și dezastru. Și, totuși, ea simbolizează acel lucru neprețuit și nemuritor - onoarea unei națiuni. Până când nu ne vom arăta demni de aceste teribile rămășițe ale ultimei sale garnizoane istovite, nu putem decât să ne rugăm umili atotputernicului Dumnezeu. Aici zace sfântul nostru Graal”.

Unii americani sofisticăți au luat în derâdere această retorică pompoasă, dar nu era nimic de râs în Filipine. Pentru filipinezi această stâncă este și acum sacră. Plecând din Malinta descoperi, cotind spre stânga, un pilon din piatră, înalt de 30 de picioare, cu o simplă placă indicând că acesta este locul unde Wainwright a înălțat steagul alb. O diagramă arată unde a fost locul fiecăruia în timpul asediului. Pe Topside, punctul cel mai înalt din Corregidor, o cupolă de marmură stă suspendată deasupra unui monument comemorativ de culoare albă. O dată pe an soarele străbate prin gaura din cupolă, transformând albul în auriu. Alături pâlpaie o flacără eternă. Fragmente de proiectile și bucăți din avioane prăbușite au fost sudate într-un turn de catedrală. Pereții alăturați poartă numele marilor bătălii din Pacific. Și japonezii își amintesc de Corregidor. Creștinii niponi au ridicat o cruce cu inscripția, în japoneză și engleză: „Odihnească-se în pace soldații filipinezi, americani și japonezi”.

Monumentele de război nu m-au impresionat niciodată! Sunt ca acele clădiri reconstruite în partea colonială din Williamsburg sau ca niște reproduceri bine făcute după tablouri celebre. Oricât ar fi de iscusită execuția, sunt în esență contrafăcute. În plus, sunt de obicei frumoase și de bun gust, în timp ce lupta nu-i niciuna, nici alta. Înainte de război credeam că Hemingway, despuind povestirile de război de scenele tari, redă realitatea. După aceea mi-am dat seama că n-a făcut decât să înlocuiască exagerările tradiționale cu o atenuare romantică. În război nu-i nimic atenuat. Luptele, de genul celor văzute de mine, au fost abominabile și mai ales lipsite de tact, poate pentru că numărul ostașilor care îl citiseră pe Hemingway sau Remarque reprezenta doar o fracțiune din cei care văzuseră filme mediocre cu vărsări de sânge. Dacă un șef de pluton îi urmărise pe Douglas Fairbanks Jr., Errol Flynn, Victor McLaglen, John Wayne sau Gary Cooper cum se avântă nepăsători în luptă, probabil și el avea să acționeze după modelul lor. În momentele de criză, cei mai mulți oameni tind să fie imitativi. Soldații primeau scrisori copiate după cele citate în presă sub genericul „Dear John”. Minoritatea celor care evitaseră șabloanele create de Hollywood era ca mine: oameni care citiseră mai mult și văzuseră mai puține filme. Aceasta nu înseamnă că am fost soldați și cetățeni mai buni. Nu am fost, în mod sigur, mai curajoși. Convingerea mea este că optica noastră era totuși mai clară, că ceea ce vedeam era mai aproape de adevăr, căci nu priveam prin prisma unor case de filme cum ar fi Metro Goldwin Mayer.

Și astfel momentele cele mai mișcătoare pe care le-am trăit în Corregidor nu au fost nici în tunel, nici în fața mormintelor. Ele sunt mai terestre, printre relicvele de la suprafața insulei, unde oameni ca mine au luptat împotriva tuturor dificultăților pentru a apăra bateriile antiaeriene și uriașele baterii de coastă de 12 țoli cu bătaie de 17 mile, care mai privesc încă pieziș pe deasupra golfului Manila. Deosebit de evocatoare sunt rămășițele de piatră cenușie ale cazarmii Fort Mills, peste care au crescut licheni și viță *dalakorak*. Aici, ruginite, dar încă de recunoscut, se găsesc rămășițele vieții domestice militare: bucătării de companie, oale și cratițe, proiectile goale de calibru 30 și 50, aruncate în grabă, brice de modă veche, piepteni de oțel și cârpe legate pe băț, folosite pentru pregătirea inspecției oficiale în ultimele zile de pace. Și, când mă învârtesc și scormonesc printre aceste relicve dureroase, îmi amintesc de șinele de cale ferată din tunel. Ceva mă tulbură; am mai văzut cândva asemenea șine.

Bineînțeles! Acelea cu ecartamentul îngust din Asa Kawa, când m-am strecurat de-a lungul terasamentului în drumul meu spre...

Brusc vătraiul memoriei mele trage cenușa de pe amintiri și descoperă un tăciune uitat, care mai arde încă mocnit. Este încă fierbinte, incandescent.

•

Colina se chema Amike Ridge. Era ocupată de japonezi, iar noi aveam nevoie de ea. Dar tunurile inamice de pe dealurile învecinate ne tot respingeau. Cu prilejul ultimei acțiuni pe scară mare o companie în atac

fusese redusă la un ofițer și 19 soldați. De data aceasta Bob Fowler, comandantul Companiei Fox, primise instrucțiuni să cucerească creasta spre sfârșitul după-amiezii. I-am dus mesajul, adăpostindu-mă pe lângă terasament. Radio telefonul său SCR 536 nu funcționa - ca întotdeauna când ai nevoie de aceste aparate - iar radioul portativ SCR 300 se defectase și el, tăindu-i unica legătură prin radio cu batalionul. Deci, fusesem trimis eu. Dacă aș fi știut că purtam un teanc de condamnări la moarte, aș fi intrat grăbit la postul de comandă al companiei, aș fi lăsat ordinul lui Fowler la oricare dintre locotenenții sau subofițerii săi și aș fi luat-o din loc. Agenții de legătură, cum eram eu, nu aveau posturi fixe și puteau fi reținuți de orice comandant care avea nevoie de un om în plus. La câteva momente după ce am ajuns la punctul de comandă, mănjit cu noroi de la terasament, caporalul care ar fi trebuit să conducă plutonul din dreapta a primit un glonte în umăr. Fowler m-a recunoscut și mi-a spus să-l înlocuiesc pe caporal. Mi-am dat seama că eram în mare pericol. Toți cei doisprezece oameni din pluton aveau să-și poarte de grijă unul altuia. Dar cui avea să-i pese de un străin cu trei trese primite de curând? Cum Fowler însuși a fost ucis mai târziu, nu-l pot vorbi de rău. Dar Dumnezeu știe cât de nedreptățit mă simțeam în noaptea aceea!

S-a întâmplat să nu luăm parte la asalt. Fowler dorea să cercetăm o mică depresiune care se afla puțin mai la vest de culme, răscolită de obuze. Acolo puteau fi ascunși japonezi care să-l atace din flanc. Nu era nimeni, dar locul ne-ar fi putut totuși fi fatal, căci inamicul încercuia toată creasta cu o enormă concentrare de artilerie. După cum constatase tatăl meu, cele mai periculoase proiectile sunt cele care îți explodează deasupra capului. Era tocmai ceea ce ne trimiteau japonezii. Îmi amintesc că auzeam, din partea stângă, cum nechezau speriați caii de luptă în timp ce ostașii urcau colina. Scotoceam cu atenție depresiunea, cu siguranța coltului 45 trasă și degetul gata să apese pe trăgaci, la cel mai mic zgomot sau mișcare. Pășeam nefiresc, pregătit de luptă, ridicând sus genunchii, ca un om care poartă ochelari noi, bifocali și nu-și dă seama până unde este sigur terenul. Mă obișnuisem; eram înfricoșat dar, atâta timp cât nu eram solicitat prea mult îmi stăpâneam reacțiile. Nu anticipam vreun pericol, odată ce văzusem că depresiunea e pustie. În momentul acela nu zburau proiectile.

De fapt, am fost pe punctul să fiu trântit și acoperit de pământ. Mă întorceam în fugă spre pluton, când m-am împiedicat de un fir telefonic și am căzut, cu capul înainte, într-o groapă mare și plină de noroi, rămasă de la un bombardament anterior. În aceeași clipă un proiectil japonez trecu șuierând și explodează la vreo cincisprezece picioare deasupra văii. Căzătura mă salvase. Toți ceilalți au fost omorâți instantaneu, dar încă nu aveam cum s-o știu. Se vedea limpede că atacul lui Fowler nu avea sorti de izbândă. Strigătele se potoliseră. Nu aveam intenția să mă mișc din loc înainte de căderea nopții. Când am făcut-o, m-am târât prin jur să văd dacă mai era cineva în viață. Nu era. Nu se auzea niciun geamăt. În orice direcție pipăiam, dădeam doar de sânge, fărâme de oase împrăștiate, intestine încălcite și creier lunecos. Lumina unei explozii sparse întunericul. M-am lămurit că nu scăpase niciunul din pluton. Nu exista nici măcar forma unui trup omenesc. M-am strecurat din nou în groapă și am zăcut un timp acolo, încremenit, încercând să-mi șterg mâinile năclăite. M-am răsucit apoi în noroi, căzând pradă sentimentului de vinovăție pe care-l încearcă supraviețuitorul. Am început să bat, și să bat, și iar să bat cu pumnul în pământ, hohotind: *Nu-i drept, nu-i drept, ei sunt morți, de ce n-am murit și eu, nu-i drept.* 12 oameni îmi fuseseră încredințați și i-am pierdut. Plângând, am leșinat.

Pe câmpul de luptă nu există ore sau minute. Timpul acela e dintr-o bucată. Nu am nici cea mai vagă idee cât am rămas în nesimțire. Mi-am venit în fire în întuneric, în timp ce o muscă bâzâia ca un avion în jurul capului meu. Nu se auzea niciun alt sunet, era doar o liniște imensă, fără ecou. Se vedea că plouase. Eram leoarcă și în jurul meu apăruseră noi băltoace. Mă simțeam paralizat. În groapă era atât de sumbru, atât de pustiu, încât aveam senzația că fusesem definitiv abandonat. Mă întrebam vag dacă mi-a venit sfârșitul, dacă aveam să trag peste mine întunericul acelei nopți ca pe o plapumă, rămânând apoi mort și împăcat pentru totdeauna. Am leșinat din nou și, în timp ce-mi reveneam, am simțit înțepături pe dosul palmelor și în ceafă. O teamă nouă mi se furișă în minte, încet, tainic, pe nesimțite. M-am ridicat, mușchii îmi tremurau din cauza panicii înăbușite, am privit atent de jur împrejurul gropii, acum slab luminată de lună și de flacăra unei explozii. Am văzut că am un tovarăș, o ființă oarecum cunoscută care apărea intermitent, ca o umbră - la marginea conștiinței mele.

Așa cum scriu Robert Graves și Siegfried Sassoon, evocându-și amintirile din tranșeele primului război mondial, halucinațiile sunt frecvente în timp de război. Când stai într-o groapă întunecată, ascultându-ți propria respirație, obiecte neînsufleteite pot prinde viață, stânci pleșuve se pot transforma în căpățâni de oameni, pietre colțuroase devin degete de vrăjitoare. Una dintre iluziile cele mai des întâlnite este apariția în depărtare a unui camarad pe care îl știi mort, pe care chiar tu l-ai văzut murind și care, acum, pare plin de viață. Îți surâde. Alergi spre el și, bineînțeles, nu-l găsești. Îți mai apar apoi fantome de japonezi. Un maior și-a lăsat pantalonii în jos și s-a pus pe vine într-un tufiș din Guadalcanal, ca să-și facă nevoile. Tocmai atunci a răsunat o împușcătură. Un infanterist de marină reperase un trăgător nipon într-un cocotier. Mort, japonezul a căzut de la treizeci de picioare și s-a proțăpuit drept în fața maiorului, care, chiar din momentul acela, a început să sufere de constipație cronică. De câte ori încerca să se ușureze, vedea deasupra lui japonezi. După trei săptămâni l-au dus cu avionul la Nouméa să-l opereze, dar între timp capacitatea lui de luptă scăzuse cu totul. Ceva asemănător i s-a întâmplat unuia din plutonul nostru de aruncătoare de calibrul 81 mm. Într-o noapte s-a trezit din somn, în tranșeea lui, și i s-a năzărit că e înconjurat de japonezi cu baionetele la arme. A apucat carabina, a încercat să-i tragă siguranța, dar a lovit dispozitivul de prindere a cutiei încărcătorului și aceasta a căzut pe jos. Avea armă, dar fără muniții. A apucat arma, transformându-i patul într-o măciucă și a început să lovească în toate direcțiile, strigând

după ajutor. A avut noroc că nu l-au omorât camarazii din jurul lui. S-au luptat să-l pună la pământ și l-au convins că a scăpat de primejdie, dar până și-a găsit sfârșitul, trei săptămâni mai târziu, a susținut cu încăpățănare că aceia fuseseră niște japonezi adevărați. Și, bineînțeles, pentru el așa au și fost.

Așa ceva mi s-a întâmplat și mie în noaptea aceea de groază. La lumina unei alte explozii, mi-am dat seama că cel ce se apropia era o femeie. Am rămas mirat: ce să caute o femeie aici? Mi s-a făcut milă, credeam că este vreo băștinașă, unul dintre spectatorii civili nevinovați care mureau în lupta pentru cucerirea insulei. Apoi, brusc, am recunoscut-o. Nu era inofensivă. Era rea. Lângă mine se afla cocota morții. De când ucisesem primul soldat japonez, devenisem unul dintre numeroșii ei codoși, aducându-i la bordel, japonez după japonez. Acum dorea să se culce cu mine.

Pe alții, înfățișarea ei i-ar fi putut deruta. Îi lipseau grația și mișcările de gheșă; nu avea nici măcar un aer oriental. Dar nu era nici cocota tipică din Occident. Nu purta ciorapi negri de mătase și capot transparent. Își cunoștea prea bine prada ca să o facă. Momeala potrivită pentru un tânăr timid, din Noua Anglie, era o inocentă coruptă, nu o stricată candidă. Era îmbrăcată prin urmare, ca fetele pe care mi le aminteam de la Smith și Mount Holyoke - jachetă și pulovăr de cașmir, guler Peter Pan, un șirag de perle, fustă în carouri, șosete și pantofi de sport. Părul blond și murdar îi cădea pe umeri într-o pieptănătură paj și, când întoarse brusc capul, să se uite la ceas, își scutură pletele ca o tânără zeiță. Stătea picior peste picior, cu fusta trasă pudic mai jos de genunchi. Judecând după silueta ei profilată în lumina slabă a lunii, trupul îi era superb, sânii dreپți și tari sub pulovărul de cașmir, picioarele splendide. O fosforescență, un fel de lumină interioară, îmi dezvăluia vraja sexualității ei și iluminări diafane îmi îngăduiau să străbat cu privirea, din când în când, dincolo de îmbrăcămintea pe care o purta.

Dar nu era una dintre „Cele șapte surori”. Luna și lumina unei explozii mai apropiate o dădură de gol. Pentru cineva cu imaginație sănătoasă era foarte puțin probabil că ar fi reprezentat o tentație sexuală. Carnația ei, departe de a fi atrăgătoare, avea o albeață de mort, ca burta unei broaște și era brăzdată de răni deschise. Pe buza de sus se vedeau două rânduri de viermi scârboși, care îi intrau în nări în șiruri nesfârșite. Brațele îi erau năpădite de mucegai verde. Măinile descărnate se mișcau neliniștite ca și cum ar fi cusut cu degetele, un lințoliu. Când rânjea lasciv, își descoperea dinții stricați, inegali și suficient de ascuțiți ea să-ți sfâșie gâtul, cum îi au șobolanii din Java despre care se spune că își străpung obraji ca să-ți muște o bucată de limbă. Mirosea îngrozitor. Dar ochii, ochii ei de vârsta mormintelor erau partea cea mai neobișnuită. A privi pe cineva în ochi este calea cea mai îndrăzneată ca să rupi învelișul de taină care ne învăluie pe fiecare dintre noi. Își folosea privirea în mod nimicitor, micșorând distanța dintre noi până la intimitatea unei membrane. Pupilele ei largi erau, rând pe rând, împietrite, reci, nerușinate. Tremura insinuant. Mă solicita, mă chema...

Nimic din toate acestea nu pare atrăgător și, cu atât mai puțin seducător. Dar proiectilul care ștersese de pe fața pământului plutonul meu zburase drept pe lângă mine. După ce treci atât de aproape de moarte, urmează adesea o criză de erotism. Unele viețuitoare se caracterizează prin faptul că sunt adesea foarte prolifiche înainte de a muri și, în unele cazuri, par că s-au stins într-o frenetică activitate de reproducere. După pericol urmează dorința. Aceasta este rațiunea pentru care cele mai multe dintre marile armate din istorie au angajat însoțitoare pe câmpul de luptă. Văzând cocota morții că-mi face cu ochiul, am intrat într-o semi-erecție. Era conștientă de aceasta și a început să se întindă, etalându-și bustul și talia subțire și trezindu-mi și mai mult poftele. O doream și îmi era totodată scârbă de ea. Era vrăjitoarea dintr-o poveste de odinioară, pe care bărbaiții au iubit-o într-o moarte lor. Nu avea să geamă, sau să leșine, sau să se prefacă afectuoasă. Iubirea era ultimul lucru pe care îl avea de oferit. Vocea ei aspră, tremurată, sepulcrală, abia auzită, emitea obscenități și îmi făcea propuneri într-un limbaj pe care îl folosise într-o mie de ani de război. Cuvintele cheie erau *poftă*, *sânge*, *moarte*. Își făcea meseria de mult timp. Chipul ei era ros de un mileniu de prostituție. Traficul în jurul sexului ei fusese întotdeauna mare, dar numărul clienților din secolul acesta depășește cu mult tot ce a fost înainte.

Își ridică brusc fusta... Inima îmi bătea să-mi sară din piept, dorința sexuală devenise aproape insuportabilă. Acesta a fost momentul maxim al ispitei. Pentru prima și ultima dată în viața mea am înțeles violul. N-am fost niciodată mai stârnit. Apoi, din bombănitul ei morocănos am aflat prețul. Nu mă puteam culca cu ea aici. Făcea semne spre liniile japoneze. M-am tras înapoi, scuturând din cap și șoptind: *Nu, nu, nu vreau, nu, nu!* Chiar atunci un proiectil rătăcit a șuiert pe deasupra mea și a explodat la câțiva pași. Ea dispăru în explozia de lumină...

După ce m-am târât afară din groapă, pentru singura dată în timpul luptelor nu știam unde sunt. Abia când s-a luminat cerul, am văzut cocoșa colinei profilându-se pe cer spre răsărit și, orientându-mă după ea, m-am târât încet spre barajul de sârmă ghimpată. Situația mea continua să fie extrem de periculoasă; Fowler se băgase în adăpost, așteptând un inevitabil contraatac. Cinci iarzi mai aveam de străbătut pentru a fi în siguranță, când o voce răsunătoare cu accent din Bronx mă somă să mă opresc. I-am spus parola. Vocea mi-a răspuns blând: „Vino înăuntru, Mac”. I-am raportat lui Fowler, fără să amintesc vedenia. Regreta plutonul pierdut și m-a întrebat îngrijorat: „Ești rănit?” Am scuturat din cap și am răspuns „Nicio zgârietură”. Credeam ceea ce spun.

•

Plec din Corregidor spre Manila îmbarcat pe un vapor cu aburi, o ruginitură ce abia se mișca. Pe când ne

îndepărtăm de docurile din partea de nord, căpitanul trage de coarda sirenei. Mă impresionează sunetul singuratic, mai trist decât vaietul locomotivelor cu aburi din copilărie. Văzută de pe puntea superioară, unde stau pe un scaun de plastic, apa e liniștită și albastră. În timpul celor două ore de călătorie aerul e umed și, pe când ne apropiem de docul din imediata apropiere a șoselei Roxas, capitala este în parte ascunsă de smog. Observ toate aceste lucruri și le notez, asta fiindu-mi meseria. Dar gândurile îmi sunt în altă parte. Mă gândesc la ajunul Crăciunului din 1941, când MacArthur și ai lui au abandonat Manila în mâna lui Homma și au plecat spre Corregidor pe micul vas *Don Esteban*, care făcea legătura între insule. Au rămas acolo 13 săptămâni. Odată ce a priceput adevărul cutremurător că nu vor primi întăriri, generalul și-a dat seama că japonezii aveau să cucerească insula. Intenționa să moară acolo, împreună cu soția și fiul lor de patru ani. Împotrivindu-se ordinului primit din Washington de a pleca, era pasibil de judecata Curții Marțiale. Totuși a continuat să rămână pe poziții. Apoi statul său major, reexaminând telegramele primite de la Departamentul de război, l-a convins că în Australia îl aștepta o mare armată, gata să-l urmeze în campania de recucerire a insulelor Filipine.

Felul cum s-a strecurat 3 000 de mile prin apele inamice, întâi cu un vas P.T.^[13] și apoi la bordul unui avion vechi, constituie una dintre marile evadări din istoria războiului. Dar când a ajuns în micul oraș australian Koorringa, a fost uluit să afle că țara era pur și simplu lipsită de apărare. Avea mai puțini oameni aici decât în garnizoana care rămăsese la Bataan și Corregidor. Diviziile australiene erau în Egipt, luptându-se cu Rommel. „Domnul să aibă milă de noi!” exclamă MacArthur cu o voce cavernoasă, când auzi vestea. Întorcându-se cu spatele, strânse din dinți până când i se înălbi maxilarul. „A fost - scria el mai târziu cea mai mare lovitură și surpriză din tot războiul.” Dar australienii au prins curaj când l-au văzut la Melbourne. Știau cât poate fi de enervant. Toți civilii care avuseseră de a face cu el îl cunoșteau drept vanitos, megaloman și paranoic. Dar geniul său militar intrase deja în legendă. Și în momentul acela, în războiul din Pacific, aliații aveau nevoie de geniu, căci Australia avea de făcut față primejdiei iminente a invaziei armatelor triumfătoare ale imperiului japonez.

• Limita întunericului

În primăvara anului 1942, când a căzut insula Corregidor, iar eu am intrat în infanteria marină, o singură privire aruncată pe harta lumii ar fi convins un observator imparțial, dacă mai rămăsese vreunul, că tabăra noastră pierdea războiul. Se putea demonstra, în mod convingător, că aliații îl și pierduseră. Hitler era stăpânul Europei. Conducea un imperiu mai mare decât Statele Unite, cuceririle sale se întindeau din nord, de la Marea Arctică, până în sud, la deșertul Libiei; din vest, de la Canalul Mânecii, până la o depărtare de o zi de marș de Marea Caspică, la est. Se părea că nimic nu-l poate opri pe Erwin Rommel să cucerească Cairo și Canalul de Suez. Era clar că americanii nu-l puteau opri. Se dovediseră până atunci niște aliați ineficienți. Nu aveau trupe pe front. Nu puteau nici măcar fi de ajutor, cum se exprimase președintele Roosevelt, în chip de prețios „arsenal de democrație”. Vasele de comerț americane erau torpilate în fiecare noapte în apele Atlanticului; 1 160 fuseseră scufundate anul acela, adeseori la distanță mică de coasta Statelor Unite. Prea puține ajungeau la Murmansk sau în porturile englezești, cu tancuri sau muniții, ca să poată face să se încline balanța în favoarea aliaților. Primejdia iminentă a joncțiunii dintre armatele germane și cele japoneze, probabil în India, părea inevitabilă.

Ochii americanilor erau atințiți asupra Europei. Asia și Oceania, pe de altă parte, îi dezorientau. Confundau Singapore cu Shanhai, luându-l drept oraș chinezesc. Cea mai mare parte dintre ei nu își dădeau seama că insulele Hawaii sunt mai aproape de Japonia decât de Filipine. Cu ocazia victoriei din Iwo Jima, soldații care luptaseră acolo au primit scrisori de la rude care credeau că ei purtaseră lupte în Pacificul de Sud, deși Iwo, ca și sudul Californiei, se afla la peste 1 700 de mile nord de ecuator. Până în ziua de astăzi, puțini sunt soldații din armata de uscat și din infanteria marină care să aibă o idee cât de vagă unde se află locul unde au luptat. Chiar australienii, a căror supraviețuire era amenințată de legiunile lui Hirohito, n-u cunosc bine geografia Pacificului. Comandanții aliați o cunoșteau însă și se simțeau aproape covârșiți de sarcina pe care o aveau de îndeplinit. Considerau că le vor trebui zece ani ca să recucerească teritoriile căzute în mâna inamicului. Soarele Răsare te orbea. Imperiul japonez îi lăsa mult în urmă pe cel al lui Hitler. Se întindea pe câte 5 000 de mile în toate direcțiile, incluzând Formosa, Insulele Filipine, Indochina, Thailanda, Burma, Malayezia, Sumatra, Borneo, Java, Insulele Celebes, Kurile, Bonin, Ryuku, Mariane, Caroline, Palaus, Marshall, Gilbert, poarta de nord a Noii Guinee, două insule din Alaska, cea mai mare parte a zonelor populate ale Chinei și aproape toate insulele Solomon. În mai puțin de șase luni, japonezii făcuseră un pas gigantic spre o *Pax Japonica*, cucerind teritorii care rezistaseră mai bine de un secol în fața expansiunii puterilor din vest. Ca niște *tsunami*, valurile acelea submarine care lovesc cu o forță impredictibilă țărături îndepărtate, blitzkrieg-ul japonez a măturat un milion de mile pătrate, aproape a șaptea parte din glob, o zonă de trei ori mai întinsă decât suprafața însumată a Statelor Unite și a Europei.

Soldații victorioși ai Marii Japonii trăiau zile de aur. Un spectator neutru povestește că ei au găsit „tărături cu vegetație luxuriantă, cu plaje albe ca zăpada, colibe din frunze, palmieri și o populație cu pielea măslinie, care purta saronguri, fuste de iarbă și fâșii de pânză legate în jurul șalelor numite lap-lap... Ostașii japonezi mergeau la pescuit în lagune și râuri, folosind plasele de camuflaj drept năvod. Jucau cărți și înotau. Se cățărau în palmieri să culeagă nuci de cocos și ofereau țigări și conserve în schimbul fructelor proaspete, - banane, papaia, mango. Cât timp ruta oceanică nu a fost tăiată... nave din Japonia aduceau vesti, pachete cu gustări și alte bunătăți. Deosebit de bine primite erau așa-numitele «femei de consolare», prostituate, care făceau serviciul voluntar în zonele de luptă, ca să atenueze încordarea și să ridice moralul ostașilor. Asia de Sud-Est era o comoară pentru japonezi, țara cu vară veșnică”.

Conducătorii lor erau uluiți. Nu anticipaseră niciodată un asemenea succes. În perioada ce-a urmat atacului de la Pearl Harbor s-au așteptat să piardă, în primele ofensive, un sfert din forța lor navală. În loc de aceasta, își câștigaseră un nou imperiu, cu prețul a 25 000 de tone de vase scufundate, mai puțin decât cântărea *Arizona*. Cea mai mare navă de război japoneză scufundată a fost un distrugător. La Tokyo, Hirohito - al cărui număr de supuși crescuse cu 150 de milioane - i-a spus Lordului păstrător al marelui sigiliu: „Fructele războiului ni se rostogolesc în gură cam prea repede”. Generalii și amiralii lui, radiind de bucurie, nu aveau asemenea îndoieli. Știau că au sfărâmat mitul supremației albilor. Îi întrecuseră pe aliați în toate privințele. Strategia le era superioară, tactica mai iscusită, forțele lor navale și aeriene erau mai numeroase și mai eficiente, infanteria mai bine instruită și cu mai multă experiență. Cum spunea Gavin M. Long despre operațiile japoneze de desant maritim: „debarcărilor unor întregi armate pe țărături bătute de valuri erau de o măreție care în vest nu era decât un vis”.

Se găseau acum în fața unei alternative uluitoare, de neimaginat: să dea atacul la răsărit, spre insulele Hawaii, sau la sud, împotriva Australiei. Le-au încercat pe amândouă. Înaintarea spre est a fost întoarsă din drum la Midway. Sub ecuator a fost însă altceva. Încă din februarie 1942 o armată de 243 de avioane ale marinei japoneze a distrus portul australian Darwin. Pasul următor al japonezilor ar fi fost să obțină suficiente terenuri de aterizare, ca să permită unor formații de avioane de vânătoare să sprijine debarcări masive pe coasta dens populată a Australiei de sud-est. Australienii erau disperati. După ce îi subapreciaseră pe niponi înainte de Pearl Harbor, acum trecuseră în extrema cealaltă. Australianul de rând care stătea cu urechea lipită de radio, auzind din buletinele de știri cum hoardele dușmanilor se apropiau din ce în ce mai mult, avea impresia că japonezii sunt invincibili. MacArthur era la Melbourne,

căci primul ministru australian, John Curtin, ceruse lui Roosevelt o dovadă a angajamentului luat de Statele Unite de a-i proteja țara. Aici și în Noua Zeelandă se vedeau afișe înfricoșătoare, reprezentând un soldat japonez bestial ce-și arăta colții în timp ce gonea pe apele mării cu Soarele Răsare în spate și în mână cu o hartă mototolită a Australiei. Pe afiș scria: „Cuvântul de ordine este acum TREBUIE”.

•

Șansele de a riposta păreau destul de slabe. Niciodată nu fusese o națiune mai descoperită în fața agresiunii. Cu excepția a șapte avioane de instrucție Wirraways, asemănătoare cu Piper Cubs, forțele aeriene de apărare, având în dotare avioane Kittyhawk și Gypsy Moth, cu aripi învelite în pânză și elice din lemn care trebuiau învărtite cu mâna pentru a fi pornite, fuseseră aproape anihilate de Zero-uri deasupra Malayeziei. Infanteriștii de vârstă mijlocie, din forțele de apărare erau înarmați cu puști cu închizător culisant 303, cu un singur foc, și cu magazia doar de cinci cartușe, un model datând de pe timpul războiului cu burii. Mai aveau, mitraliere primitive, asemănătoare celor de tipul Gatling din secolul XIX, iar în punctul unde se așteptau să debarce japonezii, două tunuri navale vechi, de 6 țoli, și trei tunuri demodate, de 3 țoli.

În afară de o brigadă a diviziei a 6-a, trupele de șoc Anzac erau plecate în Orientul Mijlociu. Acești veterani care luptaseră în Grecia, Creta și Africa de Nord s-au imbarcat în mare grabă pe diverse mijloace de transport și se aflau în drum spre casă, dar japonezii erau cu mult mai aproape. Criza trebuia rezolvată fără ei. MacArthur găsi guvernul australian cuprins de defetism. La Melbourne, generalii țineau morțiș să se facă ceea ce ei numeau o „linie Brisbane”, care urma să fie fixată de-a lungul tropicului Capricorn-ului, chiar în nordul orașului Brisbane. Un întins teritoriu în vestul și nordul continentului urma să fie sacrificat. Se concepușe planul de a pustii acele regiuni, distrugându-se astfel instalațiile militare, aruncând în aer centralele energetice și dând foc docurilor. În felul acesta Australia rămânea cu părțile populate din partea de sud și est. Dar MacArthur bănuia, pe bună dreptate, că japonezii intenționau să debarce tocmai în sud-est. El amenință din nou că renunță la comandă dacă nu se abandonează ideea unei linii Brisbane. Primul ministru i-a făcut pe voie, dar poporul era disperat, considerând că pierduse ultima speranță de a-și salva țara.

Înainte de a declanșa invazia, japonezii trebuiau să taie liniile de aprovizionare dintre Australia și Statele Unite și să-și formeze o zonă de grupare a trupelor. În vederea îndeplinirii primului obiectiv au construit aerodromuri în insulele Solomon. Baza de grupare urma să fie Port Moresby din Noua Guinee, la 300 de mile de coasta australiană. După luptele din Marea de Coral - care s-au desfășurat, de fapt, în Marea Solomon - o flotă japoneză, căreia i se ordonase să captureze portul Moresby, atacând dinspre mare, a fost forțată să se întoarcă. Ulterior, japonezii au pus stăpânire pe un cap de pod în golful Milne, la jumătate a distanței până la obiectivul lor. MacArthur a meditat îndelung aplecat deasupra hărților și a hotărât ca punctul cheie al campaniei să fie portul Moresby. El spunea că „Australia va fi apărată în Noua Guinee” și că „Trebuie să atacăm! Să atacăm! Să atacăm!”

Dar unde? Pe terenul ecuatorial, necartat și cu vegetație luxuriantă, cele două armate chinuite nu puteau înainta una spre alta decât orbecăind. Câteva insule din imediata apropiere a țărmului erau pur și simplu de nelocuit - niște ingineri americani trimiși să cerceteze Santa Cruz au pierit până la unul de *malaria cerebrală* - iar luptele care au urmat s-au desfășurat în condiții de coșmar. Una dintre insule se clătina din cauza cutremurelor. Pe o alta, vulcanii șuierau și scoteau vapori printre stânci. Pe o a treia, buldozerele au dispărut în mlaștini fără fund. Uneori vremea era mai periculoasă decât inamicul. La Capul Gloucester au căzut într-o singură zi 16 țoli de ploaie, iar luptele pe mare au încetat, deoarece nici japonezii, nici amiralii americani nu știau cât de adâncă era marea.

Aliatilor le-a trebuit mult timp ca să înțeleagă amenințarea reprezentată de insulele Solomon, dar spre sfârșitul primăverii anului 1942 și-au îndreptat toată atenția spre Noua Guinee. Noua Guinee, cea de-a doua insulă din lume ca mărime (prima fiind Groenlanda), se întinde în apele din nordul continentului australian, semănând cu un șoricar imens, lung de 1500 de mile. Când te uiți pe hartă, capul este spre stânga, la sud-est de insulele Filipine. Coadă, care este spre dreapta - cam la aceeași latitudine ca insula Guadalcanal din arhipelagul Solomon - formează peninsula Papua. Amândouă armatele ajunseseră la concluzia că, cine avea să pună stăpânire pe această peninsulă, avea să controleze căile de acces, prin nord, spre Australia. Cucerind Golful Milne, inamicul smulse vârfurile cozii. Situația îl neliniștea pe MacArthur, fără să-l alarmeze. Conta pe faptul că australienii puteau să-i scoată din poziție pe japonezi; amenințarea nu era imediată. Între timp însă, alte trupe japoneze ancoraseră în apropiere de Buna și Gona, sate din partea de nord a peninsulei Papua. Scopul pentru care se aflau acolo nu era clar. Între Buna și Gona, în partea de nord și portul Moresby, spre sud, se zărea lanțul calcaros, tocit al munților Owen Stanley, stâncoșii Pacificului, cu vârfurile acoperite de zăpadă până aproape de ecuator, iar la poale, cu păduri atât de dese, încât unele ramificații semănau cu picturile lui Piero della Francesca. Se considera că era absolut cu neputință să se trimită o armată peste acești munți de netrecut pe care cădeau mai mult de 300 de țoli de ploaie în fiecare an. MacArthur a trimis doi dintre ofițerii săi cei mai capabili la Moresby, însărcinându-i să studieze dacă putea fi apărat. Când s-au întors, au dat toate asigurările, spunând că portul este înconjurat de apă și de păduri tropicale impenetrabile. Au omis un amănunt; ori nu l-au observat, ori l-au considerat ne semnificativ. Au omis să menționeze o potecă ce șerpuia printre tufișuri în direcția munților Owen Stanley. În curând, lumea întregă avea să audă despre

această cărare șerpuită sub numele de Poteca Kokoda.

•

Oricine încearcă să înțeleagă natura luptei care avea să urmeze, trebuie mai întâi să priceapă cât de îngrozitoare erau câmpurile de bătălie și cât de imens Oceanul Pacific. Primul lucru este dificil, al doilea aproape imposibil. Este surprinzător faptul că dacă ai pune uscatul de pe întregul glob în Pacific, tot ar mai rămâne o vastă întindere de apă să-și agite valurile „ca acum 5 000 de ani” după cum spune Melville. Geografii împart de obicei Oceania în trei părți: Melanezia, Micronezia și Polinezia, dar aceste denumiri produc confuzii și au foarte puțină legătură cu campaniile din al Doilea război mondial. Centrele de acțiune în 1942 au fost Noua Guinee, în est insulele Solomon și între ele arhipelagul Bismarck, ale cărui două insule principale, Noua Britanie și Noua Irlandă seamănă cu litera J răsturnată, Noua Britanie fiind linia, iar Noua Irlandă cârligul. În strategia globală a aliaților, Pacificul urma să fie, în cele din urmă, împărțit în două teatre de război. La stânga, MacArthur avea să înainteze spre nord, prin Noua Guinee, spre Filipine. Între timp, Chester Nimitz și ceilalți amirali, după ce îi vor fi oprit pe japonezi în insulele Solomon, trebuiau să dea asaltul în mijlocul Oceanului Pacific, trecând de un lanț de insule: Tarawa, Mariane, Iwo Jima, până spre Okinawa. În această etapă se va desfășura dubla ofensivă, Okinawa, fiind sortită să devină baza invaziei americane a Japoniei, Nimitz comandând flota, iar MacArthur forțele terestre ce urmau să fie debarcate, inclusiv infanteria marină. Nimic din toate acestea nu se întrezărea însă în acel prim an disperat de război. Dar mai întâi trebuie bine cunoscută geografia.

Denumirile de pe harta Pacificului de sud-vest, unde au fost purtate primele bătălii în 1942, sunt familiare în chip înșelător căci majoritatea lor poartă numele unor exploratori occidentali, ale unor oameni de stat europeni și ale țărilor de origine, ca de pildă Owen Stanley, (după numele unui călător englez de prin anii 1840); insulele Shortland (după John Shortland, navigator britanic din secolul XVI); Bougainville (după Louis Antoine de Bougainville, francez al cărui nume a fost dat și unei plante agățătoare); insulele Finschhafen și Bismarck (denumiri germane) iar mai evident, Noua Georgie, Olandia și Noua Hanovra. Noua Guinee a fost botezată de un spaniol, Ortiz de Retes, iar Papua, la început „Ilhas de Papuas”, de un portughez, Antonio de Abreu. Din când în când nume băștinașe, cum sunt Kapingamarangi, Mangareva sau denumirea insulei din arhipelagul Solomon, Kolombangara, sugerează forța primitivă a vegetației, a strălucirii orbitoare a soarelui lichid ascunzând acel negru strălucitor senegalez, care, la rândul lui, lucește cu o pulsație ultravioletă. Conrad, scriind despre Africa, a găsit expresia fericită: „este inima întunericului, paloarea din sâmburele celei mai magnetice lumini”.

Ce auziseră soldații din armata terestră și cei din infanteria marină în preajma celui de-al doilea război mondial despre Mările Sudului era apă de ploaie. Se așteptaseră la o lume exotică, unde cocote ca Sadie Thompson seduceau misionarii, Mother Goddam se vântura țațoșă prin filmul *The Shanghai Gesture*; sălbaticii topăiau în Borneo iar Lawrence Tibbett țipa cât putea „Pe drumul spre Mandalay”, în timp ce sahibi cu pălării coloniale sorbeau băuturi exotice, iar frumoase indigene se scufundau în ocean după perle, purtând saronguri bine ajustate ca Dorothy Lamour. De fapt, asemenea paradisuri existau. Au existat întotdeauna. Tahiti este un asemenea loc, la 4600 de mile spre est de Noua Guinee. În 1777 asistentul medicului căpitanului Cook scria că a văzut acolo „multe fete... care, ca simetrie și proporții, își pot disputa laurii victoriei cu oricare alte femei de sub soare”. Un alt vizitator descrie piesele jucate de secta *arioi* din Tahiti, în care „intimitățile dintre sexe erau împinse până foarte departe”. În 1942 mai existau și alte insule de vis pe lângă acestea. Ceea ce nu puteau să înțeleagă tinerii americani în primii ani după 1940 era faptul că aceste culturi locale, delicate și efemere, nu puteau să coexiste cu mașinile morții și distrugerii. Soldații îi numeau disprețuitor pe băștinași „gooks”. Australienii îi porecliseră „fuzzywuzzy”. Albi, care trăiau printre ei sau călătoriseră mult prin insule, îi numeau „indigeni” sau uneori „băieți negri”, denumiri de o demnitate simplă la care, fără îndoială, aveau tot dreptul. Cultura lor, este adevărat, era și continuă să fie cultura epocii de piatră. Pentru mulți dintre ei prima roată pe care au văzut-o a fost cea de sub avion. Este de asemenea adevărat că natura lor umană simplă nu le îngăduia nici măcar să-și imagineze ceva ca Pearl Harbor, Auschwitz sau Hiroshima și că devotamentul cu care i-au îngrijit pe australienii răniți în timpul războiului a făcut să li se schimbe porecla în „îngerii fuzzywuzzy”.

Înainte de război, înainte ca marile imperii coloniale să înceapă să se destrame, indigenii erau conduși de europeni aroganți care își spuneau „rezidenți” și locuiau în niște reședințe enorme. Câteva dintre aceste clădiri mai supraviețuiesc încă. În mijlocul insulei Java, de pildă, se găsesc ruinele a ceea ce a fost cândva reședința rezidentului olandez, un bungalow uriaș, cocotat în vârful unei coline, cu un acoperiș înalt, învelit cu trestie și sprijinit de coloane dorice și corintice, astfel încât să formeze o verandă largă. Cândva, stăpânul răspundea la numele de „Tuan”. Astăzi, în grădina părăsită, înconjurată de ziduri, năpădită de vegetație, sunt palmieri, arbori fructiferi, trandafiri, un tribut de bălării adus unui om care credea în supremația albilor.

Imperialismul s-a revărsat cu o forță puternică. Aici, în „Orientul din afară”, cum îl numeau britanicii, un european care acasă la el ar fi fost funcționar sau negustor, putea să devină, datoritei culorii pielii sale, un monarh absolut. Vasalii săi indigeni – și avea cu nemiluita – erau plătiți cu câte patru cenți pe zi. Purta cască tropicală, pantaloni imaculați albi și mânca bine. La acele banchețe din Sumatra, unde se serveau 32 de mâncăruri cu orez, fiecare fel avea un bol de orez garnisit cu ceva diferit, printre altele banane prăjite, nucă de cocos rasă, carne de rață, pui, cârnați și ouă. Dacă nu era căsătorit, își angaja o metresă

cu săptămâna și, dacă era îngăduitor, îi permitea să folosească propriul lui bideu. Sporturile practicate erau polo, golf și tenis. Numai în Singapore existau șase terenuri de golf și 2 000 de tenis. În vacanță putea să viziteze Borneo Britanic de Nord, Federația Malayezia, și ea o colonie a coroanei, opera din Hanoi, destul de mare ca să ofere loc oricărui european doritor de spectacole sau celebrul teatru din Saigon, cel mai apreciat din Extremul Orient, unde un tânăr prezentator, Noel Coward, și-a făcut debutul dramatic în „Sfârșitul călătoriei”, o piesă, care, fără să-și dea seama spectatorii, prevestea sfârșitul felului lor de viață. La Saigon, numit acum Ho Și Min, francezii nu au lăsat, bineînțeles, amintiri plăcute. Nici olandezii nu se bucură de mai multă afecțiune în Bariera Malayeză.

Pe de altă parte, indigenii din Noua Guinee își amintesc cu drag de albi și îi tratează cu mult respect. În 1942, chiar înainte ca japonezii victorioși să se instaleze, un trib negru din interior a străbătut cele 200 de mile de coline și codri ca să se alăture slabelor forțe australiene care apărau Port Moresby. Dacă japonezii ar fi fost mai prietenoși, ar fi putut să-i atragă de partea lor pe unii dintre papuași. Prin comportarea lor barbară, au pierdut însă niște prieteni potențiali. Băștinașii care nu se plecau destul de mult când întâlneau un japonez erau pălmuiți, un obicei practicat în armata niponă, dar considerat ca o insultă de moarte în Noua Guinee. Tichiile de mahomedan le erau date jos de pe cap cu patul puștii. Folosirea limbii engleze, sau chiar a jargonului „pidgin”, era interzisă. Negrii erau obligați să aibă asupra lor buletinul de identitate și câte o bandă pe braț prin care se indica în ce măsură japonezii pot avea încredere în ei. Limba japoneză ca și propaganda pentru Marea Asie Orientală erau obligatorii în școli. Cruzimea poliției secrete a lui Hirohito, poliție care smulgea unghiile indigenilor nedispusi să coopereze, a făcut ca întrebarea batjocoritoare: „Ai nevoie de o manichiură?” să stârnească groază și resentimente în toată Papua. Japonezii pur și simplu nu-i înțelegeau pe băștinași. Credeau că le crește prestigiul umilindu-și prizonierii de război europeni și americani. Japonezii aveau cu ei o broșură, scrisă de un colonel Masanobu Tsuji, în care li se spunea: „Când, după debarcare, vei întâlni dușmanul, consideră-te ca un răzbnător care este pus, în sfârșit, față în față cu ucigașul tatălui său. Iată omul a cărui moarte îți va ușura sufletul de povara mâniei care mocnește în tine. Dacă nu reușești să-l distrugi complet, niciodată nu vei putea să te odihnești în pace”. În consecință, prizonierii erau tratați cu o brutalitate care depășea orice lege a războiului - filmul din 1957 „Un pod peste râul Kwai” a fost bazat pe un incident real - trezind compasiunea băștinașilor blânzi din jurul lui Port Moresby.

Americanii se pare că ocupă un loc special în inima indigenilor. După ce japonezii au cucerit Manila, generalul Homma a ordonat să se organizeze o paradă pentru sărbătorirea victoriei, folosind o fanfară locală. S-a adunat și un grup de indigeni, care aplaudaseră melodiile, fără tragere de inimă, cu excepția ultimei care a trezit ovații prelungite. Homma, surprins, surădea, în dreapta și în stânga. Nu știa că muzicanții filipinezi cântau imnul american.

Deci mai sunt încă locuri în lumea neagră unde albi sunt bineveniți. Totuși, cineva care dorește să cunoască într-adevăr insulele are nevoie de un prieten de nădejde, care are și el prieteni, aceștia având la rândul lor alți prieteni pe ici pe colo - o rețea cordială de cunoștințe care fac totul posibil. Primul prieten este important. Ca să-l găsești în Papua-Noua Guinee nu este deloc ușor. Locuitorii vorbesc 760 de limbi, fără să punem la socoteală dialectele. În timpul recente mele vizite la Port Moresby, un inculpat trebuia să folosească un lanț de interpreți, trecând prin șapte limbi ca să se apere. Judecătorul, îngrozit, prevăzând ce va însemna acest lucru la proces, l-a iertat. Adeseori se poate comunica numai printr-o engleză „pidgin” scâlcită. Dacă un negru vrea să spună „țara mea”, zice „țară eu am”. Și are dreptate. Din 1975 Papua-Noua Guinee și-a dobândit independența, deși din punct de vedere economic a rămas tot o colonie, având, de fapt, câte un australian pe lângă toate posturile-cheie, ale cărui recomandări sunt aproape întotdeauna acceptate.

Primul prieten al prietenului meu pe care îl întâlnesc este grăsanul sir John Guise, cel dintâi guvernator general indigen după obținerea independenței, care acum este pensionar și locuiește la Port Moresby. Mă primește în casa lui modestă cu patru camere, din blocuri de zgură, vopsită în verde. Scaunele sunt din material plastic, podeaua acoperită cu linoleum, singurele aparate care se văd sunt un magnetofon stereo, un radio marca Banks, un ventilator, toate alimentate de baterii. Acesta este stilul de viață al unui om care a guvernat o națiune mare cât Noua Anglie, statele din partea Atlanticului mijlociu și Virginia de vest luate la un loc, cu o populație de 3 milioane de papuași. Când nu locuiesc în fostele reședințe ale europenilor, conducătorii politici ai țărilor în curs de dezvoltare din sud-vestul Pacificului trăiesc mai modest decât un primar dintr-un oraș tipic american. Sir John îmi face semn să stau pe un scaun, își ia și el unul, și se așază. Mestecă nuci de betel, și, când nu mestecă și deschide gura, gingiile par să-i sângereze. Prima dată am văzut mestecându-se betel în India. Efectul este asemănător celui produs de marijuana. Sub influența lui, sir John se uita spre mine cu ochii pierduți. În infanteria marină obișnuisem să-i spunem „o privire de o mie de yarzi”. Apoi privirea-i se apropie până când se întâlnește cu a mea. Vorbește de poporul și țara lui cu o voce neverosimil de gravă, ca un tunet care se rostogolește pe bolta cerească. Dă impresia unui „pater familias” ce se bucură de o autoritate nemărginită și, cum se răspândește vestea că are un oaspete, casa și apoi scaunul său sunt înconjurate de indigenii cu care este înrudit.

Cunoștința noastră comună m-a prevenit să nu fiu nici servil, nici condescendent în prezența lui sir John. Oricare dintre aceste atitudini ar fi atras îndepărtarea mea imediată. Dar nu era necesar ca să fiu prevenit. Prima calitate de care ai nevoie ca să iei interviuri reușite este empatia. Se spunea că oamenii

din infanteria marină care adoptau comportările orientale deveneau „asiatici”. Am devenit asiatic cu ușurința unuiameleon, trecând de la cafeniul din San Diego la verdele din Guadalcanal. Am, de asemenea, o ureche care se pretează la imitație. În diferite ocazii, mi-am însușit aproape o duzină de accente, cu repeziciunea cu care un lingvist înăscut învață limbi străine. Mă pot înțelege în engleză „pidgin”, dar gândul la cele 760 de limbi mă năucește. Nu le pot face față. Acesta este și unul din motivele pentru care am venit la sir John.

El mă înțelege și mă întrebă cu ce poate să-mi fie de folos. Îi spun că vreau să vizitez câmpurile de bătălie de la Kokoda, Kumusi, Buna, Gona, Lae, Salamaua, Madang Aitape și, de asemenea, Rabaul, punctul de rezistență japonez pe care MacArthur l-a ocolit. „Renunță la Buna și Gona - mă sfătuieste el. Acum nu mai este nimic acolo”. Celelalte vizite, îmi spune, se aranjează. Îmi exprim și dorința de a călători o noapte prin junglă, ca să o pot compara cu cele pe care le-am văzut în insulele Solomon, India și Indochina. Vreau să înțeleg ce înseamnă să lupți într-un loc ca acesta. Îmi răspunde că toate pădurile tropicale seamănă între ele. L-am contrazis, spunându-i că celelalte nu aveau și munți. A zâmbit, întrebându-mă „Chiar crezi că te poți urca, la vârsta dumitale, pe Owen Stanley?” Rămân surprins. Nici nu mi-a trecut prin cap că nu aș putea-o face. Răspund cu îndoială: „Sunt în formă”. Râde din toată inima, dar eu râd mânzește. Apoi dă indicații scurte oamenilor săi, ceea ce atrage după sine un întreg lanț de evenimente care mă poartă în inima junglei, depășind toate așteptările mele, în afară de una. Excepția este, bineînțeles, cea pe care a dibuit-o și John. Pur și simplu nu sunt în stare să urc până în vârf împovărat de echipamentul pe care îl port în raniță, leoarcă de transpirație, cu coapsele arzând de durere, mă tot opresc în arșiță, privind umilit cum călăuzele, ba chiar femei și copii, se cațără fără niciun efort pe creste. Îmi aduc aminte cum, în timpul războiului, am jurat cu toți că, dacă trăim până la sfârșit, vom îngropa armele în fundul curții și, legându-ne în scaunele-balansoar, pe terasă, vom privi cum plouă, spunând puștilor: „Rugina să vă mănânce, cățele spurcate, rugina!” Și iată-mă din nou la zece mii de mile depărtare de fotoliul meu împleticindu-mă sub greutatea altui echipament. O doamne, cum de am putut uita?

Dacă drumul este destul de larg îl străbat cu un Land Rover închiriat. Dar prefer să călătoresc pe mare. Însoțitorii mei, al căror număr variază între doi și cinci, fac rost, ca prin farmec, de vechi șalupe cu motor, de pirogi și într-o noapte, pentru o călătorie de neuitat, de un outrigger pus în mișcare de o pânză pătrată atârnată deasupra. Unul dintre cei doi ghizi ai mei din ziua respectivă este un așa-numit „pawany”, un fel de vraci care mi-a dat o amuletă din pene, ca să mă păzesc de duhurile rele. Într-o dispoziție à la Valter Mitty, îmi amintesc de Franck Buck și de „Întoarce-te cu ei vii”. De fapt aș putea aduce o întregă grădină zoologică dacă ar fi vreo posibilitate să prind speciile pe care le văd în tufișurile și savanele din Papua și insulele Bismarck, dar poate este mai înțelept să lași fauna în cadrul ei natural, care este la fel de interesant ca și animalele care îl populează.

Călătoria începe de la țârm, unde lumina este atât de argintie încât, dacă soarele este deasupra, nu-ți poți îndrepta privirile direct spre nisip și unde, în amurg, albastrul închis al apelor se transformă repede în auriu străveziu și apoi într-un rubiniu de culoarea vinului homeric. Dacă luneci într-o canoe indigenă, unicul zgomot care se aude este plescăitul peștelui zburător, zbughind ca o săgeată după pradă. Sub pirogă, miriade de viețuitoare, ușor de văzut în apa transparentă, oferă imaginea unui caleidoscop într-o neconținută schimbare. Broaște țestoase gigantice, pești parcă bătuți cu nestemate, meduze translucide, legându-și tentaculele, șerpi de apă lunecoși, boișteni stând roi ca niște albine, pești-veverițe, pești-leu, ace de mare - spectrul lichid se lărgeste și se adâncește ca cerul nopților de aici, sub Crucea Sudului. Mai sunt apoi culorile stâncilor submarine: violet, sângeriu, verde ca smaraldul, roz, verde închis, liliachiu, nuanțe palide și delicate ca ale rochiilor unei marchize din secolul XVIII. Până și aerul îți dă senzația voluptuoasă a unei stufe bogate și moi. Simți că te apropii de Eden sau de un Eden ce și-a ieșit din minți. Un țărâm de o fertilitate atât de neînchipuită, încât primele sale miresme violente, pe când străbați suprafața dantelată și unduitoare a apelor, au efectul halucinant al unui drog.

Cocotierii, unduitori și grațioși, se rânduiesc în șiruri pe plajă, ca niște fete bătrâne dansând un menuet flustratic și foșnesc în zefirul care nu se potolește cu totul niciodată, în timp ce razele de soare, strecurându-se printre frunze cu malițiozitatea jucăușă a unei pisici persane, împoacă pământul cu forme luminoase, mereu schimbătoare. Pe uscat, dincolo de țărâmul bătut neconținut de valuri, dai de sagotieri, ramuri de acacia, belșițe de un galben înflăcărat, sau de culoare albă și parfumați, dai de eleganța zveltă a pădurilor de bambus, plantă care crește incredibil de înaltă sau de arbori mari de mango, etalându-și fructele purpurii și galbene printre frunze uriașe. (Pe coasta de nord sunt arbori de cauciuc, crestați ca să li se scurgă seva lăptoasă. În Rabaul, nume care cândva a îngrozit o armată de un milion de aliați, stai în barul Kaivanu de pe bulevardul Mango și încerci să numeri sutele de varietăți de orhidee și alte minunate epifite ierboase care năpădesc arborii cu florile lor cărnoase, roz și albe.)

Este ca un miraj romantic. Călătoriile fac parte din meseria mea și am văzut mai mult din lume decât alți oameni. Europa de Vest, pe care cei mai mulți americani doresc să o viziteze, este, cred eu, o dezamăgire. Am locuit în Ruhr; este un Pittsburgh fără pietoni imprudenți. Apartamentul meu de la Londra se află la jumătate de cvartal distanță de cazinoul lui George Raft, într-o direcție, iar în cealaltă direcție, la câteva cvartale de Playboy Club a lui Hugh Hefner. La Paris treceam zilnic pe lângă un drugstore american de pe Champs-Élysées. Dar, cu excepția Indiei, nu cunosc niciun țărâm atât de încântător ca plajele și lagunele din Pacificul de Sud. Printre manglierii din depresiuni, cu trunchiurile îmbrăcate în viță, auzi, în concerte

nesfârșite, tipetele papagalilor cacadu, uguitul porumbeilor, fâlfâind din aripi printre frunze, și protestele păsării maina. Un roi de fluturi cu aripi mari atâră în aer ca o uluitoare sculptură cinetică. În tufișurile de hibiscus roșu zărești câte o spectaculoasă pasăre a paradisului, emblema națională a țării Papua-Noua Guinee. Deasupra unui râu din apropiere, un pescăruș albastru stă chirchit pe o creangă de nipa, oglindindu-și culorile vii în apă. Dacă te apropii, zboară glonț, aripile-i sclipind ca nestematele. Mergi înainte atras de vâltorile înspumate ale apelor din amonte. Râurile din insulele Pacificului de Sud sunt adevărate minuni. La Kobumbona, în interiorul insulei Guadalcanal, există o cascadă pe care am numit-o cascada Mydick, botezată așa de Blinker Reid, cercetașul dintr-o patrulă de-a mea, dar cascada e neînsemnată în comparație cu tumultul râului Fly din Papua, navigabil pe o lungime de 560 de mile, al cărui volum de apă este atât de mare, încât ar putea furniza energie hidroelectrică pentru toată Papua și Australia.

Râurile, arterele comerțului, au la gura lor sate care adesea se văd, de pe plajă. Un sat este, în general, format din mai multe colibe în formă de clopot, susținute de piloni care le asigură răcoarea și le protejează de inundații, având acoperișuri înalte de stuf. Ca să ne apropiem de un astfel de sat, traversăm râul Yumi pe un pod de bambus care se balansează sub mine și însoțitorii mei și zărim, trase la mal, câteva canoe, pirogi și șampane șubrede cu acoperiș de stuf. Auzim guițatul unor porci mici și negri, apoi glasuri de bărbați și femei îmbrăcați cu toții în așa-zisul lap-lap. Pescarii, care s-au întors cu peștii prinși în ziua aceea, dorm pe rogojini. Alți oameni și copii plantează arbori de pâine, cântând în timp ce lucrează. Două tinere hrănesc niște purceluși. Alături de o grămadă de fructe tropicale, care seamănă cu o pictură de Ghirlandaio, un grup de bătrâne se îndeletnicesc cu sortarea unor mănunchiuri mari de banane. Alte femei prelucrează lujerul foarte prețiosului sagotier. Din trunchi se face făină pentru prăjituri și budincă iar din materialul rezultat din unica sa floare - uriașă, ramificată, cu un diametru de 12 picioare - se confecționează fuste înfoiate care, vopsite în culori vii, vor fi purtate la ocazii festive.

Unul dintre indigeni, care doarme la umbra unei acacia, se ridică, cască și se apropie de vizitatori. Este, evident, șeful „cel mare”. Înalt, bine făcut, are păr sărmos, înălbit cu var, piele satinată, cafenie, un șirag de boabe roșii la gât, iar la ureche, o floare ca o flacără purpurie. Dar, vai! Nu există nicio cale să putem comunica cu el. Vizitatorii nu-i cunosc limba iar el nu știe „pidgin”. Ai vrea să întrebi de ce își mai bat capul cei de aici să lucreze. Pentru că acesta este în fond supremul *dolce far niente*. Nu ai nevoie de îmbrăcăminte și adăpost. Briza mării este constantă. Iar o hrană exotică îți stă mereu la îndemână. În afară de batate și fructe de sagotieri, mai sunt fructe și sevă de la arborii de pâine răspândiți în tot locul, apoi nuci de cocos, banane verzi uscate, trestie de zahăr, fructe de ararut, ton și pești zburători uscați, alune și cucurbitacee de tot felul.

Dar, bineînțeles, papuașii nu se consideră fericiți. Cum nu se consideră, de altfel, nimeni. Fiecare dorește ceea ce au alții. „Le bon sauvage” al lui Rousseau tânjește după confortul și tehnica din Vest. Începând cu anul 1942, băștinașii din Moresby au văzut ceea ce ei, care cred în vrăjitorie, nu pot interpreta decât drept ritualuri magice. Au observat cum albi deschid frigiderule și scot cutii cu lucruri delicioase. Așa că, își construiesc din lemn imitații de frigiderule pe care le vopsesc în alb și se uită din când în când înăuntru, în căutarea gustărilor și a cutiilor cu bere. Nu funcționează? Nu-i nimic. Își amintesc cum australienii și americanii le dădeau ordin să aducă iute un teanc de hârtii: „Dă-i bătaie, chop, chop, sau iei una la fund”. Apoi omul alb răsfoia repede hârtiile, lua un „tub” și rostea câteva cuvinte. Drept rezultat, ateriza îndată un avion încărcat cu lucruri minunate. Nici indigenul nu e prost. Poate imita orice rit. Cu ajutorul unor cutii goale de conserve și al unei sfori construiește un telefon. Răsfoiește apoi niște hârtii și vorbește în conservă. Scruetează cerul în timp ce prezice: „Bani vin acuș, acuș”. Dar banii nu vin și nici avionul. Încearcă atunci să îmbunătățească ritualul, construind alte obiecte care seamănă cu frigiderule și telefoanele, în credința că mai curând sau mai târziu vor reuși. Un trib din Noua Hanovră, în urma unor astfel de dezamăgiri, a format prin 1960 un cult - „Lyndon B. Johnson”. Chiar în Noua Guinee se știa că nimeni nu are mai multă putere asupra telefoanelor și mașinăriilor ca Lyndon B. Johnson. Adoptaseră și o lozincă „Yumi Lakim Johnson” (Nouă place Johnson). Doreau ca președintele să devină „om mare număr unu astă țară”, deci șeful țării. Au reușit să adune 1600 de dolari, au cumpărat un bilet de avion Washington-Moresby și l-au trimis la Casa Albă. Johnson nu s-a dus. „Șef nu venit”, le-a spus cu regret conducătorul lor. Păcat! Lyndon B. Johnson ar fi fost un minunat rege al „băieților negri” și această funcție i-ar fi adus imense satisfacții. Nu ar fi avut loc demonstrații anti-războinice, nu ar fi existat senatori impertinenți și nici Bobby Kennedy. Și, ca oricare alt străin care vizitează fâșiile înguste de pământ de-a lungul plajelor Mării Sudului, ar fi fost vrăjit de locurile cele mai apropiate de paradis din lume. Chiar engleza „pidgin”, o dată ce o stăpânești, poate fi o sursă permanentă de încântare. Tatăl nostru începe astfel: „Tata din vârful, bunu tu a meu”. „Apollo 14” a fost numit „Doi băiat el merge jos lună”.

Și atunci de ce este destul doar să menționezi Pacificul de Sud-Vest pentru ca să se cutremure toți cei care au luptat acolo? De ce un scriitor atât de binevoitor ca Herman Wouk se face palid de mânie numai când se gândeste la insula Guadalcanal, scriind despre ea că a fost și va rămâne „insula aia spurcată”? De ce luptele de acolo au fost considerate de către unii mai grele decât cele de la Stalingrad? În prezent, voluntarii din organizațiile pentru pace de pe insule, convinși că locuiesc într-un loc idilic, sunt uluiți de reputația acestei regiuni. Mi-au cerut de repetate ori să le dau explicații. Dar cuvintele mele nu sunt potrivite. Le lipsește forța de convingere. De aceea îi sfătuiesc să facă ceea ce am făcut și eu în explorările mele prin Papua: „Pătrundeți în inima insulei vreo mie de iarzi. Dar nu uitați să vă luați o

busolă și să lăsați urme ca Hânsel și Gretel. Dacă n-o faceți veți muri”.

•

Acesta este adevărul gol-goluț. Și nu este nevoie ca distanța să fie de o mie de iarzi; ajung și 50 de picioare. Îți pierzi cu totul simțul de orientare și șansele de a te reîntoarce teafăr sunt de fapt inexistente. Prin anii '60, un avion s-a prăbușit în celebra pădure tropicală din Puerto Rico, folosită drept cadru pentru filmele cu Tarzan. Le-au trebuit trei ani avioanelor de cercetare ca să descopere epava. Dacă te lași ispitit să intri în junglă – și jungla este într-adevăr ispititoare – rămâi atât de uluit de masa de verdeață care te înconjoară, încât ești efectiv orbit. În timpul războiului, infanteriștii stăteau printre contraforturile create de rădăcinile de baniani și priveau patrulele japoneze care treceau la câțiva pași de ei. Dacă japonezii nu se împiedicau cumva chiar de trupurile lor, erau în siguranță. În asemenea cazuri jungla le venea în ajutor, dar cam la atâta se reducea ajutorul. Deoarece am trăit în junglă, îmi pot da seama de ce papuașii cred în vrăjitorie și încearcă să se păzească de spiritele rele purtând enorme coifuri împodobite cu penele păsării paradis, sau tatuaje, sau colți, străpungându-și nasul, sau se ung din cap până în picioare cu noroi, sau își pictează fața în dungi roșii și albastre, cu vopsele extrase din diverse plante. Ai fi în stare aproape de orice ca să stăpânești prin vrăji jungla. Iar papuașii trăiesc acolo toată viața. Una dintre însușirile lor apreciate în timpul războiului era capacitatea de a spune, după trosnetul ușor al unei ramuri, dacă intrusul era animal sau japonez. Australienii jurau și mai jură și astăzi că băștinașii se nasc cu acest al șaselea simț. În orice caz, în 1942 ei îl aveau, iar soldații aliați, nu.

Lăsând dăre în urma noastră ca în poveștile fraților Grimm, croindu-ne drum, ca să zicem așa, pentru când ne vom întoarce, cei doi însoțitori și cu mine ne înfundăm în vegetația sălbatică și, deodată ne trezim într-o fortăreață verde. Mă zbat să înaintez printre ghirlande de viță și printre mărcinișul de cârlige al lianelor care îmi ajung până la brâu. Soarele abia se strecoară printre frunze, ajungând anevoie la frunzele putrede și la noroiul de sub cizme. Vegetația luxuriantă și încălțită de pe sol are un aspect pestilențial. Râul Yumi se află pe undeva pe aproape; aud ecoul vârtejurilor sale, dar nu ghicesc din ce direcție vine. Pe când tot înaintăm așa pe dibuite, unul dintre indigeni mă trage din fața nisipului mișcător al unei mlaștini. Căldura întrece orice imaginație. Din când în când plouă torențial, ceea ce face să sporească umezeala din aer. Când apare din nou soarele, ai impresia că ești într-o seră sufocantă, umedă și în continuă fierbere. Parcă totul în jurul tău crește rapid, cu o violență sălbatică.

Aceasta este jungla virgină, pădurea pădurilor, nămolul primitiv. În timpul lui Tacitus, toată Germania era acoperită de nesfârșita pădure hercinică atât de deasă, încât un om putea merge din Polonia până la Rin fără să zărească soarele. Dar în codrii Germaniei exista cel puțin o rețea de cărări. Aici sunt puține și, neîntreținute, sunt foarte curând revendicate de frunzișul, neîndurător. În Papua, masele compacte de vegetație se întind în toate direcțiile printre manglieri. Înaintăm încet prin cetatea grandioasă a copacilor, traversăm o mică poiană, cu lăstăriș și iarbă tăioasă – umezeala este mai mică aici, dar soarele arde violent – și facem un popas la umbră, lângă o mlaștină cu bambuși, în care lăstarii se înalță cu zvelta lor eleganță la mare înălțime iar lumina verde, filtrată, pătează parcă vegetația tumultuoasă. Apoi îmi trag sufletul și încep să discern zgomotele neîntrerupte ale pădurii tropicale.

Aud mereu prezența păsării maina, un graur asiatic care face o zarvă teribilă. Se mai aude apoi bâzâitul strident al insectelor ținute la distanță de pomada puternic mirositoare cu care ne-am uns dar care nu le împiedică totuși să ne bâzâie. Pe vârful arborilor din apropiere discern ciripitul păsărelelor viu colorate, cochetând delicat cu florile parazite care cresc pe ramurile arborelui.

Greierii țârâie strident. Broasca-bou orăcăie. Cik-ciak scoate strigătul ei aspru, pătrunzător și impresionant de omenesc. În cele din urmă, corul este condus de țipătul păsării-febră înălțându-se în văzduh ca o melodie orientală fără sfârșit, pe care o ascuți tot mai exasperat.

Ne ridicăm bagajele și pornim mai departe, croindu-ne din greu drum sub revărsarea calmă a unei după-amiezi târzii. Hanoracul mi s-a udat de tot, până și vederea îmi este stânjenită de transpirație. Mirosul vegetației intrate în putrefacție îți face greață. Înaintăm încet. Efortul care ți se cere este epuizant. Trec mereu pe lângă arbori gigantici, înfășurați în ferigi luxuriante și licheni ce se revarsă în jos ca niște văluri de mireasă; pe lângă vâgăuni care răsună bătute de vânt; pe lângă creste verzi, cu mlaștini înșelătoare. Jungla este misterioasă, cutremurătoare. Sunt obsedat de ideea că vreun animal periculos, se află la șase picioare în stângă mea, pășind când pășesc și eu, așteptând momentul să se năpustească. Din moment ce, în mod sigur, călăuzele mele ar auzi orice vietuitoare, dacă ar fi vreuna, frica mea este probabil neîntemeiată, dar nu în totalitate absurdă. Canibalismul practicat tainic este încă în floare în Papua. Iar animalele existente în Noua Guinee ar tăia elanul celui mai curajos om. Pe la picioare ți se târăsc crabii hidoși. Pe trunchiurile copacilor sunt încolăcite reptile. Și undeva în infernul acesta verde stau la pândă scorpioni, lilieci, paviani, furnicari țepoși, șobolani de Malabar, cazuari, mistreți și crocodili; o menajerie înfricoșătoare pare să justifice obsesia irațională că un animal, periculos stă în preajmă și se apropie tot mai mult. Aceasta este jungla de care am învățat să-mi fie teamă și să o urăsc în tinerețea mea: o miasmă stătută de insecte purtătoare de maladii, șerpi, povârnișuri abrupte, noroi, mlaștini, căldură, umiditate, alunecări de teren, stânci căzătoare și râuri repezi care trebuie traversate, râuri pline de lipitori cu cercuri de dinți minusculi. Peste tot sunt lucruri îngrozitoare, peste tot teamă.

Și setea. Mai presus de orice, setea. De obicei mirosurile evocă trecutul, aici însă eu am obsesia

pustiitoare a apei. Plecam întotdeauna în patrulare cu două bidoane pline, atârinate de centură. La popasuri, când ai fi putut da pe gât un sfert din cantitate, trebuia să te limitezi la două sorbituri. Aceasta se numea „disciplina apei”. Nu am uitat-o când mi-am făcut planul acestei reîntoarceri în Pacific. Cum firma Abercrombie și Fitch își alesese tocmai momentul acela extrem de nepotrivit să se retragă din afaceri, mi-am procurat echipamentul ce includea două bidoane de la Hunting World și L. L. Bean. Dar în pădurea tropicală, omul, nefiind în stare să adune mai mult de câteva picături la fiecare rupere de nori, nu-și poate potoli niciodată setea în voie. Deci, îi rog acum pe cei doi ghizi ai mei să mă conducă la „wara” și, după o trecere eroică printre niște desigururi țepoase de ferigă, ne apropiem de malurile râului Yumi.

Înghiț deja în sec, anticipând plăcerea de a bea. Dacă aș încerca să vorbesc, cred că aș lătra. Dar mai am de biruit încă o mică porțiune de teren greu de parcurs. Între mine și vârtoarea apei sunt stânci ascuțite. Dacă greșești un pas sau te ții de ce nu trebuie, poți să aluneci în torent. Ajutat de papuașii care merg unul în fața mea și altul în urmă, ajung teafăr, mă întind pe burtă și îmi afund capul în apa învolburată, bând și răcorindu-mi fața în același timp. Mă simt caraghios. Observ însă că și tovarășii mei negri fac același lucru. Apoi mă tolănesc istovit pe niște pietre, gâfâind și bucurându-mă, pentru primă dată de când am intrat în pădure, de priveliște. Râul este plăcut, agitat, zgomotos. În depărtare pot să văd ceea ce nu se zărea din junglă - conturul albastru al munților, înălțându-se, lanț după lanț, cât cuprinde privirea. Popasul nostru, acum, după ce simt că mi-am venit în fire, este animat de un lucru amuzant. Unul dintre papuași râde și ne arată ceva. Pe malul celălalt, pe un petic de nămol s-a adunat o turmă de ființe ciudate ca să ne distreze. Viețuitoarele acestea bizare, ca niște clătite cu ochi mari, sunt de culoarea nămolului în care trăiesc. Aleargă jur împrejur, țopăind pe aripioarele lor, ca o parodie neorchestrată în coregrafia lui Busby Berkeley. Doar că acest divertisment comic îți lasă un gust amar. Ai senzația ciudată că nămolul însuși a prins viață și impresia aceasta lugușă tinde să persiste.

Deasupra capetelor noastre, trei scame de nori cresc, se unesc și, în cele din urmă, întunecă cerul. Picături uriașe de ploaie încep să ne bombardeze. Abia uscați de transpirație, suntem iar uzi până la piele, când, la îndemnul meu, pornim din nou în amonte. Apa, care până acum a reflectat de o mie de ori sclipirea luminii solare, devine cenușie, tulbure, zvârcolindu-se cu o forță teribilă în patul ei de piatră. S-a întunecat aproape de tot. În curând va trebui să poposim. Dar înaintarea ne este întreruptă de călăuza din fața noastră, care ridică mâna să ne pună în gardă. Dincolo de o cotitură se leagănă un enorm arbore „kanari”. Rădăcinile fiindu-i smulse de curentul apei, se ține în picioare ca un om beat, sprijinit doar de plantele agățate de el, care abia mai rezistă. Nu poate fi vorba să ne apropiem, așa că veghem timp de o oră, pironiți într-un loc, până când lianele cedează și trunchiul masiv se prăbușește printre tufișurile pipernicite, prăvălindu-se cu un trosnet bubuitor în râu, unde formează un stâvilă de suprafață. Apa se tot adună și în câteva minute se revarsă peste trunchi. Indigenii răsuflă adânc, șuierător, apoi izbucnesc în râs. Eu nu râd. La Capul Gloucester au murit 100 de infanteriști de marină din cauza unor arbori uriași care s-au prăbușit. M-am întrebat atunci, și mai mă întreb încă și acum, în ce fel a fost clasificată această pierdere în catastrofele infanteriei marine? „Ucis în luptă” era un sfârșit onorabil care arăta că soldatul a murit pentru ceva. Cum poți însă prezenta oficial sfârșitul unui om care a murit pentru că a căzut un arbore peste el?

Pe mal, cam la 100 de yarzi în amonte, printre palmieri, manglieri și sagotieri, care par mănunchiuri uriașe de pene de struț, găsim un loc acoperit de mușchi unde lăsăm bagajele. Printre ustensilele mele este și un sac impermeabil de dormit și, după ce am înfulecat niște pilaf condimentat de orez - rece, dar infinit mai bun decât rația C - îmi schimb hainele la adăpostul unei stânci. Negrilor nu le pasă de umezeală. Este ceva obișnuit pentru ei. Întunericul se lasă repede la tropice. Mă foiesc încă în sacul de dormit, sub plasa împotriva țânțarilor, montată improvizat, căutând o adâncitură în licheni ca să-mi așez mai bine șoldul, când ne pomenim brusc în plină noapte. Nu-mi pot găsi nici măcar pipa, dar oricum sunt prea istovit ca să fumez. Sleit de puteri cum sunt, mă aștept să adorm imediat, dar ziua care s-a sfârșit a făcut să-mi revină în minte prea multe amintiri triste și fiecare trebuie clasificată, „reîmpachetată” și pusă din nou la loc în teancul ei de durere și explicații. Apoi tocmai când încerc să ațipesc, apare luna și „schimbul de noapte” al junglei începe să se trezească. La început, unicul zgomot îl face apa repede a râului care șerpuiește la picioarele noastre și ploaia care se scurge printre copacii de deasupra capului. Altminteri stau culcat în mijlocul unei tăceri seculare, netulburată nici măcar de adierea ce se simte printre arborii de scortșoară. Ploaia se oprește. Cerul se înseninează. Zăresc Crucea Sudului, iar luna în al treilea pătrar își croiește o cărare lată pe apa râului. Silueta delicată a unui copac se proiectează pe cer. Aerul este îmbălsămat de mireasma florilor de pe ramuri și licuricii, luminând palid, se ivesc ici și colo în sclipiri argintii.

Deodată, tot trupul îmi înțepenește cuprins de un spasm: foarte aproape un marsupial tipă înnebunit, înșfăcat probabil de un șarpe. Țipătul este urmat de cântecul puternic, melodios și bogat al unei păsări și pentru o clipă, cu o tresărire a inimii, mă gândesc la sturzul din Noua Anglie. După câteva momente, bâzâitul din jurul meu crește: greieri și țânțari încearcă să pătrundă prin plasă. În lumina lunii o libară uriașă pășește agale printre ei. Netulburată, se străduiește în continuare să intre la mine, nemiloși și amenințători, bâzâitul lor cumulat având efectul unei note prelungite, emisă de o orgă îndepărtată. Deasupra lor trec păsările de noapte fâlfâind din aripi. Una dintre ele se așază pe o ramură din apropiere. Este iarăși o pasăre-febră și, așa cum stă agățată, începe un solo, cântând întâi trei note într-o scară cromatică descendentă apoi patru, apoi cinci. Notele variate se succed cu o persistență enervantă. În ciuda voinței mele, simt nevoia să le număr și, pentru că nu am cum să știu câte vor fi, ascultarea devine

o tortură, călcându-mă pe nervi. Apoi, pe lângă această agonie psihică, îmi dau seama tot mai mult că se petrece ceva foarte pasionant în junglă. Am sentimentul că întreaga pădure tropicală este cu ochii pe mine, că doar la câțiva iarzi în vegetația luxuriantă, se poartă un război macabru și eu, lipsit de apărare, voi fi răsplata învingătorului. Îmi aduc brusc aminte de bona mea din Virginia, care mă amenința cu bau-bau, „omul yama-yama”, dintr-un cântec de music-hall din perioada victoriană:

Dacă nu iei seama bine, fără doar și poate vine

Și te prinde!

Poate sub scaunul ăla s-ascunde, gata să sară la tine

Oriunde,

Fugi iute la mama, că uite vine omul yama-yama!

Copilul din noi nu dispare niciodată. Și nici frica noastră atavică de întuneric. Îngropată în adâncul minții noastre, prea adânc ca rațiunea să o poată învinge, zace convingerea că din vârful copacilor pândesc, zvârcolindu-se în noapte, oribile apariții păroase, îmbrăcate în negru și purtând coase însângerate și care așteaptă să dispară luna ca să se năpustească să te sfășie cu colții ascuțiți, devorându-te. Și această teamă primitivă mă cuprinde aici, în timp de pace, în compania prietenșilor papuași. În timp de război, întunericul îi poate distruge omului judecata sănătoasă. Cutremurat, îmi amintesc că tocmai într-o noapte ca aceasta, sergentul major Michael J. Powers, din Corpul de infanterie marină al Statelor Unite, și-a ieșit din minți.

•

Periodic comandantul nostru, căpitanul „Buck” Rogers, un englez ai cărui părinți fuseseră omorâți prin tortură de japonezi în Hong Kong, și care semăna uluitor cu actorul de comedie Terry-Thomas ne lăsa în repaus și, în timp ce stăteam cu atenția încordată, ne citea sentințe date de Curtea marțială pentru acte de homosexualitate petrecute în Marina Statelor Unite, din care, bineînțeles, face parte și infanteria marină.

Pedepsele erau cutremurătoare, sentința obișnuită fiind de 85 de ani de închisoare. Eram preveniți cât se poate de brutal. Eram uluiți. Tinerii din ziua de azi sunt mai emancipați, dar noi, în inocența noastră, nu știam aproape nimic despre homosexualitate. Despre lesbiene nici nu auzisem vreodată, și, cu toate că aveam idee că existau homosexuali, îi consideram degenerați și îi numeam „pervertiți sexuali” sau simplu „perverși”. Cei mai mulți dintre noi nu întâlniseră niciodată un asemenea specimen, după câte știam. (Chirurgul batalionului, urolog în viața civilă, n-a făcut nimic să ne lămurească. Era un tip ciudat. Își scria tot timpul memoriile, pe care voia să le intituleze „Ape tulburi”.) Circulau tot felul de povești despre studenți care făcând autostopul de la universitate spre casă, fuseseră luați în mașină de niște bărbați care după ce au pornit, au încercat să-i mângâie pe coapse. Dar aceste relatări trecuseră prin două sau trei guri. Se făcea atâta tapaj în jurul vieții sexuale normale, încât nu ne mai băteam capul și cu inversiunile. Ca cea mai mare parte a soldaților în cele mai multe războaie luptam doar pentru *status quo ante bellum*. Și ca și ceilalți eram sortiți dezamăgirii.

Știam clar un lucru: perverșii erau neputincioși, efeminați și, dacă și-o puteau permite, travestiți. Înainte de a porni spre Guadalcanal, când eram încartiruiți în Statele Unite la Linda Vista, California, ni s-a spus solemn că toți homosexualii din California purtau cravate roșii și își pierdeau vremea pe la colțuri de stradă în Hollywood și Vine, un mit pe care îl acceptam cu toții. Dar mai ales - și aceasta fără excepție - erau întotdeauna sâsâiți.

Nu îl luam în serios pe sergentul nostru major Mike Powers când ne povestea, deoarece noi, cei din infanteria marină ne întreceam în vulgarități de limbaj. Comportarea lui pe front era din multe puncte de vedere regretabilă, dar totdeauna bărbătească, ceea ce consideram a fi exact opusul homosexualității. Înalt de peste șase picioare, blond și viril, era vânjos și avea vocea groasă. Ca soldat ai fi zis că are un singur defect: părea că uneori plutește într-un soi de irealitate, ca atâția dintre vechii soldați de profesie. Era, de altfel, soldatul ideal din infanteria marină. Avea o putere extraordinară, putea jongla cu o mitralieră tip Browning de 20 de pfunzi, trecând-o dintr-o mână într-alta, ca și cum ar fi fost bastonul unei fete toboșar. („drum-majorette”). Râdea cu ușurință, bea galoane de bere, povestea lucruri amuzante (chiar dacă erau neverosimile) despre familia lui din provincia Harlem din Kentucky și era extrem de dur cu oamenii. Avea mare încredere în pedepsele corporale. Dacă nu îi plăcea un soldat îi dădea sângele pe nas și uneori îl culca la pământ cu pumnul lui uriaș. Mai avea și o trăsătură sadică. Lua câte un om pe plajă și îi ordona să-și demonteze arma, să-i îngroape părțile componente în nisip și apoi să le asambleze din nou. La sfârșit, Mike îl pune la arest pe motiv că are pușca murdară. Un alt truc de-al lui era să

aleagă un pușcaș dintr-un pluton și să-i ordone să se urce într-un copac ca să culeagă mere. Dar cum copacul era un palmier de Samoa, nu avea mere. Așa că Mike ordona celorlalți din pluton să-l ajute pe bietul om cocoțat în copac, aruncând pietre ca să desprindă merele, cu alte cuvinte, să dea cu pietre în camaradul lor.

Un sergent de artilerie, încăruntit, care era în infanteria marină de 22 de ani, ne-a spus că plutonierul nostru major fusese instructor pe insula Parris la începutul anilor '30 și fusese retrogradat pentru diverse excentricități la care supunea plutonul. Era născut să fie conducător. Toma D'Aquino a răspuns odată la următoarea dilemă: ce să faci dacă trebuie să alegi între un om mândru și unul fricos? Să îl iei întotdeauna pe cel mândru, sfătuia el, deoarece astfel ești sigur că cel puțin va face ceva. Și Powers făcea. Clocotea de energie. Într-un marș lung parcurgea în viteză coloana de la un cap la altul, alergând cu ușurință, în timp ce noi ceilalți abia ne țărăm sub greutatea ranițelor și a echipamentului. Pe cei oboșiți îi amenința și mai târziu îi scotea la raport. Fraza cea mai de temut era „P și P” - „pipi și putregai”, adică pâine și apă. Cei care primeau această pedeapsă erau închiși în latrină timp de 72 de ore. Fără să mai vorbim de hrană (pâine și apă) să fii ținut astfel închis pe căldura ecuatorială era o cruzime neobișnuită, iar când Mike recomanda această pedeapsă, locotenent colonelul Krank, comandantul batalionului, avea grijă să fie executată.

Unii dintre noi bănuiau pe bună dreptate că Mike îl are pe Krank cu ceva la mână. Mai târziu, la Okinawa, am aflat despre ce era vorba. Colonelul era alcoolic, și Mike avea un prieten într-un batalion din port, sus, la docurile din Point Cruz, care îl aproviziona cu lăzi de whisky. La Okinawa, depozitul nostru de alimente a fost lovit în plin de artileria inamică. Colonelul a trebuit să ducă restul luptei treaz. Îi venea foarte greu și avea grijă să nu ne fie nici nouă prea ușor. Deși nu ne-a fost mai rău decât ne fusese cu Mike.

Plecarea lui Mike din batalion nu a avut nicio legătură cu viața lui sexuală. Plutonierul major agresiv, brutal și vânjos nu a putut pur și simplu să îndure încordarea pricinuită de bombardamentele artileriei inamice. Putea să suporte focul armelor mici, și odată a și distrus cu o grenadă o mitralieră Nambu. Însă artileria îl făcea să nu mai fie om. Din punctul acesta de vedere sunt de acord cu el. Există o anumită corectitudine - dacă poate exista așa ceva - când un pușcaș îl atacă pe altul. Fiecare are norocul lui, pe care și-l poate spori prin îndemănare și învingându-și frica înnăscută. Dar e ceva grotesc și revoltător într-un om care, stând în siguranță în spatele fortificațiilor, la mile depărtare, trimite un obuz și ucide niște oameni care nu îl pot vedea și, cu atât mai puțin, să-l atingă. Cei mai mulți artileriști sunt cel puțin vulnerabili sub focul artileriei inamice. Până și „Pistol Pete”, cum i se spunea tunului de mare calibru japonez de la Guadalcanal, a fost nimicit de obuzierul de 105 milimetri al Batalionului II infanterie marină. Dar pe măsură ce războiul se prelungea, se mărea și numărul tunurilor inamice.

Situația s-a înrăutățit cel mai mult când ne-am mutat în Dakeshi. Lucrurile se complicaseră și prin faptul că artileriștii erau preocupați de propriile lor idei despre cum trebuiau folosite armele lor uriașe. Unul dintre ei lăuda față de mine că a reușit să cunoască la perfecție timpul de ajungere la țintă. În fiecare dimineață, în zori, loveau în mod simultan 82 de intersecții de drum din spatele liniilor inamice. Am întreat de ce. „Păi, cel puțin scoatem zilnic din luptă 82 de polițiști militari japonezi” - a răspuns el. Dar cele care ar fi trebuit scoase din luptă erau tunurile acelea mari nipone. Băieții noștri au reușit să o facă în cele din urmă, dar între timp eram bombardati fără încetare, în special după ce se lăsa întunericul, teoria inamicului fiind că, răpindu-le oamenilor somnul, aceștia aveau să fie istoviți în luptă.

Într-una dintre cele mai groaznice nopți, stăteam în spatele unui parapet, o ridicătură de pământ înaltă de un iard, ascuns într-o groapă atât de adâncă, încât grija mea cea mai mare era să nu fiu îngropat de viu. De o parte se afla Barney și de cealaltă Rip Thorpe. În spatele nostru, un câmp întins plin de noroi. În mod excepțional ploaia era binevenită. De câte ori avea loc o explozie, câmpul nămolos absorbea o mulțime de proiectile. Ar fi fost mai periculos un teren uscat, iar o stâncă goală și mai rea, deoarece un proiectil căzut pe ea o face bucăți, iar așchiile de piatră sunt tot atât de periculoase ca și schije. În noaptea aceea, tirul artileriei nu era cine știe ce; bateriile lor trăgeau cu așa-numitele Kyiunara Shiki Kyokusha Hokeiho, adică aruncătoare de mine model '97. Acestea puteau să tragă și cu proiectilele aruncătoarelor noastre de 81 de milimetri. De fapt, ni se spusese că în timpul unui raid îndrăzneț în spatele liniei noastre, cu trei zile în urmă, japonezii furaseră lăzi cu proiectile din depozitul Batalionului 11 infanterie marină. Și astfel, furioși, am tras concluzia că eram bombardati cu propriul nostru explozibil. În ciuda faptului că avusesem de îndurat focuri de baraj cu proiectile mult mai mari, cel de acum era groaznic, căci nu se mai oprea. Proiectilele treceau vâjâind pe deasupra capetelor noastre aproape fără pauză și tirul era atât de precis încât a trebuit să mă dezgrop singur de șapte ori. Îi tot strigam pe Barney și Rip și am trimis vorbă ca fiecare om să strige tare ca să-l poată auzi camarazii. Nu se putea face prea mult pentru răniți, dar un infirmier îmi dăduse sulfamidă, seringi cu morfină și pansamente. Așa cum se prezentau lucrurile nu te puteai aștepta să vină chiar el în persoană. De fapt, și punctul de prim-ajutor al batalionului era bombardat.

La ora 2 dimineața, după ceasul meu, focul de artilerie a încetat de parcă niște clopote uriașe și-au curmat brusc bătaia. Era de așteptat. Japonezii ne dădeau câte un răgaz, nu din milă, ci în speranța că vom ieși din tranșee și ne vom mișca prin preajmă ca să ne ușurăm. Astfel canonada următoare ne-ar fi prins la loc deschis. Germanii introduseseră această tactică în primul război mondial și, în felul caracteristic al șovinismului nostru, îi învinuim pe nemți și pentru această dovadă de profesionalism. Tot

așa cum MacArthur credea că avioanele care l-au atacat în prima zi de război erau pilotate de naziști, și noi eram convinși că cei care comandau bateriile nipone erau artileriști naziști. În orice caz nu ne-am lăsat înșelați de încetarea focului. Ne-am așezat pe marginea tranșelor, fumând și încurajându-ne unul pe altul. În timpul acestei acalmii ne-am dat seama că ceva nu era în regulă în dreapta noastră. O voce, isterică, asemănătoare cu scrâșnetul unei crete pe o tablă, striga tare „Halt! Cine e acolo, prieten sau dușman?”. Rip șopti: „Dumnezeule mare, nu cumva au reușit o infiltrație?” Dar nu era cu putință. Japonezii bombardaseră și câmpurile din față. Tocmai atunci izbucni o vâlvătaie pe deasupra capetelor noastre. Am privit dincolo de micul meu parapet. Aveam un sector bun de tragere și nimic nu mișca în direcția aceea.

Apoi iar s-a auzit vocea. Coborâse puțin registrul și suna ca glasul lui Mike, deși părea imposibil. Vocea strigă din nou: „Cine trece pe acolo?” Unul dintre mucaliții mei, cred că Bubba, răspunde: „Benedict Arnold”. Un râs nervos străbătu linia frontului. Vocea stridentă spuse tremurat, dar mărind volumul: „Ia nu mai bateți apa în piuă, băieți, și pregătiți-vă de atac”. Cuvintele fură urmate de chicote care se transformară în hohote de râs. Nu era în regulă. Văzusem cazuri de extenuare din cauza luptei și recunoșteam semnele, dar nu-mi venea să cred că veneau de la un plutonier major cu vechime în armată. Și nici nu îmi trecea prin cap ce să fac. Am hotărât să nu fac nimic. Nu aveam de gând să-mi risc viața și, nici într-un caz, pentru un motiv care părea extrem de dubios. Dar după câteva momente mi-am dat seama că trebuia să acționez. Din dreapta se auzea murmur de voci și Barney, după ce ascultă mormăitul omului de lângă el, spuse: „Puneți baionetele. Powers vrea să atace. Transmiteți mai departe”. Rip, adăugă: „Powers se năpustește la «expertiză»” („expertiză” în acest context era echivalent în infanteria marină cu lăsare la vatră pe motive de nebunie).

Eram la strâmtoare. În sectorul acela urmam imediat în grad după Powers, dar distanța dintre un sergent și un plutonier major ar putea fi aproximativ comparată cu cea dintre un comandant de pluton și un locotenent colonel, iar eu eram vestit pentru indisciplină. Și totuși, ordinul lui era cum nu se poate mai ilegal. Numai un ofițer putea lua o hotărâre de anulare și nu era niciun ofițer pe flancul nostru din dreapta. De aceea era Mike acolo, în calitate de subofițer cu vechime, capabil să se descurce dacă un om intra în panică. Nimeni nu prevăzuse că Powers însuși putea fi cuprins de panică. Și totuși aceasta era unica explicație și, când am auzit iar un chicotit strident, venind dinspre el, am știut că trebuie să iau eu comanda și, între timp, să ajung la cineva destul de mare în grad care să poată pune capăt acestei nebunii. I-am spus lui Rip. „Transmite mai departe, dar adăugă că eu contramandez ordinul”. I-am spus apoi lui Barney: „Transmite mai departe. Nu atacăm”. Cele două mesaje șoptite, primul spre stângă iar cel de-al doilea spre dreapta, descreșteau când se îndepărtau și își măreau volumul pe măsură ce se întorceau răspunsurile. Primul a fost al lui Barney. Mi-a spus scurt: „Powers spune că ești laș și că trebuie să fii dus la arest”. Apoi Rip a repetat cuvintele care veneau din cealaltă direcție: „Domnul Murphy spune să-l schimbăm pe Powers și să-l ducem la batalion”. Aceasta rezolva o problemă și ridica alta. Însemna să miști din loc un gradat, înalt de peste șase picioare și greu de 230 de pfunzi, tocmai când dintr-o clipă în alta, japonezii urmau să ne expedieze altă salvă. M-am lăsat pe vine lângă parapet, încercând să mă gândesc. Barney întrebă: „Ce ai de gând să faci?” I-am răspuns: „Nimic până la următoarea salvă”.

Și iată că salva a venit, vâjâind pe deasupra capului, tunând și fulgerând ca un mare șef și explodând cu un bubuit asurzitor, după care ne-a împroșcat cu noroi. Următoarea a fost mai scurtă. Ne-au dat din nou puțin răgaz, apoi a urmat prăpădul, cu țipetele răniților care abia se auzeau sub explozia proiectilelor, cu oameni care se rugau în gura mare, probabil în speranța că Dumnezeu îi aude dacă strigă destul de tare. Rip, Barney și cu mine ne strigam unul pe altul după fiecare explozie mai apropiată iar ei, la rândul lor, îi strigau pe cei care erau departe de mine, de cealaltă parte. Pe scurt, am uitat de Powers. Unica viață pe care țineam să o salvez era a mea. Când mi-am reamintit de el, am sperat cu cruzime că a pornit-o de unul singur, nebunește, la atac. Poate că ar fi avut efect. Poate că o sută de mii de japonezi ar fi depus armele la vederea lui și ar fi câștigat de unul singur războiul. Președintele Statelor Unite i-ar fi înmânat personal *Yowzah*, medalia de onoare a Congresului.

Când se potoli din nou focul de baraj, am reușit să-l aud. Acum suspina. În mărginita mea îngâmfare îl dezaprobam. Un infanterist de marină putea să plângă în sinea lui, putea să-i fie frică, dar nu putea să se acopere de rușine, arătându-și deschis spaima. De fapt, și mie îmi venea să plâng și mă întrebam dacă nu aș putea să trec peste ordinul lui Murphy și să las lucrurile să se desfășoare de la sine. Dar Murphy nu mă uitase. Îmi transmise din nou ordinul și tocmai atunci se aprinse deasupra o vâlvătaie verde, luminându-mi drumul spre Mike. Nu mai aveam nicio scuză. Am ieșit zvârcolindu-mă din gaură și am rupt-o la fugă de-a lungul liniilor până am ajuns la el. Stătea lat la pământ, în afara tranșeei, tremurând nestăpânit, zbierând cum auzisem odată nechezând un cal, ca apoi să bolborosească și să scoată niște sunete fără sens, primare, de animal. Alături, într-o tranșee erau trei oameni, niște copilandri abia debarcați. „Ce s-a întâmplat?” m-a întrebat unul îngrijorat. I-am spus; „Puneți mâna și ajutați-mă”. Am indicat apoi fiecăruia de ce braț sau picior să-l apuce. „Trebuie să-l ducem de aici”.

A urmat o cursă confuză prin noroiul lunecos. De două ori ne-am rătăcit. Vâlvătaiele care înfloreau pe cer și care erau semnale pentru obuzieri ne-au salvat de fiecare dată. Powers plângea în gura mare - o matahală de om sfârșit. Tocmai când artileriștii japonezi au început iarăși canonada, am ocolit o mică movilă de pământ și am intrat, clătînându-ne, în groapa de pe cealaltă parte, care servea batalionului ca post de prim-ajutor. O lanternă lumina slab. Părea o scenă grotescă dintr-o piesă de Dürrenmatt: peste tot

trupuri, mădulare amputate și bălți de sânge. Zgomotul pe care îl făcea plângărețul nostru atrase atenția chirurgului, care se apropie ștergându-și mâinile murdare de sânge de șortul plin de pete roșii. Privi lung și nu-i veni să creadă. Mă îndoiesc că văzuse vreodată ape mai tulburi decât lacrimile plutonierului major. Ne întrebă: „Ăsta-i Mike Powers?” I-am răspuns: „A fost”. Mi-a spus: „Am crezut că or să te dea gata înaintea lui”. I-am zis: „Și eu credeam așa”. Apoi se apropie un infirmier blând și timid, pe nume Bobby Winkler, un tânăr cu ochi căprui, catifelati, ca de căprioară și cu cele mai lungi gene pe care le-am văzut în viața mea la un băiat. Se aplecă asupra plutonierului major, îl mângâie pe frunte și-i spuse alinător: „Hai, hai!” Powers scânci. Mi-a fost milă de el, scârba. Smiorcăitul i se potoli cu încetul. Winkler ne spuse: „O să am eu grijă de el”. M-am adresat celor trei soldați: „Hai să o ștergem”. Am reușit să ajungem la gropile noastre tocmai când noi salve începură să cadă.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Powers, dar știu ce s-a întâmplat cu el. Mult timp după aceea, am zăcut în spitalul naval Balboa Park din San Diego. În fiecare dimineață, un doctor și două infirmiere făceau vizite la paturile bolnavilor, aducând cu ei un cărucior pe care îl numeam „căruța agoniei”. Doctorul lua de pe el tot felul de instrumente metalice lucitoare ca să controleze rănilile. Din fericire, cititul proclamațiilor oficiale – când ni se cerea să fim atenți, în poziția în care ne aflam – urma imediat după vizita doctorului, și deci ritualul acela plicticos se desfășura pe când noi eram prea zăpăciți de durere ca să fim atenți. De obicei, reușeam să nu le ascult deloc, dar într-o zi, prin aburul roșu al suferinței, l-am auzit pe ofițerul care vorbea în ziua aceea anunțând că un anume Michael J. Powers, plutonier major din infanteria marină, fusese condamnat la 85 de ani detenție la închisoarea navala din Portsmouth pentru indecență, nerușinare și lascivitate căci se dedase la perversiuni cu un anume Robert E. Winkler, infirmier secund. Și Winkler fusese condamnat, dar nu-mi amintesc pe cât timp. Deci, iată cum l-a răsplătit Powers, mă gândeam eu cu amărăciune. Poveștile pe care Mike ni le spusese pe când era cherchelit erau deci adevărate.

•

În razele răsăritului, apele râului Yumi strălucesc într-o feerie multicoloră. „Zorii!” strigă unul dintre negri, salutându-le și, cu toate că încerc să mă întorc pe partea cealaltă, ca să mai dormitez câteva clipe, mă ridic în capul oaselor din cauza zgomotului pe care îl face o ciocănită și a râsului ei sardonice, pe când zboară de la un pom la altul, bătându-și joc de lenea mea. Ne strângem lucrurile și ne întoarcem în sat, la barca noastră și apoi în Port Moresby. După o zi de odihnă, sunt gata să atac capătul acesta al potecii Kokoda care șerpuiește pe o distanță de 78 de mile. Pe când îmi aștept Land Rover-ul, un papuaș care mestecă nuci de betel începe să converseze cu mine, spunându-mi: „Nouă celor din Noua Guinee ne place să plouă mult”. Îi răspund: „Bine” și de fapt așa și este căci, fie că o doresc sau nu, chiar aici, în locul cel mai uscat, cantitatea anuală de ploaie este rareori mai mică de 180 de țoli. Într-o intersecție, numită „Răscrucea lui MacDonald”, se poate vedea ceva ce pare a fi un monument comemorativ ingenios, ridicat în memoria a 70 de australieni care au dispărut în timpul luptelor, și dispăruți au rămas și acum, după aproape 40 de ani. Este vorba de un cadran solar astfel construit încât, pe măsură ce soarele se mișcă deasupra lui, o rază aurie strălucește pe fiecare nume gravat. Ideea este emoționantă, ca și la monumentul similar din Bataan, dar masele de nori de deasupra își râd de ea. Sunt puține razele de soare care ajung până aici.

Dacă închiriezi un vehicul puternic cu tracțiune pe patru roți, pornind de la Island Hotel din Moresby poți să o iei spre nord, apoi spre dreapta, după „Răscrucea lui MacDonald” și să bați smârcurile până când ajungi la o ridicătură cunoscută sub numele „Răscrucea lui Owers”. Acolo parchezi într-o zonă de bălți, dispuse ca o tablă de șah căci de aici, la zece mile de Moresby, începe „poteca”, cum o numeau soldații americani. Pentru australieni era „poteca sângeroasă”. O găsești și astăzi aproape la fel cum era pe vremuri. Povârnișuri lunecoase unde te împiedici de rădăcini de copac. Și, la fiecare doi pași pe care îi faci înainte, luneci unul înapoi. Unui batalion i-au trebuit 17 ore ca să-și croiască drum pe o distanță de o treime de milă, tot timpul sub un foc inamic atât de puternic, încât noroiul era amestecat cu sânge pe tot traseul parcurs. La Ioribaiwa, inginerii australieni au construit ceea ce numesc cu sarcasm „Scările de aur”, care au rezistat până astăzi – patru mii de trepte, de 20 de țoli fiecare, susținute de rădăcini, pe un deal de 500 de picioare. Scara urcă, apoi coboară, fiecare treaptă fiind săpată în pământ, așa cum alpinistii își taie trepte în gheață. Acum, ca și atunci, aerul de aici este cald și extrem de umed. Deasupra noastră, învăluți în nori, se ridică munți cu creste ascuțite, printre care și Mount Victoria, înalt de 13 368 de picioare. Jos se întinde jungla presărată cu mlaștini fără fund. Adeseori poteca este acoperită cu nămol care îți ajunge până la brâu.

Deodată dai peste relicvele războiului: buldozere părăsite de-a lungul drumului și mâncate de rugină, câști, ruginite și ele, rămășițele unor avioane de transport Caribou și bombardiere Mitsubishi, măști de gaze. Japonezii foloseau măștile ca să poată îndura mirosul cadavrelor în descompunere pe care le puneau grămadă, formând baricade de trupuri. (Noi tăiam bucăți din tubul de cauciuc al măștilor ca să acoperim tăblițele de identitate, astfel încât să nu se audă noaptea clinchetul când se loveau una de alta.) Brusc, percepem un sunet muzical, ca un foșnet, nu departe de noi. Nu îți dai seama de unde vine. Nu ai mai auzit niciodată ceva asemănător. Dăm de marginea dinspre vest a unui platou nu prea împădurit, și ne luptăm să ne croim drum spre locul de unde vine zgomotul straniu. Apoi, ca prin ceață, îți apare înaintea: se vede clar că pe vremuri, aici pe platou, a fost un aerodrom acoperit cu iarbă. Stau aliniate, în șiruri drepte, aripă lângă aripă, 30 de avioane F-38 Lightning și B-24 Liberator care, după Ziua Victoriei

împotriva japonezilor nu au mai fost de folos. Învelișul lor subțire s-a deteriorat de mult. Sunetul îl scotea o adiere de vânt ce pătrundea printre lonjeroanele și scheletele descoperite ale fuzelajelor abandonate.

Înapoi pe potecă. Îți dai seama că jungla se deschide. Este evident că drumul a fost bătut de curând de un număr mare de persoane. Apar semne ale civilizației: barăci Quonset reparate, o instalație hidroelectrică și un pod format din plase Marsden, legăturile acelea de oțel, ca niște fâșii gigantice, pe care le foloseam ca să amenajăm piste de aterizare printre ierburi. După o cotitură, dai de o baracă a Armatei Salvării. Mai sunt și alte barăci de acest fel de-a lungul potecii. La sfârșitul săptămânii, papuașilor le place să zboare cu avionul până la Kokoda, o porțiune defrișată mai accesibilă, pe la mijlocul cărării, și fac drumetie. Ceea ce a fost un calvar pentru soldați a devenit un mod de a se recrea pentru tinerii indigeni. Te întrebi dacă ei sunt în stare să-și imagineze chinurile prin care am trecut aici în 1942. Probabil că nu. Ca și voluntarii din Armata păcii ei evită pădurea tropicală și se mulțumesc cu plăcerile de la periferia ei. Le poți povesti despre ororile din inima junglei, dar cuvintele sunt inadecvate. Nu poți să le arăți fotografii, căci fotografiile făcute printre tufișuri sunt ne semnificative. O astfel de imagine nu valorează o mie de cuvinte. Ba chiar niciunul. Și astfel zburdă pe „Poteca însângerată”, fără să știe absolut nimic despre ceea ce a fost, după cuvintele lui Samuel Eliot Morison, „cea mai ticăloasă luptă din lume”.

•

Puțin după asfințit, într-o marți, 21 iulie 1942, transportoarele de trupe japoneze începură să debarce 14 430 de infanteriști niponi pe coasta de nord a peninsulei Papua. De pe dealuri îi pândeau „Forțele Maroubra” - o mână de milițieni localnici, conduși de Basil Morris, un australian care rămăsese în urmă ca să transmită prin radio vești despre ultimele mișcări din apropiere de Buna și Gona. Fiecare japonez, a raportat Morris, purta uniformă de camuflaj, o cască de oțel acoperită cu frunze și avea fața dată cu verde. Fiecare purta, în afară de arma sa, un pumnal ca o sabie și o lopată ascuțită, cu găuri pentru ca pământul umed să nu se lipească de ea. Australianul mai observă că vreo 2 000 de niponi erau aliniați pentru acțiune. Deși Morris nu avea de unde să știe, acestea erau trupele de șoc ale colonelului Yosuki Yokoyama, elita detașamentului din Mările Sudului a generalului maior Tomitaro Horii. Când au început să urce spre el, Morris a presupus că nu erau decât în patrulare. Spre uimirea lui, a constatat că transportau pe poteca Kokoda, noroioasă și șerpuită, mortiere, mitraliere și tunuri.

La Brisbane, Cartierul general al lui MacArthur, tot se mai credea, că nicio armată nu putea traversa masivul Owen Stanley. George H. Johnson, care a fost probabil cel mai bun corespondent de război de acolo, și-a asigurat cititorii că nu putea fi vorba de o ofensivă inamică venită de peste munți: „Poteca nu poate fi folosită pentru transport mecanizat și, prin urmare, nu pare posibil ca japonezii să-și pună speranțele într-o încercare de invadare a portului Moresby dinspre interior, coborând spre sud, din munți”, Johnson a fost muștruluit de statul major al lui MacArthur chiar pentru faptul de a fi menționat această posibilitate. Puținii australieni postați pe potecă păreau inutili. Cărarea abruptă, lunecoasă, năpădită de rădăcini, mărginită de iarbă „kunai” înaltă de șapte picioare era înmuiată de ploile torențiale. Puținele platouri existente erau niște câmpuri pline de noroi rău mirositor. Chiar și aerul duhnea de miasma crinilor de pădure putreziți. Poteca era largă cât să se strecoare un bărbat slab; în unele locuri, ca de pildă în defileul înfrigorat aflat la 2 700 de picioare înălțime în Munții Owen Stanley, dispărea pur și simplu. Nici măgarii și nici catării nu puteau să urce pe ea. Chiar victorioasă, o armată ar fi fost obligată să avanseze în șir indian. Mai erau apoi apele. În râul Kumusi se putea îneca și cel mai bun înotător. Băstinașii numeau locul unde râul se încrucișa cu poteca „Wairopi” - cuvânt care în „pidgin” înseamnă frânghia de sârmă, o astfel de frânghie susținând un podeț șubred, suspendat. Poteca, sau mai bine zis ceea ce se mai vedea din ea, era sinistră. Un ofițer australian a numit-o „o cărare care străbate o pădure fetidă, grotescă ca aspect din cauza mușchilor și ciupercilor fosforescente”.

Dar japonezii care cuceriseră Malaezia, Borneo, Java, Sumatra, Filipine și insulele Solomon nu considerau că există teren inaccesibil. Disprețuiau pe cei care îl apărau. În momentul acela între ei și Port Moresby nu se aflau decât câteva sute de australieni. Reușiseră să pună pe fugă de zece ori mai mulți australieni la Rabaul. Precedați de trupele de șoc ale lui Yokoyama, oamenii lui Horii făceau drum batalioanelor de artilerie, sacrificând vieți omenești pentru a înainta. Nu se va ști niciodată câți au pierit în această strădanie eroică. Mulți și-au găsit sfârșitul în râuri, iar alții au dispărut în nisipurile mișcătoare sau au alunecat în râpe. Uneori dura câte o oră să-și croiască drum prin câțiva iarzi de vegetație. Primul om din coloană tăia ierburile cu maceta până leșina de oboseală, apoi urma cel de-al doilea și așa mai departe. Într-un climat ca acela, probabilitatea de supraviețuire a oamenilor care își pierdeau cunoștința și erau lăsați în urmă era de ordinul minutelor.

Când cele două armate s-au ciocnit, australienii s-au comportat la fel de eroic. Cu fiecare zi, cu fiecare oră în care reușeau să țină piept inamicului - credeau ei - se apropia momentul în care aveau să primească întăririle; concetățenii lor veniți din Orientul Mijlociu și americanii care se apropiau în grabă de Port Moresby, din direcția opusă. Australienii făceau tot ce puteau. În cea de a patra săptămână a campaniei, un locotenent colonel australian, William T. Owen, a distrus podul Wairopi, smulgând contrapiulițele de siguranță care susțineau cablurile și apoi, cu o singură companie, a intrat în tranșee ca să opună rezistență. Niponii și-au construit alt pod iar la 7 august, ziua în care infanteria marină a debarcat la Guadalcanal, Owen a fost ucis în timp ce arunca o grenadă. „Forțele Maroubra”, care ajunseseră la 533 de oameni, s-au retras spre satul Deniki. Aici australienii au început prin a respinge

inamicul, dar fiind copleșiți numeric și lipsindu-le rațiile și munițiile, s-au retras cu încă cinci mile spre Isurava. După trei zile de atac disperat, fără rezultat, japonezii au făcut din nou imposibilul. Până atunci lupta fusese limitată la perimetrul potecii, înaintarea prin junglă prin dreapta sau stânga ei fiind considerată imposibilă chiar de japonezi. Dar la Isurava, voluntari japonezi s-au strecurat prin pădurea tropicală, pătrunzând în flancurile australiene. Apărarea a fost zdrobită. Australienii s-au retras prin defileul frigos și au tot fost împinși înapoi până când niponii au cucerit Ioribaiwa, de unde se vedea Port Moresby. Acolo, comandantul lor a hotărât să se oprească. Cu șase mile spre est, în Guadalcanal, situația infanteriei marine a Statelor Unite era chiar mai disperată decât a australienilor. Îndată ce soldații din infanteria marină vor fi fost împinși în mare – și Horii nu avea niciun motiv să se îndoiască că aceasta le va fi soarta – japonezii de pe acea insulă puteau fi transportați pe nave, prin Marea Solomon și aduși ca întăriri aici.

Până în momentul acela condiția soldaților niponi era de nedescris. „Să lăsăm jungla să-i bată pe japonezi” a spus generalului australian sir Thomas Blamey, și jungla era cât pe ce să o facă. Măcinați de tifos exantematic și dizenterie, cu uniformele pătate de sânge și rupte în bucăți, niponii nu mai erau armata superbă care începuse să urce munții Owen Stanley, în luna iulie. Unul dintre ei a scris în jurnalul său: „Soarele este cumplit aici. Ne croim drum printr-o junglă fără poteci... Sete, stomacul gol. Ranița din spate este grea. Brațul îmi este țepăn ca un băț. «Apă! Apă!». Luăm plosca de la șold în virtutea obișnuinței, dar nu conține nicio picătură de apă”. Horii, împărțind ultimele rații de orez soldaților săi, arși de febră și storși de vlagă, spunea despre ei că „niciun condei sau cuvânt nu poate descrie exact greutatea îndurate”. Iar un corespondent de război japonez a scris despre aceiași ostași: „Infanteriștii japonezi fără puști – acei soldați cu picioarele goale, oameni numai piele și os, umblând anevoie, sprijiniți în bastoane, gemând și târându-se pe jos”.

În jurul anului 1870, contele Luigi Maria d'Albertis, un explorator european, nota că era mai ușor să urci Alpii elvețieni decât un deal obișnuit din Papua. Acum ambele armate traversaseră nu dealuri obișnuite, ci partea cea mai grea a munților Owen Stanley și, în drumul parcurs, când nu luptau, construiau cuiburi de mitraliere, săpau gropi pentru mortiere și se urcau în copaci ca să tragă în inamic. Japonezii mureau de foame, își mâncau camarazii morți, lăsând oasele să fie curățate de furnicile din junglă. Unul dintre scheletele acestea stătea îngropat pe jumătate, alături de potecă, cu mâinile întinse. Un exemplu elocvent al efectului pe care îl au asemenea lupte este faptul că australienii, trecând pe lângă această oroare în drumul de întoarcere spre Buna, strângeau fiecare mâna mortului și spuneau: „Bine îți mai stă, băiete!”

Și ei erau flămânzi. O conservă de carne de vacă se împărțea la 20 de oameni. Unul dintre ofițeri a scris mai târziu: „Din punct de vedere fizic, băieții, tineri luptători... erau într-o stare de plâns. Storși de lupte aprige și manevre extenuante, slăbiți de lipsa de hrană, somn și adăpost, mulți dintre ei nu mai erau literalmente buni de nimic”. Johnson îi descrie ca fiind „slabi, palizi, subnutriți, înțepați de insecte, încruntați și cu puterile ajunse aproape de capăt. Luptau numai în virtutea inerției”. Pe un teren cu vegetație deasă și încâlcită, cu mlaștini și râpe abrupte, veșnic amenințați să cadă în ambuscade, să fie atacați din flanc, să fie înconjurați, ferindu-se de trăgătorii urcați în vârful copacilor, îmbătrâneau rapid și au ajuns să arate mai mult a vagabonzi decât a soldați. Căștile le erau roșii de rugină. Pălăriile arătoase cu borul lat, de fetru, pline de noroi. Organele genitale le erau inflamate. Uniformele rupte la spate. Carnea de pe picioare, umflată de atâtea lovituri, se cojea când își scoteau ciorapii. Și soldații americani care, în sfârșit, soseau și intrau pe linia frontului, le împărțeau soarta. În căldura umedă și sufocantă, cădeau victime putreziciunii junglei, dizenteriei, frigurilor tropicale și malariei. Nu li se dăduseră corturi și arme potrivite. La fel ca australienii și japonezii, trăiau din rații reduse.

Totuși atât ei cât și aliații lor australieni nu și-au pierdut simțul umorului, unul dintre indiciile cele mai sigure ale moralului lor. Făceau glume pe socoteala țânțarilor, a noroiului, a malariei și monotoniei. Cei dintâi erau considerați cei mai răi. La răscrucea Templeton, unde poteca nu era decât o râpă abruptă, noroioasă, deasupra căreia soldații alunecau, agățându-se de vrejurile de viță ca să nu cadă, un australian a spus bancul despre artileristul din serviciul apărării antiaeriene care a prins un țânțar în vizor și luându-l drept un Zero a deschis focul. Și cu tot frigul pătrunzător din defileu – focurile erau interzise – un alt australian a spus bancul cu cei doi țânțari care, ridicând plasa de deasupra unui sergent „gustos” de la popotă și examinându-i tăblița de identitate ca să-i vadă grupa sanguină, au început să discute între ei dacă să-l mănânce pe loc sau să-l târască până în junglă, discuție care a luat sfârșit când unul din țânțari a decis că trebuia devorat pe loc căci „dacă îl ducem în hățisuri, ni-l iau grangurii ai mari”.

Conducătorii aliați erau mai posaci. „Acum s-ar părea – scria președintele Roosevelt lui MacArthur – că flota japoneză a pornit spre insulele Aleutine sau spre Midway și Hawaii, cu perspectiva ca într-un viitor mai îndepărtat să atace California de Sud sau Seattle”. În răspunsul său, generalul a afirmat, corect, că ținta principală a japonezilor era acum „Noua Guinee și linia de comunicație dintre Statele Unite și Australia... Dacă inamicii vor exercita o presiune serioasă asupra Australiei... situația va fi extrem de precară. Suprafața teritoriului care trebuie apărat este atât de vastă și căile de comunicații atât de puține, încât dușmanul, mișcându-se în voie pe apă, are un avantaj preponderent”. MacArthur își dădea seama că nu-i rămânea altceva de ales. Trebuia să respingă armata lui Horii înapoi în Munții Owen Stanley printr-un atac frontal, fără să apeleze la niciuna din manevrele strălucite și dublele învăliri care aveau să îi stabilească reputația de cel mai mare comandant din timpul războiului. Aceasta avea să fie

ofensiva lui cea mai sângeroasă, soldată cu moartea a 8 546 de soldați aliați. Faptul că japonezii au pierdut 10 000 de oameni și că Horii, comandantul lor, s-a înecat încercând să traverseze din nou râul Kumusi, era o slabă consolare, deși MacArthur a fost într-adevăr satisfăcut de ceea ce el a numit „moartea rușinoasă a lui Horii”.

După două săptămâni de lăncezeală la Ioribaiwa, inițiativa a fost preluată de aliați. În a cincea zi, Horii s-a deplasat spre nord de insula Ridge și a început să se retragă. Mergând în direcție opusă, terenul era la fel de neîndurător, iar anotimpul ploios, cu tot ceea ce putea el să aducă mai rău, devenise un obstacol în plus. Retragerea ordonată a japonezilor s-a transformat brusc într-o debandadă. Au fugit spre nord, abandonându-și armele și călcându-se unul pe celălalt în picioare. Australienii din Divizia 73 și infanteriștii americani le-ar fi putut cădea în spate, însă râpele Munților Owen Stanley făceau acest lucru cu neputință. Iar la sfârșit, la Buna, Gona și Sanananda, niponii regroupându-se au opus o ultimă rezistență sălbatică, pe viață și pe moarte. Soldații lui MacArthur, după ce își croiseră drum prin pădurile tropicale de nepătruns, trecuseră râuri adânci, se cățăraseră în baniani ca să aibă câmp de tragere, săpaseră trepte în stânci și coborâseră povârnișurile colinelor de la poalele îndepărtate ale munților, au ajuns într-o câmpie joasă și întinsă, cu plantații de cocotieri, case de misionari și un mănunchi de cocioabe acoperite cu stuf. Aici îi aștepta o armată disperată - 7 500 de japonezi numai pe frontul din Buna - antrenati să lupte în hățișuri, simțindu-se ca acasă în smârcurile și desișurile de iarbă kunai din câmpia de la Buna, fortificați în bunkere din bârne de cocotieri, cu mitralierele Nambu amplasate pentru foc etajat. Bucurându-se de o bună comunicare laterală, au fost sprijiniți cu ușurință de flotele de distrugătoare venite din Rabaul. În primele săptămâni ale bătăliei, avioanele americane de luptă au trebuit să se întoarcă după ce au ajuns deasupra munților Owen Stanley din cauza unor teribile ruperi de nori. Piloții japonezi nu aveau de înfruntat asemenea obstacole. Escadrile întregi zburau de pe aerodromurile bine dotate din Rabaul, făcând viața și mai grea soldaților aliați, uzi până la piele. Locul era atât de dificil încât, la un moment dat, unul dintre comandanții de mare unitate ai lui MacArthur, un general cu două stele, a trebuit să înoate două mile ca să-și ajungă trupele.

Gona a fost cucerită în a doua săptămână a lunii decembrie 1942, iar Buna și Sanananda în ianuarie 1943. „N-o să mai existe Bune!” a jurat MacArthur. Lupta-cheie, totuși, avea să fie dată sus, în aer. La începutul lunii martie, bombardierele americane B-24 și B-17 au câștigat bătălia din Marea Bismarck, scufundând cel puțin opt nave de transport care aduceau întăriri inamicului din Rabaul în Papua. Puținii japonezi care au ajuns în Noua Guinee de pe navele avariate au trebuit să înoate până la țarm. Tokio a renunțat la Papua. După ce a recucerit golful Milne, MacArthur a ocupat unul după altul punctele fortificate japoneze: Wau, Salamaua, Lae, Nadzab, Madang, Aitape, Wewak - bastioane despre care inamicul credea că vor rezista ani întregi. Succesele aliaților au fost datorate, în parte, strategiei superioare și forței aeriene mai puternice. Dar ele nu au fost și cauza decisivă a victoriei, din munții Owen Stanley. Aceasta a fost isprava celei mai bune arme a lui MacArthur, modestul infanterist, american și australian, care a îndurat cruzimile junglei și s-a luptat cu japonezii corp la corp. Pur și simplu aliații erau soldați mai buni decât japonezii.

•

Noi, cei care am luptat în Pacific credeam că nu vom fi uitați, - că li se va vorbi școlărilor despre sacrificiile noastre și că vor fi puși să învețe numele marilor noastre bătălii. Nu ne puteam imagina cât de rapid avea să se desfășoare istoria postbelică. Nu ne-am dat seama că evenimentele se vor succeda din ce în ce mai repede, într-un fel de progresie geometrică, încând trecutul apropiat în torentul nesfârșit al gustului pentru senzațional. Nu știam că celebrități de moment aveau să strălucească orbitor, ca să dispară apoi peste noapte. Una dintre ele, Andy Warhol, a prezis: „În viitor, fiecare va fi celebru timp de 15 minute”. Celebritatea celor mai multe lupte din Papua nu a durat nici măcar atât. Cititorii care nu erau la curent cu evenimentele din Noua Guinee, preocupați fiind de scena europeană, treceau repede peste relatările din ziare privind niște lupte îndepărtate și rețineau doar numele lui MacArthur, fiindcă el avusese grijă ca toate comunicatele din sud-vestul Pacificului să fie dominate de numele său.

Nu ar fi corect să spunem că numele câmpurilor de bătălie de odinioară nu înseamnă nimic astăzi. Adevărul este mai ironic. În mod incredibil, turismul a devenit o industrie importantă în Noua Guinee. Locuri care treceau groaza la începutul anilor '40, au căpătat o nouă identitate. În broșurile turistice, Lae, de pildă, a devenit un oraș care oferă fiecărui vizitator „distracții în aer condiționat”. O altă broșură face cunoscut că această localitate „îți desfată atât ochiul cât și inima prin numeroase dovezi de prosperitate și mândrie civică” într-un „cadru tropical luxuriant care îi încurajează pe jucătorii de golf să se relaxeze practicând sportul lor favorit”. Orașul Rabaul este și el înzestrat cu un teren de golf. Vechea fortificație japoneză este „frumoasă și pitorească... cu portul ei minunat” care „cu greu ar putea fi mai pitoresc” și vizitatorii sunt încurajați să exploreze cele 12 mile de peșteri din Rabaul care cândva au adăpostit regimente nipone de șoc. Orașul Madang este „o stațiune de vis din insulele Pacificului - și când o vezi, nu rămâi dezamăgit.” Golful Milne oferă „atoli idilici” și „distracții de vacanță”. Truk, sub ale cărui ape zace ruginită flota a 4-a a lui Hirohito (poate fi văzută din bărci de agrement cu fundul de sticlă) oferă „aer condiționat în Eden... apele întinsei lagune sunt liniștite și limpezi, un vis pentru cei care înoată fără costume de baie, o încântare a schiorilor pe apă și un paradis al pescarilor”.

Este ca și cum veteranii luptelor din Europa sunt invitați să facă „schi la Bastogne” sau „surf la Anzio”!

Reclamele pentru Wewak, locul pe unde MacArthur i-a ocolit pe cei 35 000 de soldați japonezi, sunt și mai evocatoare; se spune că Wewak are „una dintre cele mai remarcabile rezervații de animale, reptile, insecte și păsări din lume”. Reclamele de vacanță, atotstăpânitoare în Noua Guinee, merg chiar și mai departe - „Papua este asemenea oricărui loc unde nu ai mai fost niciodată”, deși, în cazul meu, nici chiar această afirmație nu este potrivită. Noua Guinee seamănă foarte mult cu alt loc unde am fost, o insulă din arhipelagul Solomon, pe care James Michener a descris-o ca: „o fundătură a lumii uitată de Dumnezeu”, pe care indigenii o numeau Pua, japonezii „Godarukanaru”, „KA” sau „Insula Morții” care pentru americani a fost Guadalcanal și căreia noi, cei care am servit în infanteria marină, i-am zis, pur și simplu, „Canalul”.

• Infanteriștii de marină eu fundul jerpelit

Pe vremea aceea, toți recruții din infanteria marină erau trimiși la una din cele două tabere de instrucție existente. Cei care se înrolau la vest de râul Mississippi erau trimiși la San Diego; cei care se înrolau la est de Mississippi mergeau în Carolina de Sud, pe insula Parris, o insulă a cărei reputație era doar cu puțin mai bună decât aceea a închisorii Alcatraz sau a Insulei Diavolului. Deci, urma să văd, în sfârșit, Marele Sud. După ce semnasem că rămân în armată patru ani sau mai mult, dacă războiul va mai dura, după ce jurasem că „voi fi credincios și devotat Statelor Unite ale Americii, că le voi sluji cu cinste și devotament împotriva tuturor dușmanilor, oricare ar fi ei, și că am să mă supun ordinelor președintelui Statelor Unite și superiorilor mei, conform regulilor și principiilor, de conducere ale armatei, forțelor maritime și infanteriei marine” – după ce, pe scurt, mi-am pus viața în joc în cea mai de temut și mai riscantă dintre toate forțele armate ale țării – m-am urcat într-un tren special plin de tineri care și ei făcuseră același lucru. Abia ieșise trenul din Springfield, că mi-am și făcut un prieten în persoana lui Lawrence Dudley din Bowdoin. Dudley era corpulent, cu părul blond – și umerii lăsați. Era conștient că, de îndată ce statura lui va fi atras atenția instructorului nostru – drill instructor – (mai târziu am aflat că D.I. era termenul sarcastic), îl așteptau zile grele. Dar pentru el important era să intre în infanteria marină. În timpul vacanțelor universitare lucrase în arsenalul din Springfield ca asistentul lui John Garand, cel ce inventase pușca Garand sau M 1, care înlocuise pușca Springfield 03 ca armă de bază a infanteriei americane. Eu trăsesem cu 03 la un curs ROTC^[14]. Dudley spunea că M 1 este mai bună (nu avea dreptate) și credea că, pentru a-și verifica această părere, trebuia să ia pușca și să plece la luptă, în loc să taie frunze la câini în arsenal până va fi trecut războiul, ceea ce prietenii săi îi puteau aranja cu ușurință.

La Washington am făcut o haltă de trei ore în timpul nopții și ni s-a spus că ne putem plimba, în loc să așteptăm în gară. Dudley și cu mine am descoperit un club de noapte în apropiere. Niciunul dintre noi nu mai fusese până atunci într-un asemenea local și am rămas îngroziți. Nu mi-a rămas în minte decât o brunetă beată, probabil o clientă, care tot voia să se despoaie complet și un comediant cu voce aspră ca o pilă, care se tot chinuia să spună: „Damon ieși și-l găsi pe Phintias beat”. Era o introducere în genul de distracții din timpul războiului puse la dispoziția recruților americani. Din nou în tren am adormit cu toții, iar când m-am trezit, tremurând de nerăbdare, mă aflu pe pământul sacru al vechii Confederații. M-am repezit spre platforma ultimului vagon. După toate câte mi se spusese, mă așteptam să văd plantații, camelii și negri zdrăngănind din banjouri melodia „Bătrânul negru Joe”. În locul lor vedeam barăci sărăcăcioase, nevopsite și oameni în zdrențe, cu picioarele goale. Nici urmă de locuri ca Tara, de personaje ca Scarlett sau Rhett. Doar Drumul Tutunului. Și asta era *Virginia*, statul lui Robert E. Lee. M-am simțit înșelat, frustrat, speriat. Ce mă aștepta oare în insula Parris care era sinistru, chiar după părerea celor din sud? Am fost cuprins de un val de disperare când, ajungând la destinație, i-am auzit pe noii gradați ai mării strigând: „O să vă pară rău!” și i-am văzut pe subofițeri purtând căști de luptă și bastoane amenințătoare. Subofițerii se holbau la noi de parcă am fi fost niște animale inferioare, scârboase. Sclipau tutun la picioarele noastre și ne tot numeau „căcăcioși”.

În mod surprinzător, mi-a plăcut grozav insula Parris. Pe cei mai mulți recruți, tabăra de pușcași îi dezgustă profund, deoarece infanteria marină își începe opera de a forma bărbați distrugându-le identitatea. Recruții sunt rași în cap. Li se dau numere. Instructorul este Dumnezeu lor și îi tratează cu tot disprețul. Sunt informat că între timp pe insulă s-a interzis pedeapsa corporală. Dar pe vremea mea era ceva obișnuit să vezi cum un instructor îi dădea sângele pe nas unui om, iar câțiva recruți au fost chiar grav răniți, deși nu știu să fi murit vreunul. Îmi amintesc că am fost nedumerit când generalul Patton a fost muștrat pentru că pălmuiseră un soldat. Noi toți am îndurat cu mult mai mult decât atât. Cele mai ușoare pedepse erau cele date pentru că ai scăpat jos pușca (te puneau să dormi pe opt puști) și pentru că ai mâncat bomboane (trebuia să porți timp de două zile o gamelă cu ciocolată lichidă). Dacă recrutul o numea „dulciuri” era pedepsit în continuare, expresia corectă fiind *Pogey bait* (momeală de balenă). Infanteria marină avea propriul său vocabular și se cerea recruților să-l învețe, așa cum locuitorii unei țări ocupate erau obligați să învețe limba cuceritorilor.

După cel de-al doilea război mondial, unii dintre termenii acestui vocabular s-au strecurat în limbă, dar pe atunci nimeni din afara armatei nu-i cunoștea. Recruții trebuiau să-i învețe repede. Dădeau de bucluc dacă numeau materialul de luptă altfel decât *782 gear* (dispozitivul 782), acesta fiind numărul formularului pe care trebuiau să-l semneze drept chitanță. Era la fel de imprudent să numești puntea „floor” (podea), să spui în loc de bulmea, „perete”, în loc de „sus”, „tavan”, de tambuchi, „ușă”, o scară de lucru „trepte”. Fiecare soldat din infanteria marină era „Mac” pentru oricare din aceeași armă; fiecare soldat din armata de uscat a Statelor Unite era un „doggie” (un cățeluș) și se lătra la el. Jargonul infanteriei marine era extrem de variat. „Sight in” (a ochi) sau „zero” însemna să determini, prin încercare și eroare, poziția necesară ca să nimerești cu o armă dată cercul din centrul țintei. „Snap in” (a se năpusti) putea să însemne a viza și a ținti cu o armă neîncărcată. Putea să mai însemne și a-ți face drum brusc sau a încerca o treabă nouă, ceva asemănător cu „bucking for” (a se apuca cu nădejde) folosit în armată. „Secure” (siguranță) ca substantiv descria o mișcare demodată în mânuirea armelor: ca verb însemna a ancora ceva pe loc sau a sfârși o activitate – astfel, când a fost câștigată bătălia din Tarawa, insula era „în siguranță”. „Survey” (expertiză) era un cuvânt și mai flexibil. Putea să însemne nu numai reformarea din infanteria marină pe motive de sănătate (oricine se prefăcea că este surmenat de luptă „se

năpustea la expertiză”), dar mai însemna și retragerea din infanteria marină, și a te debarasa de haine sau de echipament uzat, sau a lua de două ori din aceeași mâncare. Ba exista chiar un cuvânt pentru ceva ce nu putea fi descris – „gizmo”.

Pe insula Parris era foarte riscant să iei în răs toate astea și celelalte obiceiuri ce țineau de noul stil de viață al recrutilui. Ți se spunea că sunt trei moduri de a face un lucru: modul corect, modul greșit și modul infanteriei marine. Cel din urmă nu admitea compromisuri. Faptul de a nu saluta superiorii – inclusiv soldații de rangul întâi – se plătea rapid. Cea mai urâtă pedeapsă pe care am văzut-o a fost în timpul instrucției de noapte pe care o făceam la lumina reflectoarelor. Într-un exercițiu de pregătire fizică obișnuit, ne așezam doi câte doi. Fiecare recrutar își ridică arma, cum ar fi ridicat-o într-o ciocnire veritabilă și sprijinea patul puștii de fruntea camaradului său. Acesta atingea patul puștii și se apleca. Cel cu arma trebuia să-i lovească fruntea înainte ca celălalt să se aplece, dar știind că rolurile se inversau, cel mai înțelept era să-l lași să-ți scape. Sosea însă subofițerul pus pe răzbunare. El era cel ce puneă paiul armei pe fruntea vinovatului și-l lovea cu forță înainte ca să aibă timp să sară în lături. Recrutil care se alegea doar cu o izbitoră avea noroc.

Cum de putea să-mi placă așa ceva? Erau unele lucruri de care aveam, bineînțeles, oroare. Dar mă fascina concepția de bază. Doream să-mi abandonez personalitatea, plecându-mi grumazul sub jugul meschinei tiranii. De la moartea tatălui meu, tânjiseam după o disciplină severă și insula Parris, unde el însuși învățase disciplina în urmă cu un sfert de veac, mi-o oferea din plin. Aveam o constituție firavă dar o energie inepuizabilă și simțeam cum mă călesc, aproape, de la o oră la alta. Tot ce vedeam mi se părea încântător de bine delimitat – fiecare frunză, fiecare pietricică păreau la fel de exact conturate ca un desen dintr-o carte. Știam că eram pe cale de a deveni o rotiță din mașina uriașă care va înfrunta fascismul, dar acesta era exact scopul pentru care mă înrolasem voluntar. Până și astăzi, în ciuda grozăviilor care au urmat în mod inevitabil, mă obsedează amintiri din săptămânile mele de recrutar. Este la fel ca și amintirea unei căsătorii desfăcute, dar care pentru unul dintre partenerii divorțați nu poate sfârși, într-adevăr, niciodată.

Plutonul nostru avea numărul 618, iar instructorul era un caporal voinic din Georgia, pe nume Coffey. Infanteria marină a recrutat întotdeauna un număr disproportionat de oameni din sud, unde tradițiile militare din anii 1860 nu au pierit niciodată. Mai târziu, am întâlnit mulți raideri ca el, iar Coffey era tipic: înalt, zvelt, cu părul blond, cu un zâmbet și un fel de a dansa nebunesc, cu ochii de culoarea ploii, împroșcați cu lumină. Erau făcuți ca să ucidă; în batalioanele de raideri, aceștia încălcând ordinea, pătrundeau adânc noaptea în spatele liniilor japoneze, căutând japonezi culcați câte doi în același sac. Îi tăiau unuia beregata și pe celălalt îl lăseau să descopere cadavrul dimineața. Era un strălucit război psihologic, dar totodată, bineînțeles, extrem de periculos. Adorau baioneta și în luptă atacau fără teamă, scoțând strigătul de răzvrătire al străbunicilor lor. Cum de au învins cei care au luptat de partea tatălui meu pe cei care au luptat de partea mamei în războiul civil va rămâne totdeauna pentru mine un mister.

Tinerii yankei erau exact mâncarea preferată a acestui Caesar din Georgia. Apetitul său era stimulat și de faptul că mulți dintre noi studiasem la universitate, fapt care îi dezlănțuia antiintellectualismul. Era analfabet și, cu excepția cunoștințelor care îi serveau ca să-și practice meseria de instructor, era uimitor de ignorant. Chiar și la instrucție avea scăpări. Enumerând principiile severe ale meseriei noastre, trebuia să ne facă o expunere sumară a istoriei infanteriei marine. Credea că revoluția americană avusese loc în anul 1910 iar primul război mondial, purtat împotriva francezilor, în 1934. Auzindu-l făcând această ultimă afirmație, un băiat din Dartmouth, total neinspirat, a răs. Instructorul nostru s-a înroșit tot și a pornit un război personal împotriva celor „opt mingii atotștiutoare”. Inventă porecle, în cea mai mare parte scatologice, pentru recruții din centrele universitare din Noua Anglie. Cine știe din ce motiv, poate fiindcă era evidentă satisfacția de a-mi fi găsit un cămin în infanteria marină – am scăpat ușor. Eram doar „Slim” (slăbănogul), un *nom de guerre* care s-a ținut scai de mine în toate cele 40 de luni ale „croazierei” mele și care era de preferat cu mult poreclelor ce mi se aduseseră în societatea mea.

După cum era de așteptat, ținta preferată a lui Coffey era Larry Dudley, burtoșul cu umerii căzuți. În parte era și vina lui Dudley. Nu avea cum să-și schimbe trupul, dar era și cam neglijent. Instructorului îi plăcea să spună: „Dumnezeu v-a dat mutra cu care v-ați născut, iar eu vă voi da-o pe aia cu care o să muriți”. Nu i s-a potrivit lui Dudley. Nu și-a schimbat niciodată expresia. Chiar când pierdea cadența în mers, ceea ce se întâmpla des, arăta tot amabil, nonșalant și un pic mâhnit. Gafa lui supremă a fost, totuși, o spectaculoasă lipsă de tact. În seara zilei în care ni s-a predat despre accesoriile 782, Coffey stătea în pragul unei barăci Quonset, cu fața spre noi, vasalii, care eram așezați afară, înemicerc. Singura lumină venea din interiorul barăcii, din spatele lui. Ținea în mână o pușcă M 1 pe care o desfăcea în bucăți, explicându-ne cum se cheamă fiecare parte. Apoi o reasamblă la loc și exclamă triumfător: „Acum să vedem pe unul din puștii ăștia cu colegiu cum face treaba asta”. Întinse arma celui mai zelos din publicul său captiv – Larry Dudley, care în prezent este coproprietarul firmei Garand și Dudley. O, Doamne, mă rugam eu, nu-l lăsa ș-o facă. Dar Dudley a făcut-o. A desfăcut pușca M 1 atât de repede încât nu-i puteam urmări mișcările mâinilor, apoi a montat-o cu aceeași iuteală uimitoare și a restituit-o instructorului. Se auziră câteva hohote înfundate de răs printre „căcăcioșii” din plutonul 618. Coffey s-a făcut, cum zicea un cântec pe atunci, la modă, „stacojiu”. Era o groaznică pierdere de prestigiu, dar fiind instructor putea riposta în multe feluri. Își alese repede unul. „O.K., atotștiutorilor – spuse cu o voce răgușită, legănând arma în palmă. Dacă poate el, puteți și voi. Să picați mâine aici la cincimineață cu

arme cu tot și să fiți gata să vă dezbrăcați pentru instrucție.”

Eram buimăciți. Căzusem cu fundul în baltă. Niciunul dintre noi nu avea nici cea mai vagă idee de ceea ce făcuse Dudley. Nu eram în stare să facem nici măcar diferența între grupul trăgaci-pat și țeavă-încărcător. Din fericire, cu toate lipsurile sale, Dudley învățase de la Garand să fie inventiv. Deși s-a auzit zgomotul robinetelor timp de 20 de minute după ce ne-a dat drumul Coffey, orice lumină fiind interzisă după aceea, s-a organizat la lumina lanternelor aprinse sub pături un seminar care a durat toată noaptea. Dudley a instruit pe trei dintre noi, fiecare din aceștia pe alții trei și așa mai departe. La revărsatul zorilor eram frânți, dar în stare să o facem. La ora 4:50 instructorul a tras un fluierat ascuțit, a trecut cu pași mari în lungul șirului de paturi și a lătrat salutul său de bună dimineța: „O.K., căcăcioșilor, mâna jos, ciorapii sus!” Când ne-am năpustit afară, își luase deja o expresie tragică. Era clar că se aștepta să nu facem față și repetase unul dintre descântecele lui de „scufundare”, care era la fel de demn de ținut minte ca însăși scufundarea *Titanicului*. Apoi, pe când se holba la noi, neputându-și crede ochilor, fiecare și-a demontat arma, identificând suportul de boltă cu came, arcurile cu ciocan, pârghia de declanșare, trăgând și toate celelalte, a reasamblat-o și a adus-o repede în poziția „armele la inspectie”. Înșelat și rănit în orgoliu, Coffey ne-a chinuit o zi întreagă: o oră de pregătire fizică, a doua oră de instrucție dură, a treia oră - lovire cu baioneta la armă a unor manechine umplute cu paie. O ședință de aruncarea grenadei de mână și rostogoliri după cădere (fără să te târăști), o ședință de învățare a folosirii pumnalului Kabar cu lama scurtă în lupta corp la corp (trebuia să spinteci măruntaiele de jos în sus, invers puteai fi oprit mai ușor), o cursă cumplită de 100 de iarzi cu masca de gaze pe față, în timpul căreia te sufocai din lipsă de oxigen și, cel mai stupid exercițiu din toate, să încerci să nimerești cu focuri de armă simulate un avion inamic imaginar care îți zboară pe deasupra capului. Poate că în primul război mondial, când avioanele Fokker pluteau leneșe peste zonele dintre fronturi, așa ceva putea să aibă efect, dar de atunci bombardierele ajunseseră la o asemenea viteză, încât treceau pe deasupra înainte ca infanteristul să apuce să ia poziția de tragere. Cu toate acestea învățam să luăm la țintă linia orizontului, ochind Zerouri ipotetice așa cum ochesc vânătorii prepelițele. Cu mult înainte să tragă tunul, anunțând asfințitul, pricepusem cu toții că am fost pedepsiți pentru performanța de virtuos a lui Dudley. În ziua aceea a pierdut mult din popularitate.

Niciunul dintre noi, cred, nu înțelegea ce rol urma să aibă această instrucție pe câmpul de bătălie, de ce învățam lucruri atât de oribile. Gândirea și stilul nostru de viață erau încă în mare parte de civili. Înainte de a se stinge luminile, stăteam în jurul unui container cu apă curată, fluieram cântec e la modă - „Chattanooga Choo-Choo” și „Blues in the Night” - care erau șlagărele zilei și stăteam la taifas cum am fi făcut și acasă. Îmi amintesc cum discutam despre un articol dintr-un ziar în care se spunea că în America se fumează anual 17 miliarde de țigări și niciunul dintre noi nu bănuiam ca ar putea fi dăunătoare sănătății. Ne întrebam cum ar fi dacă ne-am distra cu Betty Grable și Hedy Lamarr. Disprețuiam pe oricine refuza să facă serviciul militar pe motiv că este împotriva conștiinței sale și altele. Spuneam lucruri absurde ca „Știi tu oare, dragă Bill? Tocmai vin de la un vodevil”. Râdeam de reclamele pentru periute roz de dinți și de conferințele de presă frenetice ale caricaturistului Frank King și comentam, la un pahar de whisky, zvonul că Skeeze Wallett din Gasoline Alty va fi omorât în luptă. Cei mai sofisticăți dintre cei 618 recruți tânjeau după un teanc de bani și un „72” la New York, unde puteau să se plimbe pe strada 52 și să asculte în localuri ca The Famous Door, Onix Club sau Kelly's Stable un ritm tumultuos de tobe anunțând „In the Mood” sau pe Harry James dirijând teribil de repede „Sweet Georgia Brown”, cu cei de la alămuri în picioare și trompetele răsunând ca un tun în sala de dans.

Dar și aici, așa cum mi se întâmpla deseori, eram în dezacord cu cei mai mulți din generația mea. Orchestrația swingului, lipsa totală de improvizație mă plictiseau. Preferam rifurile scânteietoare ale lui Wild Bill Davidson, Muggsy Spanier, Eddie Condon, J.C. Higgenbotham și Jack Teagarden. Nici nu puteam împărtăși nostalgia crescândă a camarazilor mei din Quonset, foști studenți, după verandele cu iederă din suburbiile Noii Anglii și după terenurile de crichet. Uneori îmi era și mie dor de vechea casă a bunicii mele, cu iedera ruginie, măcriș spinos de un roșu aprins și gardul viu din mesteacăn-argintiu, dar cel mai mult doream să fiu acolo unde mă aflam. Și cred că tot așa simțeau și ceilalți, sau în orice caz cei mai mulți dintre ei. Fără să avem nici cea mai vagă idee de ce avea să se întâmple în luptă, doream, într-o frază care sună bizar astăzi, să ne batem pentru țara noastră. Generațiile următoare au pierdut patriotismul acela înflăcărat și vorbesc despre el, în cazul că mai vorbesc, cu condescendență. Ei nu pot pricepe cât eram noi de mândri că suntem americani.

•

Din cauza acestei mândrii supraviețuiam șocurilor pricinuite de chinurile la care ne supunea instructorul nostru și de înțelegerea amară a faptului că cetățenii înrolați erau foarte diferiți de militarii de carieră. Infanteria marină pe timp de pace pleca de la premisa că recruții sunt niște brute și îi tratau, în consecință. Îmi amintesc uluirea mea când am văzut prima dată un soldat pus în lanțuri.

Marele succes pe care l-am raportat în insula Parris a fost ca trăgător. În ziua concursului am tras 66 de gloanțe, toate, în afară de 10, în foc continuu, țintele fiind la distanță de 200, 300 și 500 de iarzi. Fiecare lovitură valora maximum cinci puncte, dacă nimeai centrul țintei. Trăgătorii puteau fi clasificați în trei categorii: trăgător de frunte, trăgător de elită și extrem de rar - dacă ajungeai la 305 puncte din maximum posibil de 330 - trăgător expert. Știam că am să reușesc. Arma mea, M 1, era perfect reglată. Măinile nu îmi tremurau. Puteam să-mi țin respirația foarte mult, țeava puștii rămânând astfel neclintită.

Puteam să îmi îndoi glezna dreaptă sub mine pentru poziția de tragere în genunchi. Aveam capacitatea vizuală de 20/10, adică ceea ce vedea clar cineva la o sută de iarzi cu o vedere de 20/20, eu vedeam tot așa de clar la 200 de iarzi. Mă pricepeam să-mi aranjez și banduliera. Aceasta este cureaua puștii care pare nefolositoare unui civil, dar care întinsă bine și apoi înfășurată în jurul brațului stâng îți ține strâns patul puștii de umăr. În ziua concursului cerul era senin și nu bătea vântul. Nu mi-au scăpat decât foarte puține ținte. Am obținut 317 puncte. Un colonel m-a felicitat și mi-a spus că 317 era un rezultat fără precedent. Datorită acestui rezultat, a faptului că mă adaptasem vieții din infanteria marină și că absolvisem universitatea am fost trimis direct la Școala de ofițeri în Quantico, Virginia. Viața mea s-a înseninat puțin, de parcă pe soare ar fi fost pus un reostat pe care cineva l-ar fi fixat în dreptul unei gradații superioare. Mai târziu mi-am dat seama că a fost o iluzie. Nu eram făcut să fiu ofițer, cel puțin după criteriile din Quantico, iar încercarea de a scoate un ofițer din mine a fost o eroare gravă.

.

La Quantico eram încartiruiți destul de luxos, în clădiri solide de cărămidă roșie, fiecare companie având băi pentru fiecare grupă. Mâncarea era excelentă. Gradul nostru era de soldat cu specialitate clasa I, dar purtam insigne mici de alamă pe gulerul cămășii, pe care scria O.C. (Ofițer candidat). La sfârșitul săptămânii eram de obicei lăsați în permisie la Washington. Sâmbăta după-amiază, plecarea trenului din Quantico spre districtul Columbia producea întotdeauna un balamuc. Se spunea că singurele persoane care puteau să se urce în vagoane erau cele care veneau să își conducă prietenii. În capitală puteai socoti cam șase fete pentru fiecare bărbat. Sâmbăta seară erai tentat să mergi la balul săptămânal de la primul etaj al hotelului Washington. Fetele sprijineau pereții. Un ofițer candidat mai curajos din infanteria marină putea să dea ocol încet sălii de bal, să-și aleagă cea mai nostimă fată și, dacă era într-adevăr prost crescut, le întreba pe celelalte care din ele avea mașină și apartament. Reîntorși la bază, cursurile săptămânale erau conduse de ofițeridecorați care vorbeau cu luciditate și inteligență și întotdeauna la subiect. O singură frază spusă de ei valora mai mult decât toată trănăneala sărmanului Coffey. Se țineau cursuri de cartografie, de comandă și de tactică militară. Aplicațiile includeau marșuri forțate, apărare circulară, protecția flancurilor plutonului și rezolvarea anumitor situații, cum ar fi un bombardament neprevăzut de mortiere. Nimeni nu te numea „căcăcios”. Unii recruți de pe stradă îți vorbeau chiar cu „dumneavoastră”.

Dar era iadul pe pământ.

Insula Parris fusese o excursie într-o lume exotică, suportabilă chiar în momentele cele mai grele, căci suferințele le îndurau toți împreună și știai că, atâta timp cât nu ești singur, o scoți la capăt. Dar un aspirant la gradul de ofițer de la Quantico avea puțini prieteni. Sistemul crea animozități între candidați. Dacă erai atât de abil încât să-l faci pe altul de râs, o făceai. Astfel scădea concurența. Toți erau puternici. „Sau te formezi aici, sau te imbarci să pleci” era lozinca cea mai frecventă a zilei. Însemna că, dacă nu te făceau sublocotenent, trimitându-te mai departe la instructaj, erai lăsat în grija și la dispoziția unui recrut. Dar mie îmi plăceau recruții și nu eram deloc sigur că îmi erau simpatici acești ofițeri în devenire. Știam căte parale fac oamenii de genul ăsta. La colegiu, cunoscusem o mulțime, deși doar întâmplător. Eram snobi din înalta burghezie, conformiști și conservatori, ambițioși pe față, doritori să avanseze prin orice mijloc. După zece ani, uniformă lor va fi devenit tunica cenușie a corpului de ofițeri superiori. Acum tânjeau să se îmbrace în uniformele verzui de ofițer; unii învățau de pe acum să-și prindă centironul Sam Browne^[15]. Gândul că s-ar putea să nu reușească în goana lor după trese de aur îi făcea să tremure ca o piftie. Ar fi însemnat, considerau ei, că s-au făcut de râs în ochii familiilor și ai prietenilor.

Într-un asemenea cadru eram, dacă nu pierdut, în orice caz prost plasat. La început, nonconformismul meu nu a ieșit la iveală. Meritele și defectele erau răsplătite cu note bune și note rele date de instructorii-ofițeri și subofițeri. Acestea făceau ca elevii să se simtă încurajați sau descurajați și - lucru care în curând s-a dovedit important - afecta prestigiul omului respectiv în ochii celorlalți candidați. Am început să acumulez, note bune încă din prima zi. După o săptămână am fost „primul sergent” al companiei, două săptămâni mai târziu am fost făcut „comandant de companie”. Deci, calificativele mele erau bune când a venit momentul să ne confruntăm cu cel mai păcătos obicei al școlii, cunoscut sub numele de „noaptea în care i-o faci prietenului”. Fiecărui candidat i se cerea să completeze un formular prin care să își aprecieze colegii: „Ai dori ca acest om să fie comandantul fratelui tău mai mic?” La prima vedere, întrebarea pare la locul ei, dar dacă te gândești mai bine, îți dai seama cât este de infamă. Oamenii se evaluau *pe ei înșiși*. Aveau să fie judecați după felul cum judecau pe ceilalți. În consecință, cei care fuseseră disprețuiți, ridiculizați și hărțuiți în public de instructorii noștri erau pierduți. Problema a fost discutată cu o sinceritate îngrozitoare în camerele de baie ale grupei. Dacă sergentul instructor i-a smuls o tresă lui John Doe, acest Doe era evident incapabil să-i comande pe frații mai mici. Partea cea mai proastă era că Doe, nedându-și seama de sabia care îi atârna deasupra, capului, juca același joc, punându-l pe Richard Roe în coada listei sale, deoarece un maior îl citase pentru că își băgase cravata în cămașă, un obicei urât și deci neacceptat în infanteria marină. În acest fel oamenii îndurau soarta vulturilor: când se îmbolnăvește unul, ceilalți îl mănâncă.

Mi-am adus aminte de Thoreau: „Opinia publică este un tiran slab față de opinia noastră personală. Ceea ce gândește omul despre sine îi determină... destinul”. Părerea foarte bună despre mine însumi nu putea supraviețui acestui proces. M-am gândit să-i pun pe Doe și Roe în capul listei, dar ar fi însemnat lipsă de

responsabilitate și nici nu aș fi reușit să-mi exprim punctul de vedere. În consecință, am înapoiat formularul necompletat. Căpitanul care era șeful instructorilor noștri – un bărbat educat la Amherst pe care-l cunoscusem înainte de război – m-a convocat la „orele de birou”, echivalentul a ceea ce în marină este numit „mast” (catarg), un ritual disciplinar. Mi s-a cerut o explicație. I-am dat-o, după ce mi s-a comunicat că nesupunerea la ordin este o abatere gravă și mi s-a spus cu răceală să plec. Toată Niagara mea de note bune a secat, peste noapte. Eram supravegheat. Aveam doar o consolare: nu eram singur. Un viitor „mustang” în infanteria marină, pe nume Lacy, soldat din armata regulată, decorat cu Crucea Marinei, făcuse același lucru din motive identice. Să nu acorzi gradul de ofițer unui erou era totuși de neconceput. Dar să nu mi-l acorde mie era foarte posibil. Și pentru moment făcusem ca acest lucru să pară inevitabil.

Mi se și luaseră măsurile pentru viitoarea mea uniformă de ofițer, când am dat de bucluc. La Quantico, spre deosebire de insula Parris, exista o notă ascunsă de răutate, aproape de sadism, în disciplină, din partea instructorilor subofițeri. Știau că în curând majoritatea dintre noi le vom fi superiori în grad și, deși nu erau prea mult de învinuit pentru aceste ultime șicane pe care ni le făceau, mergeau uneori prea departe. În ultima sâmbătă înainte de a ni se acorda gradul de ofițer, cei mai mulți dintre candidați aranjaseră să-și petreacă sfârșitul săptămânii la Washington și telefonaseră părinților și prietenilor să-i aștepte la gară. La amiază, înainte de a fi lăsați liberi, ne-au fost inspectate armele. Un ritual fără sens. Subsolul cazarmii noastre era înzestrat cu conducte de abur care asigurau curățenia țevii armelor. Un locotenent instructor ne-a trecut în revistă, verificându-ne puștile M 1. M-a felicitat pentru felul cum arăta a mea. Primul calificativ bun pe care îl obținusem de la formularele acelea parșive. Apoi plecă și el în weekend. Noi însă nu am mai plecat. Un caporal instructor ne-a reexaminat armele și, spunând că o treime din ele erau murdare, ne-a amânat permisia. În loc să ne distrăm în capitală, trebuia să ne curățim bine armele și apoi să ne suflăm mânecele pentru două zile de instrucție de câmp. Catolicilor nu li s-a permis să meargă la slujba religioasă și la spovedanie. Convorbirile telefonice au fost interzise, ceea ce însemna că părinții și prietenii aveau să ne aștepte, nedumeriți și îngrijorați, în gară.

Ceva a tresărit în mine. Nu aveam niciun proiect pentru acel sfârșit de săptămână, planurile fiindu-mi zădărnice chiar și în intenția mea stupidă de a face o cucerire, fie și în sala de bal a hotelului, unde sorții erau de șase la unu în favoarea mea. Hotărâsem să rămân în cazarmă. Dar consideram ordinul caporalului o cruzime. Era ca și cum ai fi întors o piatră netedă și ai fi văzut o viețuitoare luând-o la goană de sub ea prin întuneric. Am hotărât să fac ceea ce acum s-ar numi un protest fără violență. Caporalul m-a găsit pe patul meu, bosumflat ca un copil, privind îndărătnic în gol, cu pușca pe genunchi. „De ce nu-ți cureți pușca?” m-a întrebat. „Pentru că este curată”, i-am replicat. „Cine a spus asta?” a zis el. „Locotenentul” am răspuns. Deși adevărul era de partea mea, atitudinea nu era altceva decât lipsă de disciplină. Ceea ce avea să se întâmple ulterior nu putea duce decât la demiterea mea. Știam acest lucru. Dar cu toate că Lacy m-a rugat să mă prefac supus spre binele meu – ca să nu mai vorbesc de cei care îmi dăduseră un calificativ bun și care se temeau că judecata lor avea să fie pusă la îndoială – am refuzat.

Luni dimineața am fost chemat în fața unei Curți marțiale convocate la iuțeală. Am rămas neclintit în hotărârea mea. I-am spus locotenentului colonel care prezida Curtea marțială, un om amabil și care se simțea pus în încurcătură, că mă înrolasem în infanteria marină să lupt, iar nu să pup în fund și să mă scald în rahatul împotriva căruia se presupunea că purtam război. Mă tem că astea au fost chiar cuvintele mele. Mi-am exprimat doar o singură dorință: să fiu trimis în Regimentul 5 infanterie marină în care luptase tata. Am fost refuzat. Mi s-a acordat gradul de caporal, urmând să fiu avansat sergent când aveam să ajung la noul meu post în Tent City, New River, Carolina de Nord, unde se formau noi batalioane pentru transporturile iminente dincolo de ocean. Astfel am plecat din Virginia, cavalier neisprăvit în armură de tablă. Reostatul fusese fixat cu câteva gradații mai în jos. Dar îmi mai rămăsese un pic de mândrie, ca să nu mai vorbim de faptul că îl depășisem în grad pe tata.

•

Generalul Alexander A. Vandegrift din infanteria marină adunase în Tent City, Carolina de Nord, oamenii pe care urma să-i comande în Guadalcanal. Samuel B. Griffith, fostul meu comandant, spunea: „Cartierele generale ale infanteriei marine au început acum să pompeze personal spre New River, pentru ca forțele de sub comanda lui Vandegrift să devină apte de război.” Aproape zilnic soseau loturi ciudate. Era o adunătură pestriță. Sute dintre ei erau tineri recruți, proaspeți ieșiți din tabăra de instrucție de pe insula Parris. Alții erau mai bătrâni, profesioniști din „vechea gardă” a infanteriei marine. Mulți se luptaseră cu „banditos” în Nicaragua, „cacos” în Haiti și cu soldații francezi, englezi, italieni în barurile din Shanghai, Manila, Tientsin și Peking. Erau jucători de cărți inveterați și găinari versați, care preferau să bea colonie în loc de bere, foarte slobozi la gură și neduși la biserică („cutia lui Dumnezeu”). Erau conștienți că sunt duri, dar considerau că sunt și foarte buni. Numărul lor considerabil îi făcea aplecați ca să influențeze divizia și să comunice miilor de tineri ceva din spiritul lor unic și din experiența pe care o posedau.

Îmi amintesc de unul dintre ei, sergentul de artilerie Lou Diamond, un bătrân neglijent, cu pantaloni slinoși, cu o bărbuță neîngrijită și aplecat mult spre dreapta când era beat, ceea ce se întâmpla des. În Tent City ai fi zis că este un vagabond. Îmi evoca un bătrân cimpanzeu cinic care se mișcă din loc în loc de dragul unei banane. Dar excesele scatologice ale unui Genet ne spun mai multe despre caracterul unui om decât introspecțiile bine argumentate ale unui Gide. Dacă ar fi existat un concurs pentru servanții de

aruncător, Lou Diamond l-ar fi câștigat. Precizia de care a dat dovadă la Guadalcanal trăgând cu un tun de 81 de mm a fost extraordinară. Circula o poveste că a scufundat un distrugător japonez, manipulând încercăturile suplimentare și înclinând traiectoria astfel încât a aruncat un proiectil prin coș; greu de crezut, dar faptul că mulți au luat de bună povestea indică reputația grozavă de care se bucura.

Reputația mea era de altă natură. Am devenit ceea ce se chema „un cercetaș”. În cel de-al doilea război mondial, regulamentul nostru - T.O. (Table of organisation) - prevedea ca fiecare cartier general de batalion din infanteria marină să includă o unitate ciudată numită „secție de informații”. Mi s-a spus că eu voi conduce această secție a batalionului nostru. Obligațiile unității erau „operațiuni de recunoaștere, cartografiere, interogarea prizonierilor și alte obligații normale pentru o secție de informații”. Cartografiere în mijlocul bătăliei? Să interogăm prizonieri de război a căror limbă nu o cunoșteam? Și care erau celelalte „obligații normale”? Mi s-a spus că trebuia să estimăm forța inamicului de pe frontul batalionului, să identificăm unitățile dușmane după însemnele de pe tunicile morților, să patrulăm până departe în spatele liniilor inamice, să-i ajutăm pe proaspeții ofițeri care nu se descurcau prea bine cu hărțile, să aducem mesaje comandanților de companie ale căror stații radio - SCR-536 și SCR-300 - nu funcționau.

Numai ultimele trei dintre aceste sarcini - patrularea, citirea hărților și transmiterea mesajelor - s-au dovedit folositoare. Niciun soldat din infanteria marină, în toiul bătăliei, oricât ar fi fost el de deștept, nu știa mai multe despre dușman decât trăgătorul din tranșeea alăturată. Chiar de atunci, se pare că s-a știut acest lucru, căci am fost instruiți pentru alte sarcini: să instalăm cabluri, să tragem cu aruncătoarele, să înlocuim pe cei căzuți din cele trei companii ale batalionului - D (Dog), E (Easy) și F (Fox). Secția noastră mai avea obligația sinistră de a desprinde tăblițele de identificare de la gâtul infanteriștilor de marină uciși în luptă. Ca să facem față, ni s-au mai dat cinci oameni. Aveam sub comanda mea 19 tineri. Ne ziceam „infanteriști de marină cu fundul jerpelit”. Restul batalionului ne poreclise „bandiții”. Oricare i-ar fi fost numele, devenisem șeful acestei adunături bizare.

Eram, de fapt, foarte ciudați. Cea mai mare parte dintre noi nu aveam nimic comun eu milităria. Ca studenți, ne înrolaserăm într-o criză de patriotism și fuseserăm respinși de la Școala de ofițeri, deoarece, din diferite motive, sau disprețuiam pe față sistemul ei, sau nu ne conformam concepției existente despre felul cum trebuia să arate, să vorbească și să se poarte un ofițer. De exemplu, Chet Przyastawaki, care fusese fundaș la Colgate, avea conformația asemănătoare cu cea a lui Charles Atlas, dar vocea unei soprane wagneriene. Când striga ai fi zis că este Kirsten Flagstad^[16]. Beau Taum de la universitatea din Virginia nu avea simț de orientare. La Quantico, nu numai că a căzut la examenul de cartografie, dar de repetate ori a dus patrulele în terenurile mlăștinoase ale Virginiei unde nu mai pătrunsese nimeni înainte.

Mulți dintre ei, ca și Przyastawaki, nu știau să se impună în postura de conducător. Le lipsea întotdeauna acel ceva pe care îl cerea infanteria marină. Rip Thorpe venea din Fordham. Făcuse parte din prima echipă de baschet a universității. Ar fi fost un comandant de secție mai bun decât mine și, de fapt, m-am dus la ofițerul batalionului nostru căruia i-am spus părerea mea. Locotenentul m-a dat afară din cortul său. Rip, după cum a ieșit mai târziu la iveală, avea o proastă reputație. Considera tradițiile militare, instrucția la cataramă și toate celelalte absolut ridicole. Râdea de toate acestea. Și nu se limita la atât; căuta ocazii solemne pentru a se amuza. Era destul ca un sergent din gardă să fie schimbat în mod ceremonios de un altul și iată că își făcea apariția Thorpe, hohotind cu gura până la urechi. Cu alte cuvinte, devenise un pericol pentru tradițiile existente.

Și așa era fiecare dintre noi. Buba Yates din Ole'Bama^[17], care vorbea cu un accent exotic, avea albeață la ochi. Dusty Thodes de la Yale era penibil de timid. Când i se adresa cineva, se înroșea până la rădăcina părului său negru, mătășos. Barney Cobb din Brown fusese nedisciplinat ca și mine și era stigmatizat și de faptul că admira pe față cultura japoneză. Lefty Zepp era fiul unui medic din Louisville și se pregătea să studieze medicina la Harvard. Purta pistolul tatălui său, „38 Smith și Wesson”, agățat de o centură împletită și cizme excentrice, făcute de comandă. Mai purta un baston mic de fildeș și un binoclu scump. Soldații îl salutau deseori. Răspundea scurt, fără să spună nimic. Ca și pe Przyastawaki, îl trăda vocea care, oprită din evoluție în pubertate, părea un croncănit trist. Semăna cu vocea lui Mickey Rooney în rolul lui Andy Hardy. Unii dintre tunari îl porecliseră „Andy”, dar pentru noi rămânea tot Lefty. Cel mai inteligent era probabil Wally Moon, fizician la M.I.T.^[18], un tânăr palid, cu fața ca un chei spălat de ape. Wally, un tip exoftalmic, avea ochii bulbucați și în plus purta ochelari cu ramă de os, care îi dădeau un aer veșnic surprins. Scund, abia săltat de la pământ, ca o varză, îl consideram omul cu cel mai coborât centru de gravitație din câți am văzut, și, din această cauză cât și pentru faptul că nu vedea bine, l-au respins la Quantico. Totuși se dovedise singurul ins din câți cunoșteam capabil să dezlege jocurile de cuvinte încrucișate din *New York Times* direct cu cerneală. Și ceilalți colegi erau la fel de neobișnuiți. Printre ei aveam un hipnotizator, apoi un pitic care reușise cumva să se strecoare la centrul de recrutare, deși nu avea înălțimea cerută, și un tip suferind de cord sau în orice caz de ceva foarte asemănător, cu ticuri faciale grotesci care, atunci când era emoționat, se urmăreau unul pe altul pe fața lui ca becațele. În mod inevitabil i-au dat porecla „Whipeye” (de la „a mișca repede ochii”), deși eu am avut grijă ca nimeni din secție să nu-i spună așa în față, și, în cele din urmă, i-au schimbat-o în „Blinker” (de la a clipi). Neîndoielnic că acest lucru oricum nu l-ar fi stingherit în luptă. Singurul student care înțelegeam de ce fusese respins de la Școala de ofițeri era Shiloh Davidson III, fost student la Princeton, șiret ca o vulpe și în care nu puteai avea nicio încredere. Davidson nu ierta infanteriei marine faptul că nu îl făcuse ofițer.

Avea o ură aproape patologică împotriva tuturor ofițerilor. Abia aștepta să-i dea o formă malefică. Mai curând sau mai târziu avea să sosească momentul dar nu vedeam cum aş fi putut anticipa ceva.

Ceilalți oameni ai mei nu văzuseră în viața lor o universitate dar primiseră calificative mari la probele de aptitudini militare. Izzy Levy era din Chicago. Se ocupase de aprovizionare într-o fabrică. Îi spusese subofițerului de la recrutare că este comerciant, deoarece aceasta era, după părerea lui, profesia din viața civilă care se bucura de cel mai mare prestigiu. Putea, când voia, să pară înapoiat mintal. Totuși, probele de aptitudini dovediseră că era un geniu. Nu am mai întâlnit pe nimeni care să poată aduna o coloana de patru cifre de la *stângă la dreapta*. Tânărul care m-a ajutat cel mai mult în acele prime zile era cel mai voinic dintre toți și, după părerea generală, cel mai onest om din secție. Deși nu o știam, în viața civilă, Whitey Dumas fusese un escroc care se făcuse vinovat de abuz de încredere. Închis la Portsmouth sub învinuirea că se dădea drept ofițer, a reușit să fie eliberat, convingându-l pe șeful închisorii că poate citi și vorbe fluent japoneza. Nu putea niciuna nici alta dar minciuna era atât de sfruntată, încât nimeni nu s-a îndoit că spunea adevărul, iar Whitey, știind că șansele de a întâlni un japonez adevărat erau minime, a inventat o limbă care părea și suna ca japoneza. Colonelul nostru era mândru să aibă un interpret în regiment. I-a ordonat lui Whitey ca în fiecare zi să dea lecții de japoneză ofițerilor și subofițerilor. Whitey a predat foarte convingător, cu tablă și cretă. Îmi mai amintesc echivalentul său japonez pentru „Voulez-vous coucher avec moi?” Era „Naka-naka eeda kooda-sai?” Nu însemna nimic dar la toți ne-a rămas în minte. Mistificarea lui nu a trezit nicio suspiciune până în ultimele zile de război când, făcând-o din nou pe ofițerul, a fost demascat de un căpitan, absolvent al uneia dintre școlile de limbă japoneză care fuseseră înființate după Pearl Harbor și care, în cele din urmă - prea târziu însă - dădeau roade.

Toate acestea erau de domeniul viitorului în perioada în care noi eram instruiți în Carolina de Nord, unde mulți din batalion își dădeau deja seama că eram prea pedanți, indolenți pe câmpul de instrucție și, în general, nu îndeplineam criteriile pretențioase ale infanteriei marine americane, în cel de-al 169-lea an de existență. Dacă ar fi existat un echivalent militar mai pretențios al inteligenței noastre, coeficientul ar fi fost fixat cam la 78. Trebuie să adaug că această calificare s-ar fi limitat la performanța noastră pe terenul de paradă. Eram considerați ca având perspective de a deveni combatanți buni. Ne specializasem cu toții, cred, ca trăgători de elită și încă unul în afară de mine era trăgător expert. Se credea (și s-a dovedit a fi adevărat) că vom fi de folos în luptă. Punctul nostru slab, sau mai curând ceea ce credeau conducătorii noștri a fi punctul nostru slab, era lipsa a ceea ce britanicii numesc manierele Quetta: nu eram destul de „scrobiți”, nu aveam un aer marțial - într-un cuvânt, nu făceam cinste imaginii regimentului.

Eram rareori învoiiți, deoarece căpitanului îi era rușine de faptul că le oferea civililor prilejul de a ne vedea purtând uniforma militară. Arătam ca niște circari de mâna a treia mergând pe sârmă, cu pantalonii lăbărtați, cămășile ieșite din pantaloni, nasturi lipsă, șepcile îndesate pe cap; acestea erau semne că ne pierdusem entuziasmul inițial de a deveni trupe de șoc și ne jucam rolurile de excentrici până la capăt. Semănăm cu niște caricaturi din *Leatherneck*, echivalentul, în infanteria marină, revistei *Yank*, și unicul motiv pentru care superiorii noștri ne îngăduiau să rămânem împreună, influențându-ne unul pe celălalt, erau succesele înregistrate la testele de inteligență și buna noastră pregătire. În perioada dintre sosirea noastră la New River și transferarea la Tent City urmasem cu toții o așa zisă școală de informații. În linii mari era o repetare a cursurilor de la Quantico. Teoretic, la terminarea școlii eram experți în identificarea unităților inamice; puteam recunoaște conturul avioanelor dușmane (japoneze și germane, neștiind încă pe ce front vom fi trimiși), eram pregătiți pentru acțiuni de recunoaștere în spatele inamicului și așa mai departe. Totul era foarte vag. La Tent City făceam exerciții extenuante în mlaștinile din Carolina, umflam bărci negre de cauciuc și le căram fără zgomot pe plajă, făceam incursiuni simulate în cursul nopții, încercându-ne în baloturile de sârmă pentru transmisiuni.

Îmi aduc aminte de un balot uriaș, cu diametrul de vreo 15 picioare. Locotenentul care comanda plutonul de transmisiuni ce făcea parte și din compania Cartierului general, a rămas trăsnit când a dat de el. În viața civilă făcuse parte din organul de conducere al AT&T și mi-a spus, aproape cu respect în voce, că niciodată, nici măcar atunci când era consilier într-una din republicile bananiere din America Centrală, nu văzuse vreodată o asemenea încălțitură. „I-ar trebui 20 de ani unui om ca s-o descurce, a zis el. Trebuie să-mi aduc aparatul de fotografiat”. A trimis filmul dezvoltat la biroul companiei sale din New York, unde, mi-a povestit mai târziu, s-a considerat că era vorba, de un fals. Acesta nu a fost decât unul dintre micile noastre dezastre. De câte ori era rândul lui Beau Tatum să țină harta, făceam o boacăna și mai mare. Patrulele noastre dispăreau în pădurile de pin și ne pierdeam complet, hrănindu-ne numai cu rațiile K și C, până când eram găsiți orbecăind prin hățșuri de vreo echipă de salvare a plutonului de aruncătoare de 81 mm, vecinii noștri, foarte răbdători, din Tent City.

Știu că toate acestea sună ca o versiune americană a cărții lui Jaroslav Hašek, *Peripețiile bravului soldat Švejk*. Nu era chiar așa. În felul nostru trăsnit iubeam infanteria marină; ridiculizam hainele împăratului, nu pe împărat. Pe vremea, aceea consideram perioada respectivă de instrucție ca o pierdere de timp. În realitate era o „croazieră” de acomodare. Ca acele cupluri forțate să se căsătorească, eram obligați, să ne explorăm unul altuia caracterul. În general, ne plăcea ceea ce descopeream. Ni se ridica moralul văzând că aveam gusturi comune. O parte dintre noi a format un quintet, condus de Przyastawaki; cântam cântece ca: „Moonlight Bay”, „The Old Apple Tree”, „Someone to Watch Over Me” și „Let the Rest of the World Go By”. Alți câțiva, atrăgând din când în când și câte un cântăret, jucau zi și noapte „păzește cupa”

(Barney, Zepp și cu mine, intelectuali snobi, jucam șah). Am inventat un jargon afectat. Nu mai spuneam „shit” (rahat) ci „materile fecale ale unui iac deshidratat”. Deoarece, în ciuda Serviciului de transporturi, nu eram la urma urmei decât niște infanteriști supraîncărcați, gemeam: „bietul meu spate!” sau pur și simplu: „spatele meu!” Nu cu mult înainte de a ne îmbarca în trenul militar cu destinația Coasta de Vest, ni s-a dat la toți o permisie de 72 de ore. Am fost înștiințat că nu vom mai avea o a doua ocazie și totuși am refuzat, crezând că în felul acesta voi avea mai târziu mai multe șanse de a primi o permisie. Speram să petrec câteva zile cu mama și nu voiam să-mi periclitez această posibilitate. Mai toți ceilalți au plecat spre New York într-o rablă de automobil, pe care o cumpăraseră cu 25 de dolari. S-a stricat de mai multe ori, atât la dus cât și la întors, și n-au petrecut decât cinci ore în Manhattan - dar, din cele ce mi-au povestit, părea că s-au distrat atât de bine, încât regretam că nu fusesem cu ei.

Între timp, încercam să învăț să devin comandant, ceva ce nu a fost niciodată ușor pentru mine. Mă simțeam un intrus. Dar, dând frâu liber oamenilor mei și apărându-i față de căpitan și de subofițerii din statul major, îmi construieam încetul cu încetul o rezervă de simpatie. În săptămânile petrecute în Carolina de Nord doar doi oameni mi-au creat probleme: Hunky O'Banion și Shiloh Davidson. Hunky mă considera slab. Era un profitor înăscut. Amenința tot timpul că scrie congressmanului său, al cărui nume, din păcate, nu îl știa. Deși avea o inteligență nativă, aprecia lucrurile din punctul de vedere al mahalalelor din Philadelphia în care crescuse. Se aștepta la o mână de fier. Văzând că refuz să o îndoii pe a mea, a încercat să mă provoace. Știind că boxase în turneul „Mănușa de aur”, eram prudent cu el. Am încercat să fiu împăciuitor. Nu a dat rezultat. Curând a început să mă ia peste picior în mod deschis, strigându-mă „Priscilla”. Ceilalți se amuzau privindu-ne, așa că în cele din urmă, fără tragere de inimă, l-am chemat să vină cu mine în mlaștini. M-a trântit la pământ. M-am ridicat și el iar m-a trântit. Asta s-a repetat de câteva ori. Îmi simțeam nasul zdrobit și gura plină de sânge, dar, sprijinindu-mă de un copăcel din apropiere, mă ridicam cu trudă de fiecare dată. La început, Hunky se amuza, dar apoi s-a înfierbântat. După ce m-a trântit jos de cinci ori, a mormăit: „fir-ai al dracului” și a pornit-o spre tabără. Nu aș putea spune că am câștigat ceva din această rundă, dar era evident că el pierduse. A început să treacă pe la infirmieri în fiecare zi, plângându-se de o întindere a sacroiliacului. Problemele care priveau spatele erau o cale sigură spre lăsarea la vatră, căci îi nedumereau întotdeauna pe medici. (Mai târziu, de câte ori eram trimiși la luptă, Whitey Dumas, escrocul, gemea și își masa mușchii umerilor, până când infirmierii l-au trimis oftând la spitalul bazei militare). Și în felul acesta, Hunky s-a întors la Philadelphia, spre marea ușurare a unui sergent costeliv din infanteria marină.

Cu Shiloh Davidson a fost cu totul altceva. Față de Hunky era, și i-o arăta pe față, la capătul opus al spectrului social, doar că Hunky aparținea prea mult lumii din care venise ca să îi pese de disprețul lui Shiloh. Familia Davidson făcea parte din lumea bună; membrii ei aparțineau Clubului Nautic din New York și călătoreau în fiecare an în Europa. Shiloh nu avea nimic împotriva mea, cu condiția să nu fac caz de genealogia familiei mele, dar sentimentele sale față de ofițeri continuau să fie cumplite. Într-o zi, i-a venit rândul să fie de serviciu în sectorul ofițerilor. Aceasta însemna să facă curățenie, să întindă corturile, să curețe latrina și să umple bidonul cu apă. În ziua respectivă, i-a trecut prin cap o idee năstrușnică: din moment ce ofițerii îi considerau pe recruți niște idiști, s-a gândit să le ofere un argument în plus în sprijinul acestei opinii. Apa și benzina erau ținute în bidoane verzi identice, de cinci galoane fiecare, care se deosebeau doar prin culoarea unui X înscris pe ele, alb pentru apă și galben pentru benzină. Bidonul cu apă era gol, așa că Shiloh l-a umplut cu benzină. Un locotenent, întorcându-se însetat de la un exercițiu de patrulare, și-a umplut ceașca, a tras un gât, apoi s-a împroșcat peste tot cu combustibil. Partea ciudată este că presupunerea lui Davidson s-a dovedit corectă. Nu l-a muștrat nimeni, cu excepția mea. Pentru prima dată în viață amenințam un om, intenționând să mă țin de cuvânt. Locotenent-colonelul Krank, foarte supărat, și-a revărsat mânia pe nevinovatul șef de pluton. Locotenentul, acuzat de crearea unui pericol de incendiu, nu a fost lăsat să iasă trei zile din cort, i s-a interzis să primească vizite și i s-a ordonat să lase fumatul timp de o săptămână. Biata victimă obișnuia să fumeze țigară după țigară. Bănuiam că cel puțin el o să se răzbune pe mine. Nu mi-a pomenit însă niciodată de cele întâmplate. Nimeni nu își făcea iluzii pe atunci în privința infanteriștilor de marină cu fundul jerpelit.

•

Comandantul nostru de regiment, colonelul Horace F. Hastings din Corpul de infanterie marină a Statelor Unite (USMC), un fel de bătrân aga, era ca un cal de luptă pitoresc în genul celor care fuseseră întotdeauna prețuiți în infanteria marină. Anii îi uscaseră mușchii, transformându-i în cartilaje și avea o față brăzdată, tăbăcită de vânt, cu negi ce deveneau stacojii când era furios, ceea ce se întâmpla frecvent. Îmi amintesc ochii lui neliniștiți, gâtul uscățiv, mâinile viguroase, vinișoarele de pe nas, o bură de stacojiu la tâmples și felul cum tot își mișca buzele ca un cal nervos. Se spunea că era din Vulture's Gulch, Arizona, o localitate care, după cum am descoperit mai târziu, nu există. Dacă orașul era o născocire, așa era în parte și el. Colonelul nostru, deși fără îndoială viteaz, nu strălucea prin istețime. În mîntea lui de mîna a doua, simțeam cum parcă se zbate să iasă la suprafață o minte de mîna a treia. Dar dintr-un punct de vedere, ofițerii, subofițerii și soldații căzuseră de acord: era un spadasin nemaipomenit. În ultima seară înainte de a ne îmbarca pentru insulele Solomon, l-am văzut înconjurat de tinere în holul hotelului Grant din San Diego, îmbrăcat de paradă în albastru, purtându-și toate decorațiile și abordând atitudinea dominatoare a unui satrap care își alege cu grijă tovarășa de pat pentru noaptea respectivă. (De curând am auzit că trăiește la Londra, este octogenar și amator de tinere englezoaice care nu erau încă născute

când luptam noi sub comanda lui). Pe teren adopta o ținută de pirat, purtând o pălărie decolorată kaki, împinsă neglijent pe ceafă, mâinile înfipite în șoldurile slabe, bărbia ridicată agresiv în sus. Părea din cap până în picioare un comandant înăscut. Dar, vai! Nu era. A fost schimbat pentru incompetență la mijlocul primei bătălii.

Nu am cunoscut niciodată pe cineva care să folosească un limbaj atât de tautologic ca el. De pildă „mâncăți mâncare din belșug și cât mai multă”, sau „Ai grijă să fii în formă și sănătos”. Interpretul nostru de japoneză, pe care, de câte ori îl căutai nu-l găseai, mi-a spus colonelul, urmează să se întâlnească cu ofițerii și subofițerii „pe punte la extrema pupă, în partea dinapoi a navei *General C.G. Morton*.” pe Guadalcanal a prezis că: „Soarele va răsări în zori”.

Infanteria marină era totul pentru el. Aniversarea acestei arme este la 10 noiembrie. Cu acest prilej, chiar dacă se găsea în mijlocul junglei, își puna toate decorațiile - nu numai însemnele, ci chiar medaliile - și prezida banchetul ofițerilor. Momentul culminant era întotdeauna toastul pe care îl rostea în cinstea infanteriei marine, pomenindu-i toate victoriile, incluzând, în mod eronat, Bull Run unde infanteriștii au dat bir cu fugiții (cei mai mulți din ofițerii lor au fugit la infanteria marină confederată). Statele Unite nu erau menționate și, deși culorile regimentului erau prezente, drapelul american lipsea.

Bătrânul „turc” făcuse o carieră ciudată. Am reușit să o reconstituim bucătică cu bucătică din cele aflate de la veterani, oameni care serveau de 30 de ani în armată și luptaseră cu el în primul război mondial. Hastings era un așa zis „mustang”. În 1918 fusese plutonier. În toiul luptei de la Saint-Mihiel, a înțeles greșit un ordin. Li se transmisese să se retragă, dar el a înțeles exact pe dos. Așa că, în timp ce ceilalți se retrăgeau - el credea că fug de frică - Hastings s-a aruncat la atac. Din întâmplare, tocmai atunci germanii hotărâseră să se replieze. În felul acesta a reieșit că a cucerit pozițiile inamice de unul singur. A fost decorat cu „Crucea Marinei” și i s-a dat gradul de locotenent secund. Între războaie a mai cules și „Steaua de argint” și două „Inimi purpurii” în republicile bananiere. Înainte de a fi numit comandantul nostru, nu condusesese niciodată un număr mai mare de trupe. Adevărul este că s-a realizat profesional într-un mod remarcabil, inventând un aparat de prins insecte.

Un isteț din Batalionul 3 a răspândit ideea că inițialele de la mijlocul numelui său vin de la „Flytrap” (cursă de muște). Adevărul este adesea învăluit în legendă, ceea ce s-a dovedit valabil și în privința lui Hastings. Torturat de insecte în campaniile la care a participat în Marea Caraibilor, a conceput o cutie complicată cu multe tuneluri, încăperi și labirinturi care, credea el, va ademeni muștele mai repede decât cea mai lipicioasă hârtie. Rezultatul a fost un renumit manual de campanie cu desene detaliate și instrucțiuni precise (... victima intră într-un con de dispersiune, cu înclinația planului A care determină curba aproximativă a traiectoriilor...). A fost adoptată de Departamentul Navigației drept „Cursa de prins muște M 1-A 1”. Toate informațiile necesare pentru a asambla dispozitivul se aflau în manual dar până în momentul în care ne-a devenit comandant nici inventatorul, nici altcineva nu construise vreodată unul. Acum ordonă să fie executat. Compania noastră a construit capcana, urmând exact instrucțiunile; ni s-a spus că aceasta avea să fie inspectată de colonel sâmbăta următoare, la ora 9:00, ca să numere muștele căzute victimă ambuscadei. A trecut o zi, încă una. Cursa rămânea goală. Regimentul se confruntau cu prima lui criză. Dacă urmam cursul firesc al lucrurilor, sâmbăta ar fi adus o catastrofă. Ar fi fost ca și cum Odiseu, după ce își luase rămas bun, înainte de a porni într-o călătorie epocală, a coborât la țărnuțul mării ca să constate că a plecat corabia fără el. Prevăzând acest lucru, loțiitorul lui Hastings a ordonat furios ca fiecare recrut să captureze 10 muște și să le bage în cursă. Mike Powers mi-a comunicat aceste groaznice directive și m-a amenințat că mă strânge de gât când i le-am cerut în scris. Le-am spus oamenilor să considere ordinul drept o sarcină dificilă. A și fost. Cu greu am scos-o la capăt până la expirarea termenului, dar am reușit. Colonelul a fost, evident, încântat. Prințând curaj, a spus loțiitorului său că, dacă pot fi capturate atâtea insecte cu o singură deschizătură, de ce n-am prinde de două ori pe atâtea făcând și o a doua deschizătură. Loțiitorul - pentru prima și, pe cât știu eu, unica dată - a avut o contribuție reală în cadrul economiei de război. Dacă ar fi două deschizături, a sugerat el, prada va intra pe una și va ieși pe cealaltă. Hastings a căzut pe gânduri. În cele din urmă a apreciat ideea ca merituoasă. După o săptămână, cursa a fost demontată în mod tacit.

În afară de concediere - am fost de față când l-au dat afară și m-am simțit stânjenit de umilirea lui - aceasta a fost cea mai dezagreabilă experiență din timpul cât am fost sub ordinele colonelului. Dar totuși nu a fost și cea mai rea pentru anumiți foști jucători universitari. Atletii aveau tendința să se înroleze în infanteria marină, unde valoarea și priceperea lor era apreciată. Într-o dimineață, Hastings și colonelul Branch Packard, comandantul Regimentului 4, au descoperit că fiecare își poate forma o echipă completă de fotbal american cu oamenii din subordinea lor. Competitori înăscuți au hotărât să organizeze un meci. Faptul că termometrul arăta 42 de grade C la umbră nu i-a descurajat. Și nici absența terenului; doar de asta se înrolaseră oamenii! Deci, am curățat o suprafață mai mult sau mai puțin nivelată, lungă de 120 de iarzi și lată de 60. Au fost montate porțile. Apoi am încercat să dăm la o parte pietrele, sarcină ce depășea puterile noastre. Jucătorii, cei mai mulți tineri ofițeri, au propus să joace nedur, dar amândoi coloneii indignați au respins ideea: cei din *marină* nu o să se decidă pentru asemenea formule nebărbătești. Ziua meciului a venit caldă și umedă. A fost ridicat un mic podium, ferit de soare printr-o umbrelă verde uriașă, cam la o distanță de 50 de iarzi de linia porții. Acolo stăteau cei doi comandanți de regiment, drepti ca sahibii la curtea unui principe indian, în timp ce jucătorii, găfâind, asudați, purtând doar șorturi foarte sumare trudeau și mormăiau. Cei mai mulți dintre noi stăteam în jurul terenului, aclamând

mecanic, deși eu m-am retras dezgustat, după câteva minute de joc. Mai târziu am aflat că medicii, alarmați de cazurile de insolajie de pe teren, au cerut ca întrecerea să se suspende după prima repriză. Nu s-a marcat niciun gol.

Ideea că atleții buni erau și buni luptători a continuat totuși să persiste. Dacă ar fi analizat lucrurile mai atent, conducătorii noștri ar fi constatat că indivizii ectomorfi și endomorfi luptă la fel de bine pe câmpul de luptă ca cei mezomorfi. Afirmatia lui Wellington că lupta de la Waterloo fusese câștigată pe terenurile de joc din Eton nu s-a aplicat și în Pacific. Războiul împotriva japonezilor a fost câștigat de oameni voinici, slabi, grași, deșirați, scunzi și înalți. A fost câștigat prin curaj.

Odată ce ne-am urcat în trenul militar care mergea spre California, am știut că speranțele mele de a lupta împotriva naziștilor au fost doar un vis. Trebuia acum să învăț să urăsc pe japonezi, un popor pe care, pentru moment, îl uram mai puțin decât, să zicem, trenul care transporta trupe. Dormeam în niște paturi suprapuse, ca cele din lagărele de concentrare SS și eram convinși cu toții că nu se poate ca cineva să poată fi închis într-un spațiu foarte mic și să rămână în viață. (Greșeam. Transportoarele de trupe urmau același principiu și oamenii stăteau și mai înghesuiți). Ca Lenin în trenul lui blindat, lunecam repede și fără să fim anunțați spre inima sudului: Arkansas, Oklahoma, Texas, New Mexico, Arizona și, în sfârșit California, unde am staționat în bivouac la Linda Vista, câteva mile nord de San Diego. Divizia 1 infanterie marină plecase spre Guadalcanal din San Francisco, Norfolk și New Orleans, dar noi urmam să ne imbarcăm în portul Dago. Eram pentru prima dată în sudul Californiei și mi s-a părut, de la început un loc minunat. În zori ne sculam într-o ceață ușoară, care se risipea până la prânz. În rest, ziua rămânea răcoroasă, însorită, minunată. Portul era albastru ca safirul, stâncile de pe faleză aveau culoarea smaragdului. În amurg, dealurile din interior erau dungate de panglici purpurii iar cerul se înroșea spre vest. Apusul era un adevărat spectacol. În Dago, de cele mai multe ori mi se da învoire seara. Noaptea dormeam sub pături.

Nu de mult - cam după 35 de veri - m-am întors la San Diego. Toți mi-au spus că nu am să-l mai recunosc, dar nu a fost așa. Smogul era ceva nou și Linda Vista dispăruse sub buruieni și sub noile construcții, dar partea orașului pe care o cunoșteam cel mai bine nu mi s-a părut străină. Privit din exterior, hotelul Grant deși sărăcăcios și mic în comparație cu elegantul hotel Little Americana Westgate de peste drum a rămas în cea mai mare parte exact cum îl știam atunci. Magazinul de uniforme încă mai există pe Broadway, la patru cvartaluri distanță de țarm, doar că acum vinde uniforme pentru infirmiere, șoferi, portari, măturători de stradă, ofițeri și polițiști. Parcul Balboa a rămas în mare parte neschimbat. Plimbându-te puțin, ajungi la imensul teren de paradă al infanteriei marine, unde, cu o ușoară tresărire, te uiți cum instructori cu pălării de campanie fac zile fripte recruților înspăimântați. Dincolo de apă, se profilează nedeslușit un imens portavion cenușiu. Docurile de la capătul străzii Broadway nu sunt folosite. Trecând de liniile ferate secundare, destinate transportului de mărfuri, ajungi la gară unde eu - sau mai corect Barney - a întâmpinat-o pe mama.

Pentru mama, vremurile acelea au fost îngrozitoare. Își pierduse soțul; fratele meu cel mai mic și cu mine eram tot ce mai avea. Ca să-și câștige pâinea, se angajase secretară la Federal Reserve Bank din Oklahoma City. Atât ea cât și eu ne-am imaginat că vom avea măcar câteva zile de permisie înainte de imbarcare. Dar după cum se desfășuraseră evenimentele, singura cale de a-și lua rămas bun de la mine a fost să vină la Dago. În ziua aceea, fără nicio justificare, nu s-a dat învoire nimănui, așa că am luat-o peste deal, sărind peste gardul de sârmă ghimpată. Barney a venit cu mine. Devenisem experți în arta de a ne face nevăzuți; mai că am fi putut intra într-o cabină telefonică și ieși apoi pe o ușă de serviciu. Și eram improvizați abili. Nu știam dacă mama avea să sosească cu trenul sau cu autobuzul - s-a urcat, de fapt, într-un tren unde, timp de treizeci și șase de ore cât a durat călătoria, a stat aproape tot timpul în picioare - așa că unul din noi a mers la gară și celălalt la autogară. Amândoi am așteptat douăsprezece ore, fiind atenți la toți cei care soseau. Barney a fost cel care a găsit-o; eu am îmbrățișat-o și am condus-o la Grant unde îi rezervasem o cameră. La intrarea în lift, directorul hotelului a vrut să ne oprească. Mama întotdeauna a părut mai tânără decât era în realitate și directorul interpretase greșit relația care era între noi. A fost cât pe ce să mă reped la el, dar s-a retras, cerându-și scuze.

Am mâncat într-un mic bufet de pe chei, ne-am plimbat prin părculețul din fața hotelului și apoi ne-am urcat la ea în cameră. Pentru prima dată de când plecasem din insula Parris, am putut face și eu baie. Ca Blanche DuBois, în tinerețe nu mă simțeam în largul meu decât dacă mă afundam foarte des într-o cadă cu apă fierbinte. Apoi am vorbit amândoi ore în șir. Legătura dintre mamă și copil este foarte importantă în dezvoltarea oricărui bărbat, iar pentru mine acest lucru era și mai adevărat, deoarece întotdeauna am fost mai mult „anima” decât „animus”, mai „feminin” în sensul lui Jung - sensibil, poetic, creativ, cald - decât „masculin” - direct, ordonat, logic, hotărât. Începusem să mă schimb de când purtam uniformă, dar mama tot mai era soarele în jurul căruia gravitam. Ne-am amintit de copilăria mea, de poveștile pentru copii din acele zile, ba am și cântat câteva cântecele. Nu am vorbit mult despre tata. Rana era prea proaspătă ca să fi început măcar să se vindece. Mai târziu mi-am adus aminte de orele acelea de conversație duioasă, atunci când am citit de ce MacArthur, redactând Constituția Japoniei postbelice, a dat femeilor nipone dreptul la vot. El spunea că era calea cea mai eficientă de a frâna militarismul de samurai al japonezilor. Bărbații fac războaie, a spus el statului său major. Femeile le urăsc. Mama mea ura

războiul și nimeni nu avea motive mai întemeiate decât ea. Femeia aceasta delicată, iubitoare, incapabilă să rănească un suflet, fusese crescută de vajnicele walkirii confederate iar moartea invalidului de război pe care îl iubise o cutremurase; acum trebuia să-și conducă fiul care pleca într-un război și mai cumplit.

Mi-a dăruit un ceas care, printr-o minune, a supraviețuit războiului și încă merge bine. Apoi a coborât cu mine în hol și ne-am îmbrățișat. De afară, de pe Broadway, m-am uitat înapoi printr-o fereastră a hotelului. Era tot unde o lăsasem, singură, plângând. Privirile ni s-au încrucișat. M-am întors cu spatele. Aveam ochii umezi. Din multe puncte de vedere eram încă un copil.

•

Dar doream să devin bărbat, și un pas esențial în acest proces - pas pe care mama nu l-ar fi înțeles - era să-mi pierd fecioria. Fiecare lucru la vremea lui și vreme este pentru tot. Să te naști și să mori. Să ucizi și să salvezi. Vine și o vreme a dragostei și iată că venise și pentru mine. Urma să plecăm curând. În jurul transportoarelor de trupe din doc era o activitate de rău augur dar perspectivele mele de „a păcătui” se îmbunătățeau. Mă simțeam mai sigur pe mine, mai dispus să-mi asum răspunderea poziției mele. Datoram aceasta calității de a fi sergent. Aveam și câțiva sfătuitori de nădejde. Cel mai bun era unul de la care nu te-ai fi așteptat - un alt sergent, pe nume Bareass Miller. Chiar față de criteriile infanteriei marine, Miller era un necioplit. Mi-a vorbit de o fată, Taffy Meredith, din același oraș al vestului mijlociu ca și el, care era funcționară într-un orașel la sud de Dago. El trăise cu Taffy înainte de a se înrola. „Nu se dă în lături spunea el și are clasă”. Tatăl ei era judecător. Ea studiase la un colegiu din statul Michigan și acum lucra pentru armată. Considera asta ca o datorie patriotică. Întrucât toți băieții părăsiseră școala, Bareass i-a promis să-i găsească aici pe cineva care să i se potrivească. „E drăguță, - spunea el - mai mult genul tău decât al meu”. Urma să-i telefoneze, să îi spună că am fost student și să-mi aranjeze o întâlnire.

Ne-am întâlnit în grădina zoologică din San Diego. Tocmai atunci leoaica urina. Așteptam acolo, cum hotărâsem, și chiar în momentul în care am auzit niște pași ușori apropiindu-se, lighioana a dat drumul unui șuvoi de urină ca apa dintr-un furtun. Mă uitam într-acolo, simțind cum mă înroșesc tot, întrebându-mă dacă Bareass aranjase și asta, ca să nu se dezică. Apoi am auzit fata chicotind. Îmi atinse mâneca și întrebă încet: „Slim?” Leoaica terminase, iar eu m-am întors, mi-am scos boneta și am spus: „Taffy?” Un timp niciunul din noi nu a scos un cuvânt. Se uita pieziș la inelul meu, simbol al fraternității studentești, în timp ce eu nu scoteam o vorbă. Un bărbat poate întâlni în toată viața lui trei sau patru femei cu un chip atât de minunat, iar al ei era primul pentru mine. Dar avea ceva în plus, un aer indefinit de bună creștere. Bareass avusese dreptate. Taffy avea clasă. Buza de sus îi era lungă și aristocratică. Gâtul înalt; până și cea mai mică mișcare, elegantă. Părul castaniu, revărsat pe umeri. Era frumoasă, într-un fel hieratic, misterios. Rochia-i era croită în stil clasic elin: o mătase mată i se înfășura elegant pe gât și apoi cădea în falduri diafane. Avea brațele dezgolite. Unica ei bijuterie erau cerceii. La inițiativa mea - cred că a fost a mea, o fată ca ea, din generația noastră, te făcea întotdeauna să crezi că tu ai inițiativă - ne-am strâns spontan de mâini, stând față în față și am început să ne legănăm pe călcâie, ca într-un dans popular, măsurându-ne unul pe altul, într-o deplină tăcere. Pe vremea aceea, mai puțin de unu la sută din populație avea o pregătire universitară - astăzi procentul este de 10 la sută. Am plecat împreună, vorbind aproape în același timp despre statul Michigan și statul Massachusetts, Chi Omega și Lambda Chi, înotătorul universitar și animatorul galeriei. Am izbucnit amândoi în râs, de parcă auzisem o glumă grozavă. În mai puțin de un minut am constatat că acasă, în est, aveam trei prieteni comuni și după încă un minut, tot râzând, dar ținându-ne acum numai de o mână, dreapta ei și stânga mea, zburdam prin Parcul Balboa tot atât de firesc, ușor și grațios, credeam noi, ca Fred Astaire și Ginger Rogers, oprindu-ne să fredonăm cântece vechi care circulau în ultimul timp prin centrele universitare din întreaga Americă, dar care erau deja demodate.

Pe bancă, în parc, și-a trecut mâinile prin păr; gestul o prindea foarte bine. Am rugat-o să-mi vorbească despre munca ei și, înainte ca să sfârșească, am început să strigăm tare la unison. „... în grupa de analizare a informațiilor furnizate de testul de aptitudini din subunitate, și a diviziunilor analizei pe ocupații, și a tabelor de înarmare din biroul de utilizare a muncii, a efectivelor de război...” După aceea mi-a spus că auzise tot felul de zvonuri despre femeile din infanteria marină. Dorea și ea se înroleze. Mai târziu am aflat mai multe despre acești infanteriști-femei. Bărbații le numeau „BAM” (broad-assed Marines) iar ele le spuneau bărbaților „HAM” (hairy-assed Marines). Tipi ca Bareass se amuzau de asemenea denumiri, dar Taffy și cu mine, oricum am fi fost, numai vulgari nu eram. Știu ce credeam despre noi: credeam că suntem îndrăgostiți. Încă de pe bancă, după ce am încetat să mai chicotim, am început să ne mângâiem, arcuindu-ne trupurile, dorindu-ne... Părea ceva uimitor în momentul acela, dar, bineînțeles, nu era. În timp de pace nu am fi ajuns aici decât după a opta sau a noua întâlnire, dar timpul se scurgea fără îndurare și ni se părea că trecuse un mileniu de când niciunul dintre noi nu mai întâlnise pe cineva din mediul nostru.

În următoarea mea reîncarnare nu am să mai vreau poate să mă îndrăgostesc în timp de război, decât dacă voi fi cel puțin maior, ca să-mi pot permite să am o cameră a mea. Taffy și cu mine nu aveam pur și simplu unde să ne acuiim. Alte perechi începuseră să meargă încet pe lângă noi, trăgând cu ochii spre bancă. Ne-am despărțit, iar seara următoare am invitat-o la un film, *Mrs Miniver*.

Un boboc de fată ca ea merita să fie curtată la lumina lumânărilor, cu vorbe dulci, pe fondul muzicii lui Debussy. Sau cel puțin ar fi trebuit să-i fac curte vijelios, cu daruri și flori și, mai presus de orice, făcând

rost de o saltea. Ce făceam nu se potrivea cu noi. Dar se potrivea cu vremurile. Din când în când, trebuia să mă uit pe furis la ceas. Urma să fiu la Linda Vista într-o jumătate de oră. Mai erau două zile până la soldă și doream să ajung de pe acum la o înțelegere. După film, pe când luam o cină sărăcăcioasă într-un local, unde o reclamă ne promitea whisky „tip Scotch” și carne „tip hamburger” - unul dintre restaurantele, cu două liste de prețuri, cei care făceau serviciul militar plătind mai mult - mi-am luat inima în dinți și am făcut o remarcă puerilă, pe care o repetasem în gând în timpul filmului, despre mărul original al cărui gust ne rămăsese în gură. Din nou mi-a ușurat calea. S-a uitat la mine, apoi a plecat privirea, a suspinat și a spus: „Aș zice că am un fel de călcâi rotund”. Am privit-o, fără să înțeleg. Expresia era nouă pentru mine. Așa că a precizat: „Adică sunt o pradă ușoară. Miller probabil ți-a spus. Am fost rea - tare rea, de câteva ori. Mă neliniștea întâlnirea cu cineva pe care nu-l cunoșteam”. Mi-a luat mâna și m-a privit din nou. „Dar acum mi-ar plăcea să fiu cu tine, dacă dorești”.

Pe vremea aceea, personalul de la hoteluri se purta urât cu perechile necăsătorite. Taffy mi-a spus că ar putea împrumuta o verighetă. Am bâlbâit ceva despre rezervarea unei camere la Grant chiar de pe acum, și după ce am dat un telefon, am aranjat totul pentru sâmbătă seara. Când am ieșit din cabina telefonică, s-a creat un moment neplăcut. Își fricționa coatele. Și-a plecat capul și a murmurat: „Mi-e silă de mine”. Dar când am sărutat-o, mi-a răspuns cu un sărut apăsător. Eram fericit. Știam că Powers o să mă acopere. Puteam deci să rămânem împreună toată noaptea. La despărțire a făcut ochii mari, iar privirea i s-a întristat. A rostit în șoaptă: „Slim”. S-a ridicat și a plecat, cu mersul ei încet și legănat.

Întors în tabără, la barul subofițerilor Bareass mi-a cerut zâmbind, în prezența altor șase sergenți, un raport complet al celor întâmplate. Eram furios, ceea ce nu era rezonabil din partea mea. La urma urmei el aranjase întâlnirea. Dar cu toate că încercam să mențin sentimentele mele romantice la un nivel cât mai înalt, pe alt plan erau foarte primitive, chiar exploatabile. O parte din mine dorea să dau pe față totul, din pură destrăbălare și vanitate masculină. Doream să apar ca Flynn. Oricât mă străduiam să le suprim, niște cuvinte scrise cu litere de-o șchioapă, ca titlurile dintr-un ziar, îmi tot scăpărau prin minte: MANCHESTER CEL ASPRU CRITICAT, DE-O STRAȘNICĂ STUDENTĂ-I ACCEPTAT. Doream parcă să inventez reclame laudăroase, să închiriez un afișier, să cumpăr spațiu la radio pentru reclamă, să anunț că am pătruns în inima filonului.

Totuși, legătura noastră era mai mult decât atât. Eram convins că am adorat-o de la prima vedere, că dorința mea nu se limita la a o cunoaște trupește. Eram sigur că fiecare dintre noi putea trăi fericit prin celălalt. În subconștientul meu, presupun, doream să fac dragoste cu ea înainte de a mă îmbarca. În subconștient, bănuiesc, avea și ea aceeași dorință. Timpul pe care l-am petrecut împreună a fost dureros de scurt - de altfel mii de tineri s-au căsătorit în timpul războiului la câteva ore după ce s-au cunoscut - dar ajunsesem să o idealizez și cred că acest lucru era adevărat și în ceea ce privește imaginea ei despre mine. Simțeam nevoia să fiu tandru cu ea și lipsit de egoism. Împerecherea însemna mult mai mult pentru ea decât, să zicem, pentru leoaică. Aveam dreptate. Spre regretul meu etern, aveam dreptate.

Zilele de soldă nu aveau o dată fixă în infanteria marină, dar erau ceremonioase. Casierul stătea în spatele unei măsuțe, în incinta companiei și noi ne înșiram în fața lui. Credeam că nu avea să mai ajungă niciodată la mine. Eram ultimul de la coadă. Îmi împachetasem cele necesare. Urma să mă întâlnesc cu Taffy peste trei ore, în fața magazinului de uniforme, de îndată ce ea putea pleca de la serviciu și prinde autobuzul din Ramona spre Dago. Nu aveam habar, de altfel, câți bani urma să primesc. Leafa mea de sergent era de 78 de dolari pe lună, dar cum vizitele casierului erau neregulate și mai existau și rețineri pentru obligații de război, nu-mi băteam capul niciodată cu socotitul banilor. Știam doar că de la vizita mamei mele eram lefter. Trebuia să împrumut niște bani ca să pot s-o duc pe Taffy la cinema. Dacă aș fi fost mai bine informat, aș fi putut poate anticipa nedreptatea monstruoasă care era pe punctul să se abată asupra mea. Se întâmpla ca, din când în când, cei din infanteria marină să descopere că în mod regulat au plătit pe câte cineva mai mult decât se cuvenea. În cazul acesta, socotelile erau reglate la prima plată. Casierul îmi explică situația cu răbdare, în timp ce eu stăteam buimac și apoi speriat în fața lui. În cele din urmă am întreat: „Cât primesc?” Fără să rostească un cuvânt a aruncat pe masă o monedă de un sfert de dolar. „Asta-i tot?” am strigat. El a încuviințat, dând din cap. Știam că nu se poate face apel la hotărârea unui casier.

Înnebunit am alergat prin toată tabăra, încercând să mă împrumut de la prieteni. Toți cei „cu fundul jerpelit” erau plecați. Mai era Bareass, dar și el se întâlnea cu iubita lui la Grant. Plin de tact, mi-a sugerat să mă adresez duhovnicului. Cu 25 de cenți am plătit exact o convorbire telefonică de trei minute cu Ramona. Am sunat-o pe Taffy, dar nu era cu putință să explici în trei minute unei fete o astfel de situație, oricine ar fi fost ea. A fost întâi surprinsă, apoi supusă - vocea îi era atât de slabă, încât abia o auzeam. I-am promis că am să fac cumva rost de bani. Nu se putea să ne întâlnim în fața magazinului de uniforme sâmbăta viitoare? A mormăit ceva. Nu înțelegeam deloc ce spune și am făcut-o atentă, iar ea a vorbit puțin mai tare. „Nu, duminică. La grădina zoologică, unde am mai fost”. Voiam tocmai să o anunț că am schimbat rezervarea la hotel, dar trecuseră cele trei minute. Ni s-a întrerupt convorbirea.

În timpul săptămânii următoare am strâns fiecare bănuț de care am putut face rost. Am împrumutat fără jenă de la „fundurile jerpelitate” când s-au întors în noaptea aceea, din învoire. Aș fi spart o bancă dacă aș fi știut unde se află vreuna. În total am adunat peste 100 de dolari, suficient ca să închiriez apartamentul rezervat celor care-și petrec luna de miere. În grădina zoologică am așteptat mult, mult de tot. Se lăsa

întinericul în parc când a sosit. Purta o rochie închisă la culoare, chipu-i era palid și îndurerat iar ochii evitau privirea mea. Nu avea nicio verighetă pe deget. I-am cercetat rochia. „Te-ai schimbat?” am întrebat-o cu o veselie prefăcută. Apoi am încercat să o iau în brațe. A întors obrazul și m-a lăsat să i-l sărut. Stătea țeapănă, cu coatele lipite de trup, ținându-și poșeta, de parcă cineva ar fi încercat să i-o smulgă. Cineva a încercat; chiar eu. Din nou am căutat să o îmbrățisez. Și-a încrucișat brațele mult deasupra umerilor și s-a răsucit pe călcâie, cum obișnuiesc să facă fetele când sunt stânjenite sau își pierd echilibrul. „Hai să stăm pe bancă”, spuse ea. Vocea-i tremura din cauza lacrimilor neplânse. Prefăcându-mă sigur pe mine, i-am spus din nou că rezervasem o cameră la hotelul Grant și am rămas năucit când am văzut-o clătănând hotărâtă din cap. Spuse că, de fapt, nu ne cunoșteam, că am fost nebuni să ne gândim la așa ceva. Ea nu era o fată dintr-acelea; nu voia ca numele ei să fie bătaia de joc a soldaților. Cuvintele nu aveau înțeles, dar tonul, sumbru, funest era limpede. Data trecută fusese gata să o facă, dar acum nu mai era. Vinul se oprise din fiert. La urmă mi-a spus că nu trebuie să ne mai vedem.

Stăteam acolo, ca trăsnit. 140 de pfunzi de oase, cartilaje și disperare. M-a cuprins o moleșeală cenușie, iremediabilă. Privind îndărăt de-a lungul anilor, îmi vine să-i spun sergentului: *Câștigă timp, fraiere! Invita-o la un alt film; vorbește-i de universitate; fă-o să râdă, să se simtă bine și abia atunci, înhaț-o. O să te vrea.* În loc de toate astea, am fredonat ca un idiot câteva măsuri din „Ceva ca să-mi aduc aminte de tine”, o aluzie grosolană la acel ceva memorabil pe care îl doream de la ea. Își luă poșeta și o strânse mai tare. Luptând cu durerea din suflet, am privit cerul nopții peste umerii lui Taffy. Luna rătăcea printr-un coridor alb de nori. Apoi o adiere de vânt tulbură cerul și printre zdrențe de nori apărură stele. Taffy tăcea. Priveam în jos. O rază de lună îi lumină pieziș fața, de la ochi spre buze. Nu mai avea nimic de spus. Nici eu nu mai aveam. Am ieșit din parc ținându-ne din nou de mână, dar acum ca niște copii care plecau, mână în mână, de la un teren de joacă ce se închisese. Pentru noi se închisese chiar atunci, pentru totdeauna. În momentul acela, am dat evenimentului proporțiile unei tragedii. O ploaie argintie biciuia crudul liliac. De fapt, a fost o nemulțumire temporară, ca atunci când ești silit să restitui o carte bună înainte de a-i fi citit ultimul capitol. Acum totul pare emoționant, regretabil, deși îndepărtat. Știam puține despre Taffy și nimic despre război. Pe vremea aceea nici nu bănuiam măcar că exista un spital naval pe undeva prin parc. Și, cu siguranță, nici nu visam că am să zac acolo într-o zi, chinuit de amintirea unor orori care, în ziua în care mi-am luat rămas bun de la Taffy, nu aș fi fost în stare să mi le imaginez.

După război, când s-a publicat prima mea carte, mi-a dat un semn de viață. Era stewardesă la Pan Am și locuia la Paris. Mă căsătorisem de curând, așa că răspunsul meu a fost doar cordial. Dar și acum îmi revin în minte frânturi de amintiri despre ea. Când ne-am despărțit pe Broadway, un tonomat cânta undeva *Ne vom reîntâlni, nu știi unde și nu știi cum*. Nu a fost adevărat, și totuși mă gândesc la Taffy de câte ori ascult cântecele din anii aceia. Îți mulțumesc pentru amintirea pe care ți-o port, Taffy. Nu te-am uitat, fetiço.

.

Și astfel mi-a rămas doar Mae. Sau May. Nu am aflat niciodată cum își scria numele și nu sunt absolut sigur că ar fi știut s-o facă. Era proastă, o blondă spălăcită spre 30 de ani, pe punctul de a deveni alcoolică și care ar fi fost prostituată dacă nu i-ar fi venit bani din altă sursă și nu s-ar fi temut, pe drept cuvânt, de competiție. Tot ce știam era că un sergent din compania Fox o întâlnise într-o sală de dans, la sud de noul Camp Pendleton, și se culcase cu ea. Tunarul își făcuse un obicei din a răspândi astfel de informații - era cunoscut, îmi pare rău să relatez, ca predicatorul laic al batalionului.

Așadar am trecut de la Taffy la Mae, de la sublim ridicol. Mae avea un oarecare farmec, era ca un personaj din *George S. Kaufman* de Ring Lardner cu Al Capp în rolul unui mamouș. Nu mai întâlnisem o astfel de femeie. Dacă Taffy făcea parte din clasa burgheziei înstărite, Mae era sub orice clasă. Tenul ei era îmbujorat de urma plăcerilor din trecut și după al doilea pahar pe care l-am băut în sala de dans, gura-i părea că a început, în mod surprinzător, să i se plimbe peste celelalte trăsături ale feței. Purta cam 20 de brățări; când se mișca răsunau ca o mitralieră ușoară. De la distanță avea o drăgălășenie de sepie, dar gura îi fusese roasă de cel puțin un deceniu de promiscuitate. Vocea-i avea timbru de saxofon. Când și-o ridica, suna ca și cum ordona cuiva să jefuiască Troia. Fără să clipească din genele false, a acceptat asigurarea mea că eram prieten cu tunarul și, înainte să apuc să comand încă un rând, m-a tras de mânecă cu o arcuire de mușchi surprinzătoare, strigând „Hai să dansăm!”. Aceasta a fost prima ei frază. A doua, a rostit-o după ce-am făcut vreo câțiva pași stângaci: „Dacă te-am lăsat să dansezi cu mine, nu înseamnă că am de gând să te las să-mi umbli sub fustă”. A treia - între timp șoldurile ei începuseră să se frece de mine: „Pe de altă parte, nici nu înseamnă că nu am să te las”.

Îmi captivase pe deplin atenția. Reîntorcându-mă la masă, a dat pe gât amândouă băuturile; „Alcoolul nu e bun pentru un bărbat, dragă, îi ia plumbul din creion și apoi, la instrucțiunile ei, am plătit un preț scandalos pentru un fifth^[19] de „Confort sudic” după care mi-am strâns teancul de bani care începuse să se subțieze. „Atâția doar pentru preliminarii” spuse ea practică, apucând sticla, luându-mă de braț și sărutându-mă pe obraz cu buze fără vlagă, ca de ceară. „Și acum bănuiesc ce vrei. Am afară automobilul lui Freddy”. Mirat, întrebându-mă cine ar putea fi Freddy, am urmat-o supus spre un automobil din cele parcate în spatele sălii de dans. Abia m-am strecurat la volan, că m-am și trezit cu ea în brațe. Numai cei tineri și cei scunzi reușesc să facă dragoste în asemenea circumstanțe. Eram tânăr, dar înalt de șase picioare și după câteva încercări acrobatice, Mae a fost nevoită să accepte că în mașină nu se putea face

nimic. Trebuia să mergem la camera ei mobilată. Ne-am îndreptat spre șosea, urmându-i instrucțiunile. „Am o problemă, însă – spuse ea, pudrându-și nasul și zăngănind din brățări, în timp ce eu goneam spre cuibul care zicea că îi aparține – „Mi-am luat un pat nou. Un pat tip Murphy. Mi-a sosit săptămâna trecută. Cred că mi-au vândut o porcărie”. Mă mângâie ușor pe braț. „Dar sunt sigură că îl aranjezi tu”. Am auzit un zgomot lichid. Înghițea din sticlă.

Chez elle era o harababură nemaipomenită: lucruri împrăștiate peste tot, o învălmășeală de haine, borcane, sticle goale, brățări, coliere, un irigator, cioburi de sticlă, hârtie igienică nerulată și cel puțin trei curse de șoareci, jos, pe podea. Pentru unul ca mine era înspăimântător. Singura lumină venea de la o veioză căzută într-o parte. La această lumină o vedeam pe Mae dezbrăcându-se, în timp ce trăgea din sticlă. Mă privea cu ochii în transă. Mi-a spus: „Grăbește-te”. Era goală acum și am văzut ceva ce semăna cu un tatuaj în partea de jos a abdomenului. Era un tatuaj. Am apropiat lampa și nu mi-a venit a crede ochilor când am citit: „Lăsați orice speranță voi care intrați aici”.

Privea în jos spre mine, evident mândră. „Dă-o naibii!” am spus eu, dezgustul dominând pentru o clipă pofta. S-a bosumflat. „A fost ideea lui Freddy”. Am întrebat, cine era Freddy. Mi-a răspuns: „Soțul meu”. Am exclamat: „Ai un soț?” „O, este în Anglia cu regimentul opt al forțelor aeriene – mă informă ea, indiferentă. Se culcă probabil cu vreo ducesă dintr-alea. Îl consider un contract de închiriere. Pișicherul bătrân! Uneori vine câte un camarad de-al lui și trage cu ochiul să vadă cu cine sunt. Dar nu poți face omletă fără să spargi ouă”, încheie ea fără vreo legătură.

Deci iată din ce trăia: din solda plătită familiei. Și totuși, în ciuda oricărei rațiuni, m-am dezbrăcat și eu. Dacă nu ar fi fost cioburile de sticlă și alte lucruri care mai erau pe jos, cred că aș fi culcat-o pe dușumea. În schimb, am privit împrejur, căutând patul. Îmi spuse gâfâind: „În perete” și îmi arătă două chingi atârând de ceea ce nu putea fi altceva decât patul Murphy. „Trage tu de una și eu trag de cealaltă”. Avusese dreptate. Era defect. Puterea arcurilor care îl țineau în sus era aproape de necrezut. M-am tras înapoi, ștergându-mi fruntea. „Grozav marinar!” își răsese ea de mine. Am întrebat-o: „Cum reușești să-l cobori singură?” îmi răspunse: „Nu reușesc. Dorm cu prietena mea Mabel, care stă în partea cealaltă a coridorului. Am reclamat la firmă. Vor trimite pe cineva mâine dimineață”.

Cu un efort herculean, în decursul căruia mă așteptam în orice clipă să mi se rupă ceva, și cu niște smucituri feroce din partea lui Mae, patul a coborât. Aproape instantaneu a început din nou să se ridice. L-am apucat repede. „Ăsta-i celălalt defect” – spuse ea, apărându-se – „Nu se fixează jos. Cârligul a fost pus greșit”. Mi l-a arătat. Am tras de el. Era ca și cum încercam să tragi cuiul de la grenadă cu degetele amortite. M-am julit la un deget dar am sucit dispozitivul într-o parte și în alta până s-a fixat. Apoi, learcă de sudoare, simțind că și miroseam, ne-am urcat pe saltea, dar totul în zadar...

•

Nouă ore mai târziu, mi-am condus secția la bordul transportorului *Morton*, într-un compartiment de sub linia de plutire, compartiment care urma să fie casa noastră în cursul celor 17 zile de călătorie spre Guadalcanal. În fiecare zi ni se serveau două mese ușoare. Trebuia să înghițim totul stând în picioare, în maximum trei minute. De la o zi la alta, era de așteptat să fim tot mai murdari, unicele dușuri fiind cu apă de mare. Nu puteam face gimnastică – nu era loc – și din motive de securitate nici nu puteam rămâne pe punte unde, după ce se lăsa noaptea, ne-am fi putut bucura de briză. Chiar de la început, în timp ce tambuchiul scotea sunete stridente și transportorul adunase o masă de apă sub carenă, am făcut cunoștință cu una dintre mizeriile unei asemenea călătorii: sunetul asurzitor al sistemului unui amplificator de putere (PA) și semnalul: „Gata, lampa fumegândă s-a stins. Acum treceți la treabă. Măturați bine, de la pupă la proră!”

Dar gândurile mele zburau atunci în altă parte. Nu mă gândeam nici la Mae, nici la Taffy, nici chiar la mama. Încercam să mă împac cu propria mea credință, amintindu-mi de oamenii care se scufundă în mare cu vapor cu tot. Mulți dintre cei ce luptă nu își pot imagina propria lor moarte. Toți cei pe care îi cunoșteam pe vas credeau că vor vedea din nou America. Eu nu credeam. Nu aveam presimțiri, dar știam ce sorți aveam și eram neliniștit. În orice caz destinul meu nu se putea negocia. Stăteam pe punte la extrema pupă, uitându-mă spre coasta Californiei care se îndepărta pe măsură ce transportorul *Morton* și restul convoiului începea să înainteze în zig-zag, ca să evite submarinele. Eram conștient, ceea ce mă deprima, că îmi luam rămas bun de la Statele Unite. Speram să lupt bine. Mă simțeam pregătit pentru luptă. Simțeam că și oamenii mei sunt pregătiți. Apoi mi-am făcut drum spre capătul celălalt al vaporului și, spre vest, am privit întinderea de ape cenușii, la suprafață asemănătoare cu cele ale Atlanticului meu, dar incomensurabil mai vaste și mai impetuoase. Numele oceanului, dacă luam în considerație rolul pe care urma să îl joace în viața noastră, era culmea ironiei. Se numea Pacific.

• Canalul

Prima impresie pe care mi-a făcut-o insula Guadalcanal a fost oarecum confuză, deoarece, la început, m-am uitat într-o direcție greșită. Deși bălălia cea mare luase sfârșit – sursă de dezamăgire pentru unii, dar pentru mine de inexprimabilă bucurie – continuam, totuși, să facem exerciții de debarcare. Prinzându-mi casca ce semăna cu o oală de noapte, punându-mi ranița pe spate, în așa fel încât curelele să nu mă roadă, și privind în dimineața aceea fierbinte de august spre apus, dincolo de marea de cobalt, care dansa în lumina incandescentă a soarelui, am văzut o insulă vulcanică ce părea la fel de amenințătoare ca și focul ascuns în măruntaiele ei. Nu aducea deloc cu ceea ce fuseserăm pregătiți să vedem. Calm, am pornit-o agale spre parapetul vasului și, dregându-mi vocea, am rostit cu cea mai sobră și bărbătească intonație de care eram capabil, o intonație de felul „ai-încredere-în-ce-spune-sergentul”, „Deci, asta-i. Ne-au tras clapa, ca de obicei”. Cineva m-a bătut pe umăr. Era micuțul Pip Spencer, cel mai tânăr din secție. Mi-a spus: „Este în partea cealaltă, Slim”. Privisem spre insula Savo. Întorcându-mă spre sud, deconcertat, căci mă făcusem de rușine încă înainte de a ne urca în bărcile Higgins – bărcile acelea de debarcare cu bordul fixat în balamale, construite la New Orleans de înflăcăratul Andrew Jackson Higgins – m-a întâmpinat un spectacol de o rară splendoare.

În lumina orbitoare a soarelui, o briză dinspre larg unduia frunzișul îndepărtat al cocotierilor. Chiar la marginea țărmlui, palmierii formau crânguri regulate, de parcă ar fi fost anume plantați așa, fapt care, am aflat mai târziu, era chiar adevărat. Priveam spre plantațiile fraților Lever (acționarii lor urmăreau cursul războiului din Pacific cu mare interes. Mai târziu, aliații au cerut aproape 7 milioane de dolari despăgubiri de război. Japonezii, bineînțeles, nu au plătit nimic). La orizontul îndepărtat se întindeau dealuri cenușii, dominate de munți albastrii, înalți de 7 000 de picioare. Între palmieri și dealuri se aflau șirul de înălțimi și masa compactă de verdeață ale Guadalcanal-ului. Am rămas cu gura căscată. Cei mai mulți dintre noi vedeau pentru prima dată adevărata junglă.

Mă gândeam la *Fleurs du mal*^[20] ale lui Baudelaire. Era imaginea frumuseții dar o frumusețe nefastă. În afară de câteva petice de iarbă kunai, înaltă până la umeri și ale cărei frunze erau tăioase ca un scalpel, insula era acoperită de pădurea tropicală. De pe puntea navei părea atât de compactă, încât ai fi crezut că poți umbla pe deasupra ei. În realitate, pământul – dacă îl puteai găsi – era la 100 de picioare mai jos față de vârful arborilor de o frumusețe luxuriantă, care formau adevărate catedrale de baniani, ipili și eucalipti. Între aceștia, exista un perete aproape impenetrabil, dens, aburind, încălzit, de scortişori, liane și plante agățătoare răscute, mascate ici și colo de manglieri și pâlcuri de bambuși. La fel ca în Noua Guinee, doar că în Papua trupele aveau cel puțin poteca Kokoda. Aici, fortăreața verde era brăzdată doar de pâraie, ca niște adevărate vene ale pădurii, ce curgeau spre nord, către ocean. Pădurea părea aproape fantastică: arogantă, malefică, crudă; o uriașă jivină, ca o broască râioasă ce sta la pândă, întinzându-și labele verzi peste hăuri, spre țărnm, așteptând posomorâtă să ne apropiem ca să se năpustească și să ne înșface, iar între timp, degaja un iz urât mirositor, o miasmă scârboasă de plante în descompunere și crini putrezi. De altfel, fuseserăm avertizați că trebuie să ne așteptăm la tot felul de viețuitoare: șerpi, crocodili, apoi miriapode care ți se târăsc pe piele, lăsându-ți o dâră de umflături, crabii de uscat ce se mișcă în noapte cu un foșnet asemănător zgomotului făcut de un japonez care se infiltrează, scorpioni, șopârle, lipitori de arbori, papagali cacadu ce pot să tipe asemenea conducătorului unui atac „banzai”, viespi lungi cât degetul, păianjeni mari cât pumnul, țânțari obișnuiți, țânțari anofeli. Fuseserăm preveniți, ca în caz de rănire să evităm marea. Rechinii înfometate stăteau la pândă. Lucruri de felul acesta l-au inspirat pe un poet anonim din rândurile celor 19 102 de infanteriști de marină din primul convoi să compună o baladă lugubră, care începea așa „Roagă-te pentru camaradul tău din Guadalcanal”.

Pe cele 19 vase de transport din forța inițială de debarcare, infanteriștii de marină erau copleșiți de tristețe și nu numai din cauza atmosferei rău prevestitoare care se întindea ca o pată neagră de ulei peste întreaga insulă. Jos, în cală, recruții erau tăcuți, deși activi, scriind scrisori, ascuțind baionetele, înnegrind cățările puștilor și carabinelor, controlând curelele mitralierelor, ca să fie siguri că nu îi vor încurca în manevrarea Browning-urilor, verificând rația K. În ranițe duceau cu ei bidoane, pumnale Kabar și truse de prim-ajutor atârinate de centuri împletite, pachete de țigări, brichete Zippo, aparate de ras, rufărie de corp, cutii cu tacâmuri, foi de cort, poncho-uri, două banduliere suplimentare cu exploziv de fiecare om, ciorapi curați și, atârând de chingi și de centurile împletite, asemenea unor fructe coapte gata să fie culese, grenade de mână. Unii fluierau în întineric („Mămico, nu-mi mai spune...”) sau se tot fâțâiau pe scara dintre punți. Nu aveai mult loc să te miști. La provă, oamenii stăteau îngheșuiți unii în alții. Nu era loc să stai jos. Paturile suprapuse câte cinci, și unde tavanul era mai înalt chiar câte șase, aveau pe ele un talmeș balmeș de căști, ranițe, unelte de săpat tranșee și accesoriile 782. În orele lungi de așteptare, încordarea și lipsurile deveneau aproape de neîndurat. Circula o poveste atunci, ca de altfel pe tot parcursul războiului, că transportoarele fuseseră anume concepute ca să ajungem la țărnm cât mai înfuriați. Dar cei din infanteria marină nu erau chiar atât de subtili. Și nu existau motive ca oamenii să fie întărâtați. Moralul era foarte ridicat. Îți amintea relatarea lui Siegfried Sassoon despre starea de spirit a britanicilor în săptămâna care a precedat bălălia de pe Somme din 1916: „La popota companiei domnea buna înțelegere, de parcă certitudinea unui viitor furtunos pusese capăt ciondănelilor care se iscau când ne călcăm pe nervi unii pe alții. O puternică vigoare animalică ne cuprinsese existența în cursul acelor zile de activitate intensă și presimțiri ascunse... Începând cu săptămâna următoare, moartea avea să stea la pândă în așteptarea trupelor și între timp savuram viața cu o intensitate dublă... Începam să transform

ideea morții în luptă, într-o trăire afectivă. Curajul este, argumentam eu, ceva frumos, și atacul de săptămâna viitoare era ceea ce așteptam de când intrasem în armată”. Dacă erai un civil proaspăt intrat în infanteria marină, nerăbdător să iei cu asalt țărmul insulei Guadalcanal, vitalitatea îți curgea în vene cu efectul unui drog puternic, chiar dacă nu te ispitea ideea morții. Starea ta de spirit era „olla podrida”, un amestec de teamă, lașitate, curiozitate și invidie - care urma să fie în curând infirmată de evenimente - față de marinarii care rămâneau în siguranță, impasibili, la bord.

Mateloții care se apropiau cel mai mult de destinația noastră erau timonierii de pe bărcile Higgins. La semnalul „Debarcați forțele de desant!”, mica lor ambarcațiune, absurd de mică față de transportor, sălta în sus și în jos, în timp ce noi coboram pe plasele de funie ce atârnav peste bordul transportorului. Coborârea era riscantă. Infanteriștii japonezi aveau de cărat 60 de pfunzi. Un infanterist de marină american, într-un asalt amfibiu, era asemeni unui animal de povară. Căra în spate o greutate medie de 84,3 de pfunzi, care făcea din el infanteristul cel mai greu încărcat din istoria războaielor. Unii cărau mult mai mult: puști automate Browning de 20 de pfunzi, afetul aruncătoarelor de 81 de milimetri, în greutate de 45 de pfunzi, și picioarele de peste 53 de pfunzi ale mitralierelor. Un om împovărat în felul ăsta trebuia să coboare pe frânghie, balansându-se ca un Tarzan. Era o treabă periculoasă. Oricine ar fi scăpat frânghia din mână, cădea zdrăngănind în spațiul dintre vas și navele de desant și se ducea ca un bolovan la fundul canalului Sealark. Li s-a și întâmplat câtorva. Cel mai frecvent, din cauza calculării greșite a distanței, atunci când săreai, de pe plasa cargoului în barcă. Lucrul cel mai greu era să-ți potrivești săritura în așa fel încât să aterizezi chiar în momentul în care barca, ce sălta, se afla la nivelul cel mai înalt. Dacă ratai saltul, nici cel mai bun timonier nu te putea ajuta. Te izbeai tare când veneai în contact cu puntea, pierzându-ți chiar cunoștința.

După criteriile de mai târziu, debarcarea în Guadalcanal din 7 august 1942 - prima ofensivă americană din război, cunoscută sub numele codificat CACTUS - a fost primitivă. Tehnica ambarcațiilor amfibii era la începuturile ei. Infanteriei marine îi lipseau informațiile esențiale despre maree, teren și vreme. Nu existau hărți bune, nici LST-urile (Landing Ship Tanks - nave-tanc de desant) și nici DUKW-urile - autovehiculele amfibii de transport, un fel de tractoare amfibii sau vase cu roți. Toate acestea erau în stadiu experimental. Zilele de glorie ale echipelor de artificieri submarini nu veniseră încă. Armele obișnuite erau cele din primul război mondial, pentru că infanteria marină, deși făcea parte din marina Statelor Unite, folosea echipamentul trupelor de uscat și nu primea noile modele de arme până când nu le avea și ultimul soldat al acestor trupe. O armă curioasă, pe care am sfârșit prin a o urî, era un pistol mitralieră Reising; ruginea repede, zdrăngănea la cea mai mică atingere și era total nefolositor în junglă. Cazmaua cu dublă funcționalitate pentru săpat tranșee nu ajunsese încă în Pacific. Din nou oamenii cărau relicve din 1918: cei cu număr par aveau cazmale mici și cei cu număr impar lopățele; odată ajunși pe țărm, săpau împreună. Bărcile Higgins erau rudimentare și în timpul operațiilor de debarcare, le remorcau așa numitele „Yippies”, niște vedete rapide, puternice, late, rău mirositoare, care făceau un zgomot asurzitor și scoteau nori de scântei din care cauză era imposibil să te furișezi cu ele. Sarcina principală a forțelor de debarcare era să termine pista de aterizare, lungă de 2 600 de picioare, a cărei construcție fusese începută de japonezi, doar că nouă ne lipseau cimentul, robineții, conductele, pompele, secțiunile prefabricate de oțel, plasele de sârmă pentru aterizare și excavatoarele. (Există un mic bulldozer, pe care numai mecanicul avea permisiunea să-l conducă. Conform unui ordin în vigoare, oricare altul se apropia de el trebuia împușcat.)

Dar concepția de bază a atacului - să bombardezi țărmul și apoi să trimiți valuri de infanteriști, fusese stabilită. Oamenii erau grupați câte 36 în fiecare barcă. Bărcile dintr-un val de atac, formând un cerc, se deplasau spre țărm până când cercurile se desfăceau într-un evantai. În barcă, ghemuit sub copastie, aveai rău de mare și te străduiai să nu vomezi. Pe atunci nu existau medicamente împotriva răului de mare. Cei mai mulți dintre noi comparau senzația din bărci cu efectul unei curse teribile cu trenulețul suspendat dintr-un parc de distracții, efectul patului Murphy al lui Mae „ridicat la puterea n”. Timonierii, în debarcările ulterioare, au învățat să ofere bieteii lor încărcături umane curse mai domoale, dar nu se înregistrase încă niciun progres când primii infanteriști au debarcat, conform programării, în dimineața aceea de august pe insula Guadalcanal. Ora zero fusese fixată pentru 9:10 dimineața. La 9:09 primul val de atac a pornit spre palmierii liniștiți și sfâșiați de gloanțe de pe Plaja Roșie, la patru mile est de râul Lunga. Neîntâmpinând rezistență, două batalioane din Regimentul 5 infanterie marină, din care făcuse parte și tata, a fixat la iuțea un cap de pod lung de 2 000 de iarzi. Mult mai târziu, debarcarea mea a fost lipsită de glorie. Pe când valul nostru de infanteriști se învărtea în cerc de îți venea amețea, un nor foarte mic a apărut pe cer. A început să crească iar în clipa în care am ajuns la plaja cenușie s-au deschis băierile cerului și o ploaie torențială a început să se reverse, de parcă urina leoaica din San Diego.

•

Insula Guadalcanal are forma unui parameci sau a literei S îngroșată pe laturi. Deși de dimensiuni diferite și nepopulată în cea mai mare parte, are aproape suprafața insulei Long Island. Capătul din dreapta se apleacă în jos spre Noua Caledonie care, la o distanță de 800 de mile, era pe atunci cel mai apropiat punct întărit al aliaților. Extremitatea din stânga se înalță printr-un cap, „Esperance”, care, pe o hartă a New York-ului s-ar afla aproape de Great Neck din Long Island. În nordul capului se află Savo - corespunzând cu White Plains pe harta New York-ului. La dreapta ei sunt insulele Floride, cele mai importante numindu-se Tulagi, Gavutu și Tanambogo - așezate lângă Bridgeport, Connecticut, dacă

continuăm analogia între hărți. Strâmtoarea care scalda insulele Savo și Floride poate fi comparată cu strâmtoarea Long Island. Se numește canalul Sealark. După ce s-au dat acolo mai mult de 35 de bătălii navale feroce și s-au scufundat printre altele 65 de nave de război mari - jumătate americane și tot pe atâtea japoneze - canalul Sealark a fost poreclit canalul Ironbottom (Fund de fier). În timpul celor șapte luni petrecute în Guadalcanal, strâmtoarea și insulele care o împrejmuiuau mi-au devenit la fel de familiare cum îmi era o livadă cu meri din Amherst. Îmi amintesc în special de o epavă. Într-o noapte fără lună, atacând Samarra, carenă lângă carenă, lângă punctul Tassafaronga - aici au fost uciși în luptă și doi dintre amiralii noștri, Dan Callaghan și Norman Scott - au fost scufundate trei vase de transport japoneze. Mult mai târziu, mi-a venit ideea să urc la bordul uneia dintre aceste epave. N-a fost o idee strălucită. Am pătruns printr-o gaură făcută de un obuz sub linia de plutire și m-am trezit într-o cabină plină cu apă. M-am lovit cu capul de tavan; nu aveam aer. Simțeam că îmi plesnesc plămânii când, printr-un noroc chior am regăsit gaura prin care intrasem și am țâșnit prin ea, cu șase tăieturi sângerânde. Atunci mi-am amintit ceea ce ni se spusese despre rechini. Crawlul australian a fost inventat de Alex Wickham, un locuitor din insulele Solomon, dar mă îndoiesc că el m-ar fi putut ajunge în goana mea spre țarm.

Primul european care a descoperit aceste mări a fost Álvaro de Mendaña de Neyra, în 1597. Căutând insulele legendare ale regelui Solomon și negăsindu-le, a numit arhipelagul „Islas de Salomon” iar Canalul, după locul său de naștere, Guadalcanal. Este extraordinar faptul că până la debarcarea noastră, statul major general al armatei japoneze nici nu auzise de insulă. Flota japoneză avusese diverse misiuni în insulele Solomon, dar lipsa de legătură dintre armata de uscat și marină era și mai mare la Tokio decât la Washington. De altfel nu te puteai aștepta de la nimeni să cunoască bine toate insulele lui Mendaña. Arhipelaguri în interiorul altor arhipelaguri, 1 001 de insule numai în subgruparea Russell și încă mai multe în Noua Georgie, insulele Solomon se întind în total pe 900 de mile, formând în linii mari două lanțuri. Strâmtoarea care separă aceste lanțuri și coboară până la Guadalcanal era cunoscută sub numele de „Slot” (Deschizătură). Era ca o pâlnie naturală pentru avioanele și vapoarele care se lansau, spre sud-est, dinspre marele bastion nipon din Rabaul. Și mai norocos, pentru japonezi, era faptul că flotele lor care se apropiau coborând prin strâmtoarea Slot, nu puteau fi văzute de cei care apărau insula Guadalcanal, din cauza insulei Savo.

Informat că infanteria marină americană se afla pe țărmul Guadalcanal-ului, un colonel din statul major general al lui Hirohito a întrebat mirat ce-ar putea să caute americanii „într-o insulă lipsită de importanță, locuită doar de băștinași”. Cei din forțele maritime japoneze l-ar fi putut lămuri. Oamenii lor fuseseră șase săptămâni în insulă, strunindu-i pe muncitorii coreeni - noi îi numeam pe coreeni „termite” - care construiau aerodromul. Ceea ce doreau americanii era tocmai acel aerodrom. Vestea construirii lui de către japonezi, comunicată prin radio în Noua Caledonie de apărătorii de coastă australieni care rămăseseră pe insulă și duceau lupte de guerilă, însemna că însăși Australia era pe lista de atac a japonezilor. Trebuie menționat că până în momentul acela trupele „Marii Japonii” nu cunoscuseră gustul înfrângerii. Victoriile deveniseră un narcotic japonez. Până la Guadalcanal, ciocnirile lor cu infanteria marină se soldaseră de partea noastră numai cu înfrângeri; pierderea insulei Wake, capitularea Regimentului 4 infanterie marină în Corregidor, și o incursiune fără sens întreprinsă în insulele Gilbert de raidierii lui Carlos (Batalionul raideri), îmbarcați pe submarine, când nouă oameni lăsați în urmă de Carlos au fost decapitați. „Unde se ascunde infanteria marină a Statelor Unite ?” întreba în bătaie de joc „Trandafirul din Tokyo”. Convinși acum că erau invincibili, japonezii ținteau spre sectoarele de debarcare cele mai apropiate de Brisbane, Sydney și Melbourne, centrele populate ale ultimei puteri aliate care mai supraviețuia în Pacificul de Sud. Tocmai amenințarea ce plana asupra Australiei îi determinase pe americani să cucerească insula Guadalcanal. Șansele de succes erau slabe de la început. Aveau să devină și mai mici.

Arhitectul bătăliei a fost amiralul Ernest J. King, șeful operațiilor navale ale Statelor Unite. Documentele anului respectiv indicau faptul că alți șefi, colegi cu King, nu puteau hotărî dacă obiectivul lor, în insulele Solomon, trebuia să fie oprirea japonezilor sau numai hărțuirea lor. Dar amiralul era hotărât să-i respingă definitiv. Din nefericire, bătrânul lup de mare și-a ales drept comandant al campaniei pe viceamiralul Robert L. Ghormley, alegere greșită, căci acesta era convins că situația din insulele Solomon era fără ieșire. Alexander A. Vandegrift, un general cu putere de convingere din infanteria marină, care ar fi putut combina mai multe unități pentru debarcare, fusese anunțat că nu trebuie să se aștepte să i se dea o sarcină de luptă înainte de ianuarie 1943. Diverse convoaie transportau trupele lui Vandegrift - regimente întărite din două divizii și separat alte câteva batalioane - spre Noua Zeelandă, când generalului i s-a comunicat, la 1 august, că trebuie să recucerească Guadalcanal-ul și celelalte insule din jur „luându-le japonezilor acea zonă”. Îi rămânea mai puțin de o lună. Îngrozit, a cerut o amânare. King a schimbat data la 1 august, dar a precizat că este ultima lui concesie.

O dificultate în reconstruirea trecutului este faptul că cititorul cunoaște desfășurarea evenimentelor și deci ele au un aer de inevitabilitate. Dar pe atunci, lucrurile nu stăteau deloc așa, mai ales în cazul Canalului. Oamenii lui Vandegrift erau în formă proastă. Cei mai mulți sufereau de dizenterie. Niște rații refuzate în Panama și returnate în Statele Unite pentru a fi distruse au fost trimise în mod inexplicabil celor din infanteria marină. La Wellington, în Noua Zeelandă, unde debarcaseră eșaloanele lor avansate, începuse anotimpul ploios. Dochterii din Wellington și-au ales tocmai acel moment să facă grevă. Uzi până la piele, bolnavi - în Noua Zeelandă băntuia o epidemie de gripă - infanteriștii de marină au trebuit să-și

încarce singuri vasele la o lumină slabă, în schimburi de câte opt. Luptându-se cu cutii ude de carton care crăpau adesea și își revărsau pe jos conținutul - fulgi de porumb înmuiți, fasole, haine și altele. Din cauza grevei, urmau să atace fiind înzestrați cu muniții și, așa cum preciza un ordin de divizie, „articole necesare ca să trăiești și să lupți” doar zece zile. „Toți docherii e ticăloși” a scris un infanterist de marină pe peretele toaletei unor muncitori din docuri. Și nu a fost ultima dată când infanteria marină a avut de furcă cu situații din acestea. După ce Ghormley și-a mutat cartierul general la Nouméa, în Noua Caledonie, 60 de nave de comerț americane au ancorat acolo. Transportau rații pentru infanteria marină înfometată pe insula Guadalcanal. Echipajele au refuzat să navigheze spre Canal, dacă nu li se garanta o remunerație exorbitantă pentru orele suplimentare și pentru faptul că treceau printr-o „zonă de luptă”. Cererile lor au fost respinse. Infanteriștii de marină au făcut în continuare foame.

Resentimentul oamenilor era îndreptat în special spre conducătorii forțelor maritime. După ce lunga bătălie a luat sfârșit, câțiva veterani au bătut o medalie care reprezenta un braț purtând tresă de amiral, aruncând un cartof fierbinte în mâinile unui infanterist de marină ingenunchiat. Inscripția era „faciat Georgius” - „Lasă-l pe George s-o facă”. Nu era greu să-l identifici pe amiral. Era Frank Jack Fletcher. Le-o mai făcuse el odată celor din infanteria marină, când fusese trimis să vină în ajutorul trupelor încercuite pe insula Wake și s-a întors din drum, invocând lipsa de combustibil, cu toate că propriul lui jurnal de bord dovedea că avea suficient. „Mereu se alimenta cu combustibil”, spunea Eliot Morison despre Fletcher. Iar Ghormley alesese tocmai pe acest om lipsit de combativitate, ca să conducă prima debarcare americană din război. În timp ce se pregătea să se îndrepte cu gruparea operativă spre insulele Solomon, Fletcher convocă o conferință pe nava amiral *Saratoga* și întrebă de câte zile era nevoie ca să debarce oamenii lui Vandegrift pe țarm. Informat că erau necesare vreo cinci zile, spuse răspicat că nu se va sta decât două „din cauza pericolului de atacuri aeriene și a lipsei de combustibil... Dacă trupele nu pot fi debarcate în două zile, atunci nu vor mai fi debarcate”. Vandegrift, îngrozit, îl rugă din nou să-l lase mai mult timp. Amiralul a replicat că nu admite nicio obiecție. Cu aceasta încheie conferința. În infanteria marină existau unii care credeau că Fletcher dorea să adauge o a patra culoare la steagul american.

Totuși el și cu Ghormley nu erau singurii care credeau că ofensiva era sortită eșecului. MacArthur, care de obicei se avânta, afirmase că planul „lăsa loc celor mai grave îndoieli”. Generalul maior Miliard F. Harmon, ofițer superior în armata de uscat din raza de acțiune a lui Ghormley, a raportat lui George Marshall, după ce a fost stabilit capul de pod: „Poate oare infanteria marină să-l mențină? Întrebarea iscă mari îndoieli”. Într-o perioadă în care o duzină de avioane de vânătoare zburând la mare altitudine ar fi salvat mulți infanteriști marini, Hap Arnold, șeful forțelor aeriene, a refuzat să le trimită, argumentând că ar fi fost un sacrificiu inutil. Delos Emmons, generalul care comanda aviația lui Arnold în Pacificul de Sud, a raportat în mod categoric că insula nu putea fi ocupată. Ghormley, care era pe punctul să anuleze operația, a mers până acolo încât a ignorat ordinul prin care King îi cerea să întărească forțele de debarcare. Ulterior, Vandegrift însuși a mărturisit că și el ar fi putut înșira o sută de motive pentru care operația nu avea șanse de reușită. Situația grea în care se afla Vandegrift poate fi înțeleasă dacă luăm în considerare surpriza și recunoștința sa când Alexander Patch, comandantul diviziei americane din Noua Caledonie, a luat 20 000 de perechi de bocanci de pe rafturile ofițerului său de intendanță și le-a trimis la Canal, ca soldații din infanteria marină să nu trebuiască să mai lupte desculți. A fost nevoie de un ordin prezidențial și de un amiral bătaios - William Halsey, care l-a înlocuit pe „timidul” Ghormley - ca trupele să înceapă să primească sprijin real de la eșalonul lor de servicii. F. D. Roosevelt cunoștea riscurile; începuse să-i obișnuiască pe Churchill și pe Stalin cu ideea pierderii insulei. (El nu știa că infanteriștii de marină hotărâseră să nu capituleze, că erau gata să plece în munți și să poarte lupte de gherilă, decât să ofere inamicului „un alt Bataan”). Dar Roosevelt își mai dădea seama că la Canal începea să se contureze una dintre bătăliile decisive, ca Waterloo, Gettysburg și Dien Bien Phu, în care ambele părți luptau pentru o poziție strategică decisivă și pentru o victorie de prestigiu. Forțați să aleagă între Noua Guinee și Guadalcanal, luptele dându-se simultan, japonezii au hotărât să încerce să țină linia frontului în Papua și să-și întărească pozițiile în Canal. Din această cauză, președintele Statelor Unite s-a deplasat în scaunul său cu rotile până în camera cu hărți a Casei Albe, unde a studiat zona Pacificului de Sud, după care a ordonat amiralilor și generalilor săi „să se asigure ca toate armele posibile să ajungă în acea regiune, așa încât Guadalcanal-ul să fie păstrat”.

.

În lumea islamică se spune că există o noapte, numită „noaptea nopților”, în care porțile secrete ale cerului se deschid larg și apa în ulcele pare mai dulce. Dimpotrivă, pentru fiecare dintre convoaiele noastre amfibii, odată ce ajungea în largul mării, venea un moment al momentelor în care încărcătura umană din cală afla care îi este destinația, moment după care apa din containere avea gust rânțed și acru. Știam că aveam să detestăm răspunsurile la întrebările pe care ni le puneam dar, în mod masochist, făceam la nesfârșit presupuneri asupra sortii ce ne aștepta. Miercuri 22 iulie 1942, forța expediționară, formată din 75 de nave, care a pornit din Wellington cu destinația Guadalcanal, plutea în incertitudinea zvonurilor la fel cum plutea pe marea Tasmaniană. Erau șase destinații spre care se spunea că s-ar îndrepta flota. Pe măsură ce coasta Noii Zeelande se micșora din raza privirilor ca apoi să dispară, toți ochii erau ațintiți spre vasul din frunte, nava amiral a contraamiralului Richmond Kelly Turner, USS *McCowley*, care în curând urma să fie cunoscută de toată infanteria marină din Pacificul de Sud drept „Wacky Mac”. Și atunci Wacky Mac a înălțat semnalul: Flota se îndrepta spre Guadalcanal!

Nimeni nu auzise încă de insula aceasta. Pe cele nouăsprezece transportoare, băieții îi bombardau pe ofițeri cu o sută de întrebări. Cum arată insula spre care ne îndreptăm? Sunt baruri? Sunt fete? Li s-a spus că făcea parte din protectoratul britanic al insulelor Solomon. Suna impresionant. Pe vremea aceea imperiul britanic mai inspira respect. Dar asta era cam tot ce se putea spune oamenilor. Însuși Turner nu știa mai mult. Singurele cifre care se știau despre forțele inamicului erau raportate prin radio de observatorii de pe coastă care, deși la fața locului, se ascundeau în adâncurile tufișurilor și nu puteau oferi decât o estimare vagă. Unul dintre coloneii lui Vandegrift, în dorința disperată de a fi mai bine informat, studiasse hărți de navigație din secolul al XVII-lea și interogase misionari, negustori, căpitani de vase și angajați ai fraților Lever, toți refugiați din insulele Solomon; Bazându-se pe cele aflate de la ei, a desenat o hartă rudimentară a coastei de nord a Canalului, unde se construia aerodromul. S-a dovedit că nu te puteai baza pe ea. Nu avea aproape nicio valoare, indicând printre altele că muntele Austen de 1 350 de picioare, - pe care urma să-l numim „Grassy Knoll” (Dealul ierbos) - se afla la două mile în interior, pe când în realitate erau aproape patru. Vandegrift se așteptase să ajungă la el în prima zi. Dar prin vegetația tropicală a Canalului, un șir indian de bărbați voinici nu putea străbate nici patru sute de iarzi pe zi, chiar și fără să întâmpine rezistență din partea japonezilor, deci, în cazul muntelui Austen, ar fi însemnat peste două săptămâni. Vandegrift și-a schimbat părerea de îndată ce a văzut insula. (Austen și colinele alăturate, Gifu, Sea Horse și Galloping Horse nu vor cădea decât după patru luni de luptă). Doi ofițeri americani au efectuat un zbor de recunoaștere deasupra insulei într-un B-17. Atacați de trei Zerouri, au incendiat două, și, cu al treilea pe urmele lor, s-au întors la bază, raportând că pista de aterizare era aproape terminată și că nu părea să fie obstacole în sectoarele de debarcare. Dar existau surse mai bune de informații sau ar fi trebuit să existe. Caracteristic pentru colaborarea dintre forțele armate ale Statelor Unite în acea perioadă este faptul că serviciul G-2 (Informații) al lui MacArthur, făcând, aproape cu trei săptămâni înainte, o foto-hartă detaliată a Canalului, a expediat-o prin poșta lui Ghormley. Pachetul cu harta, neavând scris corect destinația, s-a rătăcit la oficiul poștal din Auckland.

Primul răgaz al infanteriei marine a fost determinat de vreme. Miercuri 5 august și joi 6 august, rafalele de vânt și cerul acoperit i-au ținut la sol pe piloții japonezi de pe avioanele Kawanishe, cu rază mare de acțiune, de la baza aeriană din Rabaul, care făceau în mod obișnuit zboruri de recunoaștere deasupra insulelor Solomon. Trei avioane japoneze decolaseră din Tulagi joi, dar din cauza plafonului de nori foarte jos, la 100 de picioare, s-au reîntors la bază după o oră. Au raportat: „Rezultatul cercetării: negativ”. Joi noapte, convoiul american, profitând de întuneric, s-a strecurat prin strămtorea dintre insula Savo și capul Esperance, neobservat de servanții tunurilor inamice de pe ambele țărmuri. Vineri dimineață, apărătorul de coastă Martin Clemens, în ascunzătoarea sa din adâncul junglei, a auzit primul bubuit al bombardamentului naval american. Două mii de japonezi de pe coasta de nord - Plaja Roșie - au fost treziți din somn de salvele de pe nava americană *Quincy*, care au explodat în mijlocul lor, distrugându-le 40 de depozite de materiale. La apusul soarelui, 10 900 de infanteriști de marină debarcaseră pe insula Guadalcanal și 6 029 pe Tulagi, cu toate că cea mai mare parte din echipamentul lor rămăsese pe vase. În urma conversațiilor amicale purtate în „pidgin” cu băștinașii, pe care japonezii și-i făcuseră deja dușmani, au recrutat repede ghizi. Desfășurându-se în evantai, cum scrie la carte, cei din marină și-au săpat adăposturi de tragere pentru două sau trei persoane, le-au înconjurat cu sârmă ghimpată și au transmis parola și răspunsul ei „lollypop” și „lallylag”, deoarece se spunea că japonezii întâmpină dificultăți în pronunțarea literei „l” (N-am înțeles asta niciodată. Cred că aveau probleme cu litera „r”. Ne numeau „soldați din malină”.) Toate trupele aveau moralul foarte ridicat. Morison a scris mai târziu: „Norocul Americii a fost că în această bătălie și în aceste împrejurări soarta ei nu depindea de niște tineri recrutați și puși să lupte, ci de vitejii care se înrolaseră voluntar și care nu doreau nimic altceva decât să se încleșteze în luptă cu inamicul perfid care le trezise instinctele primitive”.

Palmierii de pe plajă erau aplecați spre mare, înclinându-se către Tulagi, dar în interiorul insulei erau înalți și drepți. Deoarece Compania de săpun avea nevoie ca terenul de sub ei să fie curat, pentru a se putea recolta nucile de cocos, soldații aveau calea deschisă până la pista de aterizare făcută din coral sfărâmat, care a fost repede preluată și numită „Henderson Field”, după numele unui pilot care a murit în bătălia de la Midway. Atelierele de reparații, hangarele și pista fuseseră terminate. Era evident că inamicul intenționa să înceapă să utilizeze aerodromul cel mult peste o săptămână. Se dusesse vestea că japonezilor le place să lupte pe întuneric, așa că Vandegrift se aștepta la un contraatac în prima noapte. Punctul vulnerabil era Plaja Roșie, unde, spre neliniștea noastră, tot echipamentul stătea grămadă. Când un apărător de coastă din Bougainville a transmis prin radio că „24 de bombardiere torpiloare se îndreaptă spre voi”, marinarii care cărau lăzile cu brațele au fost nevoiți să intre în apă pentru a se adăposti. Din fericire, piloții de pe bombardierele venite din Rabaul și-au greșit mult ținta, provocând doar stricăciuni minore unui distrugător. Singurele lucruri care ne tulburau liniștea pe insulă, după lăsarea nopții, erau crabii de uscat, țipetele păsărilor tropicale și tropăitul turmelor de mistreți. Oamenii își șopteau plini de speranță că acum, odată ce capul de pod era în siguranță, soldații din armata terestră îi vor înlocui și le va fi îngăduit să se întoarcă în barurile din Wellington. Cercetau stelele necunoscute de pe cer și visau cuprinși de dor.

Dincolo de canalul „Ironbottom”, situația era complet diferită. Acolo infanteriștii de marină dădeau prima lor luptă adevărată. Tulagi, Gavutu și Tanambogo erau pline de grote și infanteriștii de marină începuseră să aibă pierderi. Grenadele de mână nu foloseau aproape la nimic; dușmanul le arunca înapoi. Optzeci și

patru de parașutiști marini și patruzeci și șapte dintre raiderii lui Merritt Edson (Batalionul unu raideri) fuseseră uciși. Nu este decât o poveste - inspirată de înălțarea steagului pe Iwo Jima - că în timpul celui de al doilea război mondial fiecare soldat din infanteria marină purta în raniță un drapel al Statelor Unite. Totuși, cineva de pe mica insulă Tanambogo înălțase un steag, și multe ore în șir insula a semănat cu un câmp de bătălie din secolul al XIX-lea, steagul american cu stele și dungi fâlfâind de o parte și cel japonez, cu soarele răsărind, de cealaltă parte. După un atac puternic, un sergent american a smuls drapelul japonez și artificierii au închis grotele una după alta. Această acțiune ar fi trebuit să-i facă pe comandanții inamici să se astâmpere - nu li se mai întâmplase așa ceva până atunci - dar eșalonul lor de servicii era tot atât de încrezător pe cât era al nostru de speriat. Cei din Rabaul au dat asigurări celor din Tokio. Șeful Cartierului general naval și-a pus uniforma de paradă și s-a dus la reședința de vară a lui Hirohito de la Nikko, să-l informeze pe împărat că nu erau motive de îngrijorare. Un singur atac banzai, prezicea el, ar putea arunca în mare infanteria marină americană. În acea vineri noapte, patru valuri de trupe de șoc japoneze au atacat liniile raidierilor de pe Tulagi cu mortiere, grenade și mitraliere. Un grup mic de atacanți a străpuns liniile spre vechea reședință britanică, ascunzându-se sub verandă, dar au fost descoperiți și uciși. În zori, fruntașul John Ahrens, un pușcaș din compania Able, a fost găsit plin de sânge. Fusesse împușcat în piept de două ori și străpuns de trei ori cu baioneta. Era înconjurat de cadavrele unui ofițer, unui sergent și a 13 infanteriști japonezi. Comandantul companiei sale, Lewis W. Walt, a luat în brațe trupul tânărului muribund, care a spus „Căpitane, au încercat să treacă de mine noaptea trecută, dar nu cred c-au reușit”. Walt i-a răspuns blând: „N-au reușit Johnny, n-au reușit”.

Peste cinci ore Vandegrift s-a urcat la bordul vasului *Wacky Mac*, unde a primit o altă veste proastă: o flotă inamică fusese văzută plecând din Rabaul. Fletcher își retrăgea trei portavioane din apele insulei. Turner, care rămânea astfel lipsit de acoperire aeriană, a trebuit să ridice ancora și să plece cu transportoarele ce duceau trupe încă nedebarcate și cea mai mare parte din rezervele forțelor de debarcare - saci de nisip, obuze, tunuri de apărare de coastă, mare parte a muniției și nu mai puțin de 18 suluri de sârmă ghimpată. Vandegrift, cu linia de aprovizionare întreruptă, mai avea provizii doar pentru câteva zile. L-a acuzat pe Fletcher că a dat bir cu fugiții, dar fără rezultat. I s-a spus, desigur, că transportoarele se vor întoarce curând. Acesta era de bună seamă planul marinei, dar în noaptea aceea s-a produs dezastrul. Flota din Rabaul care naviga spre sud era mai mare și se afla mai aproape decât se crezuse la început, fiind comandată de unul dintre cei mai buni amirali ai lui Hirohito, Gunichi Mikawa. Trecând prin strâmtoarea Slot cu șapte crucișătoare și vase de escortă, Mikawa, ascuns de colțul insulei Savo, a apărut prin surprindere la ora 1:43 noaptea și s-a năpustit asupra forțelor aliate care fuseseră lăsate să apere strâmtoarea Sound. Își și lansaseră torpilele când un distrugător american a dat alarma. Cele 42 de minute de luptă care au urmat au constituit una dintre înfrângerile cele mai zdrobitoare din istoria Americii. Din cele cinci crucișătoare aliate, patru au fost scufundate și al cincilea avariat. Dintre marinarii americani și australieni care au sărit în apă, 1 023 au murit înecați sau mâncați de rechini. Reîntoarcerea unității operative de sub comanda lui Fletcher a fost amânată pe termen nedefinit, poate pentru totdeauna. Trupele de pe țarm au rămas fără acoperire. Acum „Tokyo Express” cum îl numeau ei, avea să vină huruind prin strâmtoarea Slot. Debarcând zi și noapte soldați japonezi și bombardând trupele infanteriei marine aflate pe insulă de pe vase care nu puteau fi ajunse de tirul sârmanelor mortiere și tunuri americane de mic calibru.

•

Bătălia de la Bastogne a fost considerată o epopee eroică pe ETO (Teatrul de operații din Europa). Batalionul 101 aeropurtat a fost împresurat timp de opt zile. Dar trupele infanteriei marine din Guadalcanal aveau să fie izolate mai bine de patru luni. O asemenea rezistență este rar întâlnită în istorie. De-a lungul mileniilor de război, au existat unele trupe de șoc care trebuie elogiuate, unități de elită care și-au demonstrat vitejia în ciuda unor condiții extrem de nefavorabile. Așa au luptat grecii și persanii la Termopile, cei zece mii de soldați ai lui Xenofon, arcașii de la Azincourt, infanteriștii *Tercios* spanioli, legiunea străină franceză la Camerone, neînfricații veterani din 1914, brigada de coastă la Dunkerque. Și tot așa, soldații din diverse unități ale infanteriei marine care au luptat la Guadalcanal sub însemnele Diviziei 1. Abandonăți aproape total de vasele care i-au adus acolo, constrânși să mănânce rădăcini și buruieni, forțați să lupte chiar suferind de malarie, cu febră de 40°, depinzând de alimentele și muniția ce le erau aduse de distrugătoarele și avioanele care reușeau să străpungă blocada inamică, au fost în permanent pericol, luptând împotriva celor mai buni soldați japonezi. Au murit mai mult de 20 000. Și au biruit. Într-o notă a autorului la *The Thin Red Line*, romanul lui James Jones despre Guadalcanal, el afirma că „Guadalcanal-ul din anii 1942-43 a reprezentat ceva cu totul special”, că dorea să facă cunoscute cititorilor „calitățile ieșite din comun pe care i le evocă generației mele numele Guadalcanal”. James Michener, compara lupta din această insulă cu cele din Valley Forge și Shilo. Morison a scris: „Guadalcanal nu este un nume, ci un sentiment de emoție, amintind de lupte aeriene disperate, crâncene bătălii navale pe timp de noapte, muncă aprigă pentru aprovizionare și construcții, lupte sălbatice în jungla umedă, nopți sfâșiate de urlatul bombelor și explozii asurzitoare de proiectile navale”. Winston Churchill, după ce a studiat bătălia, a notat: „Fie ca cele întâmplare să fie tot mereu povestite în marea Republică”.

La acea vreme, însă, te întrebai dacă avea să mai rămână vreunul care să povestească. Trebuie de adăugat că, dacă ar fi fost povestite atunci, entuziasmul povestitorului pentru războiul european dus de Churchill s-ar fi temperat. Un motiv pentru care bătăliile purtate în Pacific se aflau întotdeauna pe

marginea dezastrului consta în precaritatea mijloacelor bănești investite în aceste operațiuni. La un moment dat, Statele Unite cheltuiau mai mult pentru a-i hrăni și adăposti pe civilii italieni refugiați, decât pentru americanii care luptau împotriva japonezilor. Forțele maritime nu au ajutat infanteria marină în Guadalcanal, deoarece ele însele, nu erau ajutate de Washington, care rezervase aproape toate resursele pentru invazia pe care o pregătea Eisenhower în Africa de Nord. Știam că teatrul nostru de luptă era o victimă a discriminării, nu pentru că „Trandafirul din Tokio” ne-o spunea – și o făcea tot timpul – dar pentru că propriul nostru guvern, făcând apel la corpul său electoral, format aproape în întregime din foști europeni și descendenții lor, se lăuda cu aceasta. Știrea despre refugiații italieni, de exemplu, a fost dată de Departamentul de Stat. Le făcea plăcere „micilor Italiei” de pe cuprinsul țării. Infanteria marină, soldații lui MacArthur și mateloții din Pacific erau mai puțin încântați.

Furișându-se pe lângă gurile lacome ale tunurilor din blocada japoneză, distrugătoarele americane reușeau să facă față nevoii desperate de muniții și, mai târziu, de artilerie a celor din Guadalcanal. Hrana era o altă problemă. Soldații au slăbit cam 25 de pfunzi în timpul asediului. Cecitatea nocturnă devenise o problemă serioasă pentru oamenii de pe front. Nu consumau destulă vitamină A. Colonelul „Red Mike” Edson, Șeful detașamentului de raideri, acei bărbați voinici care se asemănau cu trupele britanice de comando, a dat un sfat esențial soldaților din infanteria marină. „Se găsește destulă mâncare – spuse el, rânjind sinistru. – O au japonezii. Luați-o de la ei”. Gluma sarcastică a lui „Red Mike” a devenit parte din legenda Guadalcanal-ului. Tot astfel și întâmplarea cu amiralul Halsey și conserva de carne. Mai târziu, când Halsey a preluat comanda, a schimbat ritmul ofensivei cu două, trei cuvinte. Vizitând Canalul – lucru pe care Ghormley nu-l făcuse niciodată – a ridicat două degete și i-a spus lui Vandegrift: „Dă-mi două zile. În două zile aduc aici navele cu trupe de desant”. Un corespondent de război care îl însoțea l-a întrebat dacă credea că infanteria marină avea să reziste. Halsey a arătat cu degetul spre liniile japoneze și a întrebat la rândul lui: „Cât timp crezi că au să reziste ei?”. În ziua pe care a petrecut-o în Guadalcanal, insula a fost bombardată de avioane Betty și de crucișătoare japoneze care trăgeau cu tunuri de opt toli, de la o distanță de 10 000 de iarzi. Vandegrift era nerăbdător să-l vadă plecat pe amiral de pe insulă, după lăsarea întinericului. Era îngrijorat nu numai de securitatea lui Halsey, dar și de digestia lui. Vandegrift știa cât de groaznică va fi mâncarea. Dar amiralul nu mai pleca. La cină a mâncat ca și Vandegrift și ofițerii săi, puțină carne conservată de vacă. Încercând evident să le ridice moralul, a spus cu entuziasm: „Știți, aceasta-i cea mai bună carne de vacă pe care am gustat-o. Aș dori ca și oamenii de la bucătăria vasului meu să se descurce așa de bine. Vreau să vorbesc cu sergentul de serviciu de la bucătărie”. Acesta și-a făcut apariția, tremurând de emoție, în prezența unui ofițer atât de important. Halsey tot lăuda carnea din conservă. Apoi se opri. Vandegrift îl îmboldi pe sergentul de la bucătărie: „Spune ceva amiralului”, șopti el. Tremurând în continuare, bietul om începu să se bâlbâie: „Ca-ca-amirale, ca-ca-carne”.

Gluma pe care o făcuse Edson sfātuindu-și oamenii să ia hrană de la japonezi s-a dovedit a fi foarte înțeleaptă. Când se refugiase în desișuri, inamicul lăsase în urma lui stocuri importante de sos de soia, orez, conserve de carne de vacă, de iarbă de mare, de crab, de legume, bere, iar cei din infanteria marină le-au înfulecat pe toate cu multă poftă. Bucătarii preparau hrană caldă pe sobe de campanie, arzând kerosen japonez. La masă se mânca din străchini japoneze, folosindu-se bețișoare. După antreu, băieții sugeau dropsuri japoneze și beau sake din cești delicate. Belșugul inamicului din acea perioadă timpurie a războiului părea ineputabil. Până și „Red Mike” se relaxa citind o traducere în engleză a unei „Scurte istorii a Japoniei”. Atmosfera din timpul mesei era înveselită de discuri japoneze puse la un ptefon capturat. Se distribuiau oamenilor bani emiși de japonezi ca să-și cumpere suveniruri japoneze. Pe aerodromul Henderson, două stații de radio japoneze, un agregat cu aer comprimat pentru torpile, atelierele mecanice și cele două uzine electrice s-au dovedit a fi de neprețuit. Din grinzi și stâlpi japonezi se construiau poduri și debarcadere. Toată lumea fuma țigări japoneze. Existau slabe posibilități de a expedia scrisori, dar oamenii le scriau oricum – pe hârtie japoneză din orez. Unii calculau numărul de zile rămase din durata pentru care se înrolaseră cu abace japoneze. Se construiau latrine cu scânduri japoneze și oamenii se protejau de muște cu musticare japoneze. Deoarece Fletcher fugise cu toată hârtia igienică iar „Trandafirul din Tokio” părea să fie unica sursă de informații demnă de încredere, infanteriștii de marină își completau ritualurile de toaletă ștergându-se cu bucăți din *New York Times*, care prin cine știe ce minune reușiseră să treacă prin blocadă. Un număr a fost astfel folosit cu multă satisfacție. În el scria că infanteria marină din insulele Solomon ÎNTĂREȘTE STRÂNȘOAREA în timp ce FORȚELE MARITIME ASIGURĂ PE DEPLIN APROVIZIONAREA. Grație acestui anunț, trupele erau foarte interesate să afle că acțiunile Dow-Jones crescuseră cu 4.93 puncte. Dar știrea cea mai nostimă, mult prea valoroasă ca să fie folosită la W.C., a apărut în pagina 25 a ziarului *Time* din 24 august. Vorbind despre bătălia din insula Savo, se spunea că „distrugătoare și crucișătoare japoneze au încercat să zdrobească flota de invazie. Atunci a urmat ceea ce lupii de mare americani și-au dorit cu înfocare: prima confruntare adevărată, navă contra navă, între forțele maritime de suprafață ale Statelor Unite și ale Japoniei. Rezultatul: Japonezii și-au lins rănile”.

Un sergent ținea câtorva elevi o lecție despre ikebana, folosindu-se de un album minunat ilustrat, apărut nu de mult la Tokio. Un alt subofițer, care „eliberase” o instalație de făcut gheață, lăsată în condiții excelente la retragerea inamicului, a pus în fața ei două afișe. Pe unul scria:

FABRICA DE GHEAȚĂ A LUI TOJO

CU O NOUĂ CONDUCERE

- J. Genung, Sgt, U.S.M.C., Mgr

Pe celălalt era scris REZULTATELE ZILEI. După fiecare bătălie aeriană, se notau pe ea, folosind o pensulă japoneză, pierderile forțelor aeriene americane și numărul avioanelor inamice ciuruite de gloanțe, incendiate sau doborâte. Dacă stăteai ghemuit într-o tranșee de lângă aerodrom, puteai auzi adesea obuze de calibrul 50 căzând din cer. Când trecea pericolul, spunea câte unul: „Nu mai pică nicio ghiulea. Hai la mașina de gheață”. Batalionul de construcții și întreținere, „Albinele mării” cum i se spunea, batalion iubit de toți cei din infanteria marină, intrase în acțiune și, la două săptămâni după debarcare, a terminat aerodromul Henderson. Începură imediat să lucreze la o pistă de iarbă de două sute de iarzi, paralelă cu prima. În ziua de 20 august, primele 12 SBD (Scott Bomber Douglas), neînfricatele avioane de bombardament în picaj, au aterizat pe Henderson, venind dinspre est, urmate fiind de 19 Wildcat cu aripile lor butucănoase. Vandegrift își amintea mai târziu că aceasta a fost „una dintre cele mai frumoase priveliști din viața mea. Aproape plângeam, și nu eram singurul”. Piloții inamici de pe Aichi 99, zburând în formații escortate de Zerouri, se năpusteau din Rabaul să ne provoace. Aerodromul, bombardat în fiecare noapte, era într-o condiție deplorabilă. Când ploua devenea o mlaștină. În zilele senine pista era întunecată de nori de praf. Echipa de întreținere refolosea tot timpul piesele bune de la avioanele americane doborâte, căci nu avea piese de schimb cum ar fi: elice, roți, parbrizuri și anvelope. Lipseau și mașinile pentru încărcarea benzilor cu cartușe, dispozitivele de ridicat bombe, platformele de transport și autocisternele. Piloții erau morți de oboseală, slăbiți din cauza mâncării deprimante de fasole, orez și zarzavaturi tocate. Cu toate acestea, pe măsură ce treceau săptămânile, statisticile arătau că aviatorii noștri îi întreceau pe cei japonezi cu avioanele lor Zero, Betty și Zeke. Aviatorii infanteriei marine se autointitulaseră „Forțele aeriene Cactus” după denumirea de cod dată operației din Guadalcanal, iar așii - Pappy Boyington și Joe Foss, în special - erau pentru infanteriști niște eroi.

Luptele aeriene erau spectacolele de zi cu zi. Noaptea aparțineau aviatorilor japonezi. Se remarcaseră doi dintre ei: „Louie Păduchele”, un hidroavion care în fiecare noapte lansa două până la patru rachete luminoase, de un verde palid, deasupra capului de pod, și „Maytag Charlie” sau „Mașina de spălat Charlie”, numit astfel pentru motorul mic și tânguitor al cărui zgomot semăna cu al unui Yippie. În fiecare noapte își arunca bombele lui de 250 de pfunzi, prea puține ca să amenințe apărarea infanteriștilor de marină dar suficiente ca să îi țină treji, ceea ce și intenționa. Tunurile antiaeriene de 90 de milimetri ale colonelului Robert Pepper îl căutau în zadar pe Charlie. Patru avioane, vânători de noapte, i-ar fi venit de hac în câteva minute, dar cererile pentru a le obține erau întotdeauna puse la dosar în Nouméa. Așa că de câte ori venea, săreai din cearsăfurile ude și te afundai în tranșee în care apa era adâncă de vreo șase țoli. Printre bucățile zornăitoare de fier cald care cădeau, oamenii spuneau că au găsit piulițe, cuie și șuruburi americane - deșeuri de fier pe care Statele Unite le-au vândut Japoniei înainte de Pearl Harbor. Un caporal pretindea că a recunoscut dinții falși ai lui Eleanor Roosevelt. Nimeni nu a râs. „Louie” și „Charlie” nu erau amuzanți. Te cuprindea frica când se lăsa însesarea peste Guadalcanal, uitându-te cu groază la frumosul apus de soare tropical.

Salvele navelor de război japoneze îți goneau și ele somnul. La care s-au adăugat mai târziu, cu același efect, proiectilele lui „Pistol Pete”, un obuzier inamic de 15 centimetri, plasat pe Grassy Knoll. Artileria noastră nu reușea niciodată să-l găsească. De câte ori încercai să te odihnești, te trezeau bubuiturile lui Pete, tunurile care scoteau flăcări ale distrugătoarelor japoneze, bombele luminoase ale lui „Louie” și zumzetul lui „Charlie” sau vaietele sirenei - un alt articol capturat de la japonezi - de pe aerodromul Henderson. Când apărătorii de coastă din Noua Guinee ne preveneau că forțele aeriene inamice trec pe deasupra lor, comunicam mai departe: „Starea galbenă intră în vigoare”. Când se apropiau de strâmtoarea Sound, era anunțată „Starea roșie”. Aceste „ciume”, aeriene loveau, în mod intenționat, în moralul trupelor noastre. Oamenii din primă linie nu puteau nici măcar să-i vadă pe ticăloși. Chiar și băieții de pe plajă nu îi zăreau decât rar. Dacă se întâmpla să îi vadă, era de obicei din cauză că japonezii voiau să sporească neliniștea celor din marină cu o procesiune insolentă de nave de război, situate exact dincolo de linia de bătaie a vechilor tunuri navale de cinci țoli ale lui Pepper. O dată, totuși, li s-a înfundat și japonezilor. Două bărci Higgins, care duceau corespondența de la Tulagi la Guadalcanal, păreau sortite pieirii când un submarin negru japonez, ce nu putea fi văzut de oamenii din bărci, dar era perfect vizibil de pe țărm, a ieșit brusc la suprafață, în strâmtoarea Sound, drept în spatele lor. Mateloții japonezi au sărit din turelă și și-au ocupat locurile la tunurile din față. În acel moment, spre groaza oamenilor de pe țărm, de pe una din bărci a început să se înalțe un fum albastru, produs de o defectiune la motor; a doua barcă a încetinit, ca să ia echipajul. Japonezii i-au încadrat imediat în obiectiv. Oamenii de pe barcă erau ca și morți. Și atunci, ca prin minune, o baterie de artilerie de 75 de milimetri, proaspăt sosită, a deschis focul. Submarinul s-a înclinat într-o parte, avariat. Japonezii s-au îngrămădit repede în turelă, fuzelajul negru a dispărut și barca Higgins, ducându-și oamenii îngroziți, a alunecat în culcușul ei din cheiul

Carpenter.

În perioada aceea, când infanteriștii japonezi atacau perimetrul infanteriei marine din toate direcțiile, arcul nostru de apărare era larg cam de patru mile. Punctul lui de ancorare din est era locul unde se uneau râurile Ilu și Tenaru cu Oceanul. De acolo arcul continua până la o colină aflată la o mie de iarzi spre sud de Henderson, ancorându-se, în vest, la gura râului Lunga. Această parabolă poate fi grosolan comparată cu fața unui om, Ilu fiind ochiul stâng, colina în dreptul nasului și Lunga, ochiul drept. În general, linia aceasta semicirculară se întindea pe un teren înalt. În mod ideal ar fi trebuit să fie întărită cu saci de nisip, apărată de un gard dublu de sârmă ghimpată, consolidată cu patrulare numeroase de cercetare, care să pătrundă spre vest, dincolo de satul Kukum, până spre malurile marelui râu Matanikau, cu apele sale amenințătoare, cam la cinci mile de Lunga. Mai târziu, acest lucru s-a realizat, de fapt, dar în acele prime săptămâni, fiind atât de puțini soldați pe țărm, numai locurile înalte puteau fi bine apărate. Acolo, pe povârnișurile împădurite, oamenii din prima linie își înconjurau pe timpul nopții pozițiile cu sârmă ghimpată. Între ei și inamic erau alte tranșee, cu infanteriști de marină plasați în posturi de pândă. Posturile de pândă sesizau și comunicau orice mișcare a japonezilor. Nimeni, după câte știu eu, nu s-a oferit voluntar să-și petreacă noaptea într-un post de pândă.

Dar de fapt nu era niciun loc sigur în interiorul perimetrului. Bucătarii, membrii fanfarei și mesagerii dădeau năvală în culoarele de trecere când pătrunderea inamicului părea iminentă. Într-o noapte, un ofițer japonez, rotind o sabie de samurai, a venit până la câțiva iarzi de construcția în formă de pagodă care îi servea drept punct de comandă lui Vandegrift. Generalul, pășind pe podeaua de lemn murdară de noroi, se întoarse tresărind. „Banzai!” strigă japonezul apucând arma. Alături, sergentul major Shepherd Banta certa de mama focului pe unul dintre oamenii săi. Banta își scoase pistolul, ucise japonezul cu o singură împușcătură și, întorcându-se, continuă să-l șfichiuiască pe subordonat cu vorbele sale. Oricine, oriunde, pe capul de pod, putea în orice moment să câștige o „Inimă de purpură”. Cu febră sau nu, cât timp putea umbla, nu era cazul să fie trimis la infirmerie. Fiecare era necesar. Sam Griffith, cel cu părul roșu, pe atunci locțiitorul lui Edson și mai târziu comandantul meu, își amintește: „În Pacificul de Sud forțele maritime nu mai răcăiau fundul butoiului. Acest lucru era depășit”. Depășit sau nu, era argumentul conducătorilor forțelor maritime ale Statelor Unite. Fletcher avea avioane „Wildcat” care stăteau nefolosite în Noile Hebride. Dar în ce-l privește nu era de acord să sprijine ceva sortit pieirii. Inamicul părea să știe că infanteria marină aflată pe poziții de luptă era pe punctul de a fi abandonată. Amiralul Mikawa aduna personal terestru ca să debarce pe aerodromul Henderson, de îndată ce infanteria marină ar fi cedat insula. Generalul maior Kiyotake Kawaguchi, care conducea o brigadă la est de Matanikau, pregătise actul capitulării pe care avea să-l semneze Vandegrift. Își adusese o uniformă de paradă ca să o poarte la ceremonie. Stabiliseră chiar și data: 13 septembrie 1942. Cei din infanteria marină nu cunoșteau cât sunt de mari forțele japoneze care urmau să fie aduse din Noua Guinee în Canal, dar câteva cutii de tablă aruncate din Zerouri pentru infanteria inamică, căzuseră la noi; toate purtau același mesaj! „Ajutorul, vine, vine, vine”.

Între timp, forțele scădeau fără încetare. Era oarecum nedrept ca numai cei răniți în luptă să fie candidați la „Inima de purpură”. Victimele malariei sufereau la fel de mult - unii s-au zvârcolit cuprinși de crize frecvente, până prin anii '50 - și erau câte doi bolnavi pentru fiecare om care cădea în luptă. Dar dacă-i vorba pe așa, fiecare soldat de pe insulă merita o decorație numai pentru faptul că a fost acolo. Cei pe care i-au cruțat malariala, tunurile și bombele japoneze, sufereau de friguri, de dizenterie, de infecții virulente și malnutriție. Infirmierii făceau și ei ce puteau. Soldații stăteau la coadă pentru rații speciale, tablete de sodiu, chinină și, începând de la 10 septembrie, pentru atebriină împotriva malariei. Era ordin ca fiecare să înghită o tabletă de atebriină pe zi. Mulți au protestat. Medicamentul te sleia de puteri, îți dădea un colorit gălbui și mai circula zvonul că rămâneai impotent. Ca urmare, pilulele se împărțeau când se forma coada la mâncare. Un infirmier îți puneă pilula pe limbă și ți se uita în gât, să fie sigur că ai înghițit-o. Erau unii care reușeau să se eschiveze și alții care o înghițeau și apoi își făceau griji. Pe mine nu mă deranjau pilulele. Nu câștigasem mare lucru prin faptul că eram potent.

Tipicul infanterist de marină de pe insulă avea febră, purta o uniformă de campanie rău mirositoare, detesta amurgul și se întreba dacă mai existau încă forțele maritime ale Statelor Unite. Mânca rații mucegăite și chinină. Tremura și transpira în mod alternativ. Dacă era cantonat lângă aerodrom, își petrecea diminețile umplând găurile făcute de bombardierele inamice în noaptea precedentă. Dacă se întorcea spre linia frontului, înainta cu greu printre cocotieri răsturnați, tufișuri pipernicite, vegetație în putrefacție, târându-se în sus și în jos pe povârnișuri, afundându-se până la glezne în noroi, nădăduind că va reuși să doarmă câteva ore bune în tranșee. De obicei speranțele lui erau înșelate. Chiar dacă japonezii nu atacau la baionetă, fiecare noapte aducea cu ea „focuri de artificii”. Într-o noapte un bombardier nipon a lovit locul unde erau depozitate munițiile infanteriei marine. Într-o altă noapte, Pepper a petrecut mai bine de o oră încercând să-l lovească pe „Charlie” cu focul tunurilor sale antiaeriene. În zorii unei zile care a devenit cunoscută apoi ca „Dugout Sunday” (duminică adăpostului) tunuri inamice de 6 țoli au încercat să-i țină la sol pe piloții avioanelor Grumman, pentru ca acestea să nu atace formațiile de bombardiere plecate spre Guadalcanal din Rabaul. Tancurile japoneze au fost distruse de focul artileriei noastre datorită informațiilor primite de la băștinași, oameni ciudați, îmbrăcați doar în lava-lava și al căror păr creț se ridica opt țoli deasupra frunții. Bătălia nu ar fi putut fi câștigată fără locuitorii insulei. De obicei, te puteai baza pe fiecare informație primită de la ei. Dar au fost și excepții.

În prima miercuri după debarcare, a fost capturat un marinar japonez care vorbea englezește. Dându-i-se să bea spirt medicinal, a dezvăluit, codindu-se în aparență, că alte sute de japonezi, lihniiți de foame prin pădure, erau gata să abandoneze lupta. Un localnic și mai mulți coreeni, intrând în perimetrul nostru, ne-au confirmat acest lucru, iar un tânăr ofițer american, reîntorcându-se dintr-o patrulare, a raportat că un steag alb flutura deasupra unei tabere inamice, lângă Matanikau. Vestea l-a mulțumit pe locotenent-colonelul Frank Goettge, șeful secției de cercetare a lui Vandegrift. I-a spus generalului că vrea să ia o barcă Higgins și să debarce una din patrulele sale dincolo de Matanikau. Vandegrift, și-a dat consimțământul, deși avea îndoieli. Goettge și-a ales patrula; sergentul cu nume profetic Stephen A. Custer și 25 de oameni de la „informații”, printre care, sunt bucuroși să menționez că n-am fost și eu.

A fost o capcană. Goettge, Custer și oamenii lor au plecat din Kukum după căderea întinericului, în aceeași zi. La miezul nopții au debarcat undeva la vest de marele râu - nimeni nu știe exact unde, căci supraviețuitorii s-au întors profund zguduiți. Inamicul avea gata pregătit un „comitet” de primire. După o luptă care a durat mai puțin de cinci minute, patrula a fost nimicită. Au scăpat trei soldați, înotând spre larg și apoi târându-se spre liniile noastre, peste niște corali nemiloși. Au ajuns la avanposturi odată cu revărsarea zorilor, însângerați și extenuați. Înainte ca țărmlul să dispară din vedere, ne-au povestit că au zărit săbii de samurai sclipind în noapte, când îi decapitau pe camarazii lor. Aceasta a fost prima întâlnire a infanteriei marine cu Bushio, „procedul războinicului”. După alte câteva cazuri de acest fel, Vandegrift i-a scris comandantului infanteriei marine aflat la Washington: „Generale, n-am auzit și n-am citit niciodată despre modul acesta de luptă. Oamenii aceștia refuză să se predea. Răniții așteaptă până când vine cineva să-i vadă... și, cu o grenadă de mână, aruncă în aer pe cel care s-a apropiat, murind împreună cu el”. După ce au aflat consemnul de rezistență fără predare al inamicului, de luptă până la ultimul om, cei din infanteria marină nu au avut de ales. A trebuit să-l adopte și ei. De atunci până la sfârșitul războiului, niciuna dintre părți nu a luat prizonieri, decât în situații deosebite. Lupta a fost neîndurătoare; niciun prizonier nu a fost cerut, niciunul nu a fost predat.

După ce patrula lui Goettge a căzut în ambuscadă, prima încleștare importantă între japonezi și americani a avut loc la gura râului, de cealaltă parte a perimetrului. Este caracteristic pentru felul cum stăpâneam noi geografia insulei faptul că-i spuneam râului Tenaru; abia mai târziu am aflat că era de fapt Ilu. Cea mai mare parte a luptei a fost purtată pe o limbă de pământ nisipos, lungă de 90 de picioare, unde râul Ilu se revarsă în strâmtoarea Sound, iar primele semne care prevesteau ceea ce avea să ni se întâmple ne-au parvenit la 18 august, la miezul nopții, când soldații de pe țărmlul au auzit plescăitul și suieratul valurilor fosforescente, dovadă că un vas de război trecea în mare viteză pe lângă plajă. Până în zori, toți cei din interiorul perimetrului au zvonit. Japonezii debarcau noaptea. Era adevărat; prima mie de soldați japonezi debarcaseră deja de pe distrugătoare. Martin Clemens i-a spus unuia dintre indigenii săi, Iacob Vouza, să patruleze prin pădurea de cocotieri din estul perimetrului. Vouza avea să devină unul dintre eroii bătăliei. Înainte ca dușmanul să sosească în Guadalcanal, fusese șeful poliției de pe insulă; când au sosit japonezii, la 29 iunie, primul său gând a fost să-i aresteze dar Clemens i-a spus să se ascundă și să-i aștepte pe americanii care erau mai prietenoși. Bărbat viguros și neînfricat, Vouza fusese repede acceptat de cei din marină ca unul de-al lor. I-au dat un steag american (până la Pearl Harbor nu au fost niciodată de Japonia sau de Statele Unite) să-l folosească drept salvconduct când se întorcea la avanposturi din misiunile sale de cercetare. Acum, vâsind într-o canoa spre punctul Koli, a constatat că sosiseră într-adevăr noi forțe japoneze puternice. Din păcate, a fost prins la următoarea misiune. Găsindu-i steagul american în buzunar, japonezii i-au cerut informații despre punctele de sprijin ale infanteriei marine. N-a vrut să spună nimic. Furioși, l-au legat de un pom, i-au băgat baioneta de șapte ori în piept și în gât, și l-au lăsat să moară. Dar Vouza, nefiind un om obișnuit, și-a rupt cu dinții legăturile și s-a târât aproape trei mile, sângerând tot drumul, până la liniile noastre. Era pe pragul morții când a fost adus la infirmerie, dar a refuzat tratamentul medical până când nu a spus tot ce avea de spus. Ca printr-o minune, medicii din infanteria marină l-au smuls din ghearele morții. Vandegrift i-a decernat „Steaua de argint” și a fost făcut sergent major în infanteria marină.

Alertat din plin, Batalionul 2 din Regimentul 1 infanterie marină s-a adăpostit în tranșee pe malul de vest al râului Ilu, transformând sacii de orez ai japonezilor în saci cu nisip și întărindu-și liniile cu sârmă ghimpată luată de pe plantația fraților Lever. Un batalion din Regimentul 11 infanterie marină a sosit cu obuziere samarizate și tunuri cu țeava scurtă de 105 milimetri. La apusul soarelui erau instalați pe limba de pământ și pe malul de est, negru și milos, al râului Ilu. Bombardiere în picaj „Wildcat” și „Dauntless” au bombardat poziția inamică. În tranșeele lor adânci, infanteriștii de marină își verificau armele. Unii se rugau. Alții se uitau la crocodilii care lunecau prin apele râului. Cei mai mulți însă sfidau pericolul. Le clocotea sângele în vene. După 12 zile de când sosiseră pe insula asta nenorocită, erau, în sfârșit, pe punctul să-și justifice prezența. Unul dintre ei a strigat: „Și acum, să sosească ticăloșii!”

Au sosit. Erau, știm acuma, pe deplin încrezători în forțele proprii. Colonelul Kiyono Ichiki, șeful lor, scrisese deja în jurnalul de zi: „21 august. Vom gusta fructele victoriei”. După căderea nopții, începu să-și îndrepte trupele printre cocotieri, spre Ilu. Era exact genul de situație în care posturile de ascultare aveau un rol neprețuit. În primele ore ale zilei de joi 20 august au raportat că au auzit voci japoneze și „zângănituri”. Au fost chemați îndărăt, în spatele liniilor noastre și puțin înainte de ora 3:00 dimineața, japonezii au atacat. Explozii verzi luminau cerul, urmate de țâcănitul mitralierelor ușoare Nambu, de

bum-bum-bum-ul mitralierelor grele, și de explozia proiectilelor de mortiere căzute printre tranșeele infanteriei marine. Lumina exploziilor dădu la iveală o hoardă înspăimântătoare de japonezi, în echipament de luptă, pe partea mai îndepărtată a limbii de pământ. Atacau urlând „Banzai!” Pușcașii marini din Regimentul 1 îi doborău, în timp ce proiectilele tunurilor noastre de 37 de milimetri explodau pe limba de pământ. Primul val al dușmanului începu să se clatine. Urmă atunci un al doilea val, apoi un al treilea. Deoarece gardurile de sârmă ghimpată nu erau suficiente, – mii de bobine plecaseră odată cu vasele lui Fletcher – unii atacanți, au reușit să se infiltreze. Trei dintre ei s-au năpustit spre tranșeea unui caporal care trăgea cu o pușcă automată Browning. Pușca s-a înțepenit. Strigând „Malinal, moli!” un japonez a sărit în tranșee. Caporalul și-a scos baioneta și l-a înjunghiat. Apoi s-ă repezit și i-a hăcuit pe ceilalți doi. Un mitralior american a fost ucis; degetul i-a rămas încleștat pe trăgaci, secerând dușmanii. Orbit de o grenadă, Al Schmid, alt mitralior, a continuat să tragă, condus de prietenul lui care era pe moarte. La revărsatul zorilor, aproape o mie de cadavre japoneze zăceau pe limba de pământ nisipos. Infanteriștii de marină care supraviețuiseră, aflați încă sub șocul luptei, se uitau în jos spre ei. Trupurile arătau mai toate la fel. Nu-i decât puțină variație în poziția oamenilor ce și-au aflat o moarte violentă. Când sfârșitul survine instantaneu, arată de obicei ca niște păpuși de cârpă. Dacă moartea nu survine imediat, spasmele musculare trag în sus picioarele și brațele, în poziție de făt, iar mâinile sunt încleștate ca pumnii unui boxer. Cadavrul dă cumva impresia că este mai mic decât omul viu. Japonezii erau în orice caz mai mici decât noi; morții lor păreau niște pitici.

Un motiv pentru care bătălia de la Ilu a fost câștigată de infanteria marină este că Vandegrift avea avantajul liniilor de interior. Dușmanul trebuia să se miște în jurul perimetrului nostru prin partea cea mai rea a junglei, în timp ce noi ne puteam deplasa rapid spre orice verigă amenințată a lanțului semicircular. Din această cauză poziția era ideală pentru raiderii lui Edson. Batalionul său luptase întâi la Tulagi. Apoi s-a mutat la Savo. Acum, după lupta de la Ilu, Red Mike, dibaci, ghicise că japonezii aveau să încerce din nou să se apropie de Ilu. Încărcă o companie în bărci Higgins, remorcate de „Yippies”, și și-o deplasă la Tasimboko, la 20 de mile est de Ilu, unde, după cum bănuia Mike, japonezii se regrupau. Speriați, aceștia o luară la fugă. Raiderii au stricat tunurile inamice băgându-le câte un piron pe țevă și-au încărcat bărcile cu conserve de crab. După care au aruncat în apă sacii cu orez și au urinat pe rațiile japonezilor pe care nu le-au putut lua cu ei.

Reîntorși în interiorul perimetrului, Edson i-a dat raportul ofițerului lui Vandegrift din secția operativă, oferindu-i o jumătate de galon de sake capturat și avertizându-l: „Nu-i vorba de nicio nebulie din partea japonezilor”, prevăzând un alt mare atac în curând. Cercetașii indigeni i-au confirmat părerea. Mii de soldați inamici, mișunau pe insulă. Mike se uită la o fotografie aeriană a capului de pod. Puse degetul pe crestele neregulate de coral care șerpuiău la sud de aerodromul Henderson, spunând: „Asta pare să fie o cale bună”. Se întoarse la oamenii săi, și, cu râșnetul lui sinistru, zise cu o voce dogită: „Prea-s multe bombe și obuze aici pe țarm. Ne mutăm într-un loc liniștit”. Sâmbătă după-amiază el și raiderii lui, împreună cu parașutiștii, secțiile de informații și alte trupe amestecate au început să sape tranșee pe faleză, ultimul obstacol natural între jungla din sud și aerodrom. Astfel s-a pregătit scena pentru cea mai dramatică luptă care a avut loc în bătălia pentru insulă. Mai târziu i s-a spus „Colina sângeroasă”, „Colina lui Edson” sau pur și simplu „Colina”. S-au săpat tranșee pe ramificările colinei lungi și pleșuve, a cărei axă era perpendiculară pe aerodrom. Iarba kunai, înaltă, țepoasă, aurie, căptușea povârnișurile crestei zdrențuite care coborau spre râpele împădurite și jungla deasă.

Este sâmbătă, 12 septembrie 1942. Cam la 800 de mile spre vest în Noua Guinee, australienii lui MacArthur au oprit ofensiva inamicului la Ioribaiwa, localitate de unde se vede Port Moresby. La Cartierul general în formă de pagodă al lui Vandegrift, amiralul Turner, stânjenit în mod vizibil, tocmai i-a înmănat generalului asediat un mesaj de la Ghormley informându-l că, datorită faptului că inamicul își masează flotele la Rabaul și Truk iar lui Ghormley îi lipsesc navele, Marina de război a Statelor Unite „nu mai poate da ajutor infanteriei marine în Guadalcanal”. La sud de Cartierul general al lui Vandegrift, la 20 de minute de mers pe jos, Red Mike să pregătea pentru rezistența care îi va aduce Medalia de onoare a Congresului și – ceva infinit mai important – îi convinge pe cei din Washington că insula Guadalcanal poate fi totuși salvată. Este trist să amintim că acest om frământat, cu o fire întortocheată, avea să-și găsească într-o bună zi moartea, nu în luptă ci închizându-se într-un garaj și lăsând să meargă motorul automobilului său, până când monoxidul de carbon îl va fi ucis. Dar nimic nu poate să umbrească străduințele lui încununată de succes pentru apărarea „Colinei”. Intuind corect că aici japonezii vor da totul, le-a indicat raidierilor săi pozițiile de apărare pe panta abruptă a crestei și, folosind numai forța convingerii, i-a făcut să le mențină.

Deoarece Edson îl numise „un loc liniștit” iar ei văzuseră atâtea lupte în ultima lună. Cei mai mulți dintre raideri, ca și amestecătura cu care fuseseră întăriți, aveau impresia că fuseseră trimiși pentru odihnă. În seara aceea, când navele de război inamic au intrat în strâmtoarea Sound, oamenii lui Edson și-au închipuit că nu era decât un bombardament de rutină asupra aeroportului. De fapt, navele trăgeau în „Colină”. Au venit apoi 26 de avioane Betty și au aruncat 500 de pfnuri de bombe peste raideri. „Afarisit loc de odihnă-i și asta!” a strigat un caporal. La ora 21:00 Edson și-a retras oamenii pe panta de sud a crestei. Existau încă două înălțimi unde puteau să se retragă. Dacă ar fi fost goniți și de pe acestea, exista pericolul de a fi nimiciți. A spus oamenilor săi: „Asta-i tot. Nu suntem decât noi între aerodrom și japonezi. Dacă nu rezistăm, pierdem Canalul”. După o oră batalioanele conduse de generalul maior Kiyotake Kawaguchi au urcat malul de est al râului Lunga și s-au întors spre „Colină”, separându-i pe

infanteriștii de marină dintr-un pluton în grupuri mici. Japonezii care vorbeau stricat englezește intonau cântecul „U. S. Maline, mol până mâine”. Edson a ridicat receptorul telefonului de campanie și i-a ordonat comandantului plutonului împresurat să se replieze. O voce sigură i-a răspuns „Situația noastră aici, colonel Edson, este excelentă. Vă mulțumim, sir”. Edson știa că oamenii lui nu vorbesc așa. Conversa cu un japonez. Alese un caporal cu voce de taur și-l puse să strige spre plutonul înconjurat: „Red Mike spune că este O.K., puteți să vă retrageți”. Plutonul s-a retras spre cealaltă înălțime, apropiindu-se de Henderson, dar menținând liniile infanteriei marine.

Proiectile inamice explodau pe deasupra. La lumina lor, o masă de japonezi cu baionete la armă roiau pe pantele Colinei. „Atac cu gaze!” strigau ei. „Te gazez eu pe tine, javră împuțită!”, îi întoarse vorba un raider. Maiorul Ken Bailey, care avea să primească și el o Medalie de onoare a Congresului pentru această acțiune, se târa din tranșee în tranșee, distribuind grenade. Aruncătoarele raiderilor „tuseau” toate deodată. Mitratorii erau deprinși să tragă în rafale scurte. Țevile fierbinți se strămbau și trebuiau schimbate - dar în noaptea aceea flăcările de la gura țevelor nu au conținut. Mitratorii strigau: „Altă bandă de cartușe, altă țevă”. Se ardeau la palme schimbând țevile. Se auzeau țipete furioase: „Afurisitele astea de mâini!” În momentele de acalmie răsunau urletele sergenților: „*Raideri, în jurul meu, adunarea! Raideri, raideri, în jurul meu, adunarea!*”

În timp ce zorii pictau cerul în nuanțe de roșu și galben, Edson și-a adunat ofițerii pentru un mic dejun cu cartofi deshidratați, tocană rece și orez muiat. Le-a spus „Vor să ne încerce. Vor doar să ne încerce. Au să se întoarcă. Dar poate nu chiar atât de mulți. Sau poate mai mulți”. Zâmbi și adăugă: „Vreau ca toate pozițiile să fie întărite, toate obstacolele de sârmă ghimpată puse paralel, și o masă caldă pentru oameni. Astăzi săpați, puneți multă sârmă ghimpată, încercați să dormiți. Toți avem nevoie de somn. Japonezii au să se întoarcă. Vreau să le fac o surpriză”. Surpriza era o ușoară repliere de-a lungul crestei, întărind sectoarele de foc și barajele de sârmă. Ca urmare, trupele japoneze de asalt, ieșind din desigurii, trebuiau să parcurgă o sută de iarzi în teren deschis până să ajungă la pozițiile infanteriștilor de marină. Alergând în sus, pe pantă, aveau să fie o țintă sigură pentru focul secerător al armelor automate. După război, am aflat că Kawaguchi nu avusese deloc intenția să ne încerce. Se așteptase să-i răpună pe americani în acea primă noapte. Mai târziu a scris că „din cauza junglei infernale, brigada s-a răspândit peste tot și nu a putut fi deloc stăpânită. Niciodată în viață nu m-am simțit atât de neajutorat”. Lipsindu-i liniile interioare, nu putea să răspundă la mutarea lui Edson. Era obligat să facă exact ceea ce voia Red Mike, să atace prin țara nimănui, lipsit de oamenii lui cei mai buni care fuseseră uciși în atacul de sâmbătă.

Acum era duminică. Apăsătoare, noaptea tropicală învăluia Colina. La începutul serii nu s-a semnalat nicio mișcare în junglă. La ora 21, „Louie” a zumzăit peste Kukum, a oprit motorul, a trecut pe deasupra aerodromului Henderson și a lansat o rachetă luminoasă. În același timp, peste două mii de japonezi au pornit la atac, urcând pantele lunecoase ale „Colinei”. Flancurile lui Edson au fost forțate să se retragă, până când poziția lui deveni asemănătoare unei potcoave. După o oră de luptă, japonezii s-au retras ca să se regrupeze. Aruncătoarele raiderilor nu reușiseră să oprească multe dintre trupele atacatoare, așa că Edson a făcut apel la artileria grea, plasată lângă aerodrom. Când, spre miezul nopții a apărut un alt val inamic, tunurile noastre de 105 milimetri l-au primit cu salve orbitoare. Edson a comunicat observatorului înaintat de artilerie: „Scurtați tragerea”. Apoi „Mai mult”, „Și mai mult”. Însăpăimântați de uriașele explozii de obuze, japonezii au încercat să se ascundă, sărind în tranșeele infanteriștilor de marină. Aceștia le făceau vânt afară. La ora 2:00 noaptea, inamicul a atacat din nou. În exploziile bombelor de iluminare japonezii puteau fi zăriți chiar de pe aerodrom. Edson stătea câțiva pași mai în spatele liniilor americane. Când unii raideri buimăciți veneau clătănându-se spre el, îi întorcea cu fața spre inamic răstindu-se la ei: „Singurul lucru pe care ei îl au și voi nu, este curajul”. La 2:30, totuși, ambele părți s-au retras. Edson era acum pe culmea cea mai de nord a „Colinei”. Dacă o pierdeau și pe aceasta, atunci totul era pierdut. Dar i-a trimis vorbă lui Vandegrift: „Putem rezista”. Generalul, încurajat, începu să-l ajute cu rezerva lui de aur. Batalionul 2 al Regimentului 5 infanterie marină, din care trimitea rând pe rând câte o companie. Inamicul începuse să ducă lipsă de oameni când, la mijirea zorilor, avioane P-400 decolând de pe aerodromul Henderson s-au năpustit asupra rezervelor nipone, zburând doar la 20 de picioare deasupra pământului, bombardându-le cu proiectile de 37 de milimetri. Kawaguchi a ordonat retragerea. Toată „Colina” era presărată cu japonezi morți ale căror trupuri începuseră deja să se umfle de căldură. „Colina” era salvată.

Luptele nu au încetat de fapt niciodată atât timp cât japonezii nu au fost definitiv măturați de pe insulă. În dimineața aceea dușmanul tot mai încerca să forțeze o pătrundere peste gura râului Ilu, și, când cinci tancuri americane au vrut să coboare pantele „Colinei”, au fost distruse de tunurile japoneze antiaeriene, care rămăseseră în urmă, tocmai în acest scop. În timpul încăierărilor confuze de noapte, câte un japonez reușea să pătrundă printre liniile noastre. Un jeep care înainta încet spre Henderson, transportând cinci răniți, printre care și ofițerul secției de operații a lui Red Mike, a fost lovit de rafala unei mitraliere Nambu. N-au rămas supraviețuitori. Dar rezultatul bătăliei nu a putut fi schimbat, iar cei care pierduseră se confruntau cu o perspectivă groaznică. Kawaguchi a trebuit să-și conducă oamenii, covârșiți de greutatea ranitelor, până la izvoarele râului Matanikau, prin pădurea tropicală, prin râpi umede, pe lângă stânci amenințătoare, întovărășiți fiind tot timpul de roiuri de insecte. Sufereau de malarie, terminaseră mâncarea și nu-i așteptau nici doctori, nici orez. Se hrăneau cu rădăcini, frunze și iarbă; rupeau coajă de copaci; mestecau curelele puștilor și unii, delirând, se aruncau sau cădeau împleticindu-se în mlaștini, ca să moară. „Armata - remarca cu tristețe un istoric japonez - fusese obișnuită să lupte împotriva

chinezilor.”

Perimetrul infanteriei marine s-a lărgit încet-încet până a ajuns lung de șapte mile și adânc de patru. Acum navele americane debarcau zilnic soldați și alimente; cum insula nu avea port, s-au construit docuri la Kukum și, în vest, la Point Cruz. Mișcarea cea mai înțeleaptă a japonezilor ar fi fost să se lase păgubași și să evacueze Guadalcanal-ul. Dar din moment ce câștigaseră atât de mult în primele luni nesângeroase ale războiului, - nu puteau crede că trebuiau să piardă această insulă pentru care plățiseră cu atâtea vieți. Astfel că au continuat să retragă trupe din Papua ca să-și întărească forțele aici. Aerodromul Henderson devenise un stup de avioane de război americane, incluzând și tipul F4U Corsair, iar „Tokyo Express” nu mai îndrăznește să se aventureze pe lumină. Vasele de transport japoneze stăteau ancorate toată ziua în Noua Georgie și în Shortland și transportau întăriri și artilerie grea la miezul nopții, ca apoi să se întoarcă la Rabaul cu răniți și bolnavi. Într-o săptămână a fost debarcată o divizie întreagă la capul Esperance, dându-i-se planuri ambițioase de luptă, trimise din Tokio. Pe hârtie, planurile erau impresionante dar erau prea complicate pentru clima și terenul de pe insulă. Când ploua mult, jungla devenea de neștrăbătut. Comandanții de regiment pierdeau batalioane, batalioanele pierdeau companii, companiile pierdeau plutoane, plutoanele pierdeau detașamente. Neavând atebriță, cererea japonezilor de chinină era uriașă. A început să le lipsească. Apoi, a început să le lipsească orice.

Între timp, la Kukum, „albinele mării” mai terminaseră o pistă, „Fighter Two”. Tulagi a devenit bază pentru vedetele torpiloare, incluzând vasul care-l adusese pe MacArthur din capcana sa de la Corregidor, precum și vedeta 109, comandată de tânărul locotenent John F. Kennedy. Au sosit și raidierii lui Carlson, promovându-și teoria, nouă pe atunci, a „Gung Ho” („Teoria muncii colective”). Carlson a recomandat patrulări lungi, care să fie conduse, bineînțeles, de oameni din secția de informații, în cele din urmă, raidierii săi au încercuit întreaga insulă. Au debarcat apoi Regimentul 2 infanterie marină, apoi Regimentul 8 și apoi - prima acțiune de afirmare a trupelor terestre ale Statelor Unite pe insulă - divizia Americal. „Cățelușii” erau bine aprovizionați cu dulciuri iar cei din infanteria marină cu suveniruri. Au început schimburile în natură: atâtea ciocolată Hershey sau Butterfingers în schimbul unei săbii de samurai sau al unui steag de luptă cu Soarele Răsare. Mai târziu mi-am făcut un mic depozit de amintiri: un coif japonez, o sabie și un drapel. Le-am trimis acasă în singura cutie de lemn pe care am putut-o găsi. Avea o mărime nepotrivită, așa că am folosit pachete de Chesterfield, ca balast. Cutia a ajuns la mama într-o perioadă când pe frontul de acasă era în toi criza de țigări. Mama, crezând că din cauza aceasta am trimis-o, a amintit în treacăt suvenirurile, dar mi-a mulțumit călduros pentru Chesterfield.

Deși în cele din urmă Vandegrift ajunsese să comande 40 000 de oameni, deși forțele aeriene ale Statelor Unite reduseseră trecerea „Expresului” doar la niște furișări și deși artileria japoneză era depășită mult de bateriile noastre de 75 și 105 milimetri și de tunurile Long Tom, inamicul se încapățâna să nu se dea bătut pe mal de vest al râului Matanikau. S-au dat patru bătălii pentru râul acela blestemat. Cea mai memorabilă s-a desfășurat la o trecere cu un pod de bușteni, numit „Podul japonez”. Acolo maiorul Bailey a fost ucis iar Sam Griffith rănit la umăr de un trăgător de elită. Griffith, un profesionist al armelor, a strigat admirativ pe când se prăbușea: „Strașnică lovitură!” În sfârșit, la 1 noiembrie, trei poduri „Pioneer” au fost instalate peste râu, luptele de uzură care au urmat sleind forțele japoneze și măcinând ce mai rămăsese din moralul lor. În prima săptămână a lunii februarie, moralul le era la pământ. Într-un mic Dunkerque, care a durat trei nopți, ultimii 11 000 de japonezi au fost evacuați de la Capul Esperance. Lunga înaintare japoneză spre sud fusese oprită. Datorită Noii Guinee și Guadalcanal-ului, mitul invincibilității japoneze fusese năruit. Iar prețul plătit pentru Guadalcanal nici măcar nu a fost prea mare, în comparație cu normele războiului din Pacific. În cele șase luni de luptă pentru cucerirea insulei au căzut 4 123 de americani. La Iwo Jima au pierit 25 851 de infanteriști de marină în mai puțin de patru săptămâni, iar prețul celor 82 de zile de luptă pentru Okinawa, cea mai sângeroasă dintre bătălii, avea să fie de 49 151 de americani. Numărul morților, răniților și dispăruților înregistrat de trupele lui Vandegrift nu era nici jumătate din cel înregistrat de MacArthur în Papua. Dintre bătăliile pe care MacArthur le-a purtat pe drumul de reîntoarcere în Filipine, Papua a fost cea mai sângeroasă. După Buna, geniul său l-a făcut să ocolească cuiburile de rezistență ale inamicului, lăsându-le să se vestejească ca vița pe vrej. La Canal adevăratele chinuri au fost cele de ordin psihologic și cele produse de malarie. Când a sosit armata terestră să sprijine infanteria marină, din forțele debarcate la început, 95 la sută erau *hors de combat*, în majoritate din cauza febrei.

După bătălie, Guadalcanal a devenit o zonă de grupare a trupelor. Între timp, numele insulei pătrunsese în negurile legendei. Ziarul *New York Times* numea lupta pentru Canal „una dintre luptele decisive din războiul Pacificului” iar după bătălie, Hanson Baldwin, expertul militar al ziarului scria cu entuziasm: „Viitorul depinde de noi”. Unul dintre strategii cei mai iscusiți ai lui Hirohito, căpitanul Toshikazu Ohmae, ajunsese la concluzia că situația devenise „foarte serioasă”. Guadalcanal a îndeplinit norma fixată de Winston Churchill pentru bătăliile mari care „câștigate sau pierdute, schimbă tot cursul evenimentelor, creează noi etaloane ale valorii, noi stări de spirit, o nouă atmosferă în armate și națiuni”. Președintele Roosevelt, citând Divizia 1 infanterie marină spunea că oamenii ei „nu numai că și-au menținut importanțele lor poziții strategice, în ciuda atacurilor hotărâte și repetate ale japonezilor pe mare, în aer și pe uscat” dar au reușit să-i gonească pe japonezi „din vecinătatea aerodromului” și să le producă „pierderi importante”. F. D. Roosevelt încheia: „Curajul și hotărârea de care s-a dat dovadă în aceste

operații sunt dintre acelea care fac să-ți crească inima”.

Dar Southey poate că are dreptate: toate victoriile celebre pot să nu aibă nicio semnificație. Privind în urmă, prin lentilele timpului, dificultatea constă în faptul că revizuim mereu definițiile substantivelor proprii atât în istorie cât și în viața noastră, dând când mai multă greutate unei bătălii, când mai puțină alteia. Fragmentăm de asemenea trecutul; amintirile mele despre Guadalcanal sunt tot atât de disparate și învălmășite ca și jungla prin care mă târam. Și dacă ai fost lovit în țeastă, ca mine, n-ai să reușești niciodată să-ți aduni cum trebuie amintirile risipite. În plus, mi-am înăbușit bruma de amintiri despre război pe care le mai am atâta vreme încât nu-mi pot da seama cât de deformate sunt ele acum. Acesta este, bineînțeles, motivul pentru care m-am întors în insule.

•

19 noiembrie 1978, primele ore ale serii. Iau o mașină de ocazie de la aeroportul Henderson ca să merg la „Colină” îmbrăcat în haine kaki, cu vechea mea șapcă de raider pe cap, înarmat cu o lanternă, blocnotes și o săpăligă. Mă opresc în dreptul unei pancarde mari:

PLANTAȚIA LEVER

TRECEREA INTERZISĂ

În spatele ei se înalță un gard de sârmă ghimpată – o sârmă mai bună decât o aveau cei din infanteria marină pe atunci – dar o parte din el este culcat la pământ și se poate trece ușor pe deasupra. O pantă pe care crește iarbă kunai, înaltă de trei picioare, mângâiată de o pală aspră de vânt, care se stârnește ca din senin, mă duce la ultima ridicătură a „Colinei”. O placă simplă de bronz indică locul unde a fost postul de comandă al lui Red Mike.

Îmi trece prin minte melodia cântecului „Amintește-ți de Pearl Harbor”, dar cu cuvintele pe care le cântam noi atunci.

O să ne amintim de colonelul Edson

cum în luptă ne-a condus mereu

O să ne amintim de maiorul Bailey

cum s-a bătut într-una ca un leu

Deasupra, cerul este de un cenușiu metalic. Burează. „Colina” se curbează spre sud ca un semn de întrebare incomplet. Dincolo de ele, gorganul verde albăstrui pe care îl numeam „Grassy Knoll” este umbrit de petece de ceață în timp ce, la dreapta și la stânga mea, povârnișurile „Colinei” coboară spre junglă unde se grupau japonezii când se pregăteau să ne atace. Acolo copacii tropicali sunt înalți de cel puțin 150 de picioare. În jurul lor stau ghemuite tufișuri scunde, ca niște prostituate pe pragul unui bordel.

„Ne-am amintit și de sergentul care, în bătălie, primul se arunca

Și ne vom aminti de Pua Pua, când iar vom fi în S.U.A.”

Am scuipat în palme, am pus mâna pe săpăligă, mutilând încă o dată pogonul acela al lui Dumnezeu. Mi-am săpat un adăpost de tragere. Nu este adânc, dar e comod. Un trunchi căzut mă apără de vânt și am mult mai bune perspective de-a mai petrece o noapte tihnită decât am avut-o ultima oară când am săpat o groapă pe această insulă, pe o movilă asemănătoare, la trei mile mai spre vest. Niciodată nu săpasem cu atâta ușurință. În câteva minute făcusem un adăpost adânc și larg, destul de mare pentru mine și

echipament, ba mai rămânea și puțin spațiu liber. Am dormit mulțumit, fără cea mai vagă idee despre catastrofa care mă păstrea. Pământul era atât de moale datorită faptului că săpasem într-o zonă pe unde se scurgeau în mod obișnuit apele de povârnișuri. La trei noaptea m-a trezit un potop și era gata să mă înec. Eram aproape să-mi pierd arma. Și acum, după aproape o treime de veac, evit albiile torentelor. Un om de vârsta mea trebuie să fie prudent și am hotărât să-mi petrec noaptea sus, pe „Colină”, ascultând încă o dată glasurile pădurii tropicale.

„O să ne amintim de raideri și cum mergeam cu ei la bătălie

Ei da, o să ne amintim de Pua Pua, când iar vom fi în S.U.A.”

Apar țânțarii. De data aceasta sunt ferit de boli căci m-am vaccinat și, odată ce m-am uns cu crema Cutter, insectele se retrag. Ploaia se oprește, iar soarele dispăre după un arhipelag de nori stacojii, lăsând creasta la dispoziția mea și a întunericului. E o liniște fără ecou. Noaptea e blândă, lumina stelelor ușor înnegurată. Dar apoi, dintr-o dată, colina devine zgomotoasă. Sunetele călătoresc aici până departe. Aud chiar și plânsetele copiilor într-un sat îndepărtat dar nu-mi pot da seama din ce direcție vin. Un câine latră. În apropiere, țârâie greierii, orăcăie broaștele și potpuriul păsărilor se aude din ce în ce mai tare.

Și atunci începe să se întâmple ceva. Încet, pe furiș, fără să-mi dau seama, groaza mi se strecoară în suflet, astfel încât, așa cum stau absorbit deasupra caietului cu însemnări, la lumina lanternei, sunt luat prin surprindere, îmi este imposibil să recunosc sunete noi, care abia acum îmi pătrund în conștiință. Jos, la poale, unde japonezii se grupau ca să ia cu asalt coastele, ceva face *huk-huk-huk*. Altceva răsună ca zbieratul unui măgar uriaș. Sunetul cel mai deconcertant, care parcă mă urmărește, este un fel de gâfâit cosmic; *hhhhhhhh hhhhhhh hhhhhhh* și iar *hhhhhhh hhhh*.

„Raideri, în jurul meu, adunarea!”

O creangă pocnește lângă mine, judecata îmi spune că nu poate fi decât un crab de uscat, o șopârlă, un iepure sălbatic, dar tot trupul îmi înțepenește. Gâfâitul se apropie. Aș vrea să fug dar mușchii nu mă ascultă. Acel ceva este acolo, jos, în iarba kunai, acoperit pe moment de o piatră. Gâfâitul încetează, este înlocuit de un sforăit, un scheunat, un sorbit zgomotos. Acum acel ceva bufnește când de o parte, când de alta, încercând să mă miroasă, scâncind nerăbdător.

„Raideri, raideri! În jurul meu, adunarea!”

În momentul acela îmi adu-măcă mirosul și eu îl adu-măc pe *al lui*. Gâfâitul răuvoitor a început iarăși *hhh hhh hhh hhh hhh* și pute a sudoare, cordită, urină și piele veche. Se apropie, scurmă marginile tranșeei mele. Nu pot privi în sus. Îl simt însă cum atârână deasupra mea. Țin ochii strâns închiși, când o străfulgerare de lumină îmi străbate pleoapele. Brusc, deschid ochii. Nimeni în jur. Liniște. Apoi păsările își reiau țipetele, câinele latră, copiii plâng. Nu s-a întâmplat nimic. Sunt, de bună seamă, victima unui coșmar. Hainele îmi sunt totuși ude de transpirație.

Nu-mi mai pasă de rușine, aș fi fericit să scap de aici, dar buimăcit, nu știu ce să fac. Să mă întorc, prin întuneric, la aeroportul Henderson, nici nu poate fi vorba. Să dorm, nici atât. Dar mă înșel în această privință. Am 56 de ani, am petrecut o zi obositoare și tocmai am trecut printr-un șoc ciudat. Mă răsucesc pe spate și privesc Crucea Sudului, ale cărei stele sunt în parte ascunse de nori zdrențăroși. Mă cuprinde somnul. De data aceasta recunosc visul. Din nou bătrânul și sergentul. Cu o diferență însă. Când sosește bătrânul, constată că sergentul venise mai din vreme – cizmele-i erau pline de noroi – și nu se sinchisește de prezența noului venit. Are aspectul jumătate patetic, jumătate ridicol al victimei unui lagăr de concentrare, victimă care și-a pierdut demnitatea. Atebrina i-a făcut pielea mai galbenă decât a unui japonez. Uniforma atârână pe trupu-i sfrijit și este pătată cu ceva care, dacă te uiți mai bine, vezi că este sânge. Spumegă de furie, deși, evident, nu împotriva bătrânului. Nici nu-l privește. Cu ochii în altă parte, amenință cu pumnul întunericul, cuprins de o furie jalnică și înjură sălbatic. La început ai crede că este supărat pe el însuși. Apoi adevărul apare limpede. Știu ce-l apasă. Este furios pe Lefty Zepp, primul dintre

infanteriștii de marină cu „fundul jerpelit” care a fost ucis.

Bineînțeles că eram dărâmat. Zepp dăduse dovadă de o indisciplină de neiertat. Îi ordonasem să se ferească de porțiunile de teren înalt și mai ales să nu se apropie de Compania Easy. Ți vine foarte greu să ierți când cineva pe care îl iubești a fost ucis, făcând ceea ce i s-a spus în mod special să nu facă. Toți cei din companiile de pe linia frontului știau că Zepp fusese la Harvard. Erau agasați de privirea lui adormită, amuzată, aproape insolentă și de felul cum te privea când înregistra un succes, de parcă tocmai ai rostit ceva dezagustător sau miroseai urât. Sergentul din Compania Easy făcea parte dintre cei pe care îi scotea din sărite bastonul mic de trestie, binoclul, cizmele făcute de mână și pistolul elegant ale lui Zepp. Reîntors la New River, sergentul l-a salutat, indus în eroare de aspectul lui și, când a aflat că Lefty nu-i decât un P.f.c. (soldat cu specialitatea de clasa întâi) a fost cuprins de furie. N-am făcut din asta o problemă și, pe atunci, nici Zepp nu se sinchisea prea mult. Dar în luptă antipatiile pot fi ucigătoare: Compania Easy nu avea de gând să-i păzească fundul lui Zepp, iar cu aspectul lui deosebit Zepp era în orice caz o momeală pentru trăgătorii de elită. Ofițerii noștri nu purtau niciun semn distinctiv. Știau bine că lunetiștii inamicului erau în căutarea comandanților. Dacă un P.f.c. putea să-l păcălească pe un sergent, putea cu siguranță să-i amăgească și pe japonezi și să fie împușcat. I-am spus de o mie de ori lui Zepp acest lucru, și el sau îmi promitea că nu o să mai poarte echipamentul de la firma Abercrombie și Fitch când patrula în prima linie, promisiune pe care o uita repede, sau îmi aducea un argument legal, complicat, despre dreptul omului înrolat de a avea „proprietăți” personale. Exact la ceea ce te așteptai de la unul care a studiat la Harvard.

Mai târziu m-am întrebat dacă cei din Compania Easy știau că Lefty era evreu. Cred că nu. Nu arăta a evreu, sau cum ne imaginăm noi că arată un evreu. Avea păr negru, des și ondulat, și cum își păstra tunsoarea de la tabăra de recruți, parcă avea o cască pe cap. Ochii-i erau oblici, buzele subțiri și pomeții înalți, aproape orientali. Era vânos, bine proporționat. Problema rasială fusese pusă deschis la noi în secție - de Bubba - și Lefty a negat cu hotărâre că ar fi evreu. Spunea că-i armean. Numai lui Izzy Levy i-a spus adevărul, după ce acesta s-a jurat să păstreze secretul. Izzy nu mi s-a destăinuit decât peste 30 de ani, când ne-am întâlnit întâmplător la Chicago. Am fost surprins. Îl credeam pe Zepp mai presus de această minciună. Exceptând vocea sa de adolescent, emana un aer de supremă încredere în sine. Mișcările îi erau întotdeauna sigure și economice. Eram convins că va deveni un medic renumit. Avea o inteligență deosebită. Nici Barney, nici eu nu l-am putut bate măcar o dată la șah. Se înrolase în infanteria marină dintr-un impuls al momentului, după ce îi văzuse pe John Payne, Randolph Scott și Maureen O'Hara în filmul „Pe țărmurile din Tripoli”, un film de reclamă pentru război, care a împins o mulțime de tineri spre câmpurile de instrucție. Scria zilnic tatălui său și tot zilnic primea o scrisoare, în ciuda faptului că medicii, pe frontul de acasă, lipsiți de aportul celor mai mulți dintre colegii lor tineri care se înrolaseră, aveau enorm de lucru.

Pentru un civil, oamenii în haine de luptă seamănă unul cu altul ca niște buruieni pe un petec de pământ; un botanist însă le poate distinge; la fel un sergent, dacă este ceva de capul lui, trebuie să fie în stare să facă distincție între oameni. Nu poți învăța acest lucru. Trebuie să ai intuiție. Cei mai buni subofițeri înțeleg particularitățile de caracter ale fiecărui pușcaș, știu cum va reacționa sub tensiune, la ce poți să te aștepti de la el și la ce nu poți. Spre surprinderea mea, am constatat că și eu eram în stare de acest lucru. Ba chiar puteam să ghicesc destul de exact cu ce se îndeletniceau și alți infanteriști de marină - mersul încovoiat îl trăda pe mitralior, mișcările ca de crab erau ale unui servent aruncător. În junglă am mai aflat și că timiditatea mea era de fapt o calitate. Din cauza bățăilor pe care le încasasem în copilărie, am devenit maestru în arta de a mă eschiva; arareori puteam fi luat prin surprindere. Dacă eram pe punctul să fiu încolțit, dacă mă aflam în apropierea unui pericol, o simțeam înaintea tuturor. Cei mai mulți infanteriști răniți trec printr-un fel de acalmie, un moment mort între clipa în care au primit lovitura și cea în care nervii zguduți și mușchii sfârtecați realizează acest lucru și încep să „urle”, dar cu mine se întâmpla exact contrariul. Eram asemenea Reginei Albe din povestea *Through the Looking-Glass* (Prin oglindă) care simțea durerea înainte de a se fi lovit. Fiind tânăr, speriat, aveam reflexe bune, reacționam imediat la cea mai mică amenințare. Aveam un simț pe care nu-l pot defini, un fel de lipsă de curaj la nivelul subconștientului.

Instinctul m-a prevenit că Lefty Zepp se expunea prea mult riscului, și că locul deschis de sub Yaetake trebuia evitat cu orice preț, în special de către el. I-am spus-o clar. Se uita într-aiurea, pe deasupra capului meu. Discutasem adeseori în contradictoriu despre curaj, îi spusese că, în afară de a întoarce spatele spre japonezi și a o lua lă fugă, lucru care m-ar face doar o țintă mai sigură - vorba aia: „cine în luptă o ia din loc, mâine nu mai luptă deloc” - acțiunile mele erau mâinate numai de hotărârea de a supraviețui războiului. Mi-a răspuns că și el voia să rămână în viață, dar că nu i-ar fi părut rău să se întoarcă acasă decorat cu „Steaua de argint” sau chiar cu „Crucea marinei”. I-am citat pe cineva care spunea că omul nu-i dispus să-și vândă viața, dar și-o dă în schimbul unei bucățele de panglică colorată, întreaga panoplie de glorie militare - eram eu de părere (și încă mai sunt) - nu este decât o monstruoasă înșelătorie. Aveam convingerea (și o mai am și acum) că unu dintre mijloacele cele mai eficiente de a termina cu războaiele ar fi să-i despuim pe militari de panglicile, uniformele și titlurile lor anacronice. Desființază medaliile, am spus eu, îmbracă-i pe infanteriști în salopete albastre, fă din generali „supraveghetori”, din colonei „controlori” și din sergenți „maiștri”. Atunci, am continuat, impulsurile

războinice vor slăbi în toată lumea. Lefty era atras de idee, dar nu era convins. Îmi dădeam seama că tot mai dorea să-și salute tatăl în calitate de erou militar cu atestat. Deci, i-am ordonat să stea culcat la Yaetake, evitând, mai ales, sectorul Companiei Easy. Afurisitul n-a ținut seama de ce i-am spus.

Noi ceilalți eram îngrămădiți deasupra unei hărți cu situația locală, într-o văgăună sub linia principală de rezistență, încercând să punem de acord coordonatele hărții cu un set nou de fotografii aeriene, treabă pe care o făceam pentru un grup de ofițeri. Distracția era bine venită. Timp de patru ore ne canonisem ca niște ocnași să urcăm aruncătoare grele și tunuri de 37 de milimetri pe o pantă aproape perpendiculară, acoperită de grohotiș ce ne aluneca sub picioare într-un mod înșelător... Peticele mici de pământ erau acoperite cu noroi, în fapt și mai primejdios decât pietrele. La un moment dat, neîndemânatecul de Horse Goltz, pe numele lui adevărat Horst von der Goltz - niciodată n-am întâlnit un prusac atât de diferit de prusaci - a alunecat, a venit peste mine și cu teaca baionetei mi-a făcut o rană destul de urâtă în obraz. Dar mă săturasem până în gât și de ofițerii care fluturau spre mine poze lucioase, cerându-mi să-i lămuresc ce înseamnă cutare ridicătură sau cutare linie. Dusty Rhodes era un interpret foarte dibaci al fotografiilor aeriene, și tocmai începusem să mă întreb unde ar putea fi, când am auzit deasupra mea un strigăt subțire, strident, de neconfundat „Infirmier!” Strigătul ne amuți pe toți. Rid privi spre mine. Fața îi era încordată. A șoptit: „Lefty!”, apoi a venit în fugă Dusty, cu ochii holbați... „Ce s-a întâmplat?” l-am întrebat tremurând. „Lefty a fost grav rănit, pare-se de un trăgător de elită”.

Până în momentul acela rănilile, ca să nu măi vorbim de morți, erau încă ceva nou pentru noi și nu știam ce să facem într-o asemenea situație. De fapt, nu am fi putut face nimic. Stăteam în jur, cu mâinile în șold, evitând să ne uităm unul la altul, îndreptându-ne privirea spre zona unde știam că-s liniile Companiei Easy. L-au coborât pe Lefty pe brațe, cu mâinile ridicate ca să-l poată duce. L-am auzit înainte de a-l vedea. Am citit un articol despre faptul că răniții nu plâng niciodată. Minciună! Zepp suspina. Orice rană ar fi avut, nu puteam crede că era mortală, deoarece în acest caz ce rost ar fi avut să-l miște, îmi spuneam eu. Nu știam că linia noastră fusese împinsă înapoi pe panta opusă; nu avea de ales, trebuia să-l mute sau să-l abandoneze, deoarece infanteria marină își adună întotdeauna morții și muribunzii, nu de dragul lor, ci ca să-i încurajeze pe cei vii.

Suspinele au încetat și l-am văzut. Spatele bluzei, cu pete mari de sudoare, părea normal, dar picioarele îi erau desfăcute pe cât îi îngăduia poziția și la vintre era o baltă de sânge, cu bășici roșii care i se formau și i se spârgeau pe coapse. Văzându-i apoi capul bălăbănindu-se mi-am dat seama că era pierdut. Când l-au adus mai aproape am văzut că trăsăturile feței erau intacte. Buzele îi erau întredeschise, aproape umflate, gâtul umflat și el. Ochii-i priveau mirați: cum de-au putut să-i facă așa ceva unuia de la Harvard? Am simțit cum mă cuprinde pe rând durerea, jalea, uimirea, mâhnirea. Mânia a venit mai târziu, când Barney a aflat că Lefty se ridicase în picioare, expunându-se în întregime inamicului, ca să cerceteze cu binoclul liniile japoneze. Dar pentru moment nu eram furios. M-am gândit la patru lucruri dintr-o dată: avea 19 ani, nu va mai cânta niciodată „Fair Harvard”, trebuia să-i scriu tatălui său și nu-i știam adresa. Dar pentru moment nu eram în stare să mă mișc. M-am gândit: „*Dulce et decorum est pro patria mori.*” Dacă cineva ar fi îngânat atunci imnul infanteriei marine, l-aș fi împușcat.

Doi servanți de aruncătoare au pus trupul lui Lefty sub un copăcel pricăjit, mai la o parte de cei adunați în jurul hărții, care, spre uimirea mea, își continuau activitatea. Apoi, tot atât de firesc ca și când am fi planificat totul, ne-am luat rămas bun de la el, unul câte unul. Pip își ștergea ochii cu mâneca aspră. Knocko Craddock arăta ca un bețiv dintr-un film, exagerând fiecare mișcare, fluturându-și brațul, mișcându-se de parcă era gata să cadă ca unul care se făcea că-i pilit. Barney, cu fața înnegurată, avea o privire de om zdrobit. Au venit și ceilalți, toți gata să plângă. Dacă Samuel Eliot Morison ne-ar fi văzut, nu ar fi zis că eram acei „băieți viteji” care „nu doreau nimic altceva, decât să se încleșteze în luptă cu inamicul perfid ce le trezise instinctele primitive”.

Mi-a venit rândul la urmă. Nu știam ce să fac, așa că m-am dus lângă el și am îngenunchiat. Tenul lui Lefty, măsliniu de obicei, părea de fildeș. Îmi amintesc de cuvintele lui Gustavo Adolfo Bécquer: „O, doamne, cât de singuri sunt morții” deși, mă gândeam, cât de singuri sunt și supraviețuitorii. Credeam că până la urmă va veni și un preot, dar Zepp nu avea religie sau renunțase la cea în care se născuse. Tot ce puteam face pentru el era să-i recit câteva versuri din *Unui tânăr atlet muribund* de A.E. Housman.

M-am aplecat și l-am sărutat pe buze. Apoi am privit în jos spre vintrele lui însingurate. Într-un anumit fel obscen, inexprimabil, indirect, dar explicabil, am simțit că mi-am pierdut, în sfârșit, virginitatea.

•

Coborând „Colina”, acum în 1978, mă deplasez spre est cu un automobil Toyota închiriat, pe unica șosea de pe insulă - drum mocirlos în 1942, asfaltat acum, dar plin de hârtoape ca și atunci - și parchez în apropierea râului Tenaru. Mergând de-a lungul malului îl zăresc deodată pe Jacob Vouza, care mulțumită reginei Elisabeta a II-a va deveni curând Sir Jacob Vouza. Mă vede apropiindu-mă și pășim stânjeniți unul spre celălalt: doi vechi combatanți, scârțâind din toate încheieturile. Ne îmbrățișăm. Mă conduce la el în sat și îl aștept afară în timp ce își schimbă hainele în coliba lui acoperită cu stof. Insistă să își îmbrace uniforma cu această ocazie. Un drapel se înalță deasupra noastră pe un catarg. Este același steag pe care îl purta la el în urmă cu 35 de ani în chip de salvconduct și care era cât pe ce să-l coste viața. Dacă fâlfâie deasupra satului, înseamnă că Vouza este acasă. Când englezii au revenit, după război, în insulele

Solomon, acest obicei îi irita, dar nimeni nu a îndrăznit să-i spună unui bătrân erou să înlocuiască steagul american cu cel britanic. Sir Jacob a fost și a rămas cel mai popular om de pe insulă.

Întâlnirea noastră nu a fost întâmplătoare. Pe insulă au mai rămas încă foști combatanți, în majoritate australieni, iar Martin Clemens, pensionar acum și locuind la Melbourne, i-a înștiințat de venirea mea și pe alți apărători de coastă și veterani de pe insulă. Vouza se apropie de 90 de ani și am considerat că nu este cazul să-i cer să mă însoțească tot timpul cât va dura vizita mea în Guadalcanal. În schimb, voi fi întovărașit de Jackson Korja, un alt localnic. Ca și Vouza, Korja muncea pentru japonezi în timpul războiului și furniza informații serviciului G-2 al lui Vandegrift.

Este greu de descris devotamentul pe care îl simt acești oameni pentru Statele Unite. În urmă cu câteva luni, când arhipelagul Solomon a devenit membru al Națiunilor Unite, cu propriul său steag (albastru, verde și galben), având drept deviză „A conduce înseamnă a sluji” și un imn național („Fie binecuvântate insulele Solomon”), britanicii au înmânat în mod oficial frânele autorității primului ministru al unui guvern ales. O fanfară britanică a intonat „God Save the King”^[21]. Au urmat câteva aplauze de complezență. Apoi o fanfară de localnici a cântat imnul cel nou. Aplauzele au fost mai tari. La sfârșit, și-a făcut apariția o fanfară de mateloți americani, cântând imnul infanteriei marine. Toți locuitorii arhipelagului, prezenți la ceremonie, au sărit în picioare, aplaudând frenetic.

Vouza iese din colibă. Poartă fustă în loc de pantaloni, dar în rest e îmbrăcat în uniforma unui sergent major din infanteria marină. Și-a prins pe bluză decorația „Steaua de argint”. Poartă o sabie gravată, care i-a fost dăruită de infanteria marină. Când îl fotografiez, mă întrebă unde îmi păstrez costumul albastru. Este o întrebare jenantă. Cum aş putea să-i spun că m-am descotorosit de mult de hainele albastre, kaki și verzi, chipiul meu decolorat de raider fiind singura piesă din uniformă pe care o mai păstrez? Schimb subiectul. Am aflat de undeva că un anume căpitan Honda, este un om întreprinzător. Îl întreb pe Vouza despre toate acestea. Se crispează. Japonezii sunt aici, e adevărat, dar el nu vorbește niciodată cu ei. Așa că schimb din nou subiectul, sugerându-i să mai vizităm o dată gura râului Ilu. Asta îi face plăcere. După ce mâncăm niște papaia răcoritoare și delicioasă la gust, ne plimbăm de-a lungul râului, uitându-ne cum se scaldă vitele și copiii. În mod surprinzător, unul dintre copii poartă o pereche de „tabi”, acele sandale japoneze purtate în al doilea război mondial, în care degetul mare este separat de celelalte, ca într-o mânășă cu un singur deget. Este de necrezut că mai pot fi încă folosite. Bocancii mei de campanie nu au rezistat mai mult de 15 ani. Încep să-l întreb pe Vouza despre ele, dar îmi aduc aminte că nu îi place să vorbească despre japonezi. Ajunși la limba de pământ nisipos unde au murit atâția oameni, ne oprim în tăcere. Mă gândesc la soldatul Schmid, continuând să lupte și după ce orbise. Mă gândesc, de asemenea, la Vouza, la ce-a făcut el în noaptea aceea de groază. Stă lângă mine în poziție de drepti. Îl felicit pentru ținuta lui militară și îi promit că le voi vorbi despre el prietenilor săi din Statele Unite. Îmi zice: „Spune lor că eu iubesc pe ei. Eu bătrân acu, nu arăt bine. Dar nu uit”. Îi răspund „Tu nu bătrân, Vouza. Tu sănătos, voinic. Tu trăiești mult”. Se destinde și zâmbește.

Korja și cu mine traversăm cu Toyota un pod nou, lung de 150 picioare, peste Lunga, și încă unul și mai lung, peste râul Matanikau. În 1942 a fost nevoie de două luni pentru ca 19 000 de infanteriști de marină, împinși de la spate de Chesty Puller, să ajungă pe celălalt mal al râului Matanikau. Astăzi, cu mașina, faci zece minute de la aerodrom, numit acum Aeroportul Internațional Henderson. Podul are o singură bandă de circulație, deoarece, ți se spune, cei din marină au mers doar într-o singură direcție – înainte. Această poveste nevinovată este urmată de surprize de o parte și de alta a râului. O catedrală catolică pe un mal, un cartier chinezesc pe celălalt, iar în locul pistei de aterizare „Fighter Two”, de la Kukum, un teren de golf. Acesta este doar începutul. Sfârșitul este orașul Honiara. Nici unui veteran care a luptat la Guadalcanal nu i-ar spune ceva această metamorfoză. Orașul Honiara a apărut după război și și-a luat numele de la cuvintele indigene *naho ni ara*, însemnând „Cu fața spre vântul din est și sud-est”. A fost ridicat în zona fostului Point Cruz, acel complex de docuri de ciment pe care îl construise pe locul unei plantații de cocotieri. Orașul a devenit capitala celor 50 000 de cetățeni ai insulelor Solomon. Are două hoteluri cu aer condiționat, unul dintre ele fiind proprietatea unor chinezi. Mai există un cartier chinezesc și un restaurant chinezesc, „Lanterna”, unde se servește cea mai bună mâncare de pe insulă.

Dar cei care îți atrag atenția sunt japonezii. Tineri niponi, care nici nu erau născuți când războiul făcea ravagii pe aici, vin în misiuni economice, cercetează bogatele resurse minerale ale insulelor Solomon, pun la analiză uleiul de palmier, pescuiesc tonul, se târguiesc pentru orezul, trestia de zahăr, vitele, papaia, ananasul din Guadalcanal. Și se interesează îndeaproape de indigenii din Malaita, una dintre cele mai bogate insule, care amenință că se retrag din federație. În fiecare ah sosesc japonezi mai în vârstă să se roage deasupra unor morminte mici pentru sufletele soților și fraților morți în luptă. Conducătorii unor giganti industriali japonezi stau în jurul meselor din hoteluri, bând bere rece „Kirin” și studiind hărți ale insulelor. Nu mă simt bine în prezența lor. Dar nu-mi face plăcere nici firma „Jachete și cravate”, nici meniurile tipărite în japoneză, și în engleză, nici stația de taxi și barul bine aprovizionat. Apăsător de sentimentul de vinovăție al supraviețuitorului, îi spun chelnerului „Adu-mi un whisky cu gheață”.

În dimineața următoare, l-am vizitat pe căpitanul H. Honda, în biroul său de la Compania de pescuit Taiko. Este mai tânăr decât mine și pare și mai tânăr; un om scund, subțirel dar vânjos, cu părul negru, despărțit de o cărare dreaptă și ochii ca niște mărgele verzi, de sticlă. Dar este destul de în vârstă ca în 1945 să se fi înscris voluntar în trupele kamikaze. Nu a fost admis și, sperând să găsesc un teren comun,

îl felicit pentru că nu trecuse examenul. Nu ține figura. Abia-i înflorește un zâmbet în colțul gurii. Și, spre mirarea mea, după toți acești ani, simt că încep și eu să mă zbârlesc. Tristul adevăr este că nu poate fi pace niciodată între oameni ca el și oameni ca mine; un zid invizibil ne va separa întotdeauna. Ca să scurtez conversația cât mai mult cu putință, mă limitez la câteva întrebări de complezență.

Întorcându-mă la hotel și trecând pe lângă cinematograful local, o baracă Quonset transformată, unde rulează filmul „S-a petrecut într-o noapte”, mă întâlnesc cu Bill Bennet, un vechi apărător de coastă care poartă tricoul Batalionului 1 raideri. Bennet și un alt australian de la bar nu împărtășesc pesimismul lui Honda, deși mă previn să nu mă las păcălit de magazinele de modă din Honiara și de faptul că adidașii se bucură de mare trecere în insulă. În afara capitalei, insula Guadalcanal este încă primitivă. Deși aici, în oraș, există electricitate, în alte părți, cu excepția câtorva generatori, se folosesc lămpi cu petrol pentru iluminat.

Turul pe care l-am făcut în insulă m-a convins că, în general, Canalul este încă primitiv. Pe Plaja Roșie am găsit rămășițele unui dig plutitor și două vehicule amfibii, năpădite de viță și acoperite de aproape patru decenii de rugină. De altfel plaja cenușie cu nisip fin și palmierii maiestuoși au rămas cam tot cum erau la 7 august 1942. Pe aerodromul Henderson scheletul negru al vechiului turn de control este neatins. Niște arbuști cassia cresc pe o mașină semi-șenilată de lângă pistă. Cum pistele sunt acum acoperite cu ciment, indigenii au scos plasa Marsden și o folosesc pentru garduri. Spre vest se află sanctuarele japoneze - sunt identice, voi constata, în toate insulele: înalte de șase picioare, cu patru laturi și caractere japoneze scrise pe toate părțile. Descopăr și câteva monumente comemorative ale armatei de uscat a Statelor Unite, dar aproape niciunul ridicat de infanteria marină. Ici și colo dai de fuzelajul unui avion prăbușit în cel de al doilea război mondial; interiorul miroase, fără excepție, a urină. Alături de râul Kokumbona, urmele unor tranșee vechi și ale unor adăposturi de tragere individuală brăzdează pământul, dar nu dau de cel care a fost al meu. Cu excepția înălțimilor și a limbii de pământ nisipos de lângă râul Ilu, toate celelalte semne ale trecutului, printre care și Podul japonez, au fost invadate de junglă. Aceasta se aplică și la „Punctul iadului”, o grămadă de muniție neexplodată, marcată cu un semn de interdicție pentru oricine rătăcește prin preajmă. Există asemenea „puncte ale iadului” năpădite de vegetație peste tot în Pacific. Este moștenirea de căpătai pe care războiul a lăsat-o băștinașilor. Arăt spre un semn de avertizare, aproape acoperit de plante agățătoare, și-i spun lui Korja că acesta este un teren arid, care va prezenta întotdeauna un pericol. Dă din cap încruntat și-mi răspunde „Eu știe asta”; înțelege și el bine acest lucru.

.

După victoriile aliaților din Papua și Guadalcanal, marea ofensivă japoneză din 1942 a mai îngăimat ceva, după care s-a stins. La Tokio, generalii și amiralii îl asigurau pe Hirohito că puteau menține imperiul pe care îl câștigaseră. Până atunci strategii americani din Washington consimțiseră tacit: planurile lor în ceea ce privea războiul din Pacific fuseseră defensive. Nu doreau decât, să păstreze Australia și insulele Hawaii, până va fi câștigat războiul din Europa. Dar MacArthur, Halsey și Nimitz erau comandanți bătaioși. Demonstrasera de ce erau în stare trupele lor. În Pacificul de sud-vest erau hotărâți să cucerească sau cel puțin să neutralizeze Rabaul. În cazul acesta, MacArthur ar fi putut să se strecoare de-a lungul coastei de nord a Noii Guinee și să se apropie de obiectivul la care ținea atât de mult - să recucerească insulele Filipine, iar forțele maritime ale Statelor Unite să pornească o nouă ofensivă în Pacificul central. Comanda divizată a operațiilor din Pacific nelineștea Comitetul întrunit al șefilor de state majore și, până în ziua de astăzi, istoricii se întreabă dacă o astfel de comandă a fost un lucru înțelept. Pe MacArthur nu-l interesa Pacificul central în sine, în timp ce amiralul King era convins că Japonia poate fi înfrântă fără ca americanii să recucerească insulele Filipine.

În realitate, cele două tendințe au început să se sprijine reciproc, fiecare oferind protecție flancului celuilalt. Nimitz, comandantul teatrului de operații al lui King, executa atacuri diversioniste asupra forțelor maritime ale inamicului, care altfel s-ar fi năpustit din est asupra lui MacArthur, în timp ce forțele aeriene ale lui MacArthur nimiceau avioanele inamice ce ar fi putut respinge infanteria marină de pe capetele de pod din insule. Strategiile lor erau diferite. MacArthur obișnuia să trimită valuri succesive de bombardiere de la bazele de pe sol, pentru a obține superioritate aeriană locală, în timp ce Nimitz se baza pe aviația ambarcată ca să protejeze debarcărilor desantului maritim pe insulele-cheie care deveneau apoi puncte de sprijin în mijlocul perimetrului de apărare al inamicului. Aceasta se explica prin faptul că fiecare din ei avea de a face cu un peisaj și prveliști marine diferite. Pentru un om trecut de 60 de ani, MacArthur era extraordinar de receptiv la noile concepții militare. Nu numai că a adoptat procedeele amfibii dezvoltate de infanteria marină dar a făcut, un pas mai departe, punând în mișcare ceea ce Churchill a numit mai târziu „desantul comun” prin care se realizează coordonarea forțelor terestre, maritime și aeriene. La West Point, generalul învățase doctrina armatei terestre; râurile sunt bariere. La Annapolis, elevilor școlii militare de marină li se spune că apele sunt șosele. MacArthur a combinat în mod strălucit aceste două teorii. Nu a fost, bineînțeles, niciodată iubit de soldații săi. Considerau că nu știa să-i aprecieze și că era prea egocentric. Este adevărat, așa era, ba mai mult chiar: cel mai exasperant dintre generalii care au purtat vreodată uniformă. Dar geniul său a grăbit desfășurarea războiului, a redus la tăcere inamicul și a executat manevre care depășeau imaginația soldaților mai puțin înzestrați care îl disprețuiau.

Cele două bătălii celebre ale sale pot fi considerate cele purtate pentru Hollandia, care este acum capitala

regiunii indoneziene Djajapura, și pe insula Biak, între Noua Guinee și Filipine. Pe aeroportul Senatai din Djajapura se poate ajunge luând din Port Moresby avionul săptămânal al companiei Air Niugini. Avioane DC-9 zboară zilnic de pe Senatai spre insula Biak. Hollandia are, cum știu cei care au făcut războiul acolo, unul dintre cele mai frumoase porturi naturale din lume. Pe țărm mai pot fi încă găsite depozite de materiale și barăci Quonset dar cele mai multe dintre clădirile orașului datează din anii '50. Între aeroportul Senatai, Universitatea Cendrawasih și partea de vest a golfului un mare monument de beton marchează locul unde a fost cartierul general al lui MacArthur. Senatai este unul dintre puținele aeroporturi internaționale din Pacific dar portul maritim are o slabă activitate, și guvernul nu încurajează vizitatorii. Cu excepția misionarilor și, în mod întâmplător, a unor oameni de afaceri sau turiști, rareori vezi vreun alb. Populația este cam jumătate indoneziană și jumătate irianeză. Elegantul cartier de pe dealul Angkasa oferă o priveliște minunată a portului, noul edificiu al guvernatorului (Gubernuran) fiind impresionant. În rest, Hollandia te dezamăgește. Orașul însuși este construit în jurul unei piețe centrale, unde dai de câteva cinematografe și de o miasmă puternică de pește, gunoi și excremente de câine.

Insula Biak este mai interesantă. Și ea are un aer părăsit, oferit în special de niște șine de tren care ies din buruieni, traversează un doc părăginit și dispar în mare. Nu este greu să găsești lucruri care îți aduc aminte de război. Ajungi pe aerodromul Mokmer, singura dintre uriașele piste de decolare-aterizare ale lui MacArthur care mai există încă. De cealaltă parte a aerodromului se aflau căminele ofițerilor necăsătoriți, transformate acum în hotel, sub administrația companiei aeriene Merpati Nusantara. La nord poți explora ceea ce localnicii numesc zona „peșterilor japoneze” - un complex de peșteri naturale, în care colonelul Naoyuki Kuzumi s-a adăpostit împreună cu oamenii săi pentru a opune ultima rezistență, în iunie 1944. Când au refuzat să se predea, soldați din trupele terestre au dinamitat plafonul peșterii principale, care s-a prăbușit ucigând pe apărători. Poți vedea urmele înfrângerii japoneze: canistre, cutii cu muniții, bucăți de uniformă, puști și scheletele ruginite ale vehiculelor.

La Biak s-a desfășurat o bătălie-cheie, căci Kuzumi făcuse cea mai ucigașă descoperire din timpul războiului. Până atunci japonezii apăraseră insulele luptând pe țărm. Când era pierdut țărmul, era pierdută și insula; supraviețuitorii japonezi dădeau un atac banzai, murind pentru împărat la gura tunurilor noastre, în timp ce americanii înregistrau pierderi puține sau deloc. După Biak, inamicul s-a retras în peșteri adânci. A-l scoate de acolo devenise o treabă sângeroasă, care a atins culmea grozăviilor în ultimele luni ale războiului.

.

Mă întorc în Guadalcanal. După ce primesc un telefon dis-de-dimineată. Bob Milne, un pilot local, m-a invitat să zbor a doua zi dimineată prin strămtorea Slot, în micul său avion portocaliu cu alb Queenair DC-3, cu două motoare. În 1943, când MacArthur se apropia încet de Filipine, noi urcam treaptă cu treaptă scara insulelor Solomon. Astăzi putem zbura la Bougainville și înapoi într-o zi, dar între bătălia de pe Colina însângerată și debarcarea Diviziei 3 infanterie marină, în golful împărateasa Augusta din Bougainville a trebuit să treacă mai bine de un an. Între timp pusesem pe fugă inamicul din insulele Pavuvu, Rendova, Noua Georgie, Vella Lavella, Kolombangara, Choiseul, Mono și Shortland. Asta a fost treaba lui Halsey. El era unul dintre puținii amirali care puteau lucra în tandem cu MacArthur. Halsey și MacArthur au izolat puternicul cuib de rezistență al japonezilor din Rabaul, unde peste 100 000 de infanteriști ai lui Hirohito nu cereau decât să moară pentru împărat. Au fost ocoliți și lăsați pradă amărăciunii și suferinței. După cucerirea strămtorii Slot, războiul din Pacific a fost împărțit în cele două mari teatre de luptă: al lui MacArthur și cel al lui Nimitz.

Când se crapă de ziuă, avionul lui Bob decolează de pe pista de ciment a aerodromului Henderson. Zburăm pe deasupra râului Matanikau, pe deasupra Honiarei și a Capului Esperance. Curând, la tribord, se zărește Santa Isabel, apoi, la babord, Noua Georgie. Privind în jos, din scaunul copilotului, unde stau, văd insulele de fiecare parte a Canalului Slot, ca niște uriașe ciuperci verzi și păroase, dominate de munți vulcanici, dintre care cel mai înalt este Pobomanashi de 8 028 de picioare. Ici și colo un mănunchi de acoperișuri de stuf indică prezența unui sat, deși satele sunt rare. În partea aceasta a lumii sunt mai multe insule decât oameni. Pe măsură ce coborâm prin aerul strălucitor al dimineții, Bob îmi arată crocodilii dormind la soare și apoi Lolo, cea mai mare lagună din lume, de peste 68 de mile. Luând iarăși altitudine, trecem pe deasupra unei plantații enorme de cocotieri și peste un peisaj mai cunoscut: o alternare de dealuri și văi, junglă și iarbă kunai. La orizont, se întrezărește insula Bougainville, întinsă, muntoasă, cu vulcani spectaculoși și păduri tropicale fără poteci, unde buldozerele pot (ba chiar s-a întâmplat) să se scufunde în mlaștinile verzi fără să lase nicio urmă.

Acum, aici, nu se întâmplă nimic istoric. Insulele nu s-au schimbat de când un milion de oameni au modificat cursul războiului în nenumărate lupte locale. Bob îmi arată jos rămășițele uneia dintre ele, o umbră sub apă, care, îmi spune el, este corpul navei PT-100 a lui John F. Kennedy. Cândva supremația cerului în aceste locuri aparținea lui Pappy Boyington. Acum ne alimentăm la o bază pe care o folosea Boyington: Munda, din Noua Georgie, nivelată și acoperită de „Albinele mării”, cu mult timp în urmă, iar astăzi arătând ca un covor de coral străjuit de buruieni. La Kieta, aeroportul nostru de întoarcere - se află pe insula Bougainville, sub drapel papuan - îmi dezmoțesc picioarele și beau Seven-Up în mica clădire, acoperită cu tablă, a aerogării pe care au construit-o australienii în 1970, E modestă, chiar sărăcăcioasă, cu linoleum pe jos, o masă acoperită cu o bucată de stambă imprimată și scaune ponosite de răchită. Ca

cele mai multe aeroporturi din această parte a lumii, este de obicei aglomerat, în special de localnici, veniți să-și întâmpine prietenii sau să-și ia rămas bun. Unii se uită lung la mine. Mi se spune în „pidgin” că alții vin rar pe aici, iar pe dealuri, în interiorul insulei, când apare câte unul, fetele indigene își descoperă coapsele, atât sunt se recunoscătoare pentru prezența lui amuzantă.

În alte părți, ca în Palau și Marian, problemele ecologice încep să devină o preocupare publică. Dar nu și în insulele Solomon; îți vine să te îndoiești că asemenea probleme vor apărea vreodată. Jungla, în combinație ține în mână toate hăturile. Oamenii pot trăi la liziera pădurii. Dar numai dacă ea îi tolerează. Într-un anumit sens, războiul în acest decor a fost o luptă între om și pădurea virgină. A învins pădurea; omul s-a retras, învins de vegetația luxuriantă și de bolile care îl pândeau de peste tot. Această forță înfricoșătoare stă mai departe în așteptare, gata să zdrobească, pe oricine o desfide. Dacă vrei să trăiești în junglă, trebuie să o tratezi cu mult respect și să păstrezi distanța. Maugham a înțeles acest lucru. Gauguin la fel, precum și Robert Louis Stevenson. Chiar și eu, răsfățat acum cu toate realizările tehnologice moderne, știu că această călătorie, ultima pe care o fac aici, mă va schimba într-un fel de care nu-mi dau însă seama. Totuși nu poți să fii supărat pe natură. Este *prea* enormă. În afară de asta, nu ea *te-a invitat* acolo. Ești aici deoarece japonezii te-au făcut să vii prima dată și au lăsat răni care nu pot fi vindecate fără o a doua călătorie. Poți, bineînțeles, să ai resentimente față de japonezi. Eu am avut și mai am încă.

Călătoria de întoarcere în Guadalcanal se desfășoară în grabă. Este interzis să aterizezi pe întuneric în insule. Nu există lumini de pistă, nici alte mijloace pentru asigurarea navigației aeriene; jos sunt numai tufișurile și marea fosforescentă, gata să te înghită. Bob aterizează lin în amurgul tot mai înnegurat și un prieten mă duce cu mașina peste Matanikau, la Honiara. Bazinul de înot al hotelului este luminat și mai mulți japonezi de vârstă mijlocie intră și ies din apă, înviorându-și jocul cu chiote entuziaste. Când îmi iau cheia, recepționarul îmi sugerează binevoitor să intru și eu în bazin. O baie m-ar răcori, dar refuz, dând din cap. Am nevoie de odihnă. Mâine zbor spre o insulă care, numai când îi pomenești numele trezește groaza: Atolul Tarawa.

• Les braves gens

Americanii de acasă își închipuiau că toate câmpurile de luptă din insulele Pacificului erau asemănătoare: numai junglă, ploaie și mari plaje argintii, mărginite de palmieri. Această imagine se potrivea Noii Guinee și Insulelor Solomon dar cea mai mare parte a ofensivei amiralului Nimitz din Pacificul central, începută în toamna anului 1943, s-a desfășurat pe un teren foarte diferit. Numai palmierii și pinii pandamus amintesc de Pacificul de sud dar chiar și pinilor nu le merge bine aici, deoarece plouă rar. O insulă tipică din Pacificul central, aflată pe ecuator, este o mică platformă de coral, acoperită cu puțin nisip și tufişuri pipernicite, care nu se ridică, în punctul ei cel mai înalt, mai mult decât câteva picioare deasupra talazurilor. Tarawa, ca mai toate peticele de uscat din această parte a lumii, este de fapt un atol, un grup triunghiular de 38 de insule, încercuite de o barieră amenințătoare de coral și adăpostind, în interiorul triunghiului, o lagună de vis. Lupta a avut loc pe una dintre insulele atolului Tarawa, denumită Betio, deoarece aici se afla neprețuita pistă de decolare-aterizare a japonezilor. Betio nu este nici cât jumătate din Central Park din Manhattan. Oriunde te-ai găsi, țărmurile ei nu sunt la o distanță mai mare de 300 de iarzi.

Tarawa face parte din insulele Gilbert. Adevăratul obiectiv al lui Nimitz era Kwajalein, din insulele Marshall. La mai mult de 500 de mile nord-vest, Kwajalein, cel mai mare atol din lume, lung de 65 de mile, ar fi oferit americanilor un imens spațiu de ancorare și un aerodrom superb. Dar mai întâi trebuiau cucerite Tarawa și fratele lui, atolul Makin. Spre deosebire de insulele Marshall, care fuseseră puse sub protectoratul Japoniei prin tratatul de la Versailles și pe care Hirohito le înarmase până în dinți, timp de 20 de ani, insulele Gilbert, din care făcea parte Tarawa, fuseseră colonie britanică. Niponii ajunseseră acolo după Pearl Harbor. Colonelul Vivien Fox-Strangeways, administratorul britanic al atolului, părăsise Tarawa într-o mică șalupă cu motor, fugind pe timpul zilei din insulă în insulă și adăpostindu-se, noaptea, printre stânci, până când a fost luat la bord de o navă britanică în insulele Ellice, aflate mai la sud. De atunci unicul contact al aliaților cu insulele Gilbert fusese o incursiune fără urmări, executată de raiderei lui Carlson pe atolul Makin. Carlson a raportat că nu întâmpinase o rezistență serioasă. În toamna anului 1943, această afirmație nu mai era valabilă. Tocmai Carlson fusese, ca o ironie a soartei, factorul care a provocat schimbarea. Prevenit de atacul său, inamicul a întărit apărarea insulelor Gilbert și în special a insulei Betio din atolul Tarawa. Japonezii aveau nevoie de aerodromul de acolo. Ca semn al hotărârii lor de a apăra insula, au ales plaja din Betio ca să amplaseze tunurile britanice de coastă pe care le capturaseră la Singapore.

Înainte de război, aceste insule au fost tot atât de lipsite de importanță ca și insula Guadalcanal - îndepărtate, izolate, în afara rutelor comerciale ale Pacificului. Insularii locuiau în colibe acoperite cu trestie, recoltau copra, pescuiau ton și observau cum fluxurile le modifică an de an linia țărmului. O dată la trei luni sosea un schooner ca să le ia copra, dându-le în schimb tutun și pânzeturi colorate. Cei din insulele Gilbert locuiau deasupra unor zăcăminte valoroase de fosfați dar în 1940 nimeni nu știa acest lucru. Într-adevăr, erau puțini cei din afară care să cunoască sau să le pese de existența insulelor. Misionarii creștini făceau excepție. Pe vremea atacului de la Pearl Harbor, jumătate din băștinași erau catolici și cealaltă jumătate protestanți. După debarcarea japonezilor, au plătit scump pentru evlavia lor. Amenințați cu moartea, bărbații au fost siliți să pângărească altarele lor primitive iar femeile au fost puse să execute acte obscene cu crucifixe. S-a repetat și aici vechea poveste: insularii, pentru care războiul nu avea mare importanță și pe care cotropitorii ar fi trebuit să-i câștige de partea lor, au fost înstrăinați printr-o politică de ocupație barbară! Cu mult înainte de toamna anului 1943, japonezii erau urâți cu înverșunare pretutindeni în insulele Gilbert.

Plănuind ocuparea stolurilor Makin și Tarawa, Nimitz și-a ales drept comandant pe contraamiralul Raymond A. Spruance, care obținuse rezultate excepționale în bătălia de la Midway, cu 17 luni înainte. Spruance și-a împărțit armada sa de peste 100 de nave de război în trei grupări operative: una pentru Makin, alta pentru Tarawa și o a treia care, folosind forța aeriană de pe 17 portavioane, asigura protecția primelor două grupări împotriva aviației japoneze din Kwajalein. În consecință, avioanele de luptă inamice au fost ținute la respect. Trupele lui Hirohito însă nu. Cucerirea atolului Makin s-a presupus a fi o treabă ușoară, dar nu a fost. Infanteriștii din armata de uscat nu au reușit să-l cucerească decât în a patra zi de luptă. Aici, pentru prima, dar nu și ultima dată, s-a creat o controversă privitoare la debarcare între generalii armatei de uscat și cei din infanteria marină. Soldații din armata de uscat se mișcau încet, ca să aibă pierderi cât mai mici. Cei din infanteria marină se năpusteau asupra inamicului uneori cu o grabă necugetată, deoarece știau că până nu se termina lupta, flota care îi debarcase putea fi oricând atacată de inamic. Credeau că în lupta pentru atolul Makin își vor lua revanșa. În timp ce infanteriștii armatei de uscat se îndreptau spre țărm, un submarin nipon a torpilat un portavion american, ucigând de zece ori mai mulți oameni decât cei care au murit luptând pentru Makin.

Pentru motive diferite, evenimentele din Tarawa aveau să fie considerate o tragedie. Judecate astăzi, ele par de neînțeles. Toți știau că lupta pentru Tarawa - adică pentru Betio - va fi cruntă. Reciful era apărat formidabil. Fusese minat de inamic. Țărmlul era înțesat de tunuri de calibru greu, obstacole de ciment și baraje de sârmă ghimpată, puse cu scopul de a forța invadatorii să treacă prin zona de tragere a tunurilor și mitralierelor. Acesta era numai un aspect al problemei și el era cunoscut de Spruance și de statul său major înainte ca primul val de infanteriști de marină să debarce. Problema mai gravă era reciful. Singurul

vehicul care putea străbate un recif colțuros, chiar după ce minele ar fi fost dezamorsate, era ceea ce noi numeam „tractorul amfibiu”. Acționat de o elice, el putea să înainteze pe apă cu o viteză de patru noduri. Șenilele de tip „omidă” îi permiteau să se deplaseze pe uscat și pe stâncile recifului cu 20 de mile pe oră. Fiecare vehicul putea transporta 20 de soldați. Forțele de debarcare aveau nevoie de oricât de multe vehicule amfibii. Dar nu erau disponibile decât puține și cei din statul major al lui Spruance, în special contraamiralul Turner, erau mult prea optimiști în legătură cu marea. Folosind 1841 de diagrame, ei au asigurat infanteria marină că la ora H apa peste recif avea să aibă adâncimea de cinci picioare, ceea ce însemna că o barcă Higgins încărcată, care se cufunda trei până la patru picioare, îl putea traversa. Deci, pentru primul val de asalt erau suficiente vehicule amfibii, deși se recunoștea faptul că nu mai rămânea niciunul disponibil pentru următoarele valuri.

Raționamentul era de neînțeles. O debarcare primăvara ar fi fost altceva dar Fox-Strangeways îi prevenise pe americani că toamna marea este scăzută și neregulată. Maiorul F.L.G. Holland, din Noua Zeelandă, care trăise în Tarawa timp de 15 ani, spusese că s-ar putea ca marea să nu depășească trei picioare. Chiar în noaptea precedentă atacului de la Betio, Rota Onorio, acum președintele Camerei reprezentanților din insulele Gilbert și care avea pe atunci 14 ani, a venit cu o pirogă până la flota aliaților și le-a spus ofițerilor - de pe nave că a doua zi reciful avea să fie imposibil de trecut, chiar la nivelul maxim al mării. Nu s-a ținut seama nici de sfaturile lui, nici de cele ale lui Fox-Strangeways și nici de părerile lui Holland. În dimineața următoare, situația s-a înrăutățit, când orarul flotei a început să nu mai fie respectat. Transportoarele încărcate cu infanteriști de marină au fost prinse între bombardamentul navelor lui Spruance și salvele de răspuns trase de tunurile inamice de pe țarm. Deplasându-se cu greu, au scăpat fluxul și au întârziat debarcarea. Comandanții cuirasatelor, s-a constatat mai târziu, nu se pusese de acord cu comandanții portavioanelor. După 35 de minute bombardamentul naval a încetat, ca să permită avioanelor să intre în acțiune, dar cum piloții primiseră un alt orar, au întârziat o jumătate de oră. Astfel s-a îngăduit bateriilor japoneze să tragă asupra transportoarelor, întârziind și mai mult debarcarea. Atacul aerian era planificat să dureze 30 de minute, dar a durat numai 7. La sfârșit, toți se așteptau la un raid masiv al bombardierelor B-24 de la o bază din insulele Ellice, care ar fi fost - s-a presupus - ultima lovitură dată fortificațiilor de pe coastă. Au așteptat și au tot așteptat. Avioanele B-24 nu au mai apărut. Ora „H” a fost întârziată cu încă 43 de minute prețioase.

.

După bătălie, „Albinele mării” au construit mai mult de 19 mile de șosea pe atolul Tarawa, au ridicat diguri, turnuri de observație, turnuri de radiorecepție; au instalat o conductă de petrol, au electrificat insulele, introducând frigider și instalații de purificarea apei și au construit un chei lung de 2 400 de picioare. Călugărițelor australiene de pe atol le-au fost dăruite haine noi. După ce s-a terminat războiul, americanii au plecat. Cea mai mare parte a minunățiilor tehnologice au fost distruse de climă. Insulele Gilbert au rămas din nou departe de lume. Astăzi, atolul Tarawa este mai puțin izolat decât era înainte de război, dar este încă greu accesibil. Există un avion care aterizează pe atol de două ori pe săptămână, plecând din insula Nauru, și ea destul de puțin cunoscută, sau, o dată la două săptămâni, din Fiji. Am hotărât să călătoresc cu un avion al companiei Nauru Airways. Privind din avionul care zboară lenș - avem o întârziere de mai bine de o oră - zăresc mai întâi reciful lung de 22 de mile, apoi o potcoavă înclinată, conținând frumoasele insule trandafirii, fiecare cu umbrelele ei de palmieri, bătuți de taifunuri timp de secole. Drumuri pietruite de „Albinele mării” mai leagă între ele unele insule din atol, nu însă și Betio, care din 1943 a fost considerată drept „paria” insulelor Gilbert. Când începem să coborâm, mă uit spre țărmul aflat la 4 000 de iarzi distanță de recif și zăresc nisipul vălurit de vânturile. Oceanului. Ici și colo, pe insula Betio, se vede câte o grămadă ruginită dar nu poți spune dacă sunt rămășițele unei ambarcațiuni, ale unui tanc sau ale unei baterii de coastă. Apele sunt calme. Insulițele par niște pietre prețioase dintr-un colier delicat. Copacii se înclină nepăsători. E de necrezut că cele petrecute aici s-au întâmplat cu adevărat.

Aterizăm în Bairiki, insulița cea mai apropiată de Betio, unde se află aerodromul (Aeroportul internațional Bairiki). Tot aici sunt și birourile guvernamentale și micul hotel Otintai, vărui în alb. Clădirea aeroportului, acoperită cu tablă și deschisă pe toate laturile, este de mărimea unui garaj din Beverly Hills. Afară se aud foșnetele palmierilor, de parcă aceștia ar vorbi între ei în șoaptă, dar în clădirea aeroportului toate simțurile îți sunt asaltate de o mulțime îmbrăcată în culori vii, mulțime care strigă și transpiră. În unele momente, când sunt într-o proastă dispoziție, mă întreb dacă gloata aceasta din aeroporturile Pacificului nu este formată mereu din aceiași oameni, o trupă de teatru care îmi iese înainte ca să mă oprească din drum. Peste tot arată la fel, fac aceeași gălăgie, miroase la fel. Brusc haosul se potolește și mă trezesc față în față cu un negru uriaș, îmbrăcat în uniformă albă, tropicală, a Majestății sale britanice - cămașă cu mâneci scurte, pantaloni scurți și cască colonială. Îmi examinează pașaportul, mi-l ștampilează, îmi răscolește bagajul, după care îmi face semn să trec.

În fața aeroportului, mă urc într-un minibuz. Unul câte unul, apoi doi câte doi, se urcă și alți pasageri, până când autobuzul seamănă cu una din mașinile circului Barnum și Bailey, sau cu cabina de vapor a fraților Marx din filmul „O seară la operă”. Îmi găsesc un loc lângă fereastră. Zăresc uimit un taxi înalt, cum se foloseau pe vremuri la Londra. Mașina are pe ușă emblema reginei Elisabeta a II-a. În interior, un „pukka sahib” - mai târziu am aflat că era guvernatorul, distinsul Reginald Wallace - face vesel cu mâna.

Nimeni nu îi răspunde, nu-i aruncă nici măcar o privire. Astfel, ca și în India, supremația britanică ia sfârșit fără surle și trâmbițe, ci doar cu o mare indiferență din partea foștilor supuși, sau care, în curând, vor deveni foști supuși. Peste câteva luni, mai spune unul dintre pasagerii cu care am călătorit, insulele Gilbert vor deveni independente. Îmi arată cu mândrie noul drapel al țării: o pasăre și un soare galben, pe fond roșu, cu dungi ondulate, albastre și albe dedesubt. Amintește vag de drapelul Arizonei.

Aici, în Pacificul greu accesibil, există un fel de camaraderie între europeni, termen generic care include și pe americani. Peste o oră iau prânzul la Otintai, în compania a patru noi cunoștințe, niște britanici, printre care e și o femeie îndesată ce lucrează pentru Organizația Mondială a Sănătății și care, de curând, a reușit să traverseze doar într-o săptămână creasta muntoasă a insulei Guadalcanal, ispravă egalată de puțini sau chiar neegalată. Prietenii mei sunt inimoși, joviali și înzestrați cu acea pasiune pentru absurd a englezilor, care face ca eclipsa puterii britanice să apară aproape comică. Unul dintre ei, un tip zvelt din Țara Galilor, de profesie economist, căsătorit, cu o polineziană, a descoperit că una din vechile cazemate japoneze din Betio este exact de mărimea unui teren de squash^[22] și o folosește ca atare. Tony Charlwood, ofițer secund în Marina Regală și expert în armament - ultima lui misiune a fost să scoată focosul bombelor plasate de IRA^[23] la Belfast - tocmai a terminat o trebușoară de trei luni pe insulă: înlăturarea de pe țărm, în timpul refluxului, a 17 tone de muniție activă, printre care mai multe proiectile de 18 țoli. Când vorbește despre această îndeletnicire, ai zice că este un joc de societate.

Cel mai interesant dintre cei patru este Ieuan Battan, secretar adjunct al prim-ministrului insulelor Gilbert, un bărbat prezentabil și voinic, care tocmai acum este confruntat cu o problemă neplăcută, deși discută despre ea cu nonșalanță. Trebuie să rezolve urmările delicate care decurg din găsirea ocazională a unor schelete atunci când se fac noi lucrări de canalizare sau când copiii se joacă în nisip în jurul vechilor tranșee. În urmă cu o săptămână, un grup de băiețași au dezgropat scheletele a patru japonezi și al unui american. Îl întreb pe Ieuan cum îi poate deosebi. Îmi răspunde că este simplu: americanul avea tăbliță de identificare și ceas elvețian, iar japonezii au femurul, dinții și craniul întrucâtva diferite de ale noastre. Pentru moment, craniile japoneze îi dau bătaie de cap. O delegație de 19 persoane tocmai trebuie să sosească de la Tokio ca să incinereze ceea ce a mai rămas din concetățenii lor. Dar copiii care au găsit craniile le-au dus acasă, expunându-le pe pervazul ferestrelor și trebuie convinși să renunțe la ele.

Cele mai multe dintre preocupările lui Ieuan sunt destul de plicticoase. Supraveghează trecerea de la guvernarea colonială britanică la statutul de independență al insulelor Gilbert. Tratează cu oficialitățile din insule și se ocupă de diverse probleme legate de exploatarea stratului de apă freatică, dezvoltarea resurselor naturale, drepturile de pescuit ale insulei Christmas. Problema cea mai acută, spune el, este că băștinașii care locuiesc pe insulele marginase din arhipelag se mută pe atolul Tarawa. În timpul ocupației americane, li s-a schimbat felul de viață - li se dădea casă și masă și 25 de cenți pe zi - iar acum pretind să fie plătiți cu salarii în toată regula, să aibă săli de dans și mărfuri de larg consum. Înainte de război nu știau că există aparate de uz casnic, cinematografe și mașini particulare. Acum știu și vor cu tot dinadinsul să le aibă, în ciuda posibilităților slabe ale economiei lor primitive. Dacă ar fi aflat că sosesc, îmi spune Ieuan, m-ar fi întâmpinat la aeroport cu fete arămii dansând exotical dans *maneaba*, căci știu că la asta se așteaptă vizitatorii. Ei însă preferă twistul, idolul lor fiind Chubby Checker.

Hotărăsc să trag un pui de somn după masă. Holul de la intrarea în hotel este împodobit cu plante tropicale. Mai este o lună până la Crăciun, dar comercianții au și început să-și ademenească clienții, care nu își pot însă permite să le cumpere mărfurile. Doar câțiva muncitori calificați au această posibilitate. În fața hotelului, doi insulari sparg niște coral cu un perforator pneumatic și zgomotul îmi întrerupe somnul. Mă gândesc la infanteriștii de marină care încercau să sape tranșee aici cu unelte lor. În amurg, când cerul devine roșiatic, îmi pun costumul de baie și sar în apă, de pe o lespede de coral. „Aici, la noi, - mi-a spus Bob Trumbull - inserarea se lasă peste Imperiul Britanic cu multă eleganță”. Apa este caldă, senzuală dar când ies am prilejul să îmi aduc aminte cât poate fi de „rău” coralul. M-am zdrelit la cot și m-am tăiat destul de rău deasupra unui genunchi. Nu este însă nimic grav. Măine voi lua feribotul ca să ajung în Betio. Sergentul din mine a și început să fie indispus din cauza acestui mijloc de transport. Mă aștept la o noapte de coșmar. Twist. Chubby Checker. Betio Swings. Pentru asta au căzut oare aici 3381 de infanteriști de marină din generația mea, acum 35 de ani?

.

Atât trupele americane cât și cele japoneze erau comandate de amirali. Apărătorii atolului făceau parte din Forțele speciale de debarcare japoneze, fiind infanteriști de marină ce purtau pe căști emblema lor, o crizantemă și o ancoră - și atât pe vasul amiral american din larg cât și în buncărul unde se adăpostea Cartierul general japonez domnea încrederea. Amiralul care comanda tirul artileriei de pe navele de război americane le-a spus ofițerilor din infanteria marină: „Domnilor, nu vom neutraliza insula Betio. Nu o vom distruge. O vom rade de pe fața pământului!” Un general din infanteria marină, Julian C. Smith, a replicat: „Deși voi, ofițerii forțelor maritime nu vă apropiați la mai mult de 1 000 de iarzi de uscat, vreau să vă amintesc că aveți totuși o mică armură. Nu uitați însă că infanteriștii de marină traversează țărmul cu baioneta la armă și singura armură pe care o vor avea va fi cămașa lor kaki”. În ciuda greșelilor în orar, forțele navale și aeriene făceau tot ce puteau ca să deschidă drum forțelor de debarcare. Trei cuirasate, cinci crucișătoare și nouă distrugătoare au bombardat țărmul cu 3 000 de tone de explozibil

perforant, aproximativ 10 tone pe fiecare acru de pământ. Totuși, amiralul japonez nu și-a pierdut încrederea. A afirmat că „un milion de oameni nu pot cuceri Tarawa într-o sută de ani”. Cazematele sale subterane erau construite din oțel și beton armat, acoperite cu trunchiuri de cocotieri și cu blocuri de coral, neputând fi reperate de bombardierele și navele de război americane. Tuneluri, invulnerabile chiar la lovituri directe, uneau cazematele și adăposturile subterane. Patrusprezece tunuri de coastă de mare calibru, inclusiv cele de 8 țoli, capturate la Singapore, formau un ansamblu de 50 de piese de artilerie. Peste 100 de cuiburi de mitraliere erau amplasate pe marginea unui dig de patru picioare, format din trunchiuri de cocotieri și blocuri de coral. Japonezii se îndoiau totuși că vreuna din trupele de asalt americane avea să ajungă vreodată pe țârm. Bariera de coral care stătea între ei și flota aliată era mai lată decât insula însăși. Iar japonezii, spre deosebire de americani, cunoșteau orarul precis al marelor.

Bătălia pentru insulă a început sâmbătă 20 noiembrie 1943, la ora 4:30 dimineța. Infanteriștii din primul val de asalt, după ce au coborât pe plase din nave, săriră în bărcile Higgins și apoi trecură în vehiculele amfibii care începură să se alinieze pentru asalt. Japonezii, de pe țârm și-au dat seama că niște forme uriașe se mișcau în noapte dar așteptau să vadă dacă americanii aveau să debarce pe plajă venind dinspre mare sau dinspre lagună. La ora 4:41, un tun de coastă nipon a lansat rachete de iluminare deasupra celor șase nave de transport americane. Acum știau: atacul urma să înceapă dinspre lagună. Bombardamentul nostru a fost uluitor - unul dintre infanteriști a spus: „Este o minune că blestemata asta de insulă nu s-a făcut bucăți și nu s-a scufundat” - dar s-a terminat cu o oră prea devreme. Două distrugătoare americane, lansând o perdea de fum pentru sprijinirea desantului, trăgeau asupra insulei, dar împotriva unor asemenea fortificații tirul lor nu avea efect. Japonezii, care se așteptau în primul rând la un atac dinspre mare, au ocupat pozițiile pe care le amenajaseră cu fața spre lagună. Acum infanteria marină americană trebuia să se confrunte cu 4 836 de japonezi, și ei în majoritate tot infanteriști de marină.

Timonierii vehiculelor amfibii au găsit laguna - de 17 mile lungime și 9 lățime - agitată, un curent puternic deviindu-i spre larg. Forța de atracție a curentului provenea de la volumul mare de apă suptă prin găurile barierei de coral. După câteva momente au constatat că japonezii supraviețuiseră bombardamentului. Când au ajuns la 3 000 de iarzi depărtare de țârm, artileria inamică a deschis focul. La 2 000 de iarzi au ajuns în bătaia mitralierelor cu tragere lungă, iar la 800 de iarzi, în timp ce ciudatele lor vehicule, jumătate tanc, jumătate barcă, înaintau anevoie peste recif, au fost întâmpinați de tirul tuturor armelor inamicului, inclusiv de cel al pușcașilor de elită și al aruncătoarelor grele. Vehiculele amfibii, comportându-se așa cum era de așteptat, înaintau. Bărcile Higgins din spatele lor erau blocate pe recif. Ramele au fost coborâte și soldații au sărit în apa care le ajungea până la piept. Robert Sherrod, pe atunci corespondent de război al ziarului *Time*, își amintește: „Se înainta dureros de încet printr-o apă foarte adâncă. Trebuia să parcurgem 700 de iarzi sub focul mitralierelor, devenind ținte mai ușoare pe măsură ce ne apropiam de țârm”. La bordul unui vas de război american, un ofițer de marină scria în jurnalul de bord: „Apa părea tot timpul plină de omuleți... care înaintau clătănându-se spre țârm... și cădeau, cădeau într-una... câte unul, în grupuri sau în șiruri”. Și totuși se târau înainte, păstrându-și cumpătul; după cum scria Sherrod „sfidând chiar moartea... mici puncte negre, ținându-și armele deasupra capetelor, mergând cu pas de melc, fără șovăire”. La Balaklava, Pierre Bosquet a spus despre Brigada de cavalerie ușoară: „*C'est magnifique, mais ce n'est pas la guerre*”. La Sedan, în războiul franco-prusac, unde cavaleria franceză a atacat neconținut tunurile lui Krupp până când ultimii dintre ei au căzut zvârcolindu-se în băltoace de sânge, alături de leșurile cailor lor, regele Prusiei și-a coborât binoclul și a murmurat: „*Ah, les braves gens!*” Lupta din Tarawa a fost mai mult groaznică decât măreață. Era război, fără îndoială, și încă după atâția ani curajul acelor oameni pare extraordinar.

Un debarcader din bârne, șubred, lung și îngust, pătrundea în lagună. Stâlpii lui din trunchiuri de cocotier erau foarte nepotriviți ca adăpost, dar tot mai buni decât nimic, și cei care ajungeau la ei nevătămați se considerau norocoși. Înaintau ghemuiți - exploziile proiectilelor bubuindu-le în urechi - printre jerbele de apă ridicate de obuze și împrôscăturile mai mici făcute de gloanțele mitralierelor din buncăre și ale pușcașilor de elită japonezi, cocoțați prin arbori, în timp ce din rigurosul nostru plan de debarcare se alegea praful. Oamenii din vehiculele amfibii aveau mai mult noroc decât cei care săreau din bărcile Higgins, înnămolite pe platformă, dar în această furtună de foc nimeni nu era cu adevărat la adăpost de pericol. Fără protecția tunurilor de pe navele care nu puteau risca să-și lovească oamenii, cinci sau șase vehicule erau distruse sau avariate. Unele ajungeau în zone necorespunzătoare ale țârmului. Altele, cu timonierii morți, o luau razna, învărtindu-se bezmetice și azvârlind în valuri oamenii care sufereau de rău de mare. Altele se rostogoleau în găuri de obuze sau săreau în aer când gloanțele inamice le străpungeau rezervoarele de combustibil. Un supraviețuitor al primului val își amintește: vehiculele amfibii „erau avariate, oprite și incendiate, iar când oamenii săreau din ele păreau ca niște torțe vii”. Cele care scăpaseră intacte făceau naveta, ducând răniții spre larg și întăriri spre interior. Comandantul asaltului, colonelul David M. Shoup, un luptător cu gât de taur și fața roșie, care era totodată om de știință și poet, apropiindu-se de țârm, făcu semn unei „amfibii”. Ordonă echipajului să-l ajute să încarce cadavrele soldaților săi, după care se sui și cl. Ajuns la debarcader, își fixă postul de comandă la adăpostul palisadei, transmitând ordine în timp ce stătea cufundat până la brâu în apă, alături de alți doi ofițeri și un sergent. Niște șrapnele i-au ciuruit picioarele. Tresări de durere, dar se stăpâni și făcu semn unui infirmier să plece. Alți infanteriști de marină, care reușiseră să ajungă pe țârm uzi leoarcă, se îngrămădeau înapăimântați sub digul de patru picioare. Doi timonieri curajoși de pe vehiculele amfibii au reușit să facă o gaură în digul cel lung. Niște soldați care i-au urmat au reușit să instaleze chiar

un punct precar de sprijin la capătul pistei de aterizare, cam la 50 de iarzi, în interior, dar aparatele lor de radio nu funcționau, așa încât Shoup nu știa care este poziția lor. Oamenii ajunși, teferi pe țarm păreau condamnați.

S-a făcut amiază. Deoarece informațiile despre marea fuseseră greșite, bărcile Higgins nu mai puteau trece acum peste recif. Cele mai multe vehicule amfibii fuseseră distruse. Unul dintre ele dispăruse complet într-o explozie de proiectil. „A fost acolo, – își amintea un soldat care se afla în apropiere, și apoi, dintr-o dată, n-a mai fost nimic”. Un timonier îngrozit și-a ieșit din minți. În drum spre țarm, în timp ce gloanțele loveau în carenă, a început să strige: „Nu merg mai departe!” A lăsat rampa jos și 20 de infanteriști de marină, împovărați de arme și muniții, s-au înecat într-o apă de 15 picioare. În altă parte, un comandant de batalion, în timp ce înainta prin apă spre țarm, a ridicat pistolul și a strigat spre oamenii din spatele său: „Haideți, înainte! Ticăloșii ăștia nu pot să ne oprească!” O mitralieră Nambu i-a sfărtecat pieptul, omorându-l pe loc. Un alt comandant de batalion, grav rănit, s-a târât pe vârful unei grămezi de leșuri ca să nu îl înec fluxul care creștea. A fost găsit acolo, a doua zi după-amiază, încă în viață, dar delirând.

Focul inamic, scria Morison „era îngrozitor de precis; de câteva ori proiectilele au căzut chiar în momentul în care ambarcațiunile, ajunse la țarm, coborâseră rampa, provocând astfel un lac de sânge în jurul lor. Infanteriștii de marină morți deveneau parte din teren; serveau ca adăpost natural, și când leșurile zăceau pe obstacole de sârmă ghimpată, cei vii puteau evita sârma, târându-se pe deasupra lor. Chiar și așa, infanteriștii americani rămăneau tot timpul expuși în câmpul de țință al japonezilor. Tarawa era plină de agenți ai morții: trăgători de elită, mitraliori, proiectile de artilerie, explozii de aruncătoare, sârmă ghimpată, înecul în urma căderii într-o gaură de recif. Pe măsură ce timpul trecea, apa de lângă țarm devenea o masă grotescă, plină de capuri desprinse de trup, mădulare și trunchiuri. Dacă un trup era intact, puteai spune din care val de asalt făcuse parte; cei uciși de curând erau moi și li se vedeau din valuri doar țeasta și brațele, iar cei care muriseră în prima oră pluteau țepeni, ca un caiac, arătându-și fețele sau părți din față. Dacă își pierduseră tot sângele, atunci erau albi ca marmura și, la scurt timp, miasma putrefacției începea să îi înconjoare. Mulți dintre cei încă în viață se făceau mici de frică, oriunde s-ar fi aflat. Un infanterist de marină american, jucător profesionist de baseball în viața civilă, s-a lăsat pe vine lângă un vehicul amfibu, pe care japonezii încercau să îl oprească cu grenade de mână și, când grenadele veneau spre el, le prindea aruncându-le înapoi ca pe niște mingi. Dar una a ricoșat și a explodat, înainte ca să o poată prinde. Mai târziu, mâna i-a fost amputată. Exemplul său i-a uluit pe oameni, fără însă să le insufle curaj. Practic nu mai avea cine să comande. Companiile rare clădeau asaltul numărând cinci sau șase ofițeri morți iar sergenții erau, și ei, morți sau răniți. Supraviețuitorii se îngrămădeau în grupuri mici de trei sau patru, tremurând și transpirând, cu privirea ațintită asupra luptei.

La începutul după-amiezii, cu marea în reflux, toți cei din al patrulea val de asalt precum și tunurile de 37 de milimetri împreună cu servanții lor erau practic blocați de bariera de coral. Unii timonieri s-au strecurat prin recif. Alții nu s-au putut mișca până la căderea nopții, odată cu fluxul. Cel de-al cincilea val și-a debarcat tancurile Sherman pe recif, au sărit în apa adâncă de patru picioare și au început să înainteze cu mare curaj. Pe țarm, supraviețuitorii din patru batalioane de asalt formau un arc neregulat de aproximativ 300 de iarzi, care în unele locuri, datorită actelor individuale de eroism, ajungea la o adâncime maximă de 150 de iarzi. Shoup își mutase postul de comandă cu 15 iarzi mai în interiorul plajei. Cu sângele prelingându-i-se pe pulpe, se afla exact la trei picioare depărtare de o cazemată japoneză; datorită însă unghiului ambrazurii tunurilor, nici el nu îl putea ataca pe inamic, nici inamicul pe el. Din când în când, ofițerii și subofițerii îi îmbrânceau spre țarm pe soldații buimăciți. Toate veștile erau proaste. Cele mai îngrijorătoare rapoarte veneau din vest, adică din partea dreaptă a insulei. În golfuluț de acolo, digul nu putea folosi drept adăpost. Un nimicitor foc încrucișat îi mătura pe pușcașii americani. Comandantul batalionului din golfuluț, văzând că oamenii săi de pe țarm sunt secerăți, îi oprise pe recif pe cei care nu debarcaseră încă și i-a comunicat prin radio lui Shoup: „Nu pot debarca. Rezultat incert”. După o tăcere a adăugat: „Ambarcațiile sunt reținute pe reciful din flancul drept al Plajei Roșii Unu. Foc foarte puternic asupra trupelor din apă”. Shoup a răspuns: „Debarcați pe Plaja Roșie Doi – spre stânga – și înaintați spre vest”. Comandantul batalionului păstră din nou tăcere, apoi spuse: „Nu a mai rămas nimeni de debarcat”. Ofițerii din jurul lui Shoup se uitară unul la altul. Batalionul avusese 700 de oameni. Cum era posibil să nu fi rămas *nimeni*?

De fapt, vreo sută de oameni mai erau încă în viață, dar în haosul de pe țarm, cele mai multe dintre aparatele de radio fiind ude sau bruiate, nimeni, inclusiv Shoup, nu cunoștea succesele locale. Există punctul acela mic de sprijin la capătul pistei în flancul stâng, la est de debarcader. Mai era batalionul maiorului Henry P. „Jim” Crowe, un mustang cu părul roșu, care debarcase intact, datorită focului de acoperire de pe două distrugătoare. În afara grupului de lângă pistă, oamenii lui Crowe erau țintuiți pe țarm de tirul din cazematele japoneze, pe care le-ar fi putut amuți cu aruncătoare da flăcări sau încărcături de trotil dacă ar fi avut cât le trebuia. Îngrijorarea a fost înlocuită de groază când a apărut un tanc inamic care se îndrepta huruind spre pozițiile batalionului. Două tunuri americane antitanc de 37 de milimetri se aflau aproape de țarm într-o ambarcațiune scufundată. Oamenii le-au împins prin valurile leneșe și apoi, punând cu toții mâna, au reușit să le treacă peste dig tocmai la timp ca să oblige tancul să se retragă. De cealaltă parte a poziției infanteriei marine, maiorul Michael P. Ryan, conducând un grup format din oameni proveniți din diverse unități care reușiseră să ajungă pe uscat și ajutat de tunurile de

75 de milimetri de pe două tancuri, a ocupat mai multe poziții inamice. Dar și lui Ryan îi lipseau aruncătoarele de flăcări și trotilul. Dându-și seama că nu poate lua legătura cu Shoup ca să-i ceară întăriri, s-a retras într-un perimetru de apărare cam la 500 de iarde în interior. Pe Tarawa aceasta însemna o victorie.

Mesajele dintre trupele de pe uscat și flotă se rătăceau și ele. În disperare, Shoup a trimis un ofițer (Evans Carlson) cu o amfibie care se mai putea deplasa, să ceară insistent oameni, apă și muniții. Carlson n-a ajuns pe cuirasatul *Maryland* decât seara târziu. Încă înainte de sosirea lui, generalul Smith, care urmărea îngrijorat rapoartele sumare din postul de comandă al navei sale, se lămurise de situația grea în care se aflau forțele debarcate. Smith a radiotelegrafiat superiorului său, generalul de infanterie marină Holland M. Smith, care, de la bordul navei *Pennsylvania*, comanda atât debarcarea în Makin cât și Tarawa. Mesajul trimis lui Holland Smith suna astfel: „Rezultate incerte”. Cerea să fie ajutat de Regimentul 6 infanterie marină care era ținut în rezervă. Între timp, organizase un batalion improvizat din bucătari, instrumentiști din fanfară, dactilografi, mecanici specialiști și ofițeri de stat major pe care intenționa să-i debarce dacă nu primea întăriri. Dar i-a obținut pe cei din Regimentul 6. În momentul acela se credea că avea șanse să încline balanța în favoarea sa, deși poziția lui Shoup era mai mult decât precară, iar japonezii erau deja reputați pentru contraatacurile lor de noapte.

Când se lăsă întunericul, 5 000 de soldați de infanterie marină așteptau pe țărm fie moartea, fie ceva îngrozitor. Oamenii lui Ryan și Crowe își înconjuraseră pozițiile cu sârmă ghimpată, iar Shoup deținea un mic perimetru, de forma unei cutii, la baza digului. Nu aveau de nici unele în cantități suficiente, nici cel puțin muniție. Plaja era presărată cu vehicule stricate, morți, muribunzi și răniți care așteptau să fie evacuați. Pe țărm se afla un grup de obuziere de 75 de milimetri și câteva tancuri mijlocii. Acestea și tunurile de 37 de milimetri erau cam tot ce aveau. Luna la tropice se afla în primul pătrar, iar peste tot ardeau rezervele de combustibil, răspândind peste insulă o lumină pâlpâitoare, lugubră. Infirmierii au lucrat toată noaptea, transportând răniții spre bariera de coral, în plute mari de cauciuc. Alte plute aduceau, la dig apă, plasmă de sânge, muniții și întăriri. Oamenii de pe perimetru, care credeau că sunt pregătiți pentru orice, au fost uluiți văzându-și adăposturile de tragere mitraliate dinspre mare. Japonezii înotaseră prin lagună până la vehiculele amfibii abandonate în apă și trăgeau în spatele infanteriștilor de marină. Americanilor li s-a părut că primesc lovitura de grație. Demoralizați, așteptau din clipă în clipă un atac banzai. Spre mirarea lor, acesta nu s-a produs. Noaptea s-a scurs liniștită. Aveau și japonezii problemele lor. Tirul tunurilor de pe nave nu ștersese de pe fața pământului insula dar produsese pierderi grele în rândul acelor japonezi care nu se găseau în cazemate și distrusese liniile lor de comunicații. Oricât de mari erau necazurile lui Shoup cu comunicațiile prin radio, cele ale comandantului japonez erau și mai mari. Nu reușea să transmită *niciun mesaj*.

•

Digurile reprezintă pentru capetele de pod ceea ce drumurile care urcă și coboară - ca la Waterloo și Antietam - sunt pentru marile bătălii terestre. Ele constituie un neprețuit ajutor pentru trupele de asalt, care se pot ghemui în spatele lor, apărându-se de traiectoriile razante ale proiectilelor, dar sunt exasperante pentru comandanți, căci taie elanul ofensivei, producând întârzieri dăunătoare. În Tarawa, supraviețuirea forței americane depindea de hotărârea fiecărui individ de a înfrunta moartea, Wellington a spus: „Întreaga artă a războiului constă în a ajunge de cealaltă parte a dealului”. Dacă nimeni nu sărea peste zid, niciun soldat din infanteria marină nu ar fi plecat viu din Betio. Bineînțeles, fiecare aștepta să-și asume altcineva riscul. Până la urmă, unii au făcut-o - nu mulți, doar câțiva - și lor li se datorează străpungerea. Dar, ca să venim în apărarea celor care hotărâseră să aștepte până când ar fi avut șanse mai bune, trebuie să spunem că Tarawa a însemnat ceva excepțional. De cele mai multe ori nu este necesar un atac frontal. Șiretenia are uneori mai mult efect decât îndrăzneala. Chiar în Betio, după gafele legate de recif și de faptul de a nu fi bombardat inamicul până în ultimul moment posibil, permițându-i astfel să se deplaseze pe pozițiile de pe partea lagunei, exista totuși o cale de ieșire. Ryan a găsit-o, întorcând flancurile japoneze. Dacă aparatul de radio al lui Shoup ar fi funcționat, ar fi știut acest lucru, l-ar fi putut ajuta pe Ryan și ar fi zdrobit apărarea inamicului, atacându-l din spate. Deci instinctul pușcașului care se ascunde după zid este, de obicei, sănătos. Cel puțin așa îmi spun mie însumi ori de câte ori mă gândesc la Tubby Morris.

Digul meu se afla pe insula Oroku. Nu era un recif prea greu de trecut și, cu toate că focul inamicului bătea puternic pe când bărcile Higgins ne purtau spre țărm - eram uzi de apă improșcată de proiectilele care, gata să ne lovească, cădeau pe aproape, în timp ce gloanțele armelor mici înțepau carcasa ambarcației - am pierdut foarte puțini oameni la debarcare. Ajunși pe țărm, am văzut digul și am mulțumit cerului pentru existența lui. Construit din bărne groase, era mai înalt de cinci picioare. O enormă viță agățătoare stacojie se răsucea, în mod cu totul neobișnuit, la baza sa. Între dig și linia țărmului erau cam zece picioare de plajă. Arăta minunat. Eram dispus să-mi petrec restul zilelor pe acea bucată de plajă. Cineva mai curajos, știam bine, ar fi încercat să treacă digul și să atace obiectivele japoneze. Dar mitraliorii inamici știau unde suntem și tirul lor mușca din partea de sus a zidului - se puteau vedea crăpăturile. Chiar dacă n-aș fi fost hotărât să-mi salvez pielea, cum fără îndoială eram, mai aveam și alte motive să rămân unde mă găseam. Eram înconjurat de infanteriștii de marină cu „fundurile jerpelite”, cei mai puțin disciplinați dintre luptători. Știam că dacă mă urc sus, rămân singur. Ba mai mult, părea posibil, chiar foarte probabil, ca Batalionul 1 din extrema dreaptă să-i încercuiască pe japonezi.

Digul se îngusta în direcția aceea și harta indica un intrând în care oamenii din Batalionul 1 ar fi avut loc să se miște. În orice caz, intenția mea era să le ofer toate șansele și tot timpul de care aveau nevoie.

Aceasta era situația când, cu al treilea val de asalt, a sosit Tubby. Fusesem colegi de promoție la școala de ofițeri din Quantico și, spre deosebire de mine, fusese făcut ofițer. Era acum locotenent secund, ofițer de schimb, făcându-și debutul de comandant sau presupus comandant al unor trupe călitate în luptă. Nu cred să existe un rol mai ingrât decât acesta în război. Trupele sunt prudente când e vorba de ofițeri fără experiență, iar noi cei „cu fundurile jerpelite” îi disprețuiam. Unii dintre noi, ca și mine, își aminteau de el de la Quantico. Nu se schimbaseră de când îl văzusem ultima oară. Era scund și energic, până în 25 de ani, cu tendințe de a pune grăsime pe fălci și burtă. Avea obrazul neted, ca al unui copil și era permanent încruntat, nu de supărare ci din cauză că își încorda atenția. Nu-l cunoșteam prea bine. Era asemenea acelor elevi care își fac întotdeauna temele pentru acasă și nu te lasă să copiezi. Fusese unul dintre cei care întreaga măsură, străduindu-se să fie pe placul superiorilor dar ca el erau mulți la Quantico. Aici, însă, era singurul. Printre niște oameni care se mândreau că au uniforme jerpelite, a lui părea luată atunci din rafturile intendentei. Mă întrebam dacă nu cumva fusese decepționat când i s-a spus să nu-și poarte tresele în luptă. Oricare ar fi fost defectele lui, era, și avea să o dovedească curând, curajos.

Trase aer în piept, privi împrejur și spuse: „Sunt noul vostru ofițer”. Am zâmbit, i-am întins mâna și am spus: „Bună, Tubby!” Prostie din partea mea. M-a privit sever și a rămas cu mâna pe vipușca pantalonilor. Stând semeț ca un cocoșel de Bantam - digul era tocmai destul de înalt ca să poată sta în picioare - întrebă rigid: „Aceștia sunt oamenii tăi, sergent?” „Fundurile jerpelite” rânjiră unii la alții. Chiar și gândul de a aparține *cuiva*, îi amuza. M-am înfiorat. Nu mai era Tubby cel cumsecade pe care îl cunoșcusem. Se puteau isca necazuri. I-am spus: „Tubby”. Mi-a tăiat-o scurt: „Slim, sunt ofițer și pretind să fiu tratat cu respectul militar cuvenit”. Oamenii nu s-au mai putut stăpâni. Le-a auzit chicotele înfundate și s-a uitat furios în jur. Situația devenise stânjenitoare. Ne aflam în toiul unei bătălii, iar Tubby se aștepta la o plecăciune din partea mea. Nu prea aveam cum să ne mișcăm dar i-am zis în șoaptă. „Hai de-o parte să punem la punct chestia asta”. M-am îndepărtat câțiva pași și m-am lăsat în genunchi. Se înfurie dar veni și se așeză pe vine, alături de mine. I-am explicat că n-am vrut să-l discreditez, că n-am avut intenția să mă bat pe burtă cu el și că îmi părea rău. Mușchii maxilarelor începură să îi tremure. Mi-a răspuns: „Ar trebui să-ți pară rău”. M-a cuprins mânia. Rememorând incidentul, îmi dau seama că motivele mele erau mai puțin lipsite de egoism decât le consideram pe atunci. Înțelegerea mea față de poziția lui, deși sinceră, era afectată de resentimentul că trebuia să primesc ordine de la omulețul acesta a cărui pregătire nu era diferită de a mea, de disprețul irațional pentru proaspeții ofițeri care nu arătaseră încă ce pot și de aroganța cu care veteranii tratează, în luptă, pe toți „înlocuitorii” lipsiți de experiență, în special pe șefii de pluton. În momentul acela, totuși, ce știam era că între noi nu se putea evita o anumită răceală pe care aveam s-o rezolvăm cu timpul. Apoi mi-am dat seama că Tubby nu avea mult timp de așteptat. Îmi zise: „Nu-mi spune. Arată-mi. Am de gând să-i conduc pe oamenii aceștia pe deasupra și te vreau alături de mine”.

A rostit chiar cuvintele astea „pe deasupra”. Noi nu vorbeam așa. Probabil îl auzise pe tatăl său. În primul război mondial soldații ieșeau din tranșee să meargă „pe deasupra”, adică peste parapet, în „țara nimănui”. Apoi mi-a picat fisa și am înțeles sensul celor spuse de el. Am șoptit. „Vrei să zici dincolo de digul ăsta?” Încuviință, dând scurt din cap, și adăugă: „Acolo sunt japonezii. Nu-i poți omorî dacă nu-i vezi”. Am simțit că ametesc. I-am spus: „Uite, Tubby - locotenente - părerea mea este...” Mi-o tăie scurt: „Nu ești plătit să ai păreri. Ești plătit să primești ordine”. Mă întrebam dacă nu era cazul să-i spun s-o lase dracului. Era pur și simplu o chestiune de viață sau de moarte sigură. Am încercat din nou, pe un ton serios: „Asta ar însemna să ne sinucidem. Batalionul 1 e acolo jos. Dă-le timp să întoarcă flancul japonez și să distrugă cuiburile alea de mitralieră”. Mormăi: „Ce cusur are batalionul *acesta*?” I-am replicat: „Suntem blocați, nu putem înainta, așa că acțiunea se desfășoară pe flancuri”. Îmi dădeam seama că nu-l puteam convinge și am adăugat răgușit: „Tubby, știi că nu te-au învățat asta la Quantico, dar așa facem noi aici. Nu te afli pe un afurisit de teren de paradă. Nu poți pur și simplu să faci un semn cu mâna și să te aștepți ca oamenii să te urmeze. N-o vor face. N-o vor face. Sunt aici de mult timp, Tubby. *Sunt absolut sigur*”.

Privi lung spre mine, ca și cum ar fi așteptat să clipească eu primul. Am clipit și chiar des. Ridicând voit vocea, mă apostrofă: „Faci pe tine de frică, nu-i așa?” Am aprobat energic din cap. Ridică vocea și mai mult. Îl puteam auzi acum toți băieții. Spuse: „De asta am eu trese și tu ești doar subofițer. Și-au dat seama la Școala de ofițeri care este diferența dintre noi. Eu sunt bărbat și tu nu”. Vocea-i tremura aproape imperceptibil și mi-a trecut prin minte că el însuși era înnebunit de groază - își masca teama, purtându-se grosolan cu mine. Ceea ce făcuse Tubby era un lucru de neiertat: mă ridiculizase în ochii tuturor oamenilor mei. Știa că nu se procedează așa. *Asta* îl învățaseră la Quantico. Bătându-și joc de mine, ne făcuse de ocară pe amândoi. M-am gândit: *Din moment ce sunt un câine, ferește-te de colții mei*. Între noi doi totul se sfârșise. Nimic nu-l mai putea salva acum. Viața lui va fi mai scurtă decât a unui japonez. Nimeni nu i-o mai putea lungi. Mi-am repetat lucrul acesta ani de zile dar totdeauna va rămâne în conștiința mea un strop de vinovăție.

Ridicându-se cu o mișcare rapidă, își șterse palmele de coapsele masive, își puse mâinile în șolduri și urlă: „Știi că v-ar place să rămâneți aici. Tot așa și mie. Dar jos, pe plajă, ticăloșii ăia galbeni vă ucid camarazii”. Nu-și dădea cel puțin seama că în luptă loialitatea oamenilor este limitată la cei din jurul lor și

că în opinia celor cu „fondurile jerpelite”, Batalionul 1 putea foarte bine să aparțină unei alte rase, „Datoria noastră este acolo sus” - zise Tubby. Indică locul. Apoi continuă: „Asta-i ceea ce noi numim o țintă favorabilă, băieți”. Făcu o pauză și își bombă pieptul de porumbel supărat. Mă întrebam dacă încerca să-l imite pe Chesty P. Puller, eroul legendar al infanteriei marine, despre care mergea vorba că s-ar fi lăudat să câștige o Medalie de onoare, chiar dacă pentru asta ar fi trebuit să ducă acasă o raniță plină cu tăblițe de identitate. Tubby conchise: „N-am de gând să cer nici unuia dintre voi să facă ceea ce nu fac eu. Mă voi urca primul. Sergentul vostru va...” Se corectă: „Este sarcina sergentului vostru să vă facă pe toți să mă urmați”. Eu stăteam tot jos, pe un genunchi, ferindu-mi privirea și lăsând să mi se scurgă nisip printre degete. Nu voiam să fiu amestecat în niciun fel. Adăugă: „Are cineva de pus vreo întrebare?”

Priveau în sus, spre el, cu ochii sticloși. Tubby ezită, gândindu-se probabil dacă să-i amenințe sau nu cu judecata Curtii marțiale. Apoi se răsuși și încercă să se urce pe dig. Era prea mic. Nu reușea să-și găsească un punct de sprijin. Se strădui să-și fixeze bocancul într-o ramificație a viței agățătoare dar V-ul format era prea îngust. Nu putea să-și bage piciorul decât pe cant și în felul acesta nu se putea sălta. Gâfâind, încercă de mai multe ori. Se întoarse spre mine, roșu la față. „Ajută-mă!” Cred că îi dispăcea profund să mi-o ceară. Mie, cu siguranță, nu mi-a făcut nicio plăcere. M-a cuprins un chef nebun de râs, care știam că avea să se preschimbe în plâns. L-am privit în ochii lui mari și am răspuns: „Îmi tremură prea tare picioarele”. Era adevărat. Spuse printre dinți: „Am eu grijă de tine mai târziu”. Se întoarse spre Bubba, chemându-l: „Tu, cel de acolo!” Bubba se apropie și-și împreună mâinile. Tubby își puse piciorul ca în scara de la șa, se săltă, se rostogoli pe vârful digului, se ridică apoi, întorcându-se într-o parte. Făcea semne cu ambele mâini, degetul arătător de la mâna stângă, îndreptat spre noi și cel de la dreapta spre japonezi. Ca într-o pictură de Frederic Remington. Trase aer în piept și țipă: „După mine!”

Fetele lipsite de expresie ale oamenilor, mai erau încă îndreptate în sus. Nimeni nu se clintea. Eu stăteam sub zid, cu brațele întinse, gata să prind ce avea să mai rămână din el. În clipa aceea l-au lovit gloanțele. Erau de la o mitralieră Nambu. L-au ciuruit vertical, de la frunte până la vintre. O clipă a rămas așa, deasupra noastră, în poziția aceea eroică. În clipa următoare au început să-i „înflorească” găurile roșii - patru numai pe față și vreo duzină pe uniformă, în jos. Una era mai la stânga. Îl loviseră în emblema infanteriei marine de deasupra inimii. Mitraliorul își cunoștea meseria. Sângele tocmai începuse să-i curgă din locul acela, de pe față, din burtă, din perineu, când s-a prăbușit, clătinându-se pe margine, căzând cu o bufnitură în brațele mele, cu fața în sus. Trăsăturile îi dispăreau sub pata care se lățea și, clipind, încerca să-și ștergă ochii de sânge. Putea însă să vadă. M-a văzut. A șoptit slab: „Tu... Tu... tu”. Apoi a tăcut și s-a stins.

Mi-am întors privirea, simțind că mi-e greață. Bluza îmi era udă de sânge. Mo Crocher și Dusty Rhodes mi l-au luat din brațe și l-au întins cu grijă pe jos. Nu era nicio urmă de răutate. Îl jeleau cum ar fi făcut pentru oricare altul care ar fi căzut. Ei - și mai ales eu - n-am vrut decât să nu participăm la nebunia lui. Urmarea a fost de o ironie sălbatică. Abia terminasem să-l înfășurăm într-o foaie de cort, când am auzit chiote de bucurie în dreapta noastră. Batalionul 1 tocmai întorsese flancul japonez. Puteam zări cum săltau căștile camuflate și cum se mișca perdeaua de fum și se auzea zgomotul tancurilor care schimbau vitezele. Fierbeam de mânie ca și la moartea lui Zepp. Inutilitatea ei o făcea insuportabilă. Apoi atenția mi-a fost distrasă, așa cum are grijă întotdeauna moartea, în îndurarea ei, să te distragă de obligația de a face ceva cu cadavrul. I-am spus lui Knocko: „Transmite mai departe lui Buck Rogers”. Brusc mi-am dat seama că Buck s-ar fi putut să nu mai fie în viață și cum Tubby sosise de curând, era posibil ca numele lui să nu fi fost cunoscut la punctul de comandă. Am transmis, prin urmare: „Noul locotenent e mort. Anunță pe cel mai apropiat ofițer”.

.

Una dintre problemele pe care le-a pus debarcarea în Tarawa a fost uniformele. Când generalul Smith spusese că „armura va fi limitată la cămașa kaki” vorbea la figurat. Oamenii purtau, în realitate, un nou costum de camuflaj, verde pe o parte și cafeniu pe cealaltă, probabil pentru a fi folosit în deșertul Sahara dacă cumva infanteria marină ar fi luptat acolo. Dar cei care au creat modelul uitaseră să-i facă orificii de ventilație. Când îl purtai, erai parcă înfășurat în plastic. Soldații ar fi transpirat oricum în acea primă noapte petrecută pe insula Betio, indiferent ce haine aveau pe ei - erau doar la 90 de mile depărtare de ecuator - dar în costumele acelea au pierdut mult în greutate și zorii i-au găsit sleiți de puteri. Cum s-a făcut lumină, au constatat că liniile lor sunt intacte. Au mai prins curaj și mulți au tras concluzia că trecuse criza. S-au înșelat. Când lupta s-a reluat cu aceeași intensitate, Sherrod auzea din toate părțile piu-piu-ul puștilor și ra-ta-ta-ul mitralierelor inamice, care făceau să vibreze aerul. În cinci minute a văzut murind șase americani. A scris: „E mai rău. E mult mai rău decât a fost ieri”. Cuirasatul *Maryland*, restabilindu-și sistemul de comunicații, l-a întrebat prin radio pe Shoup dacă are destui oameni. A răspuns negativ, adăugând: „Insist să trimiteteți muniții, apă, rații și asistență medicală... Nevoie imperioasă de toate tipurile de muniții pentru toate companiile care debarcă”. Infirmerii nu mai aveau bandaje. Shoup le-a dat ordin să meargă la recif, prin apă și să le ia morților trusa de prim ajutor purtată la centură. Spre mijlocul dimineții i-a comunicat lui Sherrod: „Suntem într-o poziție foarte critică”. La ora 11:00 i-a comunicat prin radio generalului Julian Smith: „Situația nu pare bună pe țarm”.

Trebuia de urgență să se aducă unități de întărire din Regimentul 6 infanterie marină, care aștepta de aproape 20 de ore în bărcile Higgins, încercând să găsească o cale de a trece reciful. Japonezii, adăpostiți

de vehiculele amfibii eşuate, își mențineau poziția, trăgând acum spre mare cu gloanțe de calibru 303, care loveau cu o precizie remarcabilă ori de câte ori oamenii din ambarcațiunile de desant apăreau deasupra bulmelelor. Mitralierele Nambu păreau să tragă din toate direcțiile. Una era plasată într-o latrină construită deasupra apei. Dar pericolul cel mai mare venea dinspre carcasa unui vechi cargobot, în dreapta debarcaderului, cam la 700 de iarzi de uscat. De acolo inamicul putea ținti rezervoarele de combustibil ale ambarcațiunilor, făcându-le să explodeze, ca apoi să tragă asupra celor din Batalionul 6 când săreau în apă, încercând să ajungă la țărm. La începutul operației au pornit 800 de oameni. Pe țărm au ajuns 450.

De pe țărm se trăgea în cargobot cu obuziere samarizate de 75 de milimetri și aruncătoare de 81 de milimetri, iar avioanele de bombardament în picaj de pe portavioane încercau și ele să-l nimicească, dar vasul părea indestructibil. În momentul acela fluxul începu să crească, amenințând să-i înec pe răniții care zăceau pe bariera de coral.

O echipă de salvare de pe nava de transport *Sheridan*, trimisă să-i ridice, a întâlnit vreo 35 de soldați teferi dar fără arme. Căpitanul s-a oferit să-i evacueze. Au refuzat, cerând doar ca echipajul să le aducă „ceva cu care să lupte”. În timpul celor cinci ore necesare pentru debarcare, pierderile Batalionului 1 din Regimentul 5 infanterie marină au fost mai mari decât ale oricărui alt batalion care ajunsese pe țărm cu o zi înainte.

Supraviețuitorii au întărit extremitatea capătului de pod menținut de Ryan. Când s-a crăpat de ziuă, comunicațiile cu flota fiind restabilite, el i-a cerut unui distrugător să deschidă un foc de baraj cu tunurile de 5 țoli. Cu acest sprijin, la care se adăuga tirul tunurilor de pe două tancuri, a recucerit terenul pe care îl pierduse în după-amiaza precedentă. Înaintând, traversă aerodromul și își consolida poziția pe țărmul de sud al insulei Betio. De data aceasta, Shoup a aflat de succesele lui Ryan și și-a schimbat tactica pentru a le exploata. Odată cu refluxul apei veni, în sfârșit, și refluxul bătăliei. Carcasa cargobotului fusese până la urmă nimicită printr-un foc concentrat. Aruncătoarele lui Jim Crowe și un tanc, pare-se invincibil, botezat de noi „Colorado”, au neutralizat cazematele, iar aruncătoarele de flăcări din care, în sfârșit, aveau destule, măturau adăposturile de tragere și buncărele japoneze. O cazemată de beton cu două etaje, rămasă intactă în ciuda focului direct al unui distrugător, a fost aruncată în aer de un tanc al infanteriei marine care s-a deplasat până la intrare și a tras în interiorul ei. Mai târziu, au fost găsite înăuntru peste 300 de cadavre carbonizate. Partea de vest a insulei Betio era acum în mâinile americanilor. Shoup a transmis flotei „Multe pierderi - numărul morților necunoscut. Câștigăm”.

Japonezii însă gândeau altfel. Atacau flancul stâng al lui Shoup cu un foc de obuziere - amplasate pe un ponton al companiei Burns-Philip - atât de puternic, încât nu putea fi vorba ca trupele americane să avanseze în direcția aceea. Inamicul nu era informat că transporturi de echipament, rezerve și plasmă soseau trecând peste reciful acum acoperit de apă și nici că un alt batalion ajunsese la Ryan - primul care reușise să debarce cu puține pierderi și arme uscate. Voința japonezilor de a rezista era mai fermă ca niciodată. În timp ce forța tirului american îi împingea spre jumătatea de est a insulei, pușcașii lor de elită se cățarau în palmieri sau se ascundeau printre camarazii lor morți, prefăcându-se și ei, morți, până când găseau momentul prielnic să-i atace pe soldații americani pe la spate. Luni noaptea au lansat trei contraatacuri periculoase împotriva liniilor infanteriștilor de marină, care acum se întindeau de-a curmezișul întregii insule. În pofida tirului tunurilor americane și al artileriei navale, unii japonezi au pătruns în perimetrul nostru. Au urmat lupte corp la corp, cu pumnale Kabar și baionete. Un locotenent din infanteria marină a trimis următorul mesaj: „Îi ucidem de îndată ce ajung la noi dar nu mai putem rezista mult. Avem nevoie de întăriri”. I s-a răspuns: „Nu avem de unde să vă trimitem. Trebuie să rezistați”.

Și-au rezistat; marți dimineața în jurul tranșelor zăceau cadavrele a 325 de japonezi. În momentul acela era inoportun să aduci vreo laudă inamicului, iar dârzenia japonezilor, refuzul lor de a se da bătuti erau atribuite, de obicei, fanatismului. Privind retrospectiv nu-l poți deosebi de eroism. Dacă îl numești altfel, diminuezi importanța victoriei, căci a fost nevoie de curajul americanilor ca să poată fi înfrânți. Și în infanteria marină erau viteji, nu dintre cei care se sinucideau, ca Tubby, ci oameni care evaluau situația, hotărau dacă obiectivul merita riscul și, odată porniți, nu mai priveau îndărăt. De pildă Jim Crowe, care, atacând, striga peste umăr: „Dacă lânceziți în tranșeele alea, băieți, n-o să mai primiți «Inima de purpură»! Sau locotenentul William „Hawk” Hawkins, care distrugea mitralierele inamice stând drept sub privirea mitraliorului și trăgând prin deschizătura cazematei, după care azvârlea grenade ca să-i termine pe japonezii care mai rămăseseră vii în interior. Rănit de un obuz, i-a spus unui infirmier: „Am venit aici să omor japonezi, nu să fiu evacuat”. Ținându-se încă pe picioare, în căldura copleșitoare, Hawk a mai aruncat în aer trei cazemate înainte de a fi ucis de un proiectil. Îl mai pot aminti apoi pe locotenentul Alexander Bonnyman, un ofițer de geniu, care ar fi putut sta deoparte lăsând infanteria să lupte dar care a hotărât să atace, cu cinci dintre oamenii săi, imensul buncăr-fortăreață unde se afla Cartierul general al inamicului. Ca să ajungă pe acoperiș, punctul cel mai înalt de pe insulă, s-au cățarat pe niște ierburi agățătoare. O ușă s-a deschis și o droaie de japonezi au ieșit afară ca să-l lichideze. Bonnyman a rămas în picioare timp de 30 de secunde, trăgând cu o carabină, apoi cu un aruncător de flăcări, înainte de a se prăbuși, rănit de moarte. Ținuse în loc hoarda de japonezi atâta timp cât fusese necesar ca oamenii lui să arunce grenade în sistemul de ventilație al buncărului. Când au explodat grenadele, au dat năvală afară și alți japonezi. Proiectilele și focul armelor ușoare i-au silit să intre înăuntru. Un buldozer a astupat

intrarea. În găurile de ventilație încă deschise s-a turnat benzină și buncărului i s-a dat foc cu trolul. Soldații americani au auzit explozii, apoi țipete, apoi nimic. În interior s-au găsit aproape două sute de japonezi morți.

Unul dintre ei era amiralul japonez care comanda apărarea insulei Betio. Încrederea lui în invulnerabilitatea Tarawa se bazase pe presupunerea că, dacă va fi atacat, Tokio îi va trimite nave, avioane de război și trupe. Superiorii săi îl asiguraseră că Tarawa avea să fie un cuib de viespi pentru yankei. Nu putea să-și explice ce anume nu funcționase. Acum se știe. Din cauza dublei ofensive de învăluire a americanilor, echipamentul și oamenii care îi fuseseră destinați au fost trimiși pe insula Bougainville, unde dădea asaltul Divizia 3 infanterie marină, și în Noua Guinee care era obiectivul lui MacArthur. Puțin înaintea isprăvii lui Bonnyman, amiralul transmisese prin radio la Tokio: „Armele noastre sunt distruse și din acest moment toți ne așteptăm la atacul final... Trăiască Japonia zece mii de ani!” Lipsiți acum de comandă, japonezii rămași s-au grupat pentru primul dintre acele atacuri sinucigașe denumite banzai, sau și-au luat viața cu un ritual sinistru, care curând avea să fie cunoscut trupelor de asalt americane din Pacific: se lungeau la pământ, își propteau țeava unei puști Arisaka în gură și apăsau trăgaciul cu degetul mare de la picior. Până în ziua de marți rezistența japoneză a cedat. Cu excepția a 17 japonezi care s-au predat, toți erau morți sau fugiseră peste recif, pe alte insule din atolul Tarawa, unde au fost în scurt timp prinși și împușcați. Comentatorii din Tokio îi laudau numindu-i „florile Pacificului”, dar nu insistau asupra evenimentului, preferând să comunice alte vești. Pentru niponi, Tarawa fusese un dezastru. Avioane Hellcat începuseră să aterizeze pe pista din Betio, numită Aerodromul Hawkins, de la Hawk (șoim). Marți, la 13:10, după 76 de ore, lupta a luat sfârșit în mod oficial. Rămăsese doar o singură problemă controversată: dacă insula, acea bucată de coral în formă de pasăre, merita sau nu prețul plătit de americani.

În noua clădire a Pentagonului din Washington, ofițerii studiau fotografiile infanteriștilor de marină morți în Tarawa, întrebându-se dacă să le pună sau nu la dispoziția presei. S-au hotărât să o facă. Era timpul, simțeau ei, să-i zguduie pe cei de pe frontul de acasă, ca să-și dea seama de prețul sângeros al luptelor. Fotografiile publicate au stârnit nemulțumiri. Nimitz a primit saci de scrisori de la rudele îndurerate. O mamă îi scria: „Mi-ai ucis fiul” și editorialele ziarelor au cerut Congresului o investigație. Americanii care se aflau în Tarawa s-au mirat. Fotografiile erau discrete. Nu se vedeau cadavre mutilate, chipuri cu câte o fâșie de carne lipsă, muște care se mișcau pe globul ocular. De fapt, toate fotografiile prezentau trupuri îmbrăcate în uniforma infanteriei marine, căzute cu fața în jos, pe plajă. Cu excepția celor care îi cunoscuseră pe morți, fotografiile erau banale pentru niște luptători care adunaseră rămășițele camarazilor lor de pe zidurile buncărelor sau care, săpând tranșee, nimeriseră cu ascuțișul armelor în maxilarul unor prieteni uciși și îngropați în nisip de explozia proiectilelor.

Ziarul *Time* a bătut toba în apărarea tacticii americane: „Săptămâna trecută 2 000 sau 3 000 de infanteriști din marina Statelor Unite, acum majoritatea morți sau răniți, au dat națiunii un nume care să stea alături de Alamo, Little Big Horn și Belleau Wood. Acest nume este Tarawa”. Cuvintele i-au umplut de mândrie pe cei din insula Betio dar merită să mai reflectăm la ele. Alamo și Little Big Horn au fost adevărate masacre pentru americani, iar Regimentele 5 și 6 infanterie marină au fost făcute zob la Belleau Wood. Comentariile ziarului *Time* pot fi atribuite unui principiu curios, care pare să călăuzească pe cei ce scriu despre bătălii titanice. Cu cât e mai lungă lista pierderilor, cu cât s-a investit mai mult sânge, cu atât e mai mare nevoia de a se justifica măcelul. Și astfel, venerându-se numele locurilor unde au murit, cei căzuți sunt glorificați. Tot așa, scriitorii încredințează memoriei locuri ca Verdun, Passchendaeles, Dunkerque și Iwo Jima, neglijând lupte decisive în care s-au pierdut mai puține vieți. La începutul secolului XVIII, ducele de Marlborough a purtat zece campanii victorioase pe continentul european, cu relativ puține vărsări de sânge, după care a fost trimis în exil de dușmanii săi politici. În primul război mondial, Douglas Haig a măcelărit floarea tineretului englez pe Somme și în Flandra, fără să câștige o singură bătălie. I s-a dat titlul de pair și Parlamentul, recunoscător, i-a oferit o recompensă de 100 000 de lire sterline. Fiecare copil american învață cum brigada lui Jackson a stat ca un zid de piatră în fața valurilor de asalt unioniste la Bull Run, dar numai cercetătorii cei mai zeloși ai Războiului civil știu cum, cruțându-și forțele, Jackson a patrulat în susul și în josul văii Shenandoah, în 1862, - exemplu strălucit de tactică de diversiune - împiedicându-l pe McClellan să primească întăririle cu ajutorul cărora, dacă le-ar fi avut, acesta din urmă ar fi putut cuceri Richmond-ul. Tot așa, în cel de al doilea război mondial, sunt ridicate în slavi bătăliile pentru Anzio și Peleliu, deși nu au contribuit la înfrângerea Germaniei și Japoniei, în timp ce capturarea golfului Ulithi, unul dintre cele mai bune locuri de ancorare din Pacific, nu a fost evocată de nimeni de când l-a evacuat inamicul. Hollandia, triumful cel mai mare al lui MacArthur din timpul celui de-a II-lea război mondial, este uitată, deoarece pierderile s-au limitat la o mână de oameni, datorită iscusinței generalului care i-a păcălit pe japonezi.

În Pacific primeam ediții „poni” - reduse ca mărime, fără reclame - ale ziarelor *Time* și *New Yorker*. Comparația dintre Tarawa și marile bătălii din trecut nu a impresionat pe mulți dintre noi; am luat-o așa cum era: propagandă de război, făcută în scopul de a ridica moralul abonaților, o versiune sofisticată a rapsodiilor despre „eroii căzuți” care „au dat totul” făcând „supremul sacrificiu”. Îi aprobam mai degrabă pe cei care nu erau de acord cu numărul mare de morți și răniți. Dar nici noi, nici ei nu eram pregătiți să răspundem la întrebarea fundamentală: „Ce se întâmplă cu morții?” Umbra morții cade în timpul luptei pe

fiecare soldat dar, aproape fără excepție, el nu o vede. Dacă un om este destul de curajos pentru a încerca să o înfrunte, mintea lui stă locului, cutremurată. Hemingway credea că știe ce ne așteaptă: *Nada, nada*, *nada* (nimic). Dar avea pe atunci peste 40 de ani. Tinerii care n-au împlinit încă 25 de ani, rareori acceptă ideea că sunt muritori: ca și eternitatea sau infinitul, moartea este ceva care îi depășește. Ei gândesc așa: „O să ți se întâmple ție, și ție, și ție, dar nu mie”. Într-adevăr, până în ultima clipă, nimeni nu poate accepta de fapt ideea propriei sale morți. Și nici chiar atunci. Acest lucru este cu atât mai adevărat pentru cei care luptă. Misterul războiului învăluie misterul mai profund al morții. Și ei nu se grăbesc să-l dezlege. Fascinația morții răzbate totuși de dincolo de zona conștiinței lor, așa cum s-a întâmplat în tot cursul istoriei omenirii.

S-ar putea ca omul preistoric să-și fi dat seama pentru prima oară de această enigmă când a observat că unii adormeau și nu se mai trezeau, după care corpul lor trecea prin transformări dezagreabile. Știm că omul, unica ființă care își îngroapă morții, a început să facă acest lucru cu 50 000 de ani î.e.n., și că, în epoca de piatră, cadavrelor li se dădea hrană și erau înhumate în poziție de făt, ca să fie, poate, pregătite pentru o reînviere. Sau poate ca să-i „lege”, căci o temă care revine în istoria tanatofobiei este credința că mortul poate fi posedat de un spirit rău, devenind astfel o amenințare pentru cei care mai sunt în viață. Cu mai bine de 2 000 de ani î.e.n., se făceau sicrie din piatră. În ciuda putrezirii cărnii, cei vii erau convinși că morții continuau să trăiască într-o formă sau alta. S-au dezvoltat două tradiții. Pe de o parte zoroastrismul, iudaismul, creștinismul și islamismul susțineau că sufletele continuă să existe în altă parte, în *șeol*, iad sau rai și că toți vor fi judecați într-o bună zi. Pe de altă parte budistii, adepții orfismului, ai pitagorismului, platonicienii, credeau în reîncarnare. Egiptenii, printre alții, își dădeau multă silință să înzestreze morții, mai ales pe cei care fuseseră puternici în viață, cu de-ale gurii și cu toate cele necesare, ca să poată trece în altă lume. Neținând de rațiune, nu este surprinzător faptul că puține culturi au considerat moartea ca ceva natural. De obicei, era atribuită demonului. În arta sepulcrală etruscă, un zeu teribil, numit Charon, este ucigașul. În Evul Mediu timpuriu, Moartea, reprezentată ca un schelet, era înarmată cu o sulită. În religia creștină, Cain, fiul agricultor al lui Adam și Eva, cei care au comis păcatul original, se crede că a introdus în lume moartea. Toți sunt de acord că păcătoșii vor fi tratați aspru după moarte. Judecata de Apoi a iudaismului este în mare măsură o reabilitare a lui Israel. Arabii, de pildă, sunt tratați fără milă în literatura apocaliptică iudaică.

Geografia lumii de Apoi variază de la o credință la alta. La Atena și Roma se puneau monede pe limba cadavrului, drept plată pentru o călăuză sumbră care aștepta lângă mormânt, pentru a-l conduce pe cel decedat dincolo de o poartă. În Egiptul antic, faraonii morți zburau spre înălțimi pentru a se alătura Zeului Soare Ra, iar mai târziu egiptenii au născocit ideea trecerii peste un râu infernal într-o luntră, în drum spre lumea cealaltă cu un barcagiu de temut la cârmă. Grecii antici și romanii, urmându-le exemplul, credeau că morții lor traversează Styxul sau Acheronul și puneau în sicriu niște prăjituri delicioase ca să fie oferite Cerberului, câinele cu trei capete, care păzea intrarea spre lumea cealaltă. Cum cadavrele erau de obicei îngropate, cei mai mulți oameni credeau că cei morți trăiesc undeva sub pământ. În Creta antică mormintele aveau o conductă de lut, prin care intra apa de ploaie, ca să potolească setea morților, în timp ce așteptau să treacă în lumea cealaltă. Scandinavii și-au imaginat un hău uriaș, condus de un rege hain. Și alții au crezut în ceva asemănător. Suveranul de temut se numea Yama, la budisti și hinduși, Nergal în Mesopotamia și Hades la greci. Pe măsura ce treceau milenii, inevitabilitatea iadului, a unei lumi întunecate și fără bucurii, era greu de imaginat și budistii, hindușii, gnosticii și creștinii au conceput o stație intermediară, un purgatoriu, unde sufletele bune puteau plăti pentru faptele rele scuzabile înainte de a se înălța la cer.

Secolul XX a dezvoltat aceste tendințe. Urmașii cultului morții, uitat acum, cu devoțiunea lor pentru iconografie (efigiile etrusce, arta timpurie creștină din catacombe) ar înțelege și aproba faptul că musulmanii zeifică *Mecca* și israeliții păstrează cu sfințenie cenușa celor morți în Holocaust. O mare parte a omenirii are și acum convingerea că trebuie să existe o viață după moarte. În culturile sofisticate de astăzi, totuși, se remarcă încercarea tacită de a se ascunde durerea celor vii față de cei care au trecut în neființă și teama pentru propria ta moarte, de parcă ambele ar fi manifestări rușinoase sau, în orice caz, de prost gust. Moartea survine de cele mai multe ori în spitale, copiii, fiind astfel „apărați” sau „protejați” de ele. Cioclii aranjează morții astfel încât să fie cât mai asemănători felului în care arătau când erau în viață. Raiul, iadul și o eventuală judecată sunt pomenite rar, chiar și de preoțime. Funeraliile se fac aproape pe furis. Doliul nu prea se mai poartă. Cimitirele sunt proiectate ca niște parcuri. Nimic din toate acestea nu ajută celui care urmează să moară, adică, mai devreme sau mai târziu, fiecăruia dintre noi. Cei bolnavi și fără putință de scăpare, trebuie încă să treacă prin cele cinci etape finale ale morții naturale: îndoială, furie, rugăciuni pentru amânarea sfârșitului, deprimare și acceptare. Societatea modernă îl lipsește pe muribund chiar și de ultima lui mângâiere, atunci când, presimțind că i se apropie sfârșitul, dorește să-și aibă familia în jurul patului său de moarte.

Moartea prin violență, printre care se numără și moartea pe câmpul de luptă, este nemiloasă pentru rudele cele mai apropiate. Omul care cade în bătălie nu poate trece prin cele cinci faze, deci cei care l-au iubit trebuie să o facă în locul lui, sau cel puțin să încerce. Puținii care reușesc sunt norocoși. Am scris multe scrisori părinților camarazilor morți din secția mea. Am primit un răspuns de la mama unui horticultor din Iowa. Era supărată că eu trăiam, în timp ce fiul ei nu mai era în viață. Am invidiat-o; trecea printr-un catharsis care o întărea. Cei mai mulți nu reușeau și, înăbușindu-și suferința, plăteau scump acest lucru. Noi, de pe front, făceam la fel. Nu se cuvenea să jelești mult timp un prieten căzut. Mergeam

înainte, fiecare trecând încet pe lângă propria noastră anihilare, fără să vorbim niciodată despre ceea ce consideram a fi de nerostit. Copiii de astăzi sunt surprinși că am consimțit atunci la ceva care lor li se pare o conspirație monstruoasă împotriva propriei noastre vieți. Sunt uluiți de valurile acelea de tineri care, hotărâți și răbdători, înaintau anevoie spre țărmul insulei Betio, în timp ce jur împrejur camarazii lor cădeau secerăți de coasa morții. Ne întrebă: „De ce?” Sunt convinși că ei n-ar putea-o face.

Și au dreptate. Statele Unite erau pe atunci o altfel de țară, cu jumătate din populația de astăzi, reprezentată de o personalitate venerabilă la Casa Albă și o societate riguros disciplinată. Nu exista o contracultură, nici măcar cuvântul sau conceptul. Gândul de a demonstra împotriva războiului, dacă i-ar fi trecut cuiva prin minte, ar fi fost îndepărtat, ca absurd. Regulile erau rigide; fiecare era hotărât să se conformeze lor, căci alternativa nu era de imaginat. Fetele care rămăneau însărcinate sau băieții care copiau la examene erau eliminați din școală și lăsați pradă ignoranței. Unica lor speranță era să plece în altă parte a țării, unde nu erau cunoscuți. Criteriile societății trebuiau respectate, iar etica protestantă era foarte puternică. Deși marea criză economică fusese un dezastru național, sociologii au constatat, de repetate ori, că oamenii care nu aveau de lucru sufereau de un sentiment de vinovăție. „N-am mai avut o slujbă sigură de mai bine de doi ani” a spus un om care risca să fie evacuat, unui reporter al ziarului *New York Daily News*, „Uneori mă simt ca un asasin. Ce n-o fi în regulă cu mine, de nu-mi pot întreține copiii?”

Bastionul stabilității sociale era familia. Copiii erau călăuziți nu de unde radar prin care își însușeau tendințe și exemple de la alți copii, ci prin giroscopuri construite în superego-urile lor de acasă. Părinții exercitau o mare influență. Dacă un adolescent voia să citească reviste de senzație sau să fumeze, să asculte la radio pe Ben Bernie sau Parada succeselor „Lucky Strike” avea nevoie de permisiunea lor. Dacă doreau să vadă „Poveste din Philadelphia”, tatăl hotăra dacă acest lucru e bine sau rău pentru moralitatea lui. Dacă câștiga bani, curățând zăpadă sau tăind gazonul, îi spunea, de asemenea, dacă trebuie să-i economisească pentru universitate, iar când banii erau destinați cheltuielilor, îi spunea ce să-și cumpere (de obicei haine). Nu exista un spirit adolescentin. Nici nu se folosea cuvântul în acest sens. Erau numiți doar „tineri”, și cum nu se ivise încă influența atotputernică a spiritului de grup, copiii arareori simțeau că ar fi vreun conflict între prieteni și familie. Nici unui tânăr nu-i trecea prin minte să discute conflictele de acasă cu alți tineri. O insultă adusă unuia dintre părinți trebuia răzbunată. Accesul în dormitorul părinților, în casele burgheziei înstărite, le era interzis. Dintotdeauna tatăl a domnit peste membrii familiei ca un sultan, dar criza economică intensificase activitățile în sânul familiei dirijate de „pater familias”. Un studiu făcut pe 100 de familii din Pittsburgh a constatat că majoritatea membrilor acestor familii au început să își petreacă timpul liber mai mult acasă - jucând tenis de masă, jocuri de cuburi, șah, bridge, jocuri de societate și mai ales Monopoly. Căpii de familie, „infanteriștii din 1918”, aveau tot timpul să le explice fiilor lor care era relația indisolubilă dintre bărbăție și vitejie.

Disciplinați, susținuți de mândria de a face parte din infanteria marină și convingerea că războiul era drept, soldații purtând căști verzi de camuflaj îi puteau birui pe japonezi și au și făcut-o de repetate ori. Cei rămași pe frontul de acasă erau uimiți auzind de kamikaze dar propriii lor fii se dovedeau capabili de sacrificii similare și nu numai cei din infanteria marină. Bombardierele torpiloare Devastator, care au distrus navele de război nipone la Midway, știau că se lansează în picaj spre o moarte sigură și același lucru îl știau și piloții de pe avioanele care bombardau Ploieștiul. Astăzi fiii lor se întrebă de ce? Și eu mă întreb de ce. Prăpastia dintre generații este o explicație. Probabil singura. Totuși la un anumit nivel al subconștientului, prea adânc ca să ajung până la el, sunt nemulțumit. De aceea am coșmaruri și de aceea m-am întors în insule. Ca să gonesc întunericul din sufletul meu cu lumina înțelegerii.

•

Dar nu e cazul cu Tarawa. Acum în toamna anului 1978 este prima dată când vin aici. Ca și călătoriile în Filipine și Noua Guinee, vizita îmi folosește pentru a reconstitui războiul din Pacific, dar cum nimic din mine nu a rămas aici, nu pot regăsi nimic. Totuși există un avantaj. Am venit fără idei preconcepute. Ieșind din hotel după micul dejun, iau feribotul de ora 8:15 ca să traversez din insula Bairiki în Betio. După Guadalcanal, bătălia pentru Tarawa este aceea pe care localnicii și-o reamintesc cel mai bine. Pe țărmul opus îi tot întreb pe insulari până când îl găsesc pe Itaaka Bamiatoa care a fost aici în timpul bătăliei și ai cărui dinți îmbrăcați îl fac să aibă un zâmbet cu sclipiri artificiale. La rândul lui, Bamiatoa mă conduce la Taute Takanoi, un polițist indigen arătos, cu maniere impecabile. Takanoi are tocmai ce-mi doream: un Land Rover, disponibil în prezent - delincvența cea mai răspândită pe insulă este acum beția și toți localnicii bețivani sunt în închisoare. Acceptă să ne transporte cu mașina, târându-ne cu 20 de mile pe oră, limita locală de viteză, făcând mici ocoluri pentru plăcerea mea. Datorită izolării sale, insula nu s-a schimbat prea mult într-o treime de secol. Sunt două diguri de piatră, unul construit de „Albinele mării” înainte de a pleca. Aerodromul Hawkins, mobilul bătăliei, nu mai există și eroziunea a scos la iveală epave scufundate care înainte nu erau vizibile. Este o zi calmă și înmiresmată. Ne oprim la supermagazinul Nano-Lelei, unde sub baldachinul unor cocotieri bem băuturi răcoritoare australiene, oferite de mine. Zgândărit de setea pe care am mai încercat-o odinioară, dau pe gât două pahare și în acest timp Bamiatoa mă informează că putem ajunge pe jos la celebra plajă. Trecem pe lângă un rezervor argintiu al societății British Petroleum, apoi pe lângă câteva colibe acoperite cu frunze de palmier și depășim epava vasului *Saeda Maru*, un cargobot japonez abandonat pe care femeile din insulă îl folosesc pentru uscat rufe. Apoi, brusc, ajungem pe țărm. Imaginea Tarawei a apărut în zeci de fotografii dar trebuie să vezi ca să crezi.

Urmele bătăliei se văd peste tot: rezervoare și amfibii ruginite, piese de artilerie contorsionate în forme grotesci, buncăre din lemn de cocotier, blindaje îndoite, înnegrite de aruncătoarele de flăcări, vehicule amfibii sfărâmate, cazemate de beton și, sub frunzișul cocotierilor, postul de comandă al amiralului japonez, o cazemată de forma unei barăci Quonset duble, arătând aproape la fel ca pe vremea când Bonnyman a stat în picioare, nepăsător, pe acoperișul ei. Cazemata servește acum drept club pentru oficialitățile din insulă. Un alt buncăr din apropiere a devenit locul de întâlnire al membrilor clubului Rotary. Sunt, în total, peste 500 de poziții fortificate pe insulă, multe dintre ele rămase intacte. Ici și colo, pășind peste miile de tuburi de cartuș, întâlnești câte un tun de coastă japonez care a fost pur și simplu smuls de pe postament de explozia proiectilelor trase de pe navele americane. La prima vedere celebrul debarcader pare în mare parte distrus dar nu este chiar așa. Sub stâlpii de susținere, dacă privești cu atenție, vezi partea care a mai rămas din el, scufundată datorită valurilor care l-au izbit jumătate din existență. Takanoi observă că ne aflăm în momentul fluxului. Privind spre mare, îmi dau seama că singurul mijloc de a pricepe ce a însemnat asaltul pentru primele trei valuri de infanteriști marini debarcați este să mă ud la picioare. Lăsând polițistului aparatul ca să mă fotografieze, înainte de a merge prin apă și nu ajung la adâncimea necesară ambarcațiilor de desant decât după ce am parcurs 1 000 de iarzi. Privind spre țărm de la această distanță, văzând buncărele și cazematele, simt cum clocotesc de mânie și mă gândesc la oamenii care au căzut în valuri, cu mâinile întinse ca preoții în timpul slujbei. Brusc, simt că cel mai important lucru din lume pentru mine este să plec din Betio.

La debarcader îl găsesc pe Tony Charlwood, „magicianul” munițiilor. Terminase de dezamorsat proiectilele și urma să se întoarcă cu avionul la Belfast a doua zi. În timp ce așteptăm feribotul, îmi vorbește despre bătălia de aici și-mi spune fără ocolișuri: „A fost o crimă sângeroasă”. După părerea lui, chiar și sosirea albilor a fost o tragedie pentru arhipelag, deoarece insularii au preluat ce a fost mai rău de la modul de viață al noilor veniți. Arătând spre niște cutii de bere australiană și niște pachete goale de țigări cu filtru, spune disprețuitor: „Uită-te la astea. Oamenii de aici nu mai au niciun respect. Și uită-te la asta”. Privesc într-acolo. Un monument ridicat în memoria celor căzuți din infanteria marină, desfigurat de zgârieturi. Dar poate că nici monumentul nu merita o soartă mai bună; pe când îi citim împreună inscripția, constatăm că nu face decât să încerce o justificare. „Tarawa - scrie pe placă - a fost terenul de testare a concepției și tehnicii desantului marin din infanteria marină. A ușurat calea pentru bătălia care a urmat pe insulă și a oferit soluții care au salvat viața a mii de americani, în drumul lor spre victoria din Pacific.” Tony întoarce spatele mormăind: „Asta-i ceea ce au spus englezii despre Dieppe”.

Ofensiva lui Nimitz în Pacificul de mijloc ca și cea a lui MacArthur în sud-vestul Pacificului, începuse să se accelereze. MacArthur lăsase portul Rabaul în voia soartei și se stabilise în insulele Amiralității. În timp, la mai puțin de trei luni după Betio, soldații din Divizia 7 a armatei terestre și cei din infanteria marină, aparținând Diviziei recent constituite au cucerit atolul Kwajalein, care era următorul pe lista lui Nimitz, la 718 mile dincolo de Tarawa. După 11 zile s-au năpustit pe țărmul atolului Eniwetok, cu încă 575 de mile mai aproape de Tokio. Aceste insule prezentau, ca și Betio, un avantaj pentru atacatori: nu aveau zone de teren înalt. Dacă pleci de la premisa că în lupta din insula Betio soldații au servit drept cobai - amiralii putând să învețe numai din greșeli - atunci aceste asalturi relativ nesângeroase au justificat, în parte, Tarawa. Navele de război și crucișătoarele și-au coordonat tirul cu orarul debarcării. S-au folosit mai multe vehicule amfibii, cu blindaje mai groase. Piloții de pe port-avioane au cucerit marea bază japoneză de la Truk, în apropierea arhipelagului Caroline, nimicind 200 de avioane inamice și scufundând 42 de vase. Din nefericire, așa cum vom vedea, Tarawa nu a fost singura debarcare prost făcută.

Când te apropii, din avion, Kwajalein sau „kwaj” cum i se spune acum, seamănă cu oricare alt atol: plat, verde, cu o plajă ca un covor de rugăciune cafeniu. Este una dintre cele mai izolate părți ale lumii. Cele 1 335 de mile pătrate ale Microneziei, jumătate din suprafața insulei Rhode - în care intră insulele Gilbert, Palaus, Caroline, Marshall și Mariane - cuprind 2 141 de insule, dintre care numai 93 sunt populate. Strânși laolaltă, băștinașii ar avea loc în stadionul Rose Bowl. Este caracteristic faptul că în Kwaj valurile nu sunt mari. Plaja este o fâșie neîntreruptă de nisip, în spatele căreia pini pandanus, palmierii regali și palmierii de Samoa ascund populația din insulă. Pe când ne legăm centurile de siguranță și îmi sting pipa, văd dedesubt tot Kwaj-ul suveran și magnific, șerpuitor și verde în apa liniștită, de un albastru întunecat. Avionul aterizează lângă o pancartă: „Aerodromul militar Bucholz”. Jur împrejurul enormului aeroport nu sunt decât diversele locuri de distracție ale unei baze militare americane izolate: antene T.V., un cinematograful, terenuri de tenis, terenuri de golf, bazine de înot, rastele pentru biciclete (cei 2 800 de locuitori ai Kwaj-ului au 5 000 de biciclete și un supermagazin scutit de impozite).

Am fost consternat din prima clipă a sosirii. Avioanele civile au voie să se alimenteze aici dar pasagerilor le este interzis să se îndepărteze de pistă. În momentul în care s-a dat această dispoziție era justificată. Pentagonul a construit aici o baza de rachete, valorând un miliard de dolari și decizia de a apăra adevăratele secrete militare nu poate fi în mod rațional contestată. Eu fac totuși excepție de la această regulă. Am permis de trecere de la Departamentul Apărării. Îmi este examinat cu atenție. Ofițerii se sfătuiesc cu turnul de control și ajung la o soluție birocratică: permisul să fie copiat în 20 de exemplare xerox. În acest fel toată lumea are acoperire. Ei se simt totuși jenați iar eu mirat: rachetele cele mai perfecționate, precum mi s-a spus, fuseseră mutate în altă parte. Pe urmă am găsit o explicație mai verosimilă a susceptibilității lor.

Este vorba despre discrepanța revoltătoare dintre condițiile din Kwaj și cele de pe insula Ebeye, o insulă mult mai mică din atol, lungă de mai puțin de o milă și lată de 650 de picioare, unde 9 000 de muncitori indigeni locuiesc câte șase, șapte într-o încăpere, în cocioabe năpădite de șobolani. Bărbații sunt muncitori necalificați sau semicalificați și câștigă între 2,10 și 2,40 de dolari pe oră, iar soțiile lor sunt plătite cu 5 până la 6 dolari pe zi ca femei de serviciu. În fiecare dimineață merg cu barca la Kwaj și se întorc tot cu barca, la sfârșitul zilei. Nu le este permis să înopteze pe insula principală sau să se aprovizioneze de la supermagazinul de acolo, deși laptele praf, care trebuie importat, costă 4 dolari cutia în Kwaj și zece dolari în Ebeye. Nu își pot trimite copiii la școala medie din Kwaj. Nu au voie să înoate în piscinele de acolo, nici să mănânce la restaurante, să vadă filme, să apeleze la serviciile spitalelor și cabinetelor dentare, ba nici chiar să împrumute cărți de la bibliotecă. Iată ceea ce se numește Teritoriu sub tutela Statelor Unite. Un funcționar american îmi spune între patru ochi: „Sper că O.N.U. nu va auzi niciodată despre Ebeye”. Îi răspund că dacă nu va auzi, nu voi avea nicio vină. Știu că în noaptea aceea sergentul din visul meu a fost scârbit.

Insula Kwaj este deprimantă. Peste tot sunt construcții radar, sinistre turnuri pătrate, niște comedii curioase, făcute din tuburi de oțel, din care răsar antene în unghiuri ciudate. Până nu de mult, strategii de aici, în ceea ce eufemistic este numit jocul de-a războiul, lansau rachete nucleare, scoțând din luptă alte rachete care veneau de la baza forțelor aeriene Vandenberg din California, la o depărtare de cinci mii de mile. În ziua de azi marile sisteme radar de pe Kwaj, cu pereții destul de groși ca să absoarbă suflul exploziilor atomice, au devenit monumente deșarte ale tehnologiei avansate. Dacă *ele* sunt depășite, ce s-ar mai putea spune despre armele din războiul *meu*? După opinia istoricilor militari, inovația tactică care a jucat un rol decisiv în cel de al doilea război mondial a fost debarcarea amfibie, dezvoltată de infanteria marină, ca urmare a unei directive date în 1927 de Consiliul unificat al armatei și marinei. Doctrinile sale au fost utilizate cu succes, nu numai în Pacific, dar și în Maroc, Algeria, Sicilia, Italia, Normandia și sudul Franței. Totuși, în zilele noastre, operațiunile de debarcare într-un război de mari proporții ar fi la fel de inutile ca pușca cu cremene. Acesta nu poate fi un motiv pentru regrete sentimentale, dar când un om merge spre 60 de ani, orice schimbare îi lasă un gol în suflet. Este deconcertant faptul de a te simți demodat.

După cucerirea atolilor, Nimitz, mereu aflat în ofensivă susținută, și-a îndreptat atenția asupra insulelor Mariane, situate cu 1 000 de mile mai aproape de Tokio. Întâi venea la rând Saipanul, care avea să fie atacat nouă zile după debarcarea în Normandia, și apoi Tinian. Saipanul avea să fie primul nostru câmp de luptă locuit de un număr mare de japonezi civili, veniți peste populația indigenă chamorro, după ce, prin Tratatul de la Versailles, insula fusese atribuită Japoniei. Urma apoi să luăm Guamul, unica posesiune americană cucerită de inamic în marea ofensivă care a urmat după Pearl Harbor. Imaginea insulei Guam era bună. Populația ei, chamorro, ne simpatiza, iar noi știam acest lucru. Saipanul - unde mai târziu am zăcut grav rănit într-un spital de urgență - era mai puțin popular. „Băieți - s-a adresat un sergent oamenilor săi la bordul unui vas, înainte de invazia insulei, - Saipanul este acoperit de junglă deasă, nisip mișcător, dealuri abrupte și stânci care ascund baterii de tunuri grele și cazemate din beton armat. Insectele sunt foarte veninoase. Apa din jurul insulei gume de rechini. Populația ne va fi ostilă.” A urmat o lungă tăcere. Apoi un caporal a întrebat: „Sergent, de ce nu-i lăsam pe japonezi să și-o păstreze?”

• Trăim foarte intens

Generalul Eisenhower și-a exprimat o dată îndoiala că infanteriștii de marină ar fi luptători mai buni decât rangerii din propria lui armată. Într-un sens avea, poate, dreptate. Dacă spui unor soldați că sunt trupe de șoc vor lupta probabil ca o unitate de elită. Diferența constă în faptul că rangerii lui Ike erau mici grupuri de comando, în timp ce infanteria marină, un *corps d'elite*, arunca în luptele din Pacific șase divizii care formau trei corpuri de armată. Elanul lor a impus caracterul luptelor și a făcut posibil atacul energetic al lui Nimitz în Pacificul central. Există, de pildă, o maximă militară, repetată de-a lungul timpului, că o unitate în luptă nu poate suporta pierderi ce depășesc 30 la sută din efectiv fără ca spiritul ei combativ să sufere. Tarawa, unde pierderile au fost mai mari de 40 la sută, dovedește că cele spuse nu se aplică și infanteriei marine. Pe măsură ce ne apropiam de Japonia, procentul pierderilor în regimentele de pușcași, era din ce în ce mai mare. În Peleliu, Regimentul 1 infanterie marină a pierdut 56 la sută din oamenii lui. La Iwo Jima, Regimentul 26 a pierdut 76 la sută. La Okinawa Regimentul 29 a pierdut 81 la sută din efectiv. Astfel au reușit să cucerească insule ai căror apărători i-ar fi aruncat pe alți invadatori în valuri. Dacă victoriile își meritau prețul, e o altă problemă. Ceea ce nu poate fi pus în discuție este curajul și îndrăzneala tinerilor infanteriști de marină în primii ani de după 1940. Mi-a rămas în minte, din zilele în care mă îndopau cu greaca la liceul clasic, epitaful lui Simonides de la Termopile:

Spartanilor spune-le tu, trecătorule,

Că zacem aici supuși legii lor.

De-a lungul celor 25 de veacuri care au trecut de la lupta de la Termopile, războiul a fost descris în multe feluri: ca artă, ca profesiune și ca știință, dar infanteristul de marină din cel de al doilea război mondial era mai ales un muncitor iscusit. Armele erau uneltele lui. Și chiar după ce a devenit calfă a lucrat neconținut să-și perfecționeze măiestria. Chiar și astăzi sunt în stare, dacă mi se cere, să scot cuiul unei grenade de mână MK II, să-i trag levierul de siguranță și, în intervalul de patru secunde până explodează, după ce număr „unu Mississippi, doi Mississippi” să o azvârl, aruncându-mă repede la pământ. Raiderii lui Edson, când luptau pe înălțimi, puteau înlocui la iuțeală, pe întuneric, țevile supraîncălzite ale mitralierelor, deoarece făcuseră aceasta de o mie de ori, legați la ochi. Și nu numai legați la ochi, ci și contra cronometru. Între bătălii demontam și reasamblam puști, carabine, mitraliere grele și ușoare, puști automate Browning, aruncătoare de 60 și de 81 de milimetri, tot ceea ce constituia artileria infanteriei. Puștile Browning erau afurisite, aveau închizător culisant, percutor, gheară extractoare, grup receptor, piston de armare, un amortizor de flăcări, un suport cu două brațe și un arc recuperator cu glisieră. Deși îmi lipsea dexteritatea manuală, m-am descurcat bine cu toate armele infanteriei. N-am avut încotro. Sau o făceam, sau o pățeam.

Cu excepția căștii, a însemnelor de pe pieptul uniformei verde deschis, a înfățișării - de obicei era înalt și purta arareori ochelari - infanteristul de marină nu se deosebea în luptă de un infanterist al Armatei de uscat. De bună seamă că John Payne în eleganta lui uniformă bleumarin din filmul „Pe țărnișurile din Tripoli” nu l-ar fi recunoscut drept camarad. Murdar de noroi, neras, cu uniforma unșuroasă și ruptă, semăna cu un muncitor ambulant, ceea ce și era de fapt. Fumam neîntrerupt ca niște vagabonzi, ținând țigările în locurile pentru cartușe din centură (unde se potriveau de minune) și, cocoșați de greutatea echipamentului, păream suferinzi și îmbătrâniți. De curele ne atârnav grenade, prinse de mâner, un obicei care în mod sigur nu ar fi fost pe placul funcționarilor de la societățile de asigurări, dar știam că dacă am fi avut nevoie de ele, le aveam la îndemână. Când mășăluiam, preferam să umblăm prin șanțuri care puteau servi ca adăpost. Aveam câte o pauză de zece minute la fiecare oră de marș și, în timpul ei, zăceam istoviți pe spate. Apoi noi, sergenții, strigam comanda: „Echiparea!” Toți soldații se ridicau în picioare, clătinându-se, și porneau împleticindu-se înainte. Ne târam picioarele. Adeseori părea că ne-am pierdut cunoștința și erau unii care se jurau că pot dormi mergând încolonați. Distanța impusă între soldați, în mers, era de cinci iarzi - „Nu vă înghesuiți băieți” - pentru ca pierderile provocate de căderea vreunui proiectil să fie minime. Puteai să-ți dai seama întotdeauna dacă oamenii se duceau sau se întorceau de pe linia frontului. De obicei cei care se întorceau aveau la ei săbii de samurai care se vedeau ieșind din raniță. Arătau altfel - sleiți, cu priviri pierdute în gol ce trădau încordarea, suferința, starea de șoc, nesomnul, iar la „veterani”, indiferența supremă a tânărului care și-a pierdut tinerețea și nu o va mai regăsi niciodată. Poetul spaniol Federico Garcia Lorca le-a surprins expresia. „Aveam - spune el - privirea de o infinită tristețe a animalelor de povară nou născute.”

După o zi de marș, oricât erai de obosit, trebuia să sapi tranșee, de obicei împreună cu un camarad... Dădeam peste bolovani și rădăcini groase cu o regularitate descurajantă, dar nu desfăceam niciodată conserva cu rațiile C (de obicei fasole) sau cutia cu rațiile K (brânză, biscuiți, praf de limonadă, țigări „Fleetwood”, o marcă de care nu s-a auzit nici înainte, nici după aceea) până nu săpam un adăpost bun.

Pe linia frontului nu se distribuia hrană caldă. Focurile erau, bineînțeles, interzise. Cei mai mulți dintre noi aveam brichete făcute de Zippo Manufacturing Company, din Bradford, Pennsylvania. Înainte de război fuseseră nichelate, străluceau, dar acum erau negre și zgâriate, însă, dacă erai atent, puteai să-ți aprinzi un muc de țigară fără să se vadă lumină. Uneori reușeai să-ți încălzești supa sau cafeaua într-un capac de gamelă, deasupra unei „cutii calde”, un cub de parafină. Dar capacele îți dădeau de furcă. Marginea lor răsucită reținea atâta căldură, încât îți frigea buzele, așa că trebuia să aștepti până când conținutul aproape se răcea. În prima linie erai rareori flămând. Totuși puțini au scăpat de diaree. *Bon appétit.*

Noaptea, într-un adăpost de tragere de două persoane, veghea când unul, când altul: patru ore de somn, patru ore de strajă. Când îți venea rândul să stai de pază, te ghemuiai în întuneric, ascultând huruitul îndepărtat al vehiculelor blindate, ascuțindu-ți auzul să detectezi semnele prevestitoare ale contraatacurilor: pocniturile ca de bici și șuieratul ascuțit al trasoarelor, sunetul metalic al ricoșeurilor, clămpănitul susținut al armelor automate. Din când în când, o rachetă luminoasă strălucea deasupra și puteai să vezi, în lumina macabră, trâmbele de fum galben ca șofranul ale artileriei. O viață stranie, umilitoare, primitivă, diferită de tot ceea ce știam din lecturile mele, cu excepția, poate, a poveștilor lui Jules Verne. Învățați să exploatezi la maximum puținele unelte pe care le aveai la dispoziție și ajungeai la unele descoperiri ingenioase. În spatele frontului, când stăteai în rezervă, îți puteai folosi cască de oțel ca să sapi, să gătești, să speli, iar în junglă, să aduni fructe. Dar ar fi greșit să deduci că infanteristul optimist era în stare să-și rezolve toate micile lui probleme. De exemplu, dacă ploua, (și ploua mai tot timpul) nu aveai cum să te adăpostești, iar când ploua cu găleata erai de-a dreptul neputincios. Până când să sapi o tranșee, se și aduna în ea apă adâncă de vreo doi țoli. Ca să te acoperi cu ramuri în tranșee nu ajută la nimic; te înțepai doar în crăci. Te înfășurai în foaia de cort sau te adăposteai pe jumătate, dar apa te pătrundea întotdeauna. Cădeai mort de oboseală și te trezeai în zorii umezi și înnegurați, amețit și cu un gust îngrozitor în gură, de parcă ai fi fost, cum a spus odată Rip, „slipul unui luptător grec”. Apoi, ca oricare muncitor care se pregătește pentru ziua de lucru, îți îndeplineai sarcinile de dimineață, asigurându-te că mitraliorii erau acoperiți de trăgători, cablul de comunicație, întins noaptea trecută intact, că pușcașii aveau câmp de tragere liber și că flancurile erau bine întărite și sigure.

Infanteristul de marină de pe linia frontului își câștiga cu greu solda. Dacă nu era mort, rănit sau dat dispărut, dacă nu-și ieșea din minți sau nu se împușca în picior - delict pentru care era trimis în fața Curtii marțiale - rămânea pe front până când era înlocuit, ceea ce se întâmpla numai când unitatea lui pierdea prea mulți oameni ca să mai poată porni la un nou atac. În spatele frontului această unitate era completată cu efective proaspete (totdeauna primite de soldați cu răceală pentru că se înlocuiau camarazi îndrăgiți) sau se puneau la punct anumite detalii cure fuseseră amânate din cauza luptei. Unele dintre ele puteau fi chinuitoare. Odată, cu obrazul umflat din cauza unei măsele de minte, m-am dus la dentist în spatele frontului. Nu avea anestezic. Lipsindu-i curentul electric dentistul își puneă în funcțiune freza mișcând pedala cu piciorul drept. Mi-a spart măseaua în trei și a reușit să extragă ultima bucățică abia după ce am stat șase ore pe scaunul lui. Din fericire, când m-am întors în secție, am constatat că băieții șterpeleră niște rachiu din fructe tropicale, făcut de cei din Regimentul 7. Aceștia improvisaseră un alambic din carcasa de alamă ale unor proiectile vechi și din țeavă de cupru luată de la un avion doborât; uneori, umpleau câte o gamelă cu „rezultatul” distilării ca să facă sânge rău celor care nu aparțineau unității lor, printre care - nu știu de ce - eram și eu. Locotenentii sosiți de curând de la Quantico au încercat să închidă „distilăria”, dar ofițerii cu experiență i-au potolit. Infracțiunile minore nu erau luate în seamă în timpul luptei. Odată, „fundurile jerpelite” l-au atras și pe colonelul Krank într-o „conspirație” împotriva serviciului de intendenta. Aflând că toți soldații din armata terestră primiseră bocanci de campanie noi, care puteau fi trași repede în picioare, în timp ce noi purtam tot un tip de bocanci cu șireturi de dinainte de război, Rip și Izzy au pus la cale o „incursiune”. Obținând formularul unei cereri oficiale de materiale de la un caporal negru binevoitor, l-au completat pentru a li se elibera 50 de perechi și l-au prezentat la depozitul intendenței. Purtau un fel de hanorace subțiri care treceau pe atunci drept haine de front. Nimic nu trăda că erau din infanteria marină și nici ce grad aveau. Rip s-a dat drept locotenent, Izzy drept sergent. Cum subofiterul de la intendență se cam codea, Izzy l-a luat de-o parte și l-a prevenit că, fiind de prea mult timp în linia întâi, locotenentul s-ar putea să nu pregete mult și să apese pe trăgaci; deci, dacă nu primesc repede bocancii, nu ar fi exclus ca cineva să fie împușcat. Și astfel i-au obținut. Înainte de a pleca într-un jeep capturat, Izzy, conform strălucitei tradiții a „fundurilor jerpelite”, și-a lăsat „amprenta” semnând de primire: „sergent de pluton, John Smith”. Cum nu existau sergenți de pluton în armata terestră, după câteva ore niște ofițeri de-ai lor și-au dat seama ce s-a întâmplat și, furioși, au cerut infanteriei marine să-i predea pe hoți. Nu puteam ascunde 50 de perechi de bocanci în spațiul strâmt al sectorului nostru de apărare. Krank știa precis ce se întâmplase. Prețul tăcerii lui a fost o pereche de bocanci.

Izzy și Rip deveniseră eroi, nu atât din cauza bocancilor, cât pentru victoria obținută asupra „eșalonului de servicii”. Există o statistică care arată că pentru fiecare om trecut prin focul luptei au existat 19 oameni, în afara pericolului, care l-au susținut. Dar în practică, „eșalonul de servicii”, era o denumire relativă. Înțelesul pe care i-l dădeai depindea de rolul pe care l-ai jucat tu însuți în timpul războiului. Pentru cercetașul plecat în patrulare în apropierea liniilor de sârmă ghimpată japoneze, eșalonul de servicii era reprezentat de punctul de comandă al plutonului; pentru pluton, eșalonul de servicii era punctul de comandă al companiei; pentru companie - punctul de comandă al diviziei și așa mai departe, până ajungeai la PX (magazinul militar al garnizoanei), la cei care debarcau la *D plus 60*^[24] și disprețuiau

„eșalonul de servicii” rămas în Statele Unite. Termenul era delicat și civilii îl înțelegeau greșit adeseori. Bing Crosby le-a spus reporterilor că trebuia ridicat moralul scăzut al trupelor „eșalonului de servicii”. Pe linia frontului, spunea el, „moralul e foarte ridicat, hainele sunt mai curate și salutul prompt, regulamentar.” Crosby nu a fost, bineînțeles, măcar în apropierea frontului. De fapt, niciun spectacol U.S.O.^[25] și nici fetele de la Crucea Roșie nu au ajuns până la noi; uniformele noastre erau jechoase și orice pușcaș care saluta un ofițer pe linia frontului, indicându-l ca țintă pentru trăgătorii de elită inamici, dădea de mare bucluc. Oamenii din linia întâi s-ar fi mulțumit cu o sobă Coleman și mâncare caldă, dar contribuția cea mai mare la ridicarea moralului lor o avea, în mai mică sau mai mare măsură, distribuirea corespondenței. După ce adjutantul rezolva problema tragică a scrisorilor ale căror adresanți căzuseră în luptă, infanteristul de marină rămânea de unul singur citind și recitind fiecare rând primit de acasă. De obicei veștile îl mai înșeninau, dar erau și excepții. Unii dintre cei care le scriau erau incredibil de stupizi. Se plâneau de lipsa de benzină, de raționalizare sau impozite, de problemele pe care le aveau cu grădinile – și toate astea erau scrise unor oameni care ar fi schimbat bucuroși locul cu ei aproape în orice condiții. Distribuția corespondenței de care îmi aduc cel mai bine aminte a fost de Crăciun, în 1944. Pip a primit un cadou de la mama lui din Indianapolis. Toți stăteam grămadă în jurul lui când a desfăcut pachetul. Era o conservă de șuncă presată.

Pentru noi linia de despărțire dintre front și „eșalonul de servicii” era dată de limita razei de acțiune a artileriei japoneze. Pentru tunurile de 150 de milimetri, ea putea fi de maximum 21 800 de iarzi, deși aveau un tun pe șine de cale ferată care putea trage obuze până la 54 500 de iarzi. De obicei erai relativ în siguranță dacă te aflai la două mile de bateriile nipone. În interiorul perimetrului știai că poți fi lovit în orice moment și ajungeai să manifesti un interes profesional față de toate armele inamicului. În timpul nimicitoarelor baraje de foc ale artileriei japoneze, care tuna și fulgera de-a lungul întregului orizont, când îți treceau simultan pe deasupra capului câte o duzină de proiectile inamice, îmbrățișai pământul zguduit de riposta tunurilor americane. Sub focul razant, proiectilele care biciuiau văzduhul nu puteau fi identificate nici de veterani și – cu atât mai puțin – de cei proaspăt sosiți pe front. Dar, de cele mai multe ori, erai oarecum prevenit și te obișnuiai cu acustica artileriei grele. La câțva timp după ce intrai în lupte (primele zile erau periculoase pentru noii veniți) – puteai deosebi vuietul obuzierelor de 75 și 105 de milimetri, 24 și 30 de centimetri; al tunurilor de coastă de calibru greu (203 milimetri), al tunurilor de asediu de 120 și 150 de milimetri, al uriașelor obuziere de 320 de milimetri care îți înghețau pur și simplu sângele în vene.

Unele proiectile se văitau. Altele făceau puh-puh-puh ca o locomotivă. Altele piuiau ritmic. Altele chiuiau tare tot timpul zborului, sau foșneau atonic, sau plescăiau ca atunci când bați apa cu un băț. Erau proiectile care fâsâiau ca bulele de gaz din apa minerală sau se tânguiau, sau guițau, sau nechezau, sau fluierau, sau bufneau ca și când crivățul ar fi izbit un șopron. Toate aceste sunete se produceau pe baza aceluiași principiu. Suflul proiectilului crea un gol în care năvălea aerul. Dar din cauza diverselor dimensiuni, forme și traiectorii, efectele erau diferite. Obuzierele murmurau pe două tonuri. Proiectile perforante și cele cu fosfor zburau cu un sunet șoptit. Proiectilele cu traiectorie razantă făceau un zgomot de pânză ruptă brusc, iar dacă veneau de la distanță mică nici nu fluierau, nici nu se văitau. Făceau doar fâșș-bum. Erau infanteriști care preferau proiectilele cu traiectorie razantă, pentru că, dacă nu te nimereau, plecau mai departe, lăsându-ți în urechi doar ecoul sunetului lor: piuuuuu! Cei care preferau obuzierele și aruncătoarele aduceau argumentul că, după ce proiectilele erau trase, îți rămâneau câteva clipe să te adăpostești. Partea proastă era că, și atunci când cădeau la zece iarzi de tine, tot te mai puteau omorî. Erau proiectile care șuierau după ce explodau, proiectile care șuierau și nu explodau deloc, proiectile care explodau fără niciun șuierat. În cele din urmă te lăsai călăuzit de instinct, știind că subiectul nu îți va fi perfect cunoscut niciodată.

Dacă un proiectil ateriza la 100 de iarzi de tine, aveai cam o secundă ca să te trănțești la pământ. Unii dintre noi tratau cu indiferență exploziile din apropierea lor. Era, de obicei, un simptom de disperare, dorința frenetică de a-ți arăta disprețul față de niște proiectile inumane care te tratau cu atâta aroganță. Dar era o nebunie. Chiar și micile fragmente incandescente ale unui proiectil te puteau omorî. Iar schijele făceau ca orice piatră inofensivă să devină periculoasă. La Okinawa, comandantul american, generalul Simon B. Buckner, stătea sub o stâncă de granit, când aceasta a fost atinsă de un proiectil japonez. Lovit de un fragment desprins din stâncă, Buckner a fost omorât. De obicei, eu acordam multă atenție zgomotelor de rău augur din văzduh. O dată m-am aruncat într-o groapă folosită drept latrină ca să scap de un proiectil de 105 milimetri, care presimțeam că pornise „în căutarea mea”. Nimeni nu s-a mai apropiat de mine vreo câteva ore, dar nu mi-am cerut scuze. Când un proiectil venea spre mine, tremuram întotdeauna din încheieturi ca o piftie. Teamă a continuat și după război. Timp de un an după ce mi-am agățat uniformă în cui, tresăream ori de câte ori se deschidea un fermoar mai mare.

Astea ne erau meseria și traiul primitiv. Ne cunoșteam armele și cum să ne servim de ele; cunoșteam de asemenea armele inamicului și încercam să ne ferim de ele; înjuram pe cei din spatele frontului care nu trebuia să lupte; visam la căminul nostru de departe; lăsam gândul să ne zboare spre fete; stăpânindu-ne frica, ne spălam când puteam, chiar dacă numai într-o groapă de obuz umplută cu apă și binecuvântam infirmierii pentru seringile cu morfină, plasmă și curajul lor de a-și risca viața ca să-i adune pe răniți. Viziunea pe care o aveam asupra războiului era în mare parte o viziune de cârțiță. Pentru fiecare dintre noi locul cel mai important din lume era tranșeea. Dubla ofensivă a lui MacArthur și Nimitz nu avea efect asupra noastră. Majoritatea infanteriștilor de marină cunoșteau la fel de puțin geografia fizică a

Pacificului ca și familiile lor de acasă. Totuși ar fi greșit să tragem concluzia că habar n-aveau de tactică și strategie. Știau, cum știu și animalele sălbatice, avantajele tactice ale vicleniei și surprizei. Valoarea informațiilor aduse de „fundurile jerpelite” din misiunile de recunoaștere era evidentă. Fiecare soldat care lupta în infanteria marină a ajuns să priceapă, mai mult sau mai puțin din instinct, avantajul trupelor aflate în atac, care pot hotărî momentul și locul asaltului, și avantajul apărării, de a fortifica ceea ce pare probabil să devină un obiectiv pentru inamic. Unii au prevăzut chiar evoluția operațiilor de desant maritim, o combinație de ofensivă strategică și defensivă tactică – o dată ce se stabilea un cap de pod, se putea forma o linie de apărare în așteptarea contraatacului japonez. Succesul operațiilor de desant maritim depindea dar de coordonare. Toți știau când sincronizarea mergea prost. Cum se întâmplase în Tarawa. Cum s-a întâmplat din nou în Saipan.

În zorii zilei de 13 iunie 1944, pe când președintele Roosevelt se pregătea să candideze pentru un al patrulea mandat, cea mai puternică flotă care a existat vreodată în istorie a pornit spre Marea Filipinelor: 112 vase americane de război, conduse de 7 cuirasate grele și 15 portavioane cu o mie de aparate la bord. La mijloc erau 423 de transportoare și cargoboturi, ducând 127 511 combatanți: Diviziile 2, 3 și 4 și Brigada 1 de apărare provizorie ale infanteriei marine și Divizia 27 a armatei terestre. Comandant șef era Holland „Howling Mad”^[26] Smith, un general din infanteria marină, iar comandantul Diviziei 27 – Ralph Smith, un general din armata terestră. (Cei doi Smith nu pot fi confundați, cum vom vedea îndată.) Misiunea acestei forțe era să cucerească cele trei insule mari din arhipelagul Mariane – Guam, Saipan și Tinian – toate înconjurată aproape complet de recife. Răsplata urma să fie Guam, care avea un loc minunat de ancorare și numeroase piste de aterizare. Trebuia însă să fie cucerit mai întâi Saipanul. Insula Saipan se afla mai aproape de Tokio și deci era avantajoasă pentru superfortărețele B-29 care, folosind baza aeriană de la Aslito, din partea de sud a insulei, puteau să facă raiduri zilnic asupra capitalei nipone. Insula Tinian, slab apărată, avea să cadă aproape de la sine. La trei zile după ce va fi debarcat în Saipan, infanteria marină era programată să atace insula Guam. De fapt n-au ajuns pe țărmul insulei Guam decât cu o lună mai târziu. Bătălia pentru cucerirea Saipanului, ca și aceea pentru cucerirea Tarawai – ca toate bătăliile infanteriei marine care aveau să urmeze – a fost mult mai grea decât se așteptase cineva.

Saipanul este o insulă tropicală în formă de cal de mare, de o frumusețe luxuriantă, cu înălțimi verzi, prăpăstioase și văi adânci, golăse. Față de ecuator, la nord, insula se afla cam la aceeași distanță ca și insulele Virgine, fiind năpădită de același gen de tufăriș încâlcit. Este aproximativ de dimensiunea insulei Saint Croix. Crestele unor munți vulcanici, cei mai înalți fiind Tipo Pale și Tapotchau, acesta din urmă un masiv stâncos de 1 554 de picioare, imposibil aproape de escaladat, domină interiorul. Spre nord și est, relieful accidentat – colțuros, dur și brăzdat cu defileuri prăpăstioase – se înalță, șerpuiind până la țărmul din calcar, la fel de abrupt ca falezele Doverului, ce domină marea la Marpi Point. La sud și vest de Tapotchau, relieful este mai accesibil. Dealuri în terasă și câmpuri de trestie de zahăr lunecă grațios spre o câmpie lungă și joasă. Apele de dincolo de recif au culoarea smaragdului. În port, ele sunt albastre ca safirul și mărginite de plaje încântătoare. Japonezii aveau certitudinea că acesta era locul unde americanii urmau să atace.

În această etapă a războiului, inamicul mai era încă hotărât să-și apere insulele pe linia țărmului. Noua tactică a lui Kuzumi Biak nu fusese încă total acceptată la Tokio ca doctrină militară. Nicio bucățică din insula Saipan nu va fi cedată fără luptă, – suna decizia japonezilor – oricare ar fi logica strategică. Lângă țărm au fost construite faruri false, umplute cu muniții. (Unul dintre ele mai stă încă în picioare, vizavi de o temniță părăsită unde, se zice, a fost închisă și decapitată Amelia Earhart^[27] în 1937. Silită să aterizeze a văzut fortificațiile insulei, încă de pe atunci formidabile, constituind o violare a mandatului Ligii Națiunilor – pentru care motiv atât ea cât și copilul au fost executați.) Mult înainte de a se apropia armada americană, Yoshitsugu Saito, comandantul japonez, i-a forțat pe indigenii chamorro și pe cei din insulele Caroline să lucreze pentru a construi cazemate de beton, forturi și buncăre pentru muniții. Timp de opt luni insularii și oamenii aduși din Okinawa s-au spetit construind o nouă pistă de aterizare din coral, la Marpi Point. Oamenii lui Saito au instalat tunuri de coastă de 5, de 5,5, de 6 și de 8 țoli. S-au săpat tranșee, consolidate de lucrări de terasament, iar pe înălțimile calcaroase s-a construit o rețea complicată de tunele. În interiorul acestor labirinturi se aflau 29 662 de soldați și 6 100 de infanteriști de marină japonezi. Toate gurile de tun erau orientate spre recif.

În dimineața senină și luminoasă a zilei de 15 iunie, amiralul Turner a lansat tradiționalul semnal: „Debarcați trupele de desant” și a hotărât ora „H” la 8:40. În timp ce primele vehicule amfibii se desfășurau pe recif, coralul părea să erupă într-o perdea de flăcări. Văzând-o, ofițerii de pe nave au crezut că reciful a fost minat. De fapt, fiecare explozie era a unei bombe de aruncător sau a unui proiectil de tun. Două divizii de infanterie marină (a treia era în rezervă) au debarcat în unsprezece zone codificate Roșu, Verde, Albastru și Galben. Cei care au reușit să treacă de recif, au format mici capete de pod, vulnerabile, unde au rămas imobilizați de focul mitralierelor din față și de exploziile proiectilelor de pe flancuri. Pentru moment erau la fel de neputincioși ca și cei care – și unii dintre ei erau aceiași – avuseseră de înfruntat în Tarawa atacul blindatelor nipone cu șapte luni înainte. În Saipan, chiar în prima zi au fost răniți cinci comandanți de batalioane. Un batalion din Regimentul 6 infanterie marină a pierdut trei comandanți înainte de căderea nopții. În Betio se învățaseră câteva lecții. Cu o noapte înainte echipele de artificieri submarini, care au avut cu siguranță misiunea cea mai periculoasă în cursul războiului, lucrând

sub focul artileriei, au deschis un culoar de trecere printre obstacolele de pe coastă. Orarul piloților de pe avioanele americane de bombardament fusese între timp îmbunătățit. Dar puterea focului de baraj al artileriei de pe nave și cea a bombelor grele, lansate de aviație, a fost greșit calculată. Salvele de la bordul navelor noastre pur și simplu nu puteau să atingă toate cazematele de pe o insulă atât de mare. Navelor de luptă mai vechi, dar mai experimentate, li s-a îngăduit să atace obiectivele de pe țărm numai o singură zi, iar ofițerii de artilerie de pe navele noi nu aveau pregătirea necesară pentru a executa o acoperire eficientă a vehiculelor amfibii, trăgând extrem de imprecis. Timonierii de pe amfibii luptau împotriva curentului maritim puternic care nu fusese menționat în niciunul dintre rapoartele cu date informative, debarcând câteva companii în zone necorespunzătoare și lăsându-le să rătăcească dezorientate. Când s-a lăsat noaptea, căzuseră 1 575 de soldați. Totuși, peste 20 000 erau pe țărm și în cursul primei nopți au respins două atacuri banzai.

Într-un război care era purtat pe mare, în aer și pe uscat, veștile despre desfășurarea unor evenimente cruciale în alte părți ajung, adeseori, greu la trupele prinse în vârtoarea luptelor. Tinerii de pe plajele ușor în pantă din Saipan nu erau conștienți că debarcarea lor declanșase un lanț de evenimente, care aveau să determine o înclăștare teribilă pe cerul de deasupra insulelor Mariane. Japonezii nu se așteptaseră ca „fluxul” americanilor să se reverse atât de curând peste Saipan, la o depărtare de 1 000 de mile față de baza aliată cea mai apropiată. Erau totuși pregătiți pentru o luptă decisivă în care să învingă sau să moară. Navele lor de război înaintau încet spre Biak, unde oamenii lui MacArthur încă mai purtau lupte, când au auzit de această nouă lovitură ale cărei consecințe strategice erau mult mai grave pentru ei. Au pornit astfel spre armada americană din Saipan cu 9 dintre portavioanele lui Hirohito, 5 cuirasate, 13 crucișătoare și 28 de distrugătoare. Din nenorocire pentru ei, își pierduseră majoritatea piloților experimentați în luptele anterioare. Noii piloți erau lipsiți de experiență și slab pregătiți, iar avioanele nipone din Saipan, Tinian și Guam, de o importanță vitală în cadrul planului lor de luptă, fuseseră nimicite de aviația de vânătoare de pe portavioanele americane, în zilele premergătoare debarcării pe Saipan.

Rezultatul a fost Bătălia din Marea Filipinelor sau, cum am ajuns noi să o numim, „Marea vânătoare de curcani din Mariane”. Când pe ecranele radar au apărut primele Zerouri și bombardiere torpiloare nipone, vechiul consemn de adunare „Hey Rube!” a fost radiotelegrafiat tuturor piloților americani din forțele aeriene ambarcate în timp ce pe portavioane începuse o activitate febrilă, pentru a se executa acțiuni de acoperire aeriană, cât timp era încă lumină. La ora 10:36 în dimineața acelei zile de pomină, primul pilot american a strigat „Tallyho!” și măcelul, cum s-a dovedit a fi, a început. Până s-a înserat, 346 de avioane nipone fuseseră avariate sau doborâte în ocean, cu prețul a 30 de avioane americane. Forțele aeriene de la bordul portavioanelor inamice pierduseră 75 la sută din efectivul lor. N-au supraviețuit decât 30 de piloți japonezi. În plus, submarinele americane scufundaseră două port-avioane ale Soarelui-Răsare. De fapt, lupta decisivă avusese loc și japonezii o pierduseră. Un istoric japonez afirma cu tristețe: „În insulele Mariane garnizoana noastră era prinsă ca peștele în plasă”. Saito a radiotelegrafiat la Tokio: „Vă rugăm cereți scuzele noastre cele mai mari împăratului că nu putem face mai mult decât facem”. Apoi a început să-și ardă hârtiile secrete.

Pesimismul lui Saito nu era cunoscut forțelor care se înclăștau în Saipan. Tot ce știa Holland Smith era că trupele sale se aflau în toiul unei bătălii crâncene. În a doua noapte a luptei, japonezii au lansat primul mare atac cu tancuri din al doilea război mondial împotriva infanteriei marine. La ora 3:30 noaptea, 44 de goliați de oțel au lovit flancul stâng al Diviziei 2. Pușcașii americani, adăpostiți în gropile lor individuale aruncau grenade de mână și trăgeau cu bazooka în tancurile nipone ce treceau printre ei. Navele de război americane, dirijate de un colonel din infanteria marină - care așezat pe o buturugă în mijlocul învâlmășelii, pufăia liniștit dintr-un trabuc - bombardau pozițiile inamicului cu proiectile grele. În zori, colonelul stătea tot pe buturugă, tot pufăind, înconjurat de 31 de tancuri japoneze distruse.

Planul lui Holland Smith era să trimită înainte Divizia 4 infanterie marină pentru a ocupa aerodromul, în timp ce Divizia 2 urma să atace spre nord, având ca obiective orașul Garapan și zonele înalte. Era prevăzut să mai fie debarcată Divizia 27 infanterie a armatei de uscat, comandată de Ralph Smith. Toate trei diviziile trebuiau să înainteze spre nord - cele două divizii de infanterie marină pe flancuri și divizia 27 în centru, împingând trupele inamice spre capătul de nord al Saipanului. În a patra zi de luptă, insula fusese tăiată în două. În a opta zi, partea sudică fusese curățată de niponi. Un batalion din regimentul meu, al 29-lea, a primit sarcina cumplită de a cuceri creasta muntelui Tapotchau, ceea ce pe atunci părea imposibil. Și astăzi pare la fel. Un camion greu Toyota, cu tracțiune pe patru roți, te poate duce până la jumătatea drumului ce urcă spre creastă; drumul e nou, deși neasfaltat. Restul îl străbați mai mult în patru labe. Chiar dealurile de la poalele muntelui Tapotchau sunt teribile. Abia dacă puteai să te cațări pe ele, fără să mai socotim că erai silit s-o faci luptând.

Vineri 23 iunie, în a noua zi de luptă, Holland Smith a dat ordin celor trei divizii să înceapă marea ofensivă spre nord. Ambele divizii de infanterie marină se mișcau bine. Muntele Tipo Pale a fost cucerit, pușcașii au început un urcuș chinător pe Tapotchau, iar Regimentul 2 infanterie marină și-a croit drum până în împrejurimile orașului Garapan. Dar soldații lui Ralph Smith păreau neputincioși. Ofensiva lor avea o întârziere de 55 de minute. Au început să înainteze șovăitor și apoi s-au oprit complet. Deoarece infanteriștii de marină continuau să mențină ritmul ofensivei, atacându-i pe japonezi în peșteri cu grenade și pumnale, în timp ce terenul era curățat cu buldozerele, frontul american a căpătat formă de U. Flancurile infanteriei marine rămăseseră deci descoperite. Ralph Smith și-a muștră comandanții de

regimente. El însuși a primit un mesaj aspru de la Holland Smith prin care îl informa că Howling Mad este „foarte nemulțumit” de acțiunile infanteriștilor armatei de uscat. Ziua următoare a fost și mai rea. Cele două divizii ale infanteriei marine au continuat să înainteze pe flancuri, în timp ce Divizia 27 bătea pasul pe loc, adâncind forma de U a frontului. Holland Smith l-a privit lung pe cel care îi prezenta situația și și-a ieșit din fire. Le-a spus amiralilor Turner și Spruance: „Ralph Smith a demonstrat că îi lipsește spiritul ofensiv și divizia lui ne încetinește înaintarea. Ar trebui înlocuit”. A fost înlocuit, fapt care a dat prilej partizanilor lui Ralph să demonstreze că știau și ei să-și iasă din fire. Grupul de presă Hearst era furios. La Washington, George Marshall jura că niciodată nu-și va mai da încuviințarea ca soldații trupelor terestre să lupte sub ordinele ofițerilor infanteriei marine. Generalul comandant al armatei de uscat de pe teatrul de operații al lui Nimitz a ajuns în Saipan cu ochii injectați de furie. Cerând o anchetă (lucru pentru care nu avea autoritatea), a țipat la Holland Smith și la statul său major: „Noi avem mai multă experiență în conducerea trupelor decât voi și îndrăzniți totuși să-mi schimbați unul dintre generali? Voi, infanteriștii de marină nu știți altceva decât să bateți în lung și în lat țărnițele. Ce știți voi cura se poartă războiul pe uscat?” Howling Mad, deși și-a mușcat buzele până la sânge, a refuzat să primească provocarea. Nu era nevoie. Evenimentele de pe front l-au răzburat. Privind retrospectiv, Divizia 27 a fost pare-se o unitate urmărită de ghinion. Luptase slab la Makin. Tot la fel în Saipan și anul următor s-a acoperit de rușine în Okinawa. Totuși, după plecarea lui Ralph Smith, spiritul combativ al diviziei s-a trezit pentru moment. Soldații ei au început să țină pasul cu infanteriștii de marină. În ziua de 25 iunie s-a produs cotitura. Sprijiniți abil de Regimentul 8 infanterie marină, infanteriștii din Regimentul 29 au executat o manevră complicată în spatele unei perdele de fum și au cucerit culmile muntelui Tapotchau. Jumătate din trupele noastre au căzut în timpul atacului - pierderile totale în bătălia care a durat două săptămâni ridicându-se la 9 762 de oameni - dar acum, pentru prima dată, era rândul americanilor să privească în jos, în spatele liniilor inamicului. Saito a comunicat prin radio la Tokio: „Acum nu au mai rămas speranțe de victorie”. Și-a scos apoi pumnul. Din păcate nu a spus trupelor sale că-și va face harachiri. Ultimul mesaj pe care l-a trimis oamenilor a fost: „Înainte să înfrunt dușmanii. Urmați-mă!” Pentru ei nu exista decât o singură interpretare: Saito dorea să se lanseze un atac banzai nemaipomenit. Numărul lor îl îngrijora pe Holland Smith. Se întreba dacă soldații din armata de uscat puteau îndura un asemenea măcel. Dăduseră deja semne că nu erau pregătiți pentru așa ceva. În sudul Saipanului, un căpitan japonez și-a condus cei 500 de oameni ai săi spre liniile americane „în coloană de câte doi”, cum a raportat furios Howling Mad, reușind să incendieze avioane pe aerodromul Aslito, până când mecanicii de aviație i-au nimicit. Howling Mad a prevenit toate trupele să se aștepte la un atac sinucigaș. În ziua următoare a făcut un drum special la noul comandant al Diviziei 27, punându-l în gardă că, din clipă în clipă, hoardele nipone puteau să se năpustească pe câmpia Tanapag.

A doua zi dimineată la 4:45, japonezii au ieșit din desigurii, amețiți de sake, unii înarmați doar cu bastoane, alții fie cu o grenadă sau două, fie cu baionete legate cu sârmă de capătul unor bețe, toți hotărâți să facă prăpăd înainte de a muri. A fost cel mai spectaculos atac banzai din timpul războiului. Două batalioane ale armatei de uscat au fost imediat copleșite numericește, izolate și încercuite. În ciuda poveștelor date de Holland Smith, cel care îl înlocuise pe Ralph Smith lăsase o breșă de 500 de iarzi între două unități. Japonezii s-au infiltrat prin ea și au năvălit asupra artileriștilor din Regimentul 10 infanterie marină, aflat în spatele liniilor. Ofițerii de artilerie nu-și puteau crede ochilor. Infanteriștii ar fi trebuit să-i protejeze pe artileriști sau, în orice caz, să le dea răgaz de manevrare. Dar iată că o hoardă de japonezi, urlând și fugind câte patru în rând, tăbărau asupra artileriștilor uluiți, care au reacționat rapid, reglându-și focurile la patru zecimi de secundă: explozii la gura țevii. Au aruncat în aer turela unicului tanc al atacanților și apoi au coborât țeava tunurilor de 105 milimetri spre masa de japonezi care acum se găseau doar la 50 de picioare de ei. Au tras salvă după salvă dar japonezii tot înaintau. Uneori treceau peste camarazii lor morți, ce alcătuiau mormane de leșuri, ca să mențină ritmul ofensivei. O făceau, în timp ce mitralieri din infanteria marină intrau grăbiți în acțiune, amplasându-și mitralierele printre cadavrele japonezilor. În zori, când ultimul asalt era în toi, artileriștii au pășit cu greu peste intestine, sânge închegat, oase sfărâmate, carne sfărtecată și creier zdrobit. Era cu neputință să-ți dai seama exact câți japonezi muriseră. Cifra asupra căreia s-a căzut de acord a fost de 4 311. La Tokio, Hirohito a constatat: „Este un iad!”. Premierul Tojo a declarat că e vorba de „o criză națională fără precedent”. Apoi și-a dat demisia.

Bătălia din Saipan a luat sfârșit în mod oficial la 9 iulie, trei zile după căderea orașului Garapan, dar partea ei cea mai neplăcută a urmat de aici înainte. Dintr-un punct de vedere, până în acel moment, războiul Pacificului fusese cel mai „curat” pe care l-a cunoscut istoria. De obicei, cele două armate se întâlneau pe o insulă și luptau până când japonezii erau anihilați. Populația locală se făcea nevăzută în munți, sau, în cazul atolilor, plecau cu barca pe vreo insulă din apropiere și se întorceau după ce se potoleau împușcăturile. Dar după 1919, când Saipanul devenise parte din domeniul lui Hirohito, peste 18 000 de japonezi civili se stabiliseră acolo. Ofițerii cu propagandă ai lui Tojo îi înveninaseră încă de la Pearl Harbor, descriindu-i pe americani ca pe niște monștri sadici, roșcovani și păroși, care săvârșeau atrocități de nedescris, înainte de a-i trece prin sabie pe toți japonezii, inclusiv femeile și copiii. Pe măsură ce bătălia era pierdută de trupele lui Saito, acești civili, cuprinși de panică se refugiaseră în nord, spre Marpi Point. Rămăși fără protecție după ce marele banzai a dus la nimicirea unităților nipone, civilii au hotărât că și ei trebuie să moară. Cei mai mulți s-au adunat pe două înălțimi, numite acum, una Stânca Banzai (o faleză de 80 de picioare deasupra mării), și alta, aflată puțin mai în interior și care se ridică la vreo 1 000 de picioare deasupra unor blocuri colțuroase de stâncă - Stânca Sinuciderii.

La Stânca Banzai, insularii care vorbeau japoneza i-au asigurat, strigând prin coarne de taur, că nu aveau de ce să se teamă, dar n-au fost luați în seamă. Saito lăsase un mesaj și concetățenilor săi civili: „Așa cum se spune în *Senjinkum* (cod de etică): «Nu voi îndura niciodată rușinea să fiu prins în viață și voi aduce jertfă curajul sufletului meu, bucurându-mă să trăiesc împăcat cu principiul etern». Și cu o ultimă răsucire nemiloasă a cuțitului, Saito amintește mamelel năucite de *oyaku-shinju* (pactul de moarte dintre părinți și copii). Mame, tați, fiice, fii – toți trebuia să moară. Astfel copiii erau îndemnați să se așeze în cerc și să arunce de la unul la altul grenade cu siguranța scoasă, până când acestea explodau. Părinții își loveau cu putere pruncii cu capul de lespezile de piatră, apoi, strângând în brațe micile cadavre, strigau: „*Tenno! Haiti! Banzai!*” (Trăiască împăratul!) și se aruncau de pe stâncă. Sub stânca Banzai, distrugătoarele americane, încercând să-i salveze pe cei care mai erau în viață, au constatat că nu puteau înainta de atâtea trupuri; bucăți de carne omenească le blocau elicea. Totuși au salvat cam unul din cincii. Restul s-au înecat sau au murit din cauza izbiturii.

Dar Stânca Sinuciderii a fost și mai sinistă. Un fragment dintr-un film de actualități, păstrat într-un muzeu de pe insulă, arată o mamă disperată, cu pruncul în brațe, fugind înainte și înapoi pe marginea prăpastiei, încercând să ia o hotărâre. În cele din urmă sare cu copilul, făcându-se una cu groaznică grămadă de carne zdrobită de jos. Aici, la baza stâncii nu a supraviețuit nimeni. Până în ziua de azi această sinucidere în masă băntuie imaginația localnicilor care, deși sunt 90 la sută creștini, cultivă superstițiile locale. Înainte de sacrificare, ți se spune, în Saipan nu erau păsări albe. Acum ele plutesc senine pe deasupra stâncilor, purtând, conform legendei, sufletele celor care au murit acolo.

Din cauză că timpanele mi s-au perforat și eram în parte orb, amintirile din prima mea vizită în Saipan sunt fragmentare. Îmi aduc aminte de gustul bananelor mici, delicioase, și, ca prin ceață, de pomii ce își anunțau vijelios înflorirea din luna iunie, precum și de superbe infirmiere din armată care mă consolau pe când doctorul îmi extrăgea schije. Infirmierele forțelor navale erau relativ rare în Pacificul de Vest. Mergea vorba că cei din forțele maritime credeau că depravații din infanteria marină le-ar putea viola. Luam povestea drept bună. Știam din edițiile pony că această lume se preocupa de felul cum trebuia să se poarte, când războiul avea să se sfârșească, cu niște ucigași experimentați ca noi. O importantă membră a unui club din New York a sugerat să fim trimiși într-un lagăr de reeducare din afara Statelor Unite (propunea zona canalului Panama), iar după ce ni se va fi dat drumul de acolo, să purtăm un semn, un fel de stea galbenă, prin care lumea să fie pusă în gardă că avem instincte periculoase. Tot ea recomanda un craniu ca emblemă potrivită raiderilor. Nu știam ce gândesc infirmierele forțelor navale despre această problemă, deoarece n-am întâlnit niciuna pe front, dar cele pe care le-am întâlnit mai târziu ne tratau, ca pe niște „*Untermenschen*” (oameni inferiori). Purtau uniforme albe foarte scrobite, cu însemnele prinse bătător la vedere. Ca și ofițerii, voiau să se știe că pretind să fie respectate. Infirmierele din armata de uscat, pe de altă parte, aveau tendința să se poarte ca niște băieți pistruiați și voinici, în salopete botite; ele râdeau mult, ne tachinau, dar mai ales știau când nu trebuie să sufle o vorbă. Pentru mine, timpul petrecut în Saipan a fost în cea mai mare parte o perioadă de convalescență, de seninătate și liniște; un timp golit de toate.

Cea de a doua vizită, ca scriitor ce merge spre bătrânețe, a fost mult mai spectaculoasă.

Avionul nostru, plecat din Kwajalein, sosește pe o furtună teribilă, datorită căreia toate luminile de pe insulă, inclusiv cele din aerogară, se sting brusc. Suntem dirijați de niște persoane cu lanterne care stau la capătul pistei. Dar sunt prea puține. Înconjurat de japonezi gălăgioși, sunt condus în interiorul clădirii prin niște culoare fără sfârșit, până la un vameș care, în ciuda întunericii, insistă să-mi scotocească la lumina lanternei toate bagajele. Mi-e cald, sunt murdar și obosit. Dintr-odată apare un tânăr american înalt și zămbitor. Mă anunță că sunt invitat, ca oaspete de onoare, la un dineu care a și început. Îl rog să mă scuze. Înțelege și se oferă să mă conducă cu mașina la hotel. Furtuna e în toi. Mă lasă la hotel și pleacă. Din păcate, recepționarul mă informează că nu acesta este hotelul unde mi s-a rezervat cameră, ci altul, la un sfert de milă depărtare. Cu niciun preț nu pot găsi pe cineva să mă ajute să-mi duc bagajele, așa că plec de unul singur, împleticindu-mă prin junglă, sub ploaia tropicală care se revarsă în torente. Ajuns la destinație mi se dă o lumânare să-mi luminez calea spre pat. La flacăra tremurătoare îmi caut băjbâind pastilele împotriva hipertensiunii și robinetul de apă, apoi cad în pat frânt de oboseală. Dar nu pot să fiu furios. La urma urmei, acesta este Pacificul și am petrecut nopți mult mai rele pe această insulă.

În fiecare lună sosesc aici din patria lor peste 4 000 de japonezi. Unii sunt experți în explozive. Înainte de Hiroshima, aici a fost depozitul principal de muniții al Statelor Unite pentru proiectata invazie a Japoniei și nimeni nu a găsit o metodă sigură să dezamorseze tonele de explozibil. Unii dintre cei care vin sunt oameni de afaceri. Comerțul nipon a înflorit aici încă din primii ani de după 1950, când niște echipe din Tokio au cerut puștile și tancurile lor care rugineau și au folosit metalul ca să fabrice alte puști și tancuri pentru armata sud-coreeană. Mulți dintre vizitatori își petrec luna de miere. Saipan și Guam au devenit echivalentul nipon pentru cascada Niagara. Oricât ar părea de morbid, puțini rezistă tentației de a explora stâncile Banzai și Sinuciderii, unde o „Niagară umană” s-a revărsat în prăpastie în acea îndepărtată zi toridă de vară. În urmă cu doi ani, localnicii au început să folosească semne rutiere bilingve, în engleză și japoneză, ca să satisfacă mulțimea de turiști veniți din „*Dai Nippon*”. Unul dintre

punctele de atracție cele mai vizitate, ni se spune, este ultimul post de comandă al lui Saito, un parc pitoresc între două faleze, unde sunt expuse tancuri, avioane și piese de artilerie, în amintirea eroului căzut. Din păcate nu-i autentic. Este o înscenare romantică - *pare* decorul potrivit pentru un general care își face harachiri - dar evenimentul a avut de fapt loc la 40 de iarzi mai spre interior, printre bolovani și trestii îndoite. În dimineața aceea locul era îmțesat de ofițeri care se pregăteau pentru o ultimă masă cu sake și crabi. Mâinile lui Saito tremurau. S-a împiedicat de o plantă târâtoare, n-a executat cum trebuie actul și, ca să moară de-a binelea, a trebuit să fie împușcat ca un cal bătrân. Chiar atunci când e vorba de moarte, jungla îl privează pe om de demnitate.

Cu excepția acestei „erori”, toate monumentele japoneze amintind trecătorilor ceea ce li s-a întâmplat oamenilor lor aici sunt corecte și de foarte bun gust. Sunt zece în total. Și populației chamorro îi place să ridice monumente. Unul este consacrat celor 490 de localnici morți în timpul bătăliei; se mai află un bust al președintelui Kennedy, un al treilea monument, care a fost dedicat păcii mondiale și, cu un an înainte, de Paști, s-a ridicat un al patrulea, o cruce în vârful muntelui Tapotchau în cinstea celor care au murit acolo. Oricine a avut vreun motiv să înalțe un monument, a făcut-o. Cu o singură excepție: Statele Unite au avut în Saipan 16 525 de morți și răniți și niciunul nu-i comemorat. Există un fel de butuc care pare a fi suportul unui catarg, având la bază trei litere acoperite cu mușchi: U.S.N. Nimeni de pe insulă nu pare să știe ce vrea să reprezinte. Pe Drumul plajei, un grup de grăniceri americani a ridicat o coloană din căști de oțel purtate de soldați americani, cea din vârf fiind vopsită în alb. Au vrut să pună pe laturi piese de artilerie americană, dar li s-a spus că acestea nu pot fi găsite, așa că le-au înlocuit cu două tunuri grele japoneze. Pe jos, de jur împrejur, vezi țigări și sticle goale. Este ciudat, pentru că americanii sunt foarte simpatizați pe insulă. La plebiscitul din 1975, un procent de 78,8 la sută din populația locală a votat pentru aderarea la Commonwealth-ul american. Președintele Ford a semnat documentele necesare - organizând o festivitate formidabilă pe insulă - și în 1981 Saipanul avea să devină posesiunea Statelor Unite ca Porto Rico și Guam.

În fiecare toamnă, începând cu 1908, când pentru prima dată guvernul american și-a dat consimțământul, sosește o delegație de la Tokio pentru o îndeletnicire funerară emoționantă: sunt colecții de oase. După ce strâng rămășițele scheletelor a mii de concetățeni de-ai lor, se adună într-o pădurice lângă Marpi Pont, unde a fost vechiul aerodrom japonez, acum invadat de vegetație. Se aprinde un rug și, în timp ce oasele sunt incinerate iar văduvele și orfanii plâng liniștit, preoți budiști intonează rugăciunile lor monotone - un ultim rămas bun de la cei ale căror oase albe au zăcut netulburate aici în toți acești ani. Cenușa este pusă apoi în cutii pătrate de carton, învelite în pânză albă și sunt trimise în Japonia primăvara următoare. Până acum s-au recuperat cam 28 000 de schelete, cele mai multe fiind ale celor căzuți în ultimul mare atac banzai. Fotografii luate la scurt timp după ce lupta s-a sfârșit arată buldozere nivelând locurile unde au fost înmormântați japonezii, dar în ciuda numeroaselor săpături de probă, rămășițele îngropate n-au fost găsite.

În cursul recente mele vizite, osemintele a 1 128 de japonezi au fost adunate în pădurice pentru a fi incinerate. Toate craniile au fost așezate în vârful grămezii - poți identifica copiii după dimensiunea craniului. La început mi s-a părut un film de groază nereușit. Dar apoi mi-am dat seama că ritualul, în fapt o demonstrație dramatică a continuității generațiilor, are un scop nobil, el se aplică deopotrivă celor învinși cât și învingătorilor. Totuși pare mai logic ca rămășițele să fie îngropate la fața locului. Cum moartea stătea la pândă peste tot în jurul nostru, oamenii din secția mea se întrebau adesea ce ar fi fost mai bine de făcut dacă am fi fost uciși în luptă. Convingerea unanimă era că trupurile noas tre ar fi trebuit îngropate aici, în insule. Dar supraviețuitorii de acasă, ca și cei din „Dai Nippon”, aveau o altă părere, și de fapt toți morții noștri au fost trimiși cu vaporul în patrie, în saci speciali. Desigur, nu se poate ști ce ar fi dorit morții japonezi. Delegația din Tokio face, totuși, încă ceva care ar avea un înțeles pentru orice vechi infanterist. Înainte de a pleca, toamna, stropesc cu apă proaspătă, adusă de acasă, în jurul monumentelor lor și în pădurice, căci cel mai greu de îndurat, în ultimele zile ale luptei, a fost lipsa de apă potabilă. Evident, stropitul anual înseamnă prea puțin ca să influențeze vegetația și totuși mi se pare că plantei „tangantangan” nu-i merge nicăieri atât de bine pe insulă ca la Marpi Point.

A hălădui scotocind prin tufărișuri în căutarea relicvelor luptei este un sport popular printre americanii de pe insulă care locuiesc în majoritate pe Capitol Hill, cartier înstărit, construit inițial de CIA ca să cazeze oficialități ale Kuomintang-ului din Taiwan. (Localnicii din Saipan nu scotocesc aici după relicve. Ei sunt mai selectivi. Dau târcoale în jurul unor uriașe adăposturi antiaeriene japoneze din beton, dar nu intră niciodată în peșteri - altă superstiție din insulă.) M-am dus și eu cu câțiva noi prieteni într-o astfel de „expediție” și am adunat o mulțime de măști de gaze, căști, bidoane, paturi de armă, bucăți de piele putredă și tuburi de cartușe. Îndepărtându-mă de ceilalți, am dat de un altar japonez de curând construit, dedicat, la 16 aprilie 1978, „maiorului H. Kuroki și celor 289 de oameni din Batalionul 2 al Regimentului 9 artilerie terestră”. O frumoasă tânără japoneză, îmbrăcată într-un chimonou roșu de brocart, având niște splendizi ochi cenușii și o floare roșie în păr, pune o coroană în fața obuzierului lăcuit de acolo. Ridică ochii și privirile noastre se întâlnesc. O situație jenantă. Într-o engleză poticnică îmi spune că maiorul Kuroki a fost bunicul ei. Își mișcă buza de jos și zâmbește sfios. Tot așa fac și eu. Zâmbim tot mai mult, iar după ce ne înclinăm și ne despărțim, mă uit în depărtare spre Stânca Sinuciderii, unde un stol de păsări albe se înalță din ce în ce mai sus, până când formează un evantai fâlfâitor, un V adânc și alb, care se topește în albastrul emailat al boltei cerești.

Bătălia din Tinian, la trei mii de departare de Saipan; se poate spune că a fost o perlă militară care a cauzat mari suferințe tuturor. Insula - joasă, verde, simetrică, lungă de zece mii - era ideală pentru manevre. Îngropați în tranșee, cei 9 162 de japonezi care o apărau socoteau că o vor putea păstra. Aveau tunurile de coastă camuflate, începând cu cele de 6 țoli, capturate de la englezi, până la tunurile antiaeriene de 75 de milimetri. Lăsând în urmă Divizia 27 a armatei terestre, care s-a făcut de rușine, Diviziile 2 și 4 infanterie marină, precedate de 7 571 salve de artilerie ale tunurilor din Saipan, s-au prefăcut că se îndreaptă spre o plajă, în timp ce trei companii de pușcași, cu efective întărite, debarcau pe alta. Amiralul Turner prevăzuse că bătălia va dura două săptămâni. A fost nevoie doar de nouă zile. Prețul plătit de infanteria marină a fost de 328 de morți și 1 571 de răniți - mai puțin decât pierderile din ziua debarcării în Saipan. Dar ce a urmat a fost oribil. Piloții americani cu baza în Tinian, zburând pe bombardiere P-47, au experimentat pentru prima dată bombe cu napalm, unele dintre cele mai crâncene instrumente ale războiului, iar de pe cele cinci piste de 47 000 de picioare decolau superfortărețele zburătoare B-29, în raidurile lor nimicitoare deasupra Japoniei. Și tot de aici și-a luat zborul, la 6 august, bombardierul B-29, „Enola Gay” care avea să arunce prima bombă atomică asupra Hiroshimei.

Astăzi, cei 800 de chamorro de pe insulă sunt în mare măsură izolați de o lume care încă se mai luptă cu spectrul armelor nucleare. O dată pe săptămână vine un vapor cu alimente din Saipan, ancorând sub o placardă care proclamă în mod ironic: BINE AȚI VENIT ÎN TINIAN: POARTA SPRE DEZVOLTARE ECONOMICĂ. Poșta sosește din Saipan de două ori pe săptămână într-o barcă care are nevoie de trei ore ca să străbată cele trei mii. Dacă închiriezi o barcă cu două motoare, nu îți trebuie atâta timp, dar odată ce ai debarcat, regreti că nu te-ai lăsat păgubaș. Pe insulă este o liniște apăsătoare, o dezolare pe care nu o egaleză, să zicem, nici Hiroshima reconstruită. Aici a apărut pentru prima dată fantoma nucleară. Mă simt singur, înstrăinat, nereușind defel să înțeleg punctul de vedere al oamenilor care au făcut ceea ce au făcut. Acesta nu a fost războiul meu. În războiul meu un singur soldat cu o pușcă contribuia cu ceva, oricât de infam ar fi fost acel ceva, la lupta împotriva Axei.

Astăzi pista de coral de pe care a decolat Enola Gay este părăsită. Pe marginile ei cresc tufe dese. Pe pistă, broaște și melci se târăsc printre nuci de cocos sparte și carapace de crabii morți. Groapa, din care a fost ridicată în bombardierul B-29 prima bombă nucleară, a fost acoperită. Din ea au crescut un cocotier viguros și o tufă de flori galbene care emană un parfum dulceag. În apropiere, o placă comemorativă, fixată pe un postament înalt de trei picioare, relatează povestea superfortăreței deși, bineînțeles, nu pomenește implicațiile ei. Stând acolo, cu bloc-notesul în mână, te învăluie un sentiment absolut, inexprimabil, de singurătate. Nu auzi nimic căci nu-i nimic de auzit. Cerul este implacabil. Nicio pasăre albă nu plutește pe deasupra.

Când m-am reîntors în Pacific, guvernatorul insulei Guam era Ricardo J. Bordallo - „Ricky” - un bărbat puternic ca un leu, a cărui față pare brăzdată de liniile pasiunii. Ricky suferă de insomnie. Într-o noapte, în timp ce era la Washington cu treburi oficiale, pierzând speranța de a mai putea dormi, a deschis televizorul din camera lui de hotel și m-a văzut trâncănind la o emisiune, în care menționeam, printre altele, vizita pe care urma să o fac în Guam. A doua zi mi-a telefonat și m-a invitat ca, în cursul călătoriei mele, să locuiesc la el, la reședința guvernatorului din Plaza de Español care încă din timpul stăpânirii spaniole este și sediul guvernului. Așa că, atunci când aterizez în insulă, Ricky mă așteaptă la intrarea în aeroport să-mi ureze bun venit și să-mi prezinte pe Laura Souder, asistenta sa în probleme culturale. Sunt impresionat și voi fi și mai mult, când Laura mă va informa că Ricky, doar cu o zi înainte, pierduse la limită în campania de realegeri. În cursul dînului din prima seară, guvernatorul nici nu amintește de această nemulțumire. Este prea mândru. Ca și Filipinele, insula Guam este condusă în mare măsură de patricienii de origine spaniolă care au dominat timp de 13 generații. Cresc împreună, merg la aceleași școli, se căsătoresc între ei și, la durere, jelesc împreună. Înfrângerea în alegeri îl doare pe Ricky dar de fapt nu afectează mai deloc populația, căci el și succesorul său sunt croiți pe același calapod și se cunosc de când erau mici. Tatăl noului guvernator a fost președintele Camerei legislative inferioare (Camera deputaților), în timp ce tatăl lui Ricky, Baltazar Jerome Bordallo - cunoscut în toate insulele Mariene drept B. J. - era președintele Camerei superioare (Senat).

Cu 500 de ani î.e.n. insula a fost locuită de malaiezi și polinezieni din sud-estul Asiei dar istoria ei modernă începe în 1521, când Ferdinand Magellan a pus piciorul pe plaja căreia mai târziu i s-a spus Asan Beach și care astăzi, în cinstea infanteriei marine care a recucerit-o, este numită „Invasion Beach” (Plaja invaziei). Sosirea japonezilor după Pearl Harbor este denumită „Invazia neprietenosă”, iar debarcarea infanteriei marine „Invazia, prietenosă”. Magellan îi disprețuia pe indigenii chamorro. Îi șterpeleau lucrurile din magazii, așa că a numit insula, ca și pe cele din jurul ei, „Ladrones”, ladron însemnând în spaniolă hoț. În următoarele trei secole, Guam a devenit o haltă de aprovizionare pentru galioanele care transportau lingouri de aur între Manila și Acapulco și o ascunzătoare pentru pirați, cei mai mulți englezi. În 1868 au sosit misionari din Madrid. Ei au schimbat numele arhipelagului în Mariane, în onoarea reginei Maria Anna a Spaniei. Preoții și-au suflecat mânecile și au început să convertească și să predea catehismul. În Guam, ca și în Saipan, au convertit 90 la sută din populația indigenă.

Adică au convertit 90 la sută din ce mai rămăsese. După o campanie de genocid, populația chamorro

rămasă în viață în Saipan și Tinian a fost adunată pe insula Guam. Acolo au avut loc căsătorii mixte, a mestecându-se cu spanioli, mexicani, filipinezi, polinezieni, micronezieni și melanezieni. Deși majoritatea băștinașilor tot își mai spun chamorro, ultimul cu sânge neamestecat a murit în 1900. Limba lor mai dăinuie încă; ca să-i saluți spui: „*Hofi adoi*”. Dacă vrei să-i întrebi ce mai fac, spui: „*Carmen shino hara*”?, iar insula păstrează numele originar, un derivat al cuvântului *guahan* (avem), semen al dragostei lor stăruitoare pentru insulă. Dar mai auzi și spaniola, tagalog, malaieza, chineza și japoneza. Tendința este deci spre o babilonie lingvistică.

Statele Unite au obținut insula Guam în urma păcii încheiate cu spaniolii. În perioada aceea insula era importantă ca bază de aprovizionare cu cărbuni a vaselor, dar asemenea multor altor insule din Pacific, odată cu intensificarea și creșterea supremației transportului aerian, a căpătat o nouă semnificație. Spre deosebire de majoritatea insulelor din afara arhipelagurilor Mariene și Filipine, avea totuși o populație foarte devotată Statelor Unite. Guam, după părerea acestei populații, era pământ american. Japonezii cunoșteau această loialitate și erau hotărâți să-i vină de hac. În dimineața zilei de 9 decembrie 1941, la două zile după Pearl Harbor, populația insulei a rămas uluită aflând că 5 000 de soldați japonezi debarcaseră pe coasta de vest a insulei la Piti, Asan, Agana, Tumon, Bay, Merizo și Tamung. Insularii au fost convinși întotdeauna că forța maritimă americană îi va proteja. Președintele Roosevelt a dorit, de altfel, să-i înarmeze până în dinți pe apărători, dar senatorii republicani, conduși de Joseph W. Martin din Massachusetts, au fost de părere că întărirea insulei Guam putea fi interpretată de Tokio ca o provocare. După votul final - 205 contra 168 - senatorul Bruce Bartor, specialist în reclame comerciale, a strigat vesel: „Guam se duce pe aripile vântului!” Și s-a dus. În acea zi de 9 decembrie, singurele ei arme erau 4 mitraliere, manevrate de 153 de infanteriști de marină și 80 de insulari chamorro, conduși de sergenți din infanteria marină. Singurul american care a scăpat, ascunzându-se în mlaștini era un recrut din marină, pe nume George R. Tweed. Nu a lăsat o amintire bună. Localnicii erau dispuși să-l ascundă dar conducătorii lor se temeau, pe bună dreptate, de represaliile japonezilor. Tweed a promis monseniorului Oscar Calvo, preotul cel mai important din Guam, că se va preda japonezilor, dacă prezența lui dăunează celor care i-au dat adăpost și hrană. Apoi fugarul și-a călcat cuvântul, rămânând ascuns în desigurii, în timp ce binefăcătorii lui erau uciși.

Naivitate este termenul care descrie cel mai bine starea de spirit din acea zi de marți, când niponii au cucerit insula. Adolescenții din Guam, care aveau o idee extrem de vagă despre război, erau emoționați. Ricky, și el pe atunci adolescent, s-a dus împreună cu alții de o vârstă cu el în piața Sf. Nicolae din Asan, unde s-au furișat printre niște tu fișuri dese de ipil, să vadă ce se întâmplă. Prima imagine ciudată a fost un cadavru de guamanez, întins, în mijlocul străzii. Erau uimiți, căci nu mai văzuseră niciodată un cadavru, dar omul fiind un necunoscut, nu-l puteau identifica. În piață însă, lucrurile aveau altă înfățișare. Ricky a tras la o parte o tendă de pânză și a văzut trupurile a 12 colegi de ai săi de la școala medie, care fuseseră aliniați și împușcați cu mitraliera. Printre ei se afla iubita lui care, ironia soartei, era americană de origine japoneză. A fugit acasă și i-a povestit tatălui său ce văzuse și B. J., care știa că nu aveai nicio șansă dacă te opuneai invadatorilor, l-a îndemnat să-l ajute să stabilească legături cu taberele de gherilă de pe dealuri. Ricky a făcut-o și nu a fost prins, dar necazurile familiei Bordallo nu erau decât la început. Într-adevăr, chinurile pe care le-au îndurat sunt caracteristice soartei tuturor conducătorilor din insulă. În urma unui lucru lipsit de importanță - nu a raportat că știa să conducă un camion - Ricky a fost silit să omoare un câine în bătaie, să-l jupoaie, să-l împartă în patru și apoi să-l mănânce de față cu prietenii săi. Nu era decât începutul a ceea ce avea să se întâmple.

Timpul a estompat contururile spinoase ale așa zisei „Sfere de co-prosperitate a Asiei Mari Orientale”, dar trebuie să ne amintim că japonezii erau la fel de nemiloși și sadici ca spaniolii. În Manila au asasinat aproape 100 000 de civili. Bolnavii internați în spitale erau legați de pat și li se dădea foc. Scoteau ochii pruncilor și mânjeau cu ei pereții. În Guam au început cu lucruri ne semnificative. Li se preda copiilor limba japoneză. Localnicii trebuiau să se închine adânc în fața niponilor. Familia Bordallo și alte familii bogate au fost anunțate fără menajamente că fermele și vitele lor fuseseră confiscate. Anumite persoane importante din viața publică au fost folosite drept țintă vie la antrenament cu armele. Alții au fost puși să-și sape groapa și apoi au fost împușcați. Dar soarta lui B. J. a fost și mai grea. Ridicat la două dimineața și anchetat de poliția japoneză a declarat că nu știa unde se refugiază organizațiile de gherilă, acesta fiind atunci adevărul. A fost închis, torturat, bătut și apoi eliberat. Cu carnea sfâșiată s-a târât spre casă, din piața Español în piața Mangena - 11 mile - și când a ajuns, a aflat că familia sa fusese arestată de *kempeitai*, gestapoul japonez, și închisă într-o pivniță umedă.

Când i-au pus din nou în libertate, cel mai mic din familie, Franklin Delano Bordallo, era foarte grav bolnav. B. J. l-a trimis pe Ricky la o japoneză care trăise în Guam înainte de război și lucra în sectorul alimentației. În spatele ei Ricky a văzut cutii cu lapte condensat. A rugat-o să-i dea câteva pentru frățiorul său. I-a dat una deschisă și începută. N-a fost destul. Copilul a murit. Ricky mi-a povestit această întâmplare și tatăl său, după ce a confirmat-o, a izbucnit în lacrimi. În acest secol barbar, incidentul în sine nu este ieșit din comun. Așa au făcut și germanii. Ceea ce este neobișnuit la familia Bordallo este că atât ei, cât și ceilalți localnici care au suferit, nu au niciun fel de resentimente. Japoneza aceea trăiește și astăzi, netulburată, pe insulă. Faptul nu este ceva excepțional în insulele Mariene. Locuitorii știu să tragă linie între trecut și prezent. Vizitatorii din „Dai Nippon” nu numai că sunt în perfectă siguranță, dar oamenii de afaceri din Tokio sunt cei care investesc cel mai mult în turismul înfloritor de pe insulă. Un bilet de călătorie dus și întors de la Honshu costă numai 150 de dolari; trei sferturi din călătorii care

sosesc pe aeroport sunt japonezi. Nu-i interesează relicvele de război. S-ar părea că nici nu-și dau seama că aici a fost un război. Purtând pălării mari, se ospătează cu fripturi la grătar consistente, la cluburile de noapte din Agona și aplaudă cu entuziasm dansatoarele. Acestea îi contrariază pe localnicii pioși. Nicăieri în Statele Unite n-am văzut așa de multe reclame care îți indică: SPRE RAI, PRIMA LA DREAPTA ȘI DREPT ÎNAINTE. Dar nimic nu-i amenință pe turiștii niponi totdeauna tratați cu politețe. Nu cunosc nicio națiune europeană care, după ce a îndurat ocupația nazistă, să fie atât de generoasă cu germanii.

.

În primii ani de ocupație, Guam a fost aproape ca o colonie de deportați. Totuși, cât timp imperiul lui Hirohito se simțea în siguranță, unitățile de poliție nipone își limitau atrocitățile la elita insulei. Apoi, când ofensiva lui MacArthur a trecut de ecuator și infanteria marină s-a apropiat de insulele Mariane, ocupanții au devenit irascibili. Toate școlile și bisericile au fost închise. A sporit munca obligatorie. Civililor li se dădeau rații cu care abia puteau să supraviețuiască. Un îndrăgit preot indigen, în vârstă de 38 de ani, Jesus Baza Dueñas, a fost decapitat în public. Cel mai prosper om de afaceri din insulă, Pedro Martinez, a fost castrat și executat sub ochii familiei împietrite de groază care, cu vârful baionetelor în spate, era obligată să privească scena. Debarcaseră peste 18 000 de japonezi să întărească apărarea insulei Guam. Apoi toți localnicii au fost închiși în șase lagăre de concentrare organizate de *kempei-tai*. S-a dovedit a fi un rău aducător de bine, căci lagărele identificate în fotografiile aeriene americane, au fost cruțate de bombardierele Statelor Unite, ale căror raiduri sporeau de la o zi la alta. Moralul prizonierilor era ridicat. În primele două săptămâni de război se așteptaseră ca infanteriștii din marină să se întoarcă până în Crăciun. Decepționați, au continuat totuși să urmărească, plini de speranță, știrile despre luptele din alte insule. O dovadă a devotamentului lor, care încă s-a păstrat, este un steag al Statelor Unite, cusut în lagărul de concentrare Yono. Are doar 12 stele și nouă dungi - croitoreasa nu a avut destul material - dar aceasta îl face să fie și mai emoționant. În lagăr se cânta:

O, unchiule Sam

O, unchiule Sara

Te rog vino iar în Guam.

În cea de a treia săptămână din iulie 1944, americanii au bombardat zi și noapte, întâi cu superfortărețe zburătoare B-24 și apoi cu artileria navală, căci nu doreau un al doilea Saipan. Băstinașii nu au înțeles nici până în ziua de astăzi de ce capitala lor Agona a trebuit făcută una cu pământul. Unul dintre motive a fost dorința comandanților americani de a nu mai repeta luptele de stradă care au avut loc în Garapan. Alt motiv este că navele de război, ca și forțele aeriene, nu aveau altceva mai bun de făcut. Guam nu putea fi invadat înainte ca Saipanul să devină sigur, așa că armata Statelor Unite se deplasa în sus și în jos - infanteriștii de marină și soldații din armata de uscat au trebuit să asude șapte săptămâni la bordul transportoarelor supraaglomerate, în timp ce artileriștii de pe nave au aruncat 28 761 de proiectile grele pe insulă. Jos în cală, soldații își tratau durerile de cap și jurau să se răzbune pe mateloți dar bombardamentul prelungit a salvat viața câtorva mii de infanteriști. În Tarawa și Saipan, bombardamentele de artilerie nu au fost corespunzătoare. De data aceasta, japonezii care așteptau pe țărmuri aveau nervii zdruncinați, comunicațiile radio între insule fuseseră întrerupte și jumătate din bateriile lor de coastă de 8 țoli distruse. Erau prea buimăciți ca să observe scafandrii din marină lunecând pe lângă țărm. Până în ziua W, cum se numea codificat ziua debarcării în Guam, echipele acestea făcuseră să explodeze 1 000 de mine, curse de tancuri și alte obstacole de apărare a insulei. La urmă, în stilul flamboiant al acelor zile, scafandrii au pus o placardă pe recif: „Bun venit infanteriei marine”.

Era de așteptat ca insula Guam, cea mai mare dintre Mariane, să fie mai greu de cucerit decât Saipanul. Cu excepția câmpurilor de trestie din Saipan, cele două insule se asemănau: aveau țărmurile stâncoase de calcar din nord crestate de văgăuni și îmbrăcate de o pădure tropicală deasă, iar șesul din sud acoperit de junglă, întreruptă de plantații de orez. În ciuda ocupației americane care a durat 43 de ani, hărțile topografice ale armatei se vedeau uimitor de imprecise. Din moment ce insula are o lungime de 30 de mile, americanii au sperat să repete manevra din Tinian, simulând că se îndreaptă spre un țărm și debarcând de fapt în altă parte. Nu a fost cu puțință. Fotografiile aeriene arătau că jungla, de-a lungul coastei, este de nepătruns, singura excepție fiind o scurtă fâșie de țărm în partea de vest. Tot ce râvneam noi se afla acolo: aerodromul din peninsula Orote, portul Apra și orașul Agana. Contraamiralul Richard L. Conolly a hotărât să trimită două unități mari. Cea din care făceam parte eu, Brigada 1 provizorie, devenită mai târziu Divizia 6 infanterie marină, avea să atace gâtul peninsulei Orote, împreună cu Divizia 77 din armata terestră - o splendidă unitate, proaspăt sosită, care avea toate calitățile de care ducea lipsă Divizia 27. Misiunea brigăzii și a Diviziei 77 era să stranguleze istmul și apoi să se unească cu Divizia 3 infanterie marină, care urma să debarce la nord de portul Apra, având ca obiectiv executarea unor acțiuni de diversiune și cucerirea șantierului naval japonez. În total 54 891 de infanteriști de marină și din armata de uscat aveau să ajungă pe țărm în ziua W, vineri 21 iulie, 1944. Cu o noapte înainte, un grup de

adolescenți, în frunte cu Jesús Meno, a înfruntat amenințările de represalii, imediate ale japonezilor și a repetat fapta lui Rota Onorio în Tarawa, furișându-se cu două bărci până la o navă de război americană, unde a indicat punctele întărite ale japonezilor. Spre deosebire de ce s-a întâmplat lui Onorio, lor li s-a dat crezare. Dacă americanii au făcut vreo eroare în ziua W, aceasta a fost uitată. Guam ca și Tinian avea să fie un giuvaer în materie de tactică.

Debarcările au fost pregătite amănunțit. Divizia 3 infanterie marină a stabilit un cap de pod sub o înălțime, numită Faleza Chonito. Cu cinci mile mai spre sud, brigada infanteriei marine urca găfâind spre vârful muntelui Alifan, în timp ce, jos pe țărm, soldații Diviziei 77 apărau perimetrul cucerit de brigadă în zori. Apoi Lemuel C. Shepherd junior, generalul din infanteria marină care comanda forțele de debarcare, a dat ordin să se atace peste mlaștina din față. Până luni, trupele sale au ocupat baza peninsulei, izolând, în extremitatea ei, peste 3 000 de infanteriști de marină japonezi.

Descoperind că unicul drum căzuse în mâna noastră și deci nu puteau să scape, apărătorii au întreprins una dintre cele mai extraordinare acțiuni din timpul războiului din Pacific. S-a dovedit că în Orote japonezii aveau cel mai important depozit de băuturi alcoolice din centrul Pacificului. În beciurile de acolo se găsea destul alcool să se îmbete o armată întreagă. Trupele asediate nu aveau nicio intenție să-l lase să cadă în mâna americanilor. Au plănuțit, în consecință, să se adune cu toții și să întreprindă un atac banzai dintre cele mai vesele.

La căderea nopții s-au adunat într-o mlaștină cu manglieri, la câteva sute de picioare distanță de linia noastră. Nu numai cei din avanposturi dar toți care erau pe linia frontului, inclusiv observatorii înaintați de artilerie ai Diviziei 77, au auzit gălgâit de sake și de whisky sintetic, clincănit de sticle, strigăte, râsete și cântece. Părea că este noaptea Anului Nou la o grădină zoologică. Gălăgia era atât de mare, încât artileriștii puteau calcula după zgomote distanța până la obiectivele apropiate, de la marginea mlaștinii. La 22:30, când a început să cadă o ploaie torențială, primul val de japonezi beți au început să vină împleticiți spre liniile americane. Împiedicându-se, rotind în aer furci și bastoane, unii cu exploziv legat de trup, iar ofițerii agitând steaguri și săbii de samurai. Proiectilele tunurilor Long Tom ale Diviziei 77 cădeau în mijlocul lor. Au început să zboare în toate direcțiile brațe și picioare. Pentru o clipă, în tranșeele infanteriei marine a curs mai mult sânge decât apă de ploaie. Țipând și mișcându-se în cerc, războinicii beți s-au reîntors pe două cărări în mlaștină. Cu puțin înainte de miezul nopții, a urmat un al doilea val. De data aceasta câțiva dintre japonezii beți au pătruns până la avanposturile Regimentului 22 infanterie marină, fiind respinși doar după lupte corp la corp. La 1:30 noaptea, întâmpinați de focul concentrat al armelor infanteriei terestre, al treilea val a ajuns până la tranșeele noastre, înainte de a putea fi respins. În trei ore artileriștii americani au tras peste 26 000 de salve. Criza se potolise. A doua zi dimineață, Shepherd a examinat sute de cadavre inamice. Își amintește: „În interiorul liniilor au fost multe cazuri când am dat peste japonezi și americani căzuți unul lângă altul, mărturie mută a violenței asaltului”.

Între timp, la cinci mile depărtare, infanteriștii de marină din Divizia 3 dădeau o luptă pe care Samuel Eliot Morison a numit-o mai târziu „O miniatură a bătăliei de la Salerno” - încercare disperată de a evita nimicirea. De data aceasta inamicul nu era sub efectul alcoolului. Pregătindu-se de contraatac, japonezii, protejați de întuneric, au patratul de-a lungul liniilor noastre și au găsit o breșă între două regimente de pușcași. Americanii nu aveau spațiu de manevră. Se aflau cocoțați pe marginea falezei Chonito, o creastă abruptă din conglomerat de grohotiș, marnă și pietriș care o făceau înspăimântător de înșelătoare și instabilă. Pe la jumătatea acestei pante periculoase, se iveau niște colțuri mici de stâncă. La baza falezei, geniștii au instalat un vagonet pe cablu, ca să ridice muniția și rațiile de hrană și să coboare morții și răniții. Poziția americanilor era evident precară. Miercuri la 4:00 dimineața, șapte batalioane japoneze, hotărâte să-i arunce pe americani de pe faleză, au lansat un asalt feroce, bine coordonat. Se năpusteau peste „țara nimănu”, ținând „Sculați-vă și mulți, malina!” (Unul dintre infanteriștii de marină le-a răspuns: „Apropiați-vă, ticăloșilor, și vedem noi cine o să moară!”). Situația era critică. Oamenii noștri nu mai aveau decât două încărcătoare de om și muniții pentru șase trageri de fiecare aruncător. Punctul cel mai periculos, era breșa. Pe aici japonezii au pătruns spre eșalonul de servicii, de pe marginea falezei, înainte ca geniștii, șoferii, „albinele mării”, matelotii de pe țărm și răniții care se mai țineau pe picioare - uneori aceștia puteau doar să se târască - să-i respingă cu foc de arme ușoare și ploaie de grenade. De data aceasta japonezii ar fi câștigat probabil dacă nu le-ar fi fost uciși toți ofițerii. Dezorientați, și-au pierdut avântul și legătura dintre ei. Au fost lichidați grup după grup. A doua zi dimineață, s-au numărat pe faleză și împrejurul ei aproape 4 000 de japonezi morți.

Cum era de bănuțit, japonezii au încercat o ultimă rezistență într-un poligon construit înainte de război, la vechea cazarmă a corpului de infanterie marină din Guam. Lupta s-a desfășurat de data aceasta în mod diferit: tancuri americane împotriva cazematelor japoneze. Soldații din Divizia 77 au jucat rolul decisiv. Vineri după-amiază, aerodromul Orote din apropiere a căzut, iar sâmbătă, inamicul fiind în plină retragere, o gardă de onoare a Diviziei 22 infanterie marină a prezentat armele, calde încă de luptă, în timp ce steagul american se ridica pe catargul din cazarma infanteriei marine. Deznodământul era hotărât, deși lupta nu se sfârșise. Japonezii supraviețuitori se îndepărtau, târându-se prin tufișuri și bonsai, acele plante pitice perene care dezvăluie talentul orientalilor pentru miniaturizare, imitând copacii mari și noduroși până în cele mai mici detalii, chiar și unghiurile chircite ale ramurilor răsucite de bătrânețe. În golf, ascunse în *bokonguri*, cum numea populația chamarro grotele de pe insulă, japonezii îi blestemau în gura mare pe inamicii lor și trăgeau în tot ce se mișca. Dar au fost în curând anihilați,

perfectându-se astfel triumful neîndoielnic al americanilor. Prețul a fost 7 000 de morți și răniți americani - pe jumătate cât în Saipan. Populația prietenoasă a fost de ajutor. Tot așa și scafandrii, care au dovedit priceperea mereu crescândă a forțelor maritime în tehnica războiului amfibiu. Dacă tactica de a opri inamicul la linia apei ar fi fost continuată de comandanții inamici, acesta ar fi fost ultimul câmp de bătaie însângerat al infanteriei marine americane din timpul celui de al doilea război mondial. Dar japonezii nu le-au făcut această favoare. Tokyo începuse să învețe din lecția primită în Biak. Deși își dădeau seama că pierdeau războiul, japonezii au jurat să ucidă cât mai mulți dușmani înainte de a cădea ei înșiși. Măcelurile cele mai groaznice ale războiului aveau deci să urmeze.

•

Nu tot alcoolul japonez fusese ascuns în Orote, așa cum am descoperit în prima zi când am ajuns pe insula Irammiya. Săpam un adăpost pentru noapte, când lopata lui Mickey McGuire a lovit o cutie de lemn. „O comoară îngropată!” a spus el găfâind, dând la o parte pământul. „Ei, drăcovenie - exclamă întărâtat Horse. Pare ceva de băut!” Am numărat 24 de sticle, fiecare în despărțitura ei de carton. Herr von der Goltz, cunoscut ca cel mai rafinat epicureu din Main, a primit permisiunea să desfunde prima sticlă și să guste conținutul. „Vin de orez - spuse el, lingându-se pe buze - Minunat! Grozav!” Acest lucru m-a pus pentru a mia oară față în față cu dificultățile conducerii. N-am încercat niciodată să încurajez secția prin exemplul meu. Niciun alt subofițer nu și-a asumat mai puține riscuri ca mine, exceptând poate ceea ce s-a întâmplat mai târziu pe Sugar Loaf Hill⁽²⁸⁾. Cum mi-a spus Walter Affitto, un sergent din infanteria marină, în Peleliu: „Nu ești destul de militaros. Încerci, să conduci oamenii născocind tot felul de năzdrăvănii, făcând glume.” Era evident că „Fundurile jerpelite” n-ar fi fost încântate să predau cutia. Și-ar fi râs de noi tipii de la eșalonul de servicii care i-ar fi consumat conținutul. Orice ordin aș fi dat, tot n-ar fi fost luat în seamă, îngropați cum eram în tranșee. Fiindu-mi și mie sete, am spus că fiecare poate să bea o sticlă. Ultimele cinci sticle le-am tras la sorti. Nimeni nu observase însă că etichetele nu erau chiar identice. Nu puteam descifra complicatele caractere kanji. Nu părea să aibă importanță. În realitate a avut o mare importanță. 23 de sticle, cu eticheta albă, erau într-adevăr cu vin, dar eticheta de pe a 24-a sticlă era de culoare roz. Fusese, fără îndoială, rezervată pentru un ofițer sau subofițer. Era sake veritabil. Și mi-a căzut mie la sorti.

Deoarece papilele mele gustative erau amortite de vin și gâtul uscat de teama care, în luptă, nu mă părăsea niciodată, am dat pe gât sticla de sake ca pe o bere. Îmi amintesc că a urmat o clipă de amorțeală, ca și cum aș fi fost lovit cu o scândură în cap. Apoi brusc m-am simțit purtat în al nouălea cer, la un chef undeva în rai. Am încercat să cânt un cântec de la universitate:

Ia un gât de la o sticlă veche.

Ia un braț de la un scaun vechi

Brusc mi-am pierdut cunoștința. Eram primul și cel mai ciudat rănit din Irammiya. Zăceam pe spate, întins ca o stea de mare. Noaptea se lăsa în grabă. Ceilalți aveau de săpat propriile lor adăposturi. Părea să nu fie niciun japonez în apropiere, așa că m-au lăsat în starea în care mă găseam. În ciuda tirurilor intermitente de mitraliere și aruncătoare, care au durat toată noaptea, am fost în siguranță. Spre miezul nopții, mi s-a spus mai târziu, s-au deschis băierile cerului și au început să cadă rafale lungi de ploaie, ca niște săgeți venite din cer, cum se întâmpla ori de câte ori ajungeam eu pe o nouă insulă dar n-am simțit nimic. Una dintre rachetele luminoase, lansate cu scopul de a detecta japonezii care ar fi încercat să se infiltreze, s-a aprins deasupra noastră, luminându-mă drept pe mine. Colonelul Krank, aflat într-o tranșee în partea cea mai sigură a capului de pod (ca și „Fundurile jerpelite”), m-a văzut și a întrebat pe un subofițer: „Slim e rănit?” Toți știau deja ce se întâmplase. Când i s-a relatat, Krank a izbucnit într-un răs homeric - nimic nu-l distrează mai mult pe un bețiv, decât alt bețiv - și a respins propunerea adjutantului de a lua măsuri disciplinare, spunându-i că și așa voi fi pedepsit foarte curând. Cum eram ca într-o comă, nu simțeam nici jenă, nici rușine. Dar a doua zi a fost cu totul altceva. Colonelul a avut dreptate. M-am trezit când o rază de soare m-a săgetat, orbindu-mă, deși eram cu ochii închiși. După ce am luat micul dejun din rațiile K - am refuzat să mănânc - ne-am pus ranițele în spate și am pornit-o spre nord, în recunoaștere. Nu eram în stare să mă țin pe picioare, darămite să mășăluiesc. Inima îmi bătea mai rar decât a unei broaște țestoase. Locul potrivit pentru mine ar fi fost în spital, unde să fiu hrănit intravenos, în timp ce mi s-ar fi administrat sedative puternice. Mă simțeam de parcă aș fi fost umplut cu heliu și aruncat într-un tunel aerodinamic. A fost, fără îndoială, cea mai cumplită mahmureală din viața mea, poate cea mai teribilă din istoria războiului. Capul îmi devenise un pachet de nervi care se zbăteau spasmodic. Fiecare mușchi îmi tresărea de durere. Picioarele îmi erau ca de plumb. Capul îmi atârna ca o dalie pe lujer. Credeam că fiecare pas e ultimul pe care îl mai fac. În timpul pauzei de zece minute, după fiecare oră, pur și simplu leșinam, ca să mă trezesc apoi la ironiile colonelului. Aveam nevoie de ceva ca să mă dregă. Cunoscând slăbiciunea colonelului pentru „struguri” și știind că poartă cu el o sticlă care m-ar fi putut pune pe picioare, l-am rugat să se îndure de mine. Când m-a refuzat, m-am rugat ca

gloanțele japonezilor să-i ciuruiască ficatul. Nu s-a întâmplat așa, dar după război am aflat, cu multă satisfacție, că unul dintre comandanții de pluton, civil în momentul acela, l-a întâlnit într-un bar și l-a bătut de i-au mers fulgii.

Pe când avansam, rezistența japonezilor a continuat să slăbească. A doua zi am ajuns în satul Nakasoni. Încă nu dădusem de vreo urmă a prezenței trupelor inamice, așa că urma să fim ținuți acolo în rezervă temporară. Noi, „Fundurile jerpelite”, totdeauna gata să profităm de ceva, ne-am petrecut noaptea într-o casă spațioasă, deschisă pe laturi, cu acoperiș de pagodă, unde am găsit un gramofon cu pânză de alamă și discuri. Deoarece eram înzestrat cu capacitatea, proprie tinereții, de recuperare rapidă (între timp eliminaseam prin transpirație fiecare picătură de sake) mă simțeam eliberat de coșmar. Rip și cu mine am traversat în insula învecinată, Yagachi. Presimțeam că acolo nu există japonezi, și aveam dreptate, dar nu puteam fi siguri. Era unul dintre riscurile nebunești ale tinereții, un joc de noroc în care nu câștigi nimic și poți pierde totul. Întorcându-ne la vila noastră orientală, ne-am înveselit auzind muzică de dans. Shiloh, cel care-i ura pe subofițeri, alesese câteva discuri și învârtea manivela gramofonului. O melodie japoneză mă obsedează până în ziua de astăzi: „Shina, yo, yaru...” Erau chiar și două discuri americane. „Când luna luminează Pacificul albastru (Rămân singur, visând la tine)” cântate de Bea Wain sau de altă cântăreață și un disc cu Louis Armstrong cântând „Pe partea însorită a străzii”:

Ia-ți mantaua și pălăria

Lasă-ți grijile în prag

Poți găsi dulceața vieții.

Pe partea însorită a străzii

Wally Moan, fiind de meserie, pusese la punct gramofonul, și pe când intram, McAdam din Swarthmore scotea de sub un chepeng o ladă de bere japoneză. Sergentul care comanda această strașnică trupă și-a însușit imediat două sticle și, folosind pumnalul Kabar drept deschizător, și-a învins orice rival, dând una pe gât din trei înghițituri. Până și Bubba era încântat de Armstrong. Spunea că totdeauna i-a plăcut să asculte cum cântă negrii.

La umbră mă plimbam pe stradă

Cu haine albastre de paradă.

Se lăsa întunericul. Eu, ca de obicei, făceam încercări zadarnice să impun disciplină, citind reguli de igienă din manuale de campanie („Bărbații care merg la luptă trebuie să se spele pe tot corpul și să poarte haine curate, ca să prevină infectarea rănilor”) iar băieții, ca de obicei îmi răspundeau cu „Heil Hitler!” Ridicam din umeri. De la moartea lui Lefty, cred că acesta era pentru noi toți primul moment de liniște. Ne aflam pe un țărm expus vântului și aveam să ne despărțim în curând, lucru de care nu ne dădeam seama atunci. Parcă lumina ceva în jurul nostru: strălucirea sănătății, a inteligenței și plăcerea de a ști că aveam aceeași formație intelectuală. Cu excepția lui Wally, care înainte de război fusese fizician și a lui Bubba, care în perioada când a avut loc atacul de la Pearl Harbor se pare că studia un fel de teologie a Klu-Klux-Klanului, eram în majoritate studenți umaniști ai vreunui colegiu sau universități din estul Statelor Unite. Arătam ca niște veterani în luptă și, la suprafață, asta și eram. Dar cunoșteam centrele universitare și pe profesori mai bine decât desfășurarea forțelor infanteriei marine. Aparțineam ultimei generații de gentlemen, cum li se spunea odinioară. Pe vremea bunicilor noștri ne-ar fi unit cunoștințele comune de latină și greacă. Câțiva dintre noi urmaseră chiar limbile clasice dar ceea ce ne unea într-adevăr era dragostea pentru idei, literatură și filosofie. Acceptasem războiul din punct de vedere filosofic și mai recitam încă uneori, la unison, din poezii care ne delectaseră prin faptul că înnobilaseră sacrificiul și bravura. Cu timpul, vraja avea să se risipească, iar noi aveam să devenim niște faliți spirituali, dar atunci eram mulțumiți că puteam sta tolăniți ascultându-l pe Armstrong orăcând ca broaștele lui Aristofan:

Pașii tăi mereu să-i îndrepti

Privind din mica noastră vilă spre interiorul insulei, întrezăream conturul unei stânci în formă de grifon, ca un monstru care se strâmba la noi. Pâlcuri mici de ceață, ca niște bucăți dintr-o piele de căprioară cenușie, pătau pravelestea spre Yagachi. Cerul înnoirat prevestea ploaia, dar eram prea mulțumiți de prezent ca să ne mai pese de viitor. Și de fapt cerul s-a înseninat pentru câteva clipe minunate, dezvăluind o pâclă purpurie ca o țesătură de damasc. Ea atârna printre stele, iar luna, plutind senină printr-un lung coridor de nori albi, proiecta umbra gutuiului înflorit, din curtea vilei pe fundalul copacilor viu colorați, al manglierilor și palisandrilor.

În absența inamicului, ne-am aprins fără grijă țigările, vorbind între noi, din ce în ce mai tare, pe măsură ce diversele teme se contopeau într-o conversație pur bărbătească, prima și ultima, din timpul războiului. S-a vorbit puțin despre luptă, subiectul fiind încheiat când Swifty Crabbe a spus că oțelul trebuie călit în foc. (I-am închis gura cu huiduieli.) În mod inevitabil am vorbit mult despre fete, deși nu atât de vulgar pe cât s-ar putea crede. Generația mea de tineri universitari, cum mi s-a spus de nenumărate ori, se complăcea în discuții clinice despre actul sexual - conversații de „vestiar” - în care se pomenea numele respectivelor fete. Eu personal n-am auzit așa ceva, cu excepția cazului unui membru important din asociația mea studentască care descria preluțiile erotice cu logodnica sa și care, din această cauză, a fost ostracizat. S-a căsătorit cu fata, a rămas cu ea și acum e general-maior, dar gafa de neiertat nu i-a fost uitată. Nici prin vis nu mi-ar fi trecut să aduc vorba despre Taffy în fața celor din secție. Le-aș fi povestit poate despre Mae, dacă deznodământul n-ar fi fost atât de umilitor, dar asta ar fi fost altceva, în parte pentru că ea însăși se lăuda cu escapadele ei dar și pentru că nu o cunoștea nimeni. Descrierea unor aventuri amoroase vagi, chiar imaginare, era O.K. Important era să nu dăunezi reputației unei fete, expunând-o bârfeli.

Am continuat să pălăvrăgim ore întregi la lumina unei lumânări, căutând, presupun acum, vreun semn că într-o bună zi omenirea o va scoate la capăt. Unul dintre noi, Blinker cred, a spus că războiul era un joc ai țolilor, ca baseball-ul; un interval cât un lat de deget putea hotărî dacă aveai să fii ucis, rănit sau cruțat. Îmi aduc aminte că m-am întins pe partea stângă, privind rând pe rând, aproape cu afecțiune, la prăpădiții mei de pușcași. Barney îmi era, bineînțeles, mai apropiat decât fratele meu și tot așa Rip smiorcăitul, cel care era cât pe ce să bată recordul meu pe poligonul din insula Parris. Consideram că oricare dintre ei doi ar fi fost un sergent mai bun decât mine. Îmi închipui că știau și ei acest lucru, dar nu intrau în dispute cu mine decât rar, când era vorba de viața unui om. Alții din secție se aflau din când în când la doi pași de răzvrătire, dar puteai avea toată încrederea în ei, în momentele de criză: Knocko, Horse, Mickey, Mo Crocker, căruia i se spunea întotdeauna „Crock”, Swifty Crabbe, Pip, Izzy, Blinker, Hunky, McAdam, Killer^[29] Kane și Dusty, un tânăr brunet, vioi, ai cărui ochi ageri ne erau de folos în patrulare. Puteam să mă bizui întotdeauna pe grăsunul Bubba, deși îmi repugna rasismul său. Simțeam nevoia să-i protejez pe Beau Tatum, Pip, Chet Przyastawaki și Shiloh. Pip era doar un copilandru, Beau era căsătorit iar ceilalți doi logoditi. Relațiile afective complicate reacțiile omului în luptă. Doar doi oameni îmi dădeau de furcă: McAdam și Kane. Primul era biolog și semăna cu un purceluș. Își masca lipsa de curaj, sau încerca să și-o mascheze folosind în mod agresiv un jargon care nu mai era la modă. La Kane de temut era numai prenumele. Tânăr, subțirel, roșcat, cu un început de chelie, cu ochii umezi și încheieturi flexibile, ca de marionetă, se cutremura la simpla vedere a sângelui. Niciunul dintre cei doi nu ajunseser la acea reprimare brutală a milei de care au nevoie luptătorii ca să suporte grozăviile războiului. Nici Wally Moon nu reușise să o facă, dar de el nu puteai fi sigur niciodată. Nimeni dintre noi nu îl înțelegea. O făcea cu brio pe omul de știință distrat. Se arăta foarte priceput la mecanică, cuie, bolțuri, roțițe, bride, garnituri de etanșare, bușe - dar știu că învățase mai mult decât atât la M.I.T.^[30] Mie, imaginea sa „exterioară” îmi dădea impresia unei scene goale, în timp ce adevăratul său caracter rămânea în culise. Îmi pierdusem de mult speranța că-l voi mai vedea apărând pe scenă. Dar în noaptea aceea, la Nakasoni, s-a ridicat puțin cortina.

A spus hotărât, cu convingere: „Războiul nu are nicio legătură cu țolii, milimetrii sau cu orice noțiune liniară. Ține de o altă dimensiune. De timp. Heraclit a văzut lucrul ăsta cu 500 de ani î.e.n., și n-a fost singurul”. Wally a vorbit despre principiile chinezești „yin” și „yang”, despre „iubire și luptă” la Empedocle și despre credința lui Heraclit că războiul, înclăștarea, era forța creatoare dominantă la bărbați, părinte și stăpân al nostru al tuturor. Hegel, a continuat el, a preluat această idee și a susținut că timpul este o luptă eternă între teză și antiteză, ceea ce Marx, în generația următoare, a interpretat drept un conflict inevitabil între burghezie și proletariat. Evreii, creștinii și musulmanii sunt toți de acord că timpul se va sfârși printr-un moment înfricoșător. Înainte de a putea înțelege războiul și pacea, a spus Wally, trebuie să atacăm problema naturii timpului, în sensul de esență a conștiinței. A mai spus că trecerea timpului a fost, probabil, primul fenomen observat de omul preistoric, apărând astfel ideea că evenimentele se succed unele pe altele, în experiența primară a omului.

Apoi mecanicul din Wally a ieșit la iveală în ceea ce părea la început o digresiune relevantă. Odată ce oamenii au privit timpul ca pe un lanț de experiențe, a spus el, au încercat să-l măsoare, pornind de la soare, stele, lună, cele două echinocții și rotația pământului. În 1583, Galileu a descoperit pendulul. După

73 de ani, un olandez a construit primul ceas cu pendul. A urmat împărțirea zilei în 24 de ore, sau 86 400 de secunde. A.M. (ante meridian, „dimineața”) și P.M. (post meridian, „după amiază”) au devenit concepte acceptate la toate nivelele societății - săptămâna, neavând o validitate științifică, a variat ca durată, chiar și cu trei zile, de la o cultură la alta - și în 1884 lumea a fost împărțită în 24 de fuse orare. Linia internațională de schimbare a datei, timpul electromagnetic, confirmarea legilor lui Newton despre mișcare și gravitație și transmisia coordonatelor temporale vapoarelor de pe mare, folosită începând din 1904, ca mijloc de navigație, a unit lumea civilizată într-o structură temporală ordonată și obligatorie.

Îl ascultam pe Wally fermecați. În secție erau patru Pi Beta Kappa; vorbea în limbajul pe care îl cunoșteam și îl îndrăgeam. Nu închisese încă cercul - relația dintre orologiu și câmpul de luptă - dar așa decurgeau conversațiile între studenți pe vremea mea, luând-o foarte pe ocolite, înainte de atingerea subiectului. Din păcate, ocolul te ducea uneori prea departe, pe tărâmurile neexplorate, și îți pierdeai auditoriul. Așa a pățit și Wally. Înțelegeam importanța cronometrelor și valoarea timpului rațional pentru navigație și cercetări geodezice. Tot așa și argumentul lui Parmenide că timpul este o iluzie și concluziile lui Alfred North Whitehead^[31] și Henri Bergson că scurgerea timpului poate fi percepută numai prin intuiție. Dar când Wally a încercat să ne poarte în dimensiunea a patra și a cincea, citind teoria lui Einstein despre relativitatea specială și ipoteza lui William James despre prezentul aparent, am început să ne foim și să căscăm. Ca și *Desiretta*, Omul Care Se Luptă Cu El Însuși, Wally se încurcase în propriile lui ițe. În jurnalul ținut în timpul războiului, am notat, dar tot nu înțeleg, ecuația lui pentru paradoxul lui Minkowski:

$$ds = \sqrt{c^2 dt^2 - dx^2 - dy^2 - dz^2}$$

Nu însemna nimic atunci. Nu înseamnă nimic acum. Dar conversațiile acestea arareori se terminau pe o notă plictisitoare. Sau cineva trecea la alt subiect, sau cel care avea cuvântul, observând amorțeala celorlalți schimba firul discuției. Wally a cărmit în grabă spre obiectivul său inițial. Îl citisem pe Heraclit și cel mai bine îmi aminteam următorul fragment din opera sa: „Niciun om nu traversează același râu de două ori, căci râul s-a schimbat și tot așa și omul”. Acum Wally ne reamintea că Heraclit susținea că scurgerea timpului este esența realității și că nu există decât o viață pământească. Misterul timpului, spunea Wally, este deconcertant, căci nimeni nu știe dacă timpul se scurge pe lângă om, sau omul trece prin el. „Dacă trag cu pușca mea M.1 înseamnă că trag în ceea ce a fost viitorul?” Chestiunea, departe de a fi un fleac, era de o complexitate infinită. Ori viața e o călătorie fără întoarcere, ori e ciclică, incluzând renașterea celor morți. S-ar părea că viața cât și moartea sunt determinate de punctul nostru de vedere. În ciuda tuturor evidențelor care probau contrariul, cu excepția erei egiptene și a secolului XX, cei mai mulți gânditori au îmbrățișat ideea de renaștere. Platon, Aristotel, Ibn Khaldun, musulmanul care a trăit în secolul XIV și Oswald Spengler credeau că oamenii și civilizațiile sunt predestinate reînvierii.

În momentul acela Bubba ne-a surprins pe toți când, luând cuvântul, a recitat: „Dacă grăuntele de grâu care a căzut pe pământ, nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce multe roade”. Anunță: „Ioan 12:24”. S-a lăsat tăcere. A încercat să o întrerupă cu anumite observații ale lui Robert Ingersoll, Dale Carnegie și Emanuel Haldeman-Julius. Atunci Knocko - spre regretul meu - l-a făcut să devină stacojiu, spunând cu blândețe: „Bubba, asta-i prea profund pentru Dixie. În ziua în care vor introduce cazmaua de săpat tranșee în Alabama, va izbucni o revoluție industrială”. Ar fi trebuit să spun ceva, căci Bubba era camaradul meu și ce spunea el avea deci valoare pentru mine, dar doream să ascult concluzia lui Wally: „Dacă îți place sau nu, timpul este de fapt o chestie de relație. Toți avem un ritm interior. Nu ar conta prea mult dacă toate măsurătorile de timp din lume ar fi distruse. Până și animalele au un fel de ceas biologic. Actiniile se dilată și se contractă odată cu marea, chiar dacă sunt băgate în bazine. Oamenii sunt întrucâtva diferiți. John Locke a scris că noi simțim timpul ca o relație între o succesiune de senzații. Nu există două momente la fel. De multe ori timpul lânzește. A lânzezit pentru cei mai mulți dintre noi spre sfârșitul perioadei petrecute în Guadalcanal. Aici nu cred că se va întâmpla așa. Am sentimentul că vom trăi foarte intens, cât se poate de curând”.

Evenimentele i-au dat dreptate, deși n-a mai trăit ca s-o constate direct. A avut dreptate și în legătură cu scurgerea inegală a timpului. Timpul este, într-adevăr, relativ. Și nu Einstein a fost primul care a descoperit acest lucru; l-au știut și anticii și unii dintre misticii moderni. În amintirea noastră, ca și în visele noastre, există scene care trăiesc mereu, precumpănind asupra celor ce s-au întâmplat după aceea. Pentru unii din generația mea ultimul week-end petrecut în Florida, înainte de plecarea lui Kennedy la Dallas, a fost una dintre acele scene. Torbert MacDonald, colegul său de cameră de la colegiu, a fost acolo și mi-a povestit mai târziu că zilele trăite atunci la Palm Beach l-au făcut să se gândească „la trecut, la anul 1939, când nu se petrecea nimic important care să ocupe gândurile oamenilor”. Istoria mai are și alte clipe dulci-amare: 1913, 1859, 1788 - toate evocând ultimele pâlpi ale fericirii înainte ca tot ce a fost iubit și prețuit să fie pierdut pentru totdeauna. Acea seară tihnită petrecută la Nakasoni va rămâne mereu emoționantă pentru mine. Mă gândesc la acei oameni sortiți pieirii, temerari, idealști, clocotind de energia inepuizabilă a tinereții și, în același timp, foarte vulnerabili. Așa eram și eu. Dar spre deosebire

de ei, nu credeam că am să rezist până la sfârșitul războiului. Thomas Wolfe, idolul meu din anii studenției a scris: „Agăți timpul în clopotele mari din turn, îl ții închis în pulsul delicat de la încheietura mâinii, îl fereci în spirala unui ceas, iar fiecare om își are timpul său propriu, distinct”. Aici, departe, în Pacific, mă gândeam că timpul meu se apropia - se apropia, cum spunea Wally, cu pași grăbiți.

•

În Guam, visele mele în care apare sergentul au început să se schimbe. Revine culoarea: cerul e azuriu, sângele roșu, mai multe nuanțe de verde se amestecă pe camuflajul căștii. El, sergentul, văzut ca printr-o prismă, este ușor schimbat. Încrederea în sine a început să-i scadă. Acum, pentru prima dată, se furișează în vis umbre care apar și dispar în spatele lui. Nu știu dacă sunt bărbați sau femei. Nu sunt sigur că sunt oameni. Dar în Guam, apoi în nopțile petrecute prin alte părți, se ivește mereu, în depărtare, un fel de cor al furiilor răzbunătoare, tulburându-l pe tânărul subofițer. Pare derutat. Ezită, nu-și mai concentrează atenția. La trei, patru nopți o dată dorm buștean, fără ca sergentul să-mi dea niciun semn.

În cea de-a opta zi a bătăliei pentru Guam, Takeshi Takeshina, comandantul japonez, a fost ucis în luptă. Armata lui era nimicită, dar luptătorii nu cedau deloc. O rezistență organizată a continuat timp de două săptămâni. Apoi niponii care supraviețuiseră s-au furișat în munți să ducă lupte de gherilă. Ambuscadele au continuat până la sfârșitul anului următor - 17 săptămâni după ce Hirohito a capitulat și chiar după aceea, unii au mai rezistat în pădurea tropicală. Nouă japonezi au ieșit din junglă pe la mijlocul anilor 1960, iar la 9 februarie 1972, un soldat nipon, Shoichi Yokoi, după 18 ani de exil verde s-a predat unor guamanieni uimiți, unii dintre ei nefiind încă născuți când a dispărut el din lumea civilizată. Unul câte unul, cei care se ascunseseră împreună cu el au murit. Ultimii nouă ani trăise singur, hrănindu-se cu fructele arborelui de pâine, cu pește, lapte, nuci de cocos. Și-a împletit haine din fibre de cocos, rogojini din plante și și-a făcut unelte din scoici, coajă de nuci de cocos și din tacâmurile aflate în trusa lui individuală. La Tokio a fost primit ca un erou național. Este trist să afli că a fost profund decepționat de cum a evoluat Japonia după război. Mă întreb dacă n-o fi având coșmaruri ca și mine.

Ricky Bordallo crede că mai sunt și alți soldați prin junglă. Prezice că vor ieși din ascunzătoare în 1994, la cea de a 50-a aniversare a bătăliei. În cazul acesta, obiectele făcute de ei, ca și ale lui Yokoi, vor fi păstrate în muzeul din Guam, a cărui patroană entuziastă este Madeleine, soția lui Ricky, născută în Minnesota. Muzeul este un paradis de arheologie: pive și pisăloage preistorice, fragmente de ceramică antică făcută din argilă roșie, un *belembautuyan*, instrument cu coarde uimitor de asemănător celor găsite în inima Braziliei, discuri uriașe de piatră, unele cu diametru de 12 picioare, folosite cândva drept bani pe insula Yap, care se află la 500 de mile spre sud-vest - discurile numite *rai* sunt găurite la mijloc, ca să se poată băga niște pari, putând fi astfel purtate pe umeri - și oale pentru păstrat grăsimea de balenă aduse în 1823 de balenierele britanice. La intrarea în muzeu se află Kiosko sau „Casa de ciocolată”, un pavilion în care se întâlneau pe vremuri femeile bogate chamorro, în fiecare după-amiază, să mănânce dulciuri și să stea de vorbă. Alături, un tânăr preot, Thomas Devine, a reclădit un sat primitiv guamanian, o replică exactă a celor găsite de primii spanioli în urmă cu patru secole și jumătate. Mă ispitește. Îmi scade elanul pentru Noua Anglie. Gândurile îmi zboară și mă întreb cum m-aș simți, dacă aș fi un vagabond al mării, rătăcind precum căpitanul Cook și dacă sosirea lui Magellan a fost un bine sau un rău pentru guamanieni.

Arhitectura insulei Guam, ca și istoria ei, reflectă un talmeș-balmeș de influențe: spaniolă, engleză, chineză, germană, filipineză și olandeză. Dar influența predominantă este cea americană. Pereți acoperiți cu stuc de culoarea muștarului încearcă să-i imite pe cei din Beverly Hills. Aerodromul Orote a fost curățit de pâlcurile de bambus, răsărite după război și este folosit acum de adolescenți ca loc de plimbare. Împrejurimile orașului Agana, care nu și-a mai revenit niciodată complet după ravagiile războiului și arată ca un oraș părăsit - 90 la sută din populația de dinainte de război nu s-a mai întors - oferă standuri cu gustări, supermagazine, baruri, stații de benzină, magazine de solduri. Există peste 40 000 de mașini americane pe insulă, în parte și din cauză că deplasarea cu taxiul costă o avere. Dacă nu ai destul noroc să te găzduiască un prieten, tragi la hotelul Hilton din golful Tumon.

Privind în sus de pe terasa hotelului, vezi Dealul lui Nimitz, fostul cartier general al amiralului în ultimele luni de război, care este și acum proprietatea de neprețuit a forțelor maritime americane. Dacă insularii ar fi mai puțin binevoitori, uriașa prezență militară a Statelor Unite de pe insulă ar fi un motiv de fricțiuni. Insularii o tolerează, cum îmi confirmă Erwin Canham, a cărui siestă am întrerupt-o în Saipan. După ce Erwin a încetat să mai fie redactorul revistei *Christian Science Monitor*, soții Canham au hotărât să trăiască în insulele Mariane. Își exprimă de mai multe ori mirarea că locuitorii din Saipan și Guam, care ar avea multe motive să fie nemulțumiți, nu au resentimente, deși este clar că au fost pionii într-un conflict titanic, victime numai pentru faptul că au fost de față. Guamanienii au înălțat monumente comemorative pentru fiii lor uciși în lupte, și nu numai în cele din 1944. Ei nu au dreptul să participe în alegerile prezidențiale americane. Reprezentanții lor în Congres pot vota în comitet dar nu și în plen. Până în 1970 n-au avut nici măcar dreptul să-și aleagă guvernatorul. Totuși tinerii incorporabili au fost recrutați și trimiși să lupte în Vietnam.

În războiul acela disperat, Guam a fost o importantă zonă de grupare pentru cei ce urmau să fie imbarcați. Peste 100 000 de soldați ai Statelor Unite au trecut pe aici. După ce în 1972 Okinawa a fost retrocedată Japoniei, Guam a devenit principala bază a Statelor Unite din Pacificul de vest. Insula, unde

se află aproape 20 000 de americani în uniformă, servește ca bază unei flote aeriene de B-52. Marina militară stăpânește o treime din insulă; aici se află cele mai bune proprietăți imobiliare, cu terenuri întinse de vânatoare pentru ofițeri și plaje minunate pentru soțiile și copiii acestora. Forțele maritime nu sunt de acord să îi se dea insularilor drepturi cetățenești depline, deoarece ei tot mai citesc, vorbesc, se roagă și învață în limba chamorro. Însă guamanienii sunt de altă părere. După opinia băștinașilor, amiralii consideră insula Guam ca pe un paradis al forțelor maritime și intenționează să-i mențină statutul neschimbat.

Dar toate acestea sunt lipsite de importanță. Populația a ridicat un monument al soldatului necunoscut: „Aici doarme, acoperit de glorie, un soldat american pe care îl cunoaște numai Dumnezeu”. Plaja pe care au debarcat trupele noastre se numește „Plaja invaziei”, coasta de sub faleza Chonito este „Plaja lui Nimitz”. Alături de nouă nave de război japoneze, cuprinse de rugină, pe prima plajă sunt chioșcuri pentru picnicuri familiale. În apropierea „Plajei lui Nimitz” a fost construită o școală elementară și tot acolo este cimentat, într-o placă comemorativă, un proiectil de artilerie dezamorsat. În fiecare an la 21 iulie, insula sărbătorește „Ziua eliberării”, în amintirea infanteriei marine și a soldaților care au recucerit insula. Școlile și magazinele sunt închise, iar oficialitățile țin discursuri patriotice, pe un ton sentimental care în Statele Unite nu s-a mai auzit de cel puțin o generație. Vizitatorii americani găsesc că sunt jenante, fapt care spune mai mult despre ei înșiși decât despre oratori. Se serbează și „ziua veteranilor”. Într-o zi senină de 11 noiembrie, m-am trezit într-o piață ticsită de lume, stând în primul rând, împreună cu Ricky, un general american și doi amirali. Spre sfârșitul ceremoniei, orchestra a cântat un potpuriu de cântece militare americane. Există tradiția ca toți cei care au servit în infanteria marină să se ridice în picioare când aud imnul acesteia. N-am mai fost într-o asemenea situație de când am revenit la viața civilă. Spre uimirea mea - căci sunt genul de om care disprețuiește toate zorzoanele militarismului - m-am trezit stând în picioare, de unul singur, până când orchestra a trecut la altă melodie. În timp ce programul lua sfârșit și mulțimea se împrăștia, am fost înconjurat de insulari care voiau să mă îmbrățișeze. Mă simțeam stingherit, dar și emoționat. Tot nu înțeleg de ce am făcut-o. Dar nu vreau să mă scuș.

Ultima seară în Guam mi-am petrecut-o cu Ricky și Madeleine pe Oksu Jujan, numele dat, în limba localnicilor colinei pe care se află vila guvernatorului. Luminile joacă pe o frumoasă fântână, prin ceața care face să licărească becurile clădirilor din vale. Faptul că Ricky a pierdut alegerile mă întristează. Pierderea unei poziții importante este întotdeauna grea, dar mai cu seamă pentru cei de tip autoritar și Ricky este aristocrat până în măduva oaselor. Totuși privește filosofic înfrângerea suferită. Spune că a pierdut el, dar nu și poporul. Poporul nu pierde niciodată în niște alegeri libere. Un orologiu bate puternic și ne ducem la culcare. Mă uit la ceas - fac slalom printre fusele orare - și îmi aduc aminte că una dintre oficialitățile locale, puțin după sosirea mea, mi-a atras atenția că, din cauza fusului orar, aici zorii mijesc când pe continentul american este abia începutul după-amiezii. Într-adevăr, pe prima pagină a ziarului local scrie cu litere de o șchioapă: „Ziua Americii începe în Guam”. Parcă ar fi titlul unei povestiri a lui Fitzgerald, dar e purul adevăr. Aici ating primele raze ale răsăritului drapelul american. Nu-i un loc prea rău pentru un început de zi.

• Am să mă așez să sângerez un timp...

Insulele din arhipelagul Palau, aflate cam la jumătatea drumului între Mariane și Filipine, sunt atât de greu accesibile, încât nicio putere colonială europeană nu și-a bătut capul ca să le exploateze resursele. Într-adevăr, în afara unui grup de conquistadori din secolul XVI, conduși de Ruy López de Villalobos, puțini străini au știut măcar de existența mini-arhipelagului până în toamna anului 1944. Peleliu, insula cea mai sudică din grupul Palau, era pentru Palau ceea ce Betio fusese pentru Tarawa, respectiv cheia apărării japoneze a atolilor și a insulelor vulcanice din preajmă. Astăzi ea este cea mai puțin accesibilă dintre toate fostele mari câmpuri de luptă din Pacificul central, ascunsă în oceanul fără urme, ca o taină vinovată. Ceea ce reflectă întru totul adevărul. A fost o luptă grea, dusă într-un loc neprielnic și într-un moment nefavorabil, împotriva unei garnizoane inamice ce putea fi lăsată să se usuce pe curpen, fără să influențeze în niciun fel cursul războiului din Pacific.

Ca să-ți dai seama ce s-a întâmplat în Peleliu, sau ce nu ar fi trebuit să se întâmple, este nevoie doar să privești harta Pacificului. Ofensivele lui MacArthur și Nimitz, realizând o dublă învăluire, se apropiau cu pași repezi una de alta. Insula Peleliu i se părea necesară Pentagonului ca să protejeze flancul lui MacArthur în timpul atacului asupra importantei insule Mindanao, situată în sudul arhipelagului filipinez. Dar Halsey, care se afla în preajma insulelor Filipine și lansa atacuri de pe portavioanele sale asupra bazelor japoneze, a tras concluzia că insula Leyte, situată în partea de sus a lanțului Filipinez, era apărată de mult mai puține trupe inamice decât se credea. I-a radiotelegrafiat lui Nimitz, sugerându-i să anuleze toate celelalte operații, în special cea din Peleliu care, se prezicea, avea să fie o altă Tarawa. În schimb, a insistat să se cucerească urgent insula Leyte.

Nimitz, adăugind propriile sale recomandări, a retransmis propunerea la Quebec, unde șefii statelor majore reunite luau parte la un dineu, ca invitați ai prim-ministrului canadian W. L. Mackenzie King. Amiralii King și Leahy, alături de generalii Marshall și Arnold, au citit mesajul și au cerut unui ofițer de stat major să telegrafieze că sunt de acord. A fost doar o singură mică neînțelegere. Când Nimitz a retransmis mesajul lui Halsey, a insistat ca infanteria marină, care se îndrepta cu un convoi de nave spre Palau, mai având de navigat până acolo doar două zile, să-și continue drumul și să cucerească totuși Peleliu. Iată ceva de neînțeles! Unica valoare strategică a insulei era poziția ei geografică, la 550 de mile spre est de insula Mindanao, care însă, conform noului plan, trebuia ocrotită.

O problemă a fost creată, în parte, și de faptul că americanii nu cunoșteau insulele Palau și presupuneau că Peleliu va fi ușor de cucerit. Nu existau observatori de coastă și deci nu se știa ce se petrecea acolo. Informațiile au fost culese de la scafandrii forțelor maritime, care înlăturau obstacole de lângă plajă, de la submarinele care cercetau coasta și din fotografiile aeriene. Din moment ce scafandrii și submarinele nu puteau cunoaște cu exactitate ce se petrecea pe țărm, nu aveau cum să contrazică concluziile celor care, analizând fotografiile aeriene, afirmau că insula este plată. Niciunul dintre ei nu își imagina prezența unor culmi colțuroase de calcar lângă aerodromul insulei, înălțimi care fuseseră transformate în puncte fortificate subterane construite din beton, nisip și coral, legate între ele prin tunele și practic imposibil de distrus prin atacuri aeriene sau de pe mare. Un masiv stâncos, botezat mai târziu Culmea de către infanteriștii de marină care trebuiau să-l cucerească, se înălța 30 de picioare deasupra nivelului apei, - un bastion din blocuri mari de piatră, defileuri adânci și vârfuri ascuțite ca un briceag. „Împănată” toată cu cazemate din beton armat, insula era la fel de întărită ca Tarawa, Saipan și Guam.

În timpul bombardamentului premergător invaziei, un ofițer de artilerie de pe crucișătorul *Portland* a văzut ce ne aștepta. Îndreptându-și binoclul asupra unei pante a observat cum un tun de coastă iese dintr-o groapă săpată în coral, trage rapid asupra navelor de război americane, apoi dispare, reintrând în adăpost. Ofițerul de artilerie a ordonat servanților tunurilor sale să lovească coralul cu cinci salve de proiectile de 8 țoli. Ordinul a fost executat. Tunul, neatins, și-a reluat tragerea. Deceționat, ofițerul a spus: „Poți să arunci cu tot oțelul din Pittsburgh în drăcovenia aia și tot degeaba”. Dar era un ofițer mic în grad și se afla în minoritate. Amiralul Jesse Oldendorf a ordonat bateriilor sale să înceteze focul, motivând că nu mai are niciun obiectiv, apărarea japoneză fiind anihilată. William Rupertus, comandantul infanteriei marine, le-a spus ofițerilor săi: „Vom avea câteva pierderi, dar vă asigur că bătălia nu va ține mult. Aici va merge repede. O treabă dură. Dar de scurtă durată. Terminăm în trei zile. Poate chiar în două”. Compania K din Regimentul 1 infanterie marină a coborât pe plasa ce atârna din cargobot cântând „Salută Broadwayul din partea mea”. Căpitanul unui transportor l-a întrebat pe Chesty Puller, Comandantul Regimentului 1: „Te întorci la cină?” Chesty l-a întrebat la rândul său: „De ce nu?” Căpitanul i-a răspuns: „Totul e în ordine. Nu-ți rămâne decât să te reîntorci”. Puller a replicat: „Dacă crezi că-i așa de ușor, de ce nu vii pe țărm la ora cinci, să iei cina cu mine și să-ți aduni câteva suveniruri?”

Mai târziu, după ce Regimentul 1 infanterie marină a suferit peste 1 700 de pierderi, alt ofițer din forțele maritime l-a întrebat pe un infanterist de marină dacă are suveniruri cu care să facă schimb. Ostașul l-a privit fix și apoi i-a arătat fundul: „Mi-am purtat fundul pe țărm, ofițere. Asta-i suvenirul meu din Peleliu”. Iritați de faptul că tot mai purtau echipamentul de dinainte de război, căci frontul din Europa avea încă prioritate, și aflând că bombardamentul de artilerie fusese încredințat unor comandanți de nave lipsiți de experiență, oamenii care au suferit pe această insulă blestemată au fost cuprinși de amărăciune. Un ofițer din infanteria marină povestea mai târziu: „Aveam impresia că cineva uitase să întreprună acțiunea din

Peleliu. E un loc de care nimeni nu vrea să-și amintească”. Oldendorf a recunoscut că, dacă Nimitz și-ar fi dat seama de implicațiile hotărârii sale, fără îndoială că niciodată nu s-ar fi încercat atacarea și cucerirea arhipelagului Palau... Ziarul *Time* l-a numit „un loc îngrozitor”. Puțini americani din patrie au știut de lupta feroce de acolo. Atunci când președintele Truman a înmânat o decorație unui erou din Peleliu, nici nu știa să pronunțe numele insulei. Samuel Eliot Morison, care este arareori dispus să-i critice pe amiralii Statelor Unite, a scris că Stalemate II^[32] – cum fusese profetic codificată operația – „ar fi trebuit contramandată”. Căci nu a meritat să se piardă peste 10 000 de americani – de trei ori mai mulți ca în Tarawa.

Lungă de șapte mile și lată de două, Peleliu se întinde în interiorul recifului de coral care înconjoară cele mai multe dintre insulele Palau. Are forma unei gheare de langustă. Aerodromul japonez fusese construit pe un teren plat, la sud de încheietura ghearei. În nord, o coamă de stânci ascuțite domina câmpul de luptă; abruptă, cu păduri dese și brăzdată de peșteri, numele ei fusese Umurbrogol, până când infanteriștii de marină i l-au schimbat în Creasta Nasului Însângerat. Inamicul știa că orice asalt îndreptat împotriva insulelor Palau trebuia să înceapă prin atacarea plajei acoperită cu nisip alb de pe insula Peleliu, căci acolo se află aerodromul și în acel punct reciful era mai aproape de țărm. Populația actuală a insulei este cam de 400 de persoane. În vara anului 1944 locuiau acolo peste 1 200 de insulari. Marea majoritate a plecat în preajma bătăliei, deoarece avioanele noastre au făcut unul din gesturile acelea umane pe care combatanții n-o să le înțeleagă niciodată – au lansat o ploaie de foi volante, prevenind populația de atacul care se apropia. Fără doar și poate acest lucru a salvat viața multor insulari dar a costat vieți americane, căci și japonezii au citit înștiințarea și s-au pregătit în consecință.

Ghinionul atacanților – Divizia 1 infanterie marină, urmată de Divizia 81 a armatei de uscat – a fost că debarcarea lor a coincis cu o schimbare fundamentală în tactica japoneză. Doctrina ucigașă a războiului de uzură, care fusese la început hotărârea unui comandant local din insula Biak și care avea să atingă punctul culminant în măcelurile din Iwo Jima și Okinawa, devenise orientarea oficială a inamicului în săptămânile dinaintea bătăliei de la Peleliu. Renunțaseră la atacurile banzai. Tokio știa că războiul este pierdut. Garnizoanele japoneze din Palau erau considerate sacrificate. Aveau ordin să măcelărească, atât timp cât le mai curgea sângele în vene, cât mai mulți americani.

Să-și facă tranșee adânci, să se abțină de la deschiderea focului în timpul bombardamentelor și al manevrelor preliminare, dar să se infiltreze și să contraatace de câte ori le-ar fi fost posibil. Din această cauză, construiseră în Peleliu amplasamente pentru tunuri cu uși glisante de oțel, și tot din această cauză americanii au aruncat în aer mai mult de 500 de ascunzători amplasate cu multă viclenie în coral, una dintre ele destul de spațioasă ca să cuprindă o mie de japonezi, bine aprovizionați cu hrană și muniții. Cele mai multe dintre ascunzătorile subterane erau etajate, cu galerii colaterale, nișe și intrări alternate. Unele aveau șase etaje, dispuse în adâncime, cu intrări complicate, în pantă, ca să devieze jeturile aruncătoarelor de flăcări și încărcăturilor cu trotil. Erau astfel camuflate, încât americanii treceau pe lângă ele fără să-și dea seama că aceste fortărețe sunt pline de japonezi instruiți să iasă și să-i atace pe la spate, urmând unul din cele șapte planuri diferite de contraatac, declanșat la o semnalizare cu fanioane sau trasoare. La 14 septembrie 1944, 10 700 de japonezi stăteau astfel în așteptare, toți pregătiți să moară, toți conștienți că cei care aveau să supraviețuiască urmau să opună ultima rezistență pe Creasta Nasului Însângerat. Terenul le era aliat. În interiorului recifului, mlaștini cu manglieri înconjurau toată insula. Râpe abrupte, adesea adevărate hăuri printre stânci, făceau înaintarea dificilă. Totul devenea și mai cumplit în zona de foc a cazematelor și peșterilor.

Aceasta era etapa de groază care le aștepta pe cele trei regimente de veterani din Guadalcanal, sosite din insulele Solomon, unde fuseseră în refacere. Au debarcat în linie: în stânga Regimentul 1 infanterie marină, condus de Puller, în centru Regimentul 5, iar Regimentul 7, în dreapta. În momentul în care au atins reciful, acesta s-a transformat cu un zgomot asurzitor, ca și cel din Saipan, într-un val de foc, oțel și plumb. Numai Regimentul 5 a debarcat mai mult sau mai puțin intact; și-a făcut drum ocolind pistele din partea de sud a aerodromului și, traversând insula, s-a stabilit până seara pe țărmul de pe partea opusă. Pentru celelalte regimente, debarcarea a fost un fel de Tarawa, dar fără dig. În dreapta Regimentului 7 au explodat obstacole nedetectate de scafandri, incendiind vehiculele amfibii de pe recif și forțându-le pe celelalte să se deplaseze unul după altul și să devină astfel o succesiune de obiective ușor de nimerit; infanteriștilor nu le rămânea decât să sară din ele și să meargă prin apă. Misiunea cea mai grea a avut-o Regimentul 1, obligat să treacă pe sub gurile de tun ale celei mai mari cazemate. Cei care ajungeau la țărm erau prinși în focul de anfiladă de pe Culme. O companie se redusese la 18 oameni. Într-o pădure de cocotieri, lângă marginea apei, morții și muribunzii, legați cu bandaje însângerate, stăteau șiruri-șiruri, cadavrele încremenite în pozițiile grotesti ale morții, iar cei care mai trăiau, zvârcolindu-se și gemând. În față, în jungla răpoasă, împânzită de cuiburile mitralierelor inamice, erau movile și ridicături stâncoase, pe care, când au ajuns la ele, pușcașii le-au numit Valea Morții, Potcoava, Cinci Surori, Cinci Frați și Movila lui Walt.

În prima zi, la ora 17:30, japonezii au contraatacat peste aerodrom, pornind dintr-un hangar dărăpănat. Erau sprijiniți de 13 tancuri ușoare. Cu infanteriști niponi stând ciorchine pe ele, tancurile alergau accelerate la maximum, ca o cavalerie în asalt. Infanteriștii noștri trăgeau în ele cu tot ce aveau: bazooka, tunuri antitanc de 37 de milimetri, tunuri de 75 de milimetri de pe tancurile Sherman. În timpul atacului, un avion de vânătoare american a început să tragă asupra japonezilor chiar la momentul potrivit. Un

infanterist s-a repezit la un tanc japonez cu un aruncător de flăcări dar a fost oprit de tirul unei mitraliere care i-a ciuruit pieptul. Infanteria marină se ținea tare. Câteva tancuri nipone au reușit să atingă linia noastră, spărgând-o cu boturile lor grotești dar blindajul le era prea subțire ca să reziste unui foc concentrat: americanii, având poziții chiar sub nasul trăgătorilor japonezi, unii cocoțați pe stânci, le-au scos din luptă unul după altul.

Să sapi tranșee pe insula Peleliu, ca pe atâtea alte insule, era cu neputință. Sub lăstărișul des al junglei era piatră calcaroasă și coral. La miezul nopții, japonezii au deschis focul cu aruncătoare grele. Grupuri de japonezi s-au târât până în apropierea avanposturilor noastre. Cruciașorul *Honolulu* și trei distrugătoare au tras proiectile luminoase și astfel am reușit să prindem inamicul infiltrat în bătaia armelor noastre ușoare. Tragerile trebuiau bine chibzuite. Vehiculele amfibii aduceau cât puteau de repede muniții și totuși unele unități au rămas fără ele. Un comandant de companie și-a pus oamenii să arunce cu bucăți de coral în japonezi. Împuscăturile trăgătorilor de elită, atacul japonezilor care se târau și strigătele răniților chemând infirmierii au continuat până în zori, când inamicul a deschis din nou focul cu aruncătoare. Aparatele de radio ale infanteriei marine erau defecte și nu se putea cere sprijinul artileriei și mortierelor. Unele companii pierduseră câte doi oameni din trei dar liniile noastre rezistau bine și aerodromul fusese cucerit de Regimentul 5. Întrucât Regimentul 7 înainta spre sud, primul atac asupra Crestei Nasului Însângerat a trebuit să fie dat de regimentul lui Puller care, dintre toate unitățile debarcate, suferise deja cele mai grele pierderi.

S-au confruntat cu un teren complet descoperit. Tirul artileriei de pe nave dezgolise Umurbrogol-ul, lăsând în urmă o învălmășeală de gropi, stânci ascuțite și prundiș transformat de către artileria inamică în schije de coral. Oamenii își rupeau bocancii în pietrele tăioase și se răneau când se aruncau la pământ, la explozia proiectilelor. Au urcat prima pantă abruptă dar dincolo de ea se înălța alta și mai abruptă. Ca să poată avansa, a fost nevoie să fie aruncate în aer 35 de grote. Apoi un puternic contraatac japonez i-a împins îndărăt. Au continuat lupta din zori și până în noapte, cu încăierări corp la corp pe întuneric, până când, în cea de a șasea zi, cele trei companii ale Regimentului 1 infanterie marină, numărând 612 oameni au fost reduse la 74. Plutoanele din Regimentul 7, trimise să întărească linia frontului, au fost blocate imediat. Unități din Divizia 81 a armatei de uscat au intrat în dispozitivul de luptă, în timp ce Regimentul 5 infanterie marină ataca Umurbrogol-ul dinspre nord. Toți se așteptau la un atac banzai, așa cum se terminau toate bătăliile. Dar încetul cu încetul și-au dat seama de noua tactică a inamicului. O companie de infanterie marină putea urca pe o faleză abruptă, nederanjată de nimeni, ca mai apoi japonezii să deschidă focul din trei părți cu artilerie, aruncătoare și tunuri antitanc, secerându-i pe americani sau făcându-i să-și găsească sfârșitul în prăpastia de dedesubt.

Creasta devenise un lucru monstruos. Răniții zăceau pe stânci gemând sau urlând, în timp ce erau loviți neconținut de alte gloanțe și schije. Camarazii lor cădeau și se rostogoleau pe lângă ei. Unii comiteau păcatul suprem al infanteristului de marină: își aruncau pușca și se târau îndărăt pe pantă. Jos, la poale, un comandant de companie urla ca ieșit din minți: „Acoperiți cu fum dealul ăsta!” Prin norii produși de grenadele fumigene, cei teferi încercau să-i conducă sau să-i transporte pe răniți jos. Un infanterist, sângerând abundent, a strigat: „Ați făcut tot ce ați putut pentru noi. Plecați de aici!” Comandantul companiei a urcat alergând pe coastă, a coborât cu un rănit pe care l-a așezat într-un loc ferit, lângă carcasa unui tanc. Pe când se ridica în picioare, a fost ucis de proiectilul unui aruncător. Locotenentul său secund a sărit să-l ajute și a fost la rândul lui ucis de un proiectil antitanc. Din companie rămăseseră 11 oameni; abia dacă mai formau, o unitate de luptă.

Începuse acum acea măcinare lentă, îngrozitoare, a tacticii de uzură. Mobilele de coral sfărâmat treceau când la noi, când la ei. Intrările în grote erau distruse cu trotil dar japonezii din interior scăpau prin tuneluri. Avioanele de vânătoare Corsair coborau în picaj asupra cazematelor dar bombele lor explodau fără să le facă stricăciuni prea mari. Limbile de foc ale aruncătoarelor de flăcări montate pe tancurile Sherman distrugeau punctele întărite japoneze. Inamicul se ivea atunci din râpe și ataca tancurile cu grenade. Era cu neputință să folosești aerodromul, ținut sub tirul inamicului din grote. Urcând încet, în căldura de foc - termometrul părea înțepenit la 42° C la umbră - infanteria marină a smuls literalmente din pământ punctele de rezistență inamice sau le-a astupat grotă cu grotă. Insula a fost declarată cucerită la 30 septembrie dar au mai urmat opt săptămâni de lupte desperate. La sfârșitul lui octombrie, când a sosit o puternică unitate din armata de uscat, apărătorii fuseseră reduși la 700 de oameni. Comandantul japonez și-a ars steagul și și-a făcut harachiri. Dar încă două luni după aceea, japonezii au mai ucis infanteriști din armata de uscat care hoinăreau în căutare de suveniruri. Ultimii japonezi au ieșit din ascunzători după 11 ani.

•

Obişnuiam să spunem că japonezii luptă pentru împărat, britanicii pentru glorie și americanii pentru suveniruri. Te întrebi în câte mansarde și poduri din Statele Unite stau învălmășite săbii de samurai, steaguri cu Soarele-Răsare, amintiri care cândva păreau atât de prețioase și astăzi nu mai au nicio valoare? Și eu le-am adunat ca toți ceilalți, dar n-am să-i înțeleg niciodată pe oamenii care ar fi putut sta departe de front, așteptând în siguranță terminarea războiului, și care, totuși, în mod deliberat, se jucau cu moartea în acele Golconde^[33] ale suvenirurilor, care erau zonele de front. Auzeai istorisiri despre „Raiderii lui Remington”, oameni gata să riște totul pentru ceva, orice, care să impresioneze familiile și

fetele de acasă. Nu am crezut până nu am văzut unul cu ochii mei. Chiar și atunci m-am întrebat ce o fi căutând. Presupun că în parte era îmboldit de nevoia de a-și dovedi ceva lui însuși. A reușit.

Războiul nostru, spre deosebire de cel al părinților noștri, era foarte mobil. Deși nu mai puțin sângeros și, din cauza unor descoperiri tehnologice ca napalmul și aruncătoarele de flăcări, cel puțin tot atât de urât, nu trăiam totuși acea viață de troglodit în tranșee, având în față „țara nimănu”, unde aceleași trunchiuri de copaci se profilau dezolant pe cer zi după zi, iar marile victorii se măsurau prin câștigul câtorva sute de iarzi de pământ sterp. Totuși au fost bătălii – cea pentru Creasta Nasului Însângerat de pildă – unde am fost prinși și noi în capcana unui război pozițional, părțile beligerante fiind practic imobilizate, supuse zi și noapte focului concentrat al inamicului. Am trăit asemenea situații de lăncezeală, cea mai de neuitat la Takargshi. Nu era mai rău decât un război în mișcare dar era ceva diferit. În asemenea circumstanțe, instinctul de autoapărare îl transformă pe infanteristul iscusit într-o cârțiță, un dihor sau o cita^[34], după cum cere pericolul momentului. Va face totul să nu atragă focul inamicului, sau, dacă și l-a atras, să se adăpostească cât mai repede posibil. Un cercetaș, care în esență îndeplinea funcțiile pe care le-am îndeplinit eu, ajungea să cunoască terenul până la ultima groapă și piatră, tot așa de bine cum își cunoaște un copil grădina sau parcul unde se joacă. Într-o asemenea situație, anumite trăsături topografice, fără semnificație în alte circumstanțe, devin obsesii. La Takargshi erau cunoscute sub denumirile „Colțul mortului”, „Boala lui Krank”, „Copacul Spânzuratului”, „Groapa Dublă” și „Zona Finală”. În „Zona Finală” m-am întâlnit cu vânătorul de suveniruri. Ne-a făcut cunoștință o mitralieră ușoară japoneză de 6,5 milimetri, care trăgea imprimând proiectilului o viteză de 2 440 de picioare pe secundă, într-o cadență de 150 de lovituri pe minut, bătaia maximă fiind de 1 640 iarzi. Amândoi eram sub focul ei.

Lă Takargshi, ca adesea în alte părți, duceam un mesaj ofițerului cu probleme operative al batalionului. Toată dimineața zăbovisem pe lângă postul de comandă al companiei Dog, mulțumit să tai frunze la câini, după ce făcusem o patrulare dar comandantul companiei avea nevoie de aruncătoare grele și nu putea lua legătura cu batalionul. Japonezii bruiiau aparatele de radio; nu auzai decât muzică de fanfară. Deci, am fost trimis curier. Dacă ar fi existat vreo posibilitate să mă eschivez, nu m-aș fi dat în lături. Nu puteai ajunge la batalion decât pe un singur drum. Venisem pe acolo de dimineață, în zori. Riscul în momentul acela era acceptabil. Lumina era slabă și oamenii din secție mă acoperiseră cu focul armelor lor până la prima cotitură a drumului, singurul loc periculos. Acum, dimpotrivă, eram în plină lumină și, cum nu se așteptau să mă întorc până seara, nu puteam conta pe foc de acoperire de la nimeni. Dar nu aveam de ales, așa că m-am dus. Îmi aduc aminte momentul în care am plecat de la postul de comandă al companiei. Mirosea greu a cordită. Mi-era cald și sete. Aveam prezentimentul pericolului, lucru absurd pentru toți, în afară de cei care l-au trăit și au rămas în viață să povestească ce au simțit atunci. Toate simțurile îmi erau „în alertă” și aveam senzația că îmi zbârnâie ceva în cap, că mi se încrețește pielea pe spinare. Fiecare mișcare era bine gândită și apoi executată la fel de repede ca sprintul lui Jesse Owens. Mă simțeam ca atunci când ai impresia că cineva se uită la tine, te întorci și vezi că ai avut dreptate. M-am întors cu 90° la „Colțul mortului”; am ocolit pe furis „Boala lui Krank”, m-am pitit pe lângă rădăcinile sumbre ale „Copacului Spânzuratului”; m-am aplecat deasupra „Gropii duble” – două găuri de proiectil – și m-am adăpostit gâfâind și asudând, încercând să nu intru în panică, gândindu-mă la ceea ce avea să urmeze. Era „Zona Finală”, o terasă largă și lungă de vreo 30 de iarzi, complet descoperită și vizibilă artileriștilor inamici. Chiar sprijiniți de un foc de acoperire, trei oameni fuseseră omorâți și cinci răniți, încercând să traverseze zona. Dar mult mai mulți au scăpat teferi și la asta mă gândeam în timp ce am numărat până la zece, sărind apoi ca un ogar și fugind de-mi scăpărau călcâiele, ca să ajung la adăpostul de după stâncă, în cealaltă parte.

După câțiva pași am auzit mitraliera bâzâind pe aproape, ca un roi de albine care te împresoară. Apoi s-au întâmplat mai multe lucruri deodată. De după stâncă spre care alergam, venind din direcția opusă, a apărut șovăind un om în uniformă, purtând casca de oțel a soldaților din armata de uscat. În acel minut m-am aruncat la pământ, m-am rostogolit de câteva ori, am mai făcut patru pași, iar m-am trântit jos și m-am rostogolit. Am simțit o durere ascuțită în genunchiul drept. M-am aruncat și m-am rostogolit încă de două ori, trecând pe lângă omul care se bălăbănea și am plonjat cu capul înainte spre adăpost, căci ajunsesem la refugiul pe care îl oferea stâncă. Inima mi se zbătea să-mi spargă pieptul, genunchiul drept îmi sângera, iar în gură aveam un gust amar. După ce am tras aer de două ori în piept, am auzit o bufnitură în spatele meu și un vaiet slab: „Medic!” Mâna mi-a zburat spre armă. Infanteriștii sunt de felul lor paranoici. Când sunt răniți, cei din infanteria marină cheamă infirmierul, nu medicul. Din câte știam, și era sarcina mea să știu asemenea lucruri, nu avea ce să caute vreun infanterist din armata de uscat pe o rază de o milă de punctul acela. Dar pe când mă ridicam, am văzut târându-se spre mine un soldat din U.S. Army, grav rănit, care se văita. Bluza, în dreptul stomacului, era o pungă de sânge. Și nu ajunsesese încă la loc sigur. Chiar înainte de a ajunge la adăpostul oferit de stâncă, un glonte de 6,5 milimetri i-a smuls jumătatea stângă a maxilarului. M-am întins, l-am apucat de încheietura mâinii, smucindu-l ca să-l scot din zonă. L-am întors apoi pe spate. Îi curgea sânge din abdomen și din bărbia sfârtecată. N-avea rost să-i dau primul ajutor. Nu eram infirmier. Nu aveam morfină. Nu-mi venea în cap ce să fac. Am observat drapelul japonez ieșind dintr-unul din buzunarele acelea enorme pe care le au pe părțile laterale pantalonii soldaților din armata de uscat. Nu era cine știe ce steag. Doar un dreptunghi dintr-un material sintetic subțire, cu o pată rotundă roșie pe un fond alb: fără raze și fără inscripții „kanji”. La începutul

războiului păstram și noi stegulețele acelea subțiri și fără inscripție dar le-am aruncat când am aflat că japonezii aveau mii de astfel de steaguri, lăzi întregi, păstrate în depozitele de provizii.

Soldatul a privit în sus spre mine cu ochi de prepelicar. Un obraz îi era mânjit cu praf de coral. Celălalt era alb ca varul. L-am întrebat cine era și ce căuta acolo. Ca să redau exact ce a spus este imposibil. Nu există nicio cale să reproducem sunetele gălgâitoare, de parcă ar fi rupt ceva, pe care le scotea maxilarul lui zdrobit. Totuși a reușit să se facă înțeles. Era furier la serviciul de intendență al Diviziei 77 și se plimbase în jurul liniei frontului în căutare de suveniruri pe care să le trimită familiei. M-au cuprins pe rând sentimente de repulsie, milă și dezgust. Dacă nu am fi fost în toiul luptei – dacă, să zicem, s-ar fi rănit acasă, într-un accident de automobil – l-aș fi consolată. Dar un infanterist rămâne întreg la minte numai dacă își înăbușă emoția. Deși mai eram în stare să plâng, ba am și plâns, îmi păstram lacrimile pentru oamenii pe care îi cunoșteam. Soldatul acela era pentru mine un străin. Comportarea lui fusese sinucigașă și vrednică de dispreț. Tot ce învățasem despre răni mă făcea să-mi dau seama că ale lui erau mortale. Nu puteam să-l las pur și simplu acolo, dar turbam de mânie, nu numai împotriva lui – dar și din cauza lui, pentru că era și el implicat în povestea asta.

Punctul de prim ajutor al batalionului se afla la zece minute de mers. De data asta a durat mai mult. Îl ridicasem pe umeri și cântărea mult mai mult decât mine. Rana mea ușoară, care nu mai sângera, s-a deschis din nou. După ce am început să-l car în spate, n-a mai încercat să vorbească. Dar vorbeam eu. Înjuram și vorbeam de unul singur. Sângele lui mi se scurgea pe spate, întâi cald, apoi lipicios. Mă simțeam lipit de trupul lui. Mă întrebam dacă nu cumva aveau să ne taie ca să ne despartă și dacă trebuia sau nu să-mi schimb cămașa decolorată cu una nouă, în care să arăt ca un nou venit. Mă auto-compăttimeam. Nu-mi veneau în minte decât gânduri egoiste. Știam că suferă dar agonia lui nu găsea ecou în inima mea. Doream să scap de el. Ochii îmi erau umezi, nu de mâhnire, ci din cauza transpirației care îmi curgea de pe frunte. Cu excepția furiei fără motiv precis, senzația cea mai puternică a fost cea de ușurare, atunci când am zărit cortul postului de prim ajutor, situat pe partea opusă a unei mici movile.

Doi infirmieri au alergat să mă ajute. Eram lipiți unul de altul, sau cel puțin așa erau uniformele noastre. S-a auzit o pârâitură când mi l-au luat din spate și l-au culcat. M-am întors, să-l privesc. Ochii îi erau încețoșați. Toți trei stăteau, privindu-l. Apoi unul dintre infirmieri s-a întors spre mine. „Are o față de câine”, a spus. „Cum s-a întâmplat?” Nu știam ce să-i răspund. Adevărul era atât de absurd, încât ar fi părut o profanare. M-am întrebat, în treacăt, cine avea să-i scrie familiei și cum avea să prezinte cele întâmplate. Cum *ai putea* s-o faci? Scriind, de exemplu: „Dragi părinți, fiul vostru a fost ucis în luptă. În timp ce a pornit-o prosteste spre «Groapa-dublă», în căutare de suveniruri.”? Chiar dacă ai inventa o poveste cu o luptă eroică, nu i-ai convinge. Știau probabil că ar fi trebuit să fie în spatele frontului, la eșalonul de servicii. Evitam să mă uit spre infirmier și am ridicat din umeri. Nu mă privea pe mine cum se întâmplase. I-am dat unui curier mesajul pentru postul de comandă al batalionului. Rana îmi fusese deja tamponată cu sulfamidă și bandajată, când mi-am dat seama că nu citisem tăblița de identitate, a mortului. Nici măcar nu știam cine a fost.

•

Astăzi poți ajunge în Peleliu numai prin insula Koror, integrată și ea arhipelagului Palau și pe care nu se desfășoară nicio activitate, deși interese puternice ar dori-o altfel. Robert Owen, administrator districtual al Teritoriului de sub tutelă, ne spune o poveste tristă. Owen este unul dintre acei consilieri americani neobosiți care lucrează la tropice, așa cum se întâmpla, în urmă cu un secol, cu anumiți funcționari englezi, prost plătiți, suprasolicitați și total devotați insulelor. Deși și-a petrecut aici 29 de ani din viață, a hotărât să plece. Toată cariera sa a fost o luptă pentru păstrarea echilibrului ecologic din Palau, luptă care este tocmai pe punctul de a o pierde. Pescarii aduc prin contrabandă dinamită, devastând apele, râurile sunt contaminate cu clor, stratul de pământ de la suprafață, și așa subțire, dispăre din cauza folosirii necorespunzătoare a substanțelor chimice care produc eroziune.

Dar adevărații răufăcători, după părerea lui Owen, sunt un consorțiu de giganti ai petrolului din Japonia și Orientul Mijlociu, conduși de un om de afaceri american, care dorește să construiască aici un port uriaș pentru alimentarea supertancurilor petroliere. „Japonezii – spune el – vor să-și exporte poluarea”. Fiecare supertanc petrolier poluează, în ultimă instanță, apa din jurul lui – recent au fost deversate 2 300 de tone de reziduuri petroliere în apele franceze – și Owen prezice deteriorarea mediului înconjurător din arhipelagul Palau, distrugerea florei și faunei de neînlocuit. Băstinașii sunt de acord cu proiectul de a se construi un super-port, deoarece își închipuie că astfel va crește nivelul lor de trai; a încercat să le explice că în Puerto Rico cei bogați și nu cei săraci au beneficiat de profiturile unui proiect similar. A făcut apel la cei din corpul tehnic al armatei Statelor Unite care au autoritatea de a respinge planurile. Dar se îndoiește că o vor face.

Deși îi înțeleg preocupările, pe mine mă interesează trecutul, iar pe el viitorul. Trecem unul pe lângă altul ca niște cargoboturi care flutură același „steag al intereselor” dar cu destinații total diferite. Totuși îmi dau seama că are dreptate; ar fi tragic ca arhipelagul Palau să se degradeze. Acest gând ar putea să-i surprindă poate pe cei care au luptat aici și nu-și amintesc decât ororile războiului și căldura toridă. În timp de pace însă, aspectul insulei este complet diferit, fapt de care îți dai seama cu mult timp înainte de a ajunge la Peleliu. După ce ți-ai rezervat camera la hotelul acoperit cu stuf, te sui într-un autobuz Toyota și mergi la debarcaderul feribotului. Acesta din urmă – de fapt o șalupă cu două motoare Johnson de 85

de cai putere - te poartă pe lângă insulele Rock, impresionante, semănând cu enormele ciuperci verzi, înguste la bază din cauza eroziunii și a aricilor de mare și umflându-se deasupra prin calota verde închis a vegetației luxuriante. Unele insule au peșteri naturale. Japonezii le-au folosit pentru depozite; poți încă găsi în ele lăzi de lemn sparte și containere de tablă ruginite. Una dintre peșteri, folosită odinioară pentru depozitarea munițiilor japoneze, este înnegrită în locul unde o echipă americană de artificieri a detonat explozibilul. Apa este excelentă pentru snorkelling⁽³⁵⁾, limpede și înțesată de viețuitoare. Sunt o mulțime de toni, scrumbii, bonite, merlini și pești zburători. Dar mai sunt și rechini și baracude, iar mai periculoase decât toate, moluște uriașe, unele lungi de patru picioare, cu mușchi de aducțiune transversali ce pot prinde și îneca pe cei aflați în apă, trăgându-i la fund. Înainte de lupte, aceste moluște mari reprezentau un pericol deosebit pentru scafandrii marinei militare, siliți să poarte la ei un cuțit lung ca să le taie mușchii.

Odată ajuns în Peleliu, trebuie să te descurci singur, dacă nu ai, ca mine, o cunoștință printre localnici. Prietenul meu este Dave Ngirmidol, un bărbat scund, îndesat și vânjos care a studiat istoria la Universitatea de stat din Northridge, California, și lucrează acum pentru administrația Teritoriilor de sub tutelă. Dave mă așteaptă pe micul doc al insulei, cu o camionetă Mazda și trei insulari: Hinao Soalablai, tânărul magistrat de pe insulă, Ichiro Loitang, un papuaș mai în vârstă care a condus insula după ce a fost curățită de japonezi și înainte de instalarea guvernului militar american, și Kalista Smau, ale cărei principale calități sunt frumusețea și zâmbetul drăgălaș și care poartă cei mai frumoși pantaloni „punjabi” de culoare verde pe care i-am văzut vreodată.

Domnișoara Smau aduce într-un coș, pe care îl poartă pe cap, alimente pentru masa de prânz și o băutură cu aromă de zmeură. Îmi oferă o sticlă pe care o golesc imediat ca un necioplit. Mă scuz, dar ea pare încântată. Dave îmi explică că i-am făcut un compliment. Pornim, așadar, urcați în camioneta ce saltă pe drumul plin de gropi adânci, și ne aplecăm ca să nu ne lovească vreo creangă. Pe insula Koror îl rog pe un botanist să identifice vegetația din arhipelagul Palau. Ridică mâinile în sus. Au fost clasificate 30 sau 40 de specii importante, îmi spune el, dar nu s-a putut explora dincolo de liziera pădurii tropicale.

Drumul devine o covată lipicioasă și umedă dar partenerii mei nu se simt cu nimic incomodați, chiar dacă eu gândesc altfel. Abia așteaptă să-mi explice ce a însemnat războiul pentru insulă. Din păcate nu poți avea întotdeauna încredere în relatările lor. Fiecare bătălie mare devine o sursă de ficțiune. Lângă apă dăm de un mic iaht tras pe plajă, numit *Por Dinana*, alb cândva, dar ruginit acum. Călăuzele mele îmi spun că acesta a fost Cartierul general al lui MacArthur. Așa ceva este imposibil, căci generalul nu s-a aflat niciodată la mai puțin de o sută de mile de Peleliu. Însoțitorii mei cunosc însă bine evenimentele la care au fost martori. Timp de secole insularii au locuit în colibe acoperite cu stuf, au mâncat nuci de cocos, fructele pinului pandanus, ale arborelui de pâine și taros, niște tuberculi foarte asemănători cartofului. Când au venit japonezii, făcând-o pe protectorii, i-au strâns laolaltă, i-au dus în lagăre și i-au forțat să muncească. Erau multe de făcut. Insula trebuia bine fortificată. Japonezii au adus tunuri de coastă și le-au amplasat în așa fel încât să domine strâmtoarea Toagel Mlungui, canalul îngust prin care ar fi trebuit să treacă vasele de război americane. Dar n-au acordat atenția cuvenită aviației, nici atunci când aparatele americane zburau zilnic pe deasupra insulei și aruncau manifeste prin care îi îndemneau pe băștinași să plece cât nu era prea târziu.

Unul dintre motivele pentru care doar foarte puțini dintre cei evacuați s-au reîntors după Ziua Victoriei împotriva japonezilor a fost acea nebunie postbelică - care este încă în floare - numită *Modekne*, un cult religios nativist care predică reîntoarcerea la viața simplă de dinainte de război. Centrul acestui cult a fost și este în Koror, unde s-au stabilit insularii dezrădăcinați în urma războiului. În Peleliu erau mai multe cadavre decât oameni în viață și o activitate foarte redusă. Americanii s-au debarasat de bărcile Higgins, scufundându-le, după care cei mai mulți dintre ei au plecat. Ajunși pe plaja pustie unde a avut loc debarcarea, mărginită de palmieri de Samoa și conifere, dau peste un gard impunător cu o placardă care mă informează că aici este „Tabăra programului federal CITA. Proiectul nr. VIII”. După cum îmi explică Dave, americanii îi instruiesc pe insulari în noi domenii. El nu știe care sunt acestea și nu este nimeni prin preajmă să ne poată lămuri.

Înaintând anevoie prin tufărișul des, ca o perie, de la poalele Crestei Nasului Însângerat, găsesc tunuri japoneze de 10 țoli, unse și în stare de funcționare. Cine le-o fi curățat? Însoțitorii mei par la fel de mirați ca și mine. Singura explicație posibilă este că au făcut-o japonezii care sosesc în Palau, ca peste tot, în număr foarte mare și care au înălțat două monumente în memoria morților lor. Ne întrebăm care să fie motivele și ajungem la concluzia că orientalii (băștinașii nu se consideră pe ei înșiși orientali) sunt de neînțelese.

Mă hotărâsc să urc creasta. Tinerii mei însoțitori sunt consternați. La vârstă mea, spun ei, acest urcuș este o nebunie și îmi dau seama că au dreptate dar trebuie să fac ceea ce mă simt dator să fac. Dacă hotărârea aceasta este nerațională, tot așa a fost și înrolarea mea în infanteria marină și tot ce a urmat. Fata și Loitang rămân la poale, pregătind masa de prânz. Dave urcă primul, trăgându-mă peste stânci imense, crevase adânci, culmi abrupte, vârfuri amenințătoare, în timp ce magistratul mă tot împinge în sus. Ajung pe creastă, murdar și sângerând de la zgârieturi. Acolo găsesc unicul monument american din Peleliu, sau, ca să fiu mai exact, ce a rămas din monument: o coloană de granit cu o inscripție albă de calcar pe care scrie:

CA SĂ NU

UI ĂM

PE

CA

MORT

32

INF TERIA

S AR TA AM

1944

Obosit cum sunt, mă cuprinde un val de mânie. Să trimiți niște oameni curajoși într-o luptă fără rost a fost o crimă. Să-i dai uitării este o blasfemie. Aceasta să fie oare apoteoza jelierii morților noștri? Chiar putem să-i uităm cu desăvârșire? Sunt oare japonezii mai mândri de soldații lor decât suntem noi? Nu poate Pentagonul să se lipsească, în semn de recunoștință, de câțiva dolari din miliardele de care dispune, pentru a face un monument decent? Nu poate Legiunea americană sau V.F.W.^[36], atât de active în a interveni pentru veteranii în viață, să-și propună un tribut adecvat pentru cei care, deși nu mai pot vota, ne-au asigurat nouă dreptul de a o face? Reîntors pe plajă, mușc posomorât dintr-un sandwich, lovind cu bocancii mei de campanie în bucățile de plută și cocoloașele de alge. Sunt momente când înțelegi forța superstițiilor primitive. Un articol recent din *Gazeta Infanteriei Marine* se plânge că mijloacele de informare americane au contribuit la neglijarea aproape totală a acestei bătălii istorice, îndreptând atenția publicului spre evenimentele din Europa și din insulele Filipine, în timp ce bătălia din Peleliu își urma cursul sângeros. Presa este, bineînțeles, țapul ispășitor pentru oricine. Este adevărat că eliberarea Franței, a Țărilor de Jos și a insulelor Filipine a fost mai fascinantă și mai glorioasă decât această ciopârțire inutilă a cărnii americanilor pe un îndepărtat butuc al disperării. Nu, insula Peleliu - ca și Arnhem, unde se duceau lupte în aceeași perioadă, în cealaltă parte a lumii - pare să fi fost condamnată de la bun început. Mai că-ți vine a crede că amândouă au fost blestemate.

Pe hartă, insula Leyte, prima țintă a lui MacArthur în Filipine, seamănă cu un dinte molar, cu rădăcinile în jos. Spre sud se află Mindanao, o insulă de mărimea Irlandei. Spre nord, Luzon, aproape la fel de mare ca Anglia. Vineri 20 octombrie, înainte de a se crăpa de ziuă, când bătălia din jurul aerodromului din Peleliu era încă în toi, MacArthur aștepta, la bordul crucișătorului *Nashville*, ca primele valuri din cei 200 000 de veterani ai săi să debarce pe coasta de est a insulei Leyte unde japonezii îl așteptau. Orgoliosul general pusese la cale un plan de luptă, pe care el îl considera cel mai bun de până atunci. După război, Vincent Sheean a confirmat: „Acțiunile sale către sfârșit... au fost extrem de îndrăznețe, mai îndrăznețe și mult mai complicate decât cele ale lui Patton în Europa, pentru că MacArthur nu a folosit numai infanteria, ci și forțele aeriene și maritime, într-o serie de atacuri coordonate, menite să-i învâluie și să-i împresoare pe japonezi în toate insulele”. Ceea ce trebuie subliniat, acum după ce s-a spus totul despre acest om imprevizibil și exasperant, este faptul că în toate campaniile sale a cruțat multe vieți omenești. Totalul pierderilor sale, începând cu Australia, până în Ziua Victoriei împotriva japonezilor (90 437), a fost mai mic decât cel din bătălia de la Bulge (106 502) de pe teatrul de operații din Europa.

Când s-a crăpat de ziuă, vasele americane au deschis focul asupra țărmului. Generalul privea de pe puntea lui *Nashville*. Coasta se vedea slab prin ceața care se ridica străpunsă de raze aurii. Pe insulă, în mijlocul vegetației luxuriante de pe dealuri, se iveau explozii albe, fosforescente. După ce primele valuri de atac ale infanteriei americane au ajuns pe Plaja Roșie, MacArthur a coborât de pe crucișător într-o barcă. La 50 de iarzi de țărm, s-au împotmolit. Nu se așteptau la așa ceva. Generalul socotise că vor ajunge la un debarcader și va pași maiestuos pe plajă, cu uniforma imaculată și uscată. Cele mai multe dintre cheiuri fuseseră distruse de bombardamentul naval și, deși rămăseseră câteva neatînse, ofițerul de marină însărcinat cu funcția de comandant al plajei de debarcare și peste care nimeni, nici chiar MacArthur, nu putea trece, nu a mai avut timp să indice grupului care îl însoțea pe general unde să găsească cheiurile intacte. Când a mormăit: „Lasă-i să meargă pe jos”, nu au mai avut încotro. MacArthur, foarte iritat, a ordonat să se coboare rampa ambarcațiunii și, intrând în apă până la genunchi, a făcut, improșcându-se bine, 40 de pași până la plajă, stricăndu-și dunga impecabilă a pantalonilor. Un fotograf de la un ziar l-a surprins în această ipostază celebră. Încruntarea lui MacArthur, pe care milioane de cititori au interpretat-o ca un reflex al hotărârii lui de fier, a fost de fapt privirea mânioasă aruncată impertinentului ofițer de marină. Când generalul a văzut o reproducere a fotografiei și-a dat totuși seama de valoarea ei și a doua zi, în mod deliberat, s-a lăsat fotografiat, pășind prin apă spre o plajă a cărei

securitate fusese asigurată de trupele Diviziei 1 de cavalerie. Mai târziu, soldații din această divizie, văzând instantaneul luat cu o zi în urmă, l-au considerat trucat. Legenda de anti-erou a lui MacArthur se mai îmbogățise cu ceva.

Stând în ploaie, cu un microfon în mână, s-a adresat prin radio filipinezilor: „Locuitori ai Filipinelor, m-am reîntors... Alăturați-vă mie... Pe măsură ce linia frontului înaintază și veți ajunge în zona de operații, porniți la luptă. Nu lăsați să vă scape nicio ocazie. Luptați pentru casele și familiile voastre. Pentru generațiile viitoare ale fiilor și fiicelor voastre. Luptați în numele morților voștri sacri.”

Acum, când generalul debarcase pe insula Leyte și când oamenii săi se revărsau pe țărm, forțele maritime și aeriene japoneze au lansat ultima lor mare acțiune de război. Comandanții niponi nutreau încă speranța de a întoarce în favoarea lor războiul pe mare, apreciind că momentul le era favorabil, acum când navele noastre de luptă acopereau debarcarea. Patru mari forțe navale japoneze au pornit separat împotriva flotei principale a lui Halsey, care proteja operația și a grupului mai mic, format din cuirasate vechi și portavioane de escortă, condus de Thomas Kinkaid. Amiralii japonezi știau că nu vor putea face față mult timp forțelor noastre, așa că au pus la cale un plan strălucit. Golful Leyte, unde se afla MacArthur, putea fi cucerit prin două strâmtori: San Bernardino la nord și Surigao la sud. Nucleul principal al flotei japoneze urma să se îndrepte spre San Bernardino, în timp ce două formații mai mici porneau, din sud, spre Surigao. În același timp, a patra forță, acționând drept momeală, urma să-l ademenească pe Halsey cât mai departe spre nord. Kinkaid ar fi rămas fără ajutor. *Banzai!*

Cele două flote uriașe lansau salvă după salvă una împotriva alteia, într-o zonă la fel de întinsă ca Franța. Formațiile nipone din sud nu au avut noroc. Prima dintre ele a fost nimicită de torpile și de tirul artileriei. Cea de a doua s-a retras, după ce a deschis focul, conform imaginilor radar, asupra a ceea ce s-a dovedit a fi niște insule. La început, forța principală care acționa în centru părea să aibă și ea ghinion. Submarinele americane i-au scufundat două crucișătoare, iar vasul cel mai mare pe care îl avea a fost scufundat de aviație. În realitate, aceste pierderi au oferit un răgaz inamicului. Halsey, aflând despre ele și presupunând că restul unității se retrage, a plecat în urmărirea celei de a patra - momeala - lăsând nepăzită strâmtoarea San Bernardino. Japonezii au profitat de întuneric ca să se furișeze neobservați prin strâmtoare. Dar, încurcați de mesaje americane interceptate, s-au mișcat în cerc și s-au reîntors, în timp ce distrugătoarele americane lansau perdele de fum. Avioanele americane au zburat în urmărirea grupării dușmane care se retrăgea spre nord și Halsey s-a reîntors cu toată viteza. Astfel s-a terminat bătălia din golful Leyte. Au luat parte 282 de vase de război, în comparație cu cele 129 de vase ale Armadei spaniole și cu cele 250 de la Jutland, cunoscută până atunci ca cea mai mare confruntare navală din istorie. Și, spre deosebire de Jutland, unde nu a învins niciuna dintre părți, această acțiune a fost decisivă. Americanii au pierdut un portavion ușor, două portavioane de escortă și trei distrugătoare. Scufundaseră patru portavioane, trei cuirasate, șase crucișătoare grele, trei ușoare și opt distrugătoare. Cu excepția piloților sinucigași kamikaze, care își făcuseră debutul în această bătălie, escadrilele aeriene japoneze și forțele navale nu aveau să mai fie instrumente puternice de luptă până la sfârșitul războiului.

MacArthur nu a îngăduit să fie criticat Halsey la popotă. A bătut cu pumnul în masă și a răcnit: „Lăsați-l în pace! Pentru mine continuă să fie un amiral care știe să lupte”. Halsey îi fusese loial cu prilejul altor lupte anterioare și voia să se poarte și el la fel. Deși erau amândoi un fel de primadone, s-au înțeles întotdeauna excelent, poate pentru că fiecare se recunoștea pe sine în celălalt. Printre altele, amiralul admira curajul generalului. În Leyte, MacArthur și-a ales ca punct de comandă o clădire cu două etaje construită din stuc și ciment. Casa aparținuse unui om de afaceri american, un anume Walter Price, și se afla în orașul Tacloban, la încrucișarea dintre străzile Santo Niño și Justice Romualdez. Era locuința cea mai spațioasă din localitate - japonezii o folosiseră drept club al ofițerilor - și deci era o țintă de primă importanță. Pe când se plimba cu pași mari pe terasa casei, MacArthur s-a oprit brusc și, arătând spre curte, a întrebat: „Ce-i movila aia de pământ din colțul porticului?” Unul dintre oamenii săi i-a explicat că era un adăpost antiaerian solid, construit de japonezi. Generalul a ordonat: „Astupați-l și nivelați locul. Strică priveliștea spre pajiște”. Deși Radio Tokio a anunțat că MacArthur își stabilise „cartierul general în casa lui Price, chiar în centrul orașului”, deși avioane Zero și Mitsubishi atacau orașul zilnic, trăgând adeseori la câțiva metri, ba chiar mai puțin, de MacArthur, el a refuzat să se mute. Acesta era omul pe care noi îl poreclisem „Dugout Doug”.

Marele lui necaz era vremea umedă care îl împiedica să-și valorifice superioritatea aeriană. Considerase Leyte o trambulină, care se dovedea însă îmbibată cu apă. În 40 de zile ploaia a transformat insula într-o mlaștină. Pistele de aterizare nu aveau pante de scurgere. Trupele au capturat cinci aerodromuri. Dar sistemul de scurgere al insulei era atât de prost, încât pistele acoperite cu noroi deveniseră impracticabile. Colac peste pupăză, insula a fost lovită în timpul luptelor de un cutremur și cinci taifunuri. Japonezii, dispunând de aerodromuri bune în insulele înconjurătoare, se năpusteau brusc cu avioanele asupra colonelilor, permițând comandanților japonezi să-și întărească cu ușurință pozițiile în Leyte. Totuși, îndoielile comandantului inamic, Tomoyuki Yamashita, creșteau de pe o zi pe alta. Știa că Leyte era o cauza pierdută, că vremea avea să se îmbunătățească în cele din urmă. MacArthur și-a extins flancurile în prima săptămână din noiembrie astfel încât în ultima joi din aceeași lună, de Thanksgiving Day^[37], garnizoana inamicului era prinsă în cursă. Luptele au continuat până în ziua sfântului Patrick, în 1945, dar încă mult înaintea acestei date generalul pusese la cale cucerirea Luzon-ului și redobândirea Manil ei. Pentru „Dai Nippon” Leyte fusese o catastrofă. În afară de distrugerea aviației și a principalelor forțe

navale, niponii pierduseră 65 000 de oameni pe front. Linia lor de aprovizionare cu Indiile de Est olandeze, vitală pentru aprovizionarea cu materiile prime de care aveau nevoie ca să supraviețuiască, fusese străpunsă. Chiar Hirohito era disperat.

•

Sosirea mea la Tacloban este în același timp spectaculoasă și deconcertantă. La insistența președintelui, sunt din nou instalat într-o limuzină strălucitoare, parte dintr-o coloană escortată pe laturi de motocicliști. Și de această dată urlă sirenele. Se aprind lumini roșii. O falangă de generali filipinezi și oficialități de seamă mă însoțesc peste tot. Când cer explicații, mi se spune că gherile și secesioniști Moro stau la pândă în plantațiile de orez dintre dealuri și sate. Nu-i un răspuns satisfăcător pentru un liberal bătăios dar nu am nicio alternativă. La timpul potrivit urcăm spre casa lui Price, trecând pe sub placarda pusă în grabă, pe care vopseaua este încă proaspătă „DISTINȘI OASPEȚI - BINE AȚI VENIT ÎN LEYTE”. Clădirea este impunătoare, acoperită cu stuc alb și având o bordură verde, înconjurată de un gard vopsit din plasă Marsden. Nu o ocupă nimeni. Până de curând au fost aici birourile „Centralei pentru dezvoltarea economică națională și regională” - așa scrie în însemnările mele - iar mai înainte fusese o școală. Pe o ușă citesc un aviz misterios: „Studentii nu au permisiunea să facă cercetări aici”. Dar niciunul dintre cei care au ocupat casa după MacArthur nu a înlăturat semnele hotărârii japonezilor de a-l ucide pe general. Peretii sunt găuriți și coșcoviți de gloanțe de mitralieră; un zid are o gaură făcută de un proiectil de 20 de milimetri și un glonț de calibru 50 mai este încă înfipt în tencuiala de deasupra patului în care dormea generalul.

Afară, în stânga, se vede forma amenințătoare a Samarului. Plaja Roșie din Leyte se află la mică distanță de aici și pornesc într-acolo împreună cu suita mea. Pe traseu îmi atrag atenția diverse reclame: sunt descrise deliciale berii San Miguel, despre o băutură numită „Miranda” se spune că ar fi „Băutura soarelui”, se poate cumpăra Coca-cola și Pepsi („Nicio zi fără Pepsi”) iar o placardă laudă „Moda unisex”, deși nu-mi dau seama, cum ar putea deveni populare asemenea veșminte într-una din țările cu cel mai accentuat șovinism masculin din lume. Peisajul devine acum mai atrăgător. Colibele de paie sunt îngrijite și pitorești, arbuștii, de un verde crud; printre frunzele lor cerate, vezi flori roșii de *santan* și flori albe numite *Dona Aurora*, după văduva lui Manuel Quezon, care a fost un George Washington al Filipinelor.

Într-un imens bazin cu apă se oglindesc perfect statuile lui MacArthur și ale celor șase oameni cu care și-a croit drum spre țarm. Sunt reproduși exact cum arătau în celebra fotografie dar fiecare este de două ori mărimea naturală. Inscripția unui monument comemorativ redă fragmente din discursul ținut de general la debarcare și un omagiu din partea președintelui. Există o eroare curioasă. Pe gulerul lui MacArthur sunt cinci stele dar el a obținut gradul de general cu cinci stele abia în 16 decembrie 1944, deci după aproape două luni de la debarcare. Nu-i decât o scăpare lipsită de importanță. Ar fi nepoliticos și lipsit de sens din partea mea să le atrag atenția gazdelor. În schimb mă întorc spre un dig înalt de patru picioare și jumătate sub care valurile clipocesc nepăsătoare. Mă aplec. Nu încap nicio îndoială: mă aflu chiar acolo unde doream să ajung. Tentația de a intra în apă este irezistibilă. Îmi moi picioarele, pășind prin valuri. Spectorii, printre care câțiva copii mici de prin colibe, privesc solemn, stând aproape în poziția de drepti. Terenul acesta este pentru ei sacru. Ca și guamanienii, sărbătoresc Ziua eliberării totdeauna la 20 octombrie, punând în scenă reîntoarcerea lui MacArthur, cu nave de desant și focuri de artificii care simulează tragerile artileriei. În 1969, la cea de a 25-a aniversare, au lansat chiar și parașutiști. Îmi scot șosetele și mi le storc. Nu simt mare lucru; spre deosebire de sentimentele pe care le-am avut pe țărmurile din Guadalcanal și Tarawa, nu mă pot identifica cu ceea ce s-a petrecut aici - nu pot reconstitui evenimentele căci nici nu am luptat aici, nici nu cunosc pe nimeni dintre cei care au făcut-o. Și escorta mea binevoitoare nu mi-e de niciun folos. Nu poți evoca trecutul în mijlocul mulțimii. Ai nevoie de singurătată.

Dar nu voi avea parte de ea în cursul acestei călătorii. Sunt dus cu un convoi de automobile și apoi cu avionul până la golful Lingayen, cu încă 450 de mile mai aproape de Japonia, după 35 de ani de la debarcarea aici, în Luzon, când generalul și-a început înaintarea spre Manila. Alaiului meu i se adaugă toate oficialitățile locale, venite să-mi ureze bun-sosit și după plecări ceremonioase și saluturi murmurate, ne plimbăm de-a lungul unei fâșii de plajă. Această plajă neasemuită, de 124 de mile, pare fără sfârșit, ca și cum Plaja Jones din New York s-ar întinde până la sud de Wilmington sau plaja Malibu până la San Diego. Pentru un istoric, spectacolul cel mai important se desfășoară lângă un monument comemorând debarcarea lui MacArthur din 10 ianuarie 1945. Trecând pe lângă o faleză frumoasă, mă împiedic de un *dalakorak*, o mică plantă târâtoare peste care calci parcă pretutindeni și ajung la un teren de joacă. Cât de des, în această călătorie, am văzut copii zbenguindu-se pe sub tunuri amuțite și ce minunat este omagiuul acesta, îmi spun mie însumi. Repetând cu o noapte înainte de debarcare discursul pe care urma să-l țină în Leyte, generalul a vrut să menționeze „râsul cristalin al copilașilor la reîntoarcerea lor în Filipine”. Medicul său, care spunea cu voce tare ce gândea, i-a zis: „Nu poți spune așa ceva!” Generalul a întrebat: „Ce-i rău în asta?” Doctorul a răspuns: „Nu merge. E un clișeu”. Generalul a mormăit dar a tăiat fraza. Ai dori parcă să fi găsit un alt mod în care totuși să o spună. Perpetuarea generațiilor este, la urma urmei, singura consecință luminoasă a războiului.

În Luzon generalul ar fi preferat să debarce aproape oriunde în altă parte decât acolo unde a făcut-o. Încă din 1909, un scriitor american a prezis că orice invadator al insulei va trebui să atace mai întâi în golful

Lingayen. Acolo au debarcat japonezii lui Homma în cea de a 15-a zi a războiului. MacArthur aprecia de obicei elementul surpriză mai mult decât orice altceva dar după ce a studiat șase alte plaje și și-a scormonit memoria - făcuse pentru prima dată serviciul militar în Filipine, în urmă cu 42 de ani - a fost silit să se reîntoarcă la soluția Lingayen. Acolo, în Câmpia centrală, nu era pur și simplu altă cale de a-l manipula pe inamic printr-o serie de manevre complicate, în care talentul lui prodigios să se poată afirma strălucit. Nu trebuie să fii tu însuși strateg sau să-ți plagă omul (nu avea darul de a se face plăcut) ca să-i apreciezi acțiunile întreprinse aici. Felul cum a cucerit Luzon-ul a fost exemplar. Filipinezii jubilau. Aflaseră deja de triumful său din Leyte. Din momentul în care a debarcat în Lingayen și a început să se deplaseze spre interior cu un jeep, i-au acoperit mașina cu flori ca pe un car de triumf roman. Îi sărutau mâna, îi puneau ghirlande de flori în jurul gâtului și încercau să-i atingă uniforma.

Acțiunea lui MacArthur putea fi zădărnicită dacă Yamashita, legendarul „Tigru din Malaya”, ar fi hotărât să elimine capul de pod încă în primele săptămâni de luptă. Dar pierzându-și oamenii cei mai buni în Leyte, unde, din Tokio primise ordin să lupte în ciuda îndoielilor sale, știa că nu-și putea expune forțele din Luzon tirului tunurilor de pe navele americane. S-a retras în munți, așteptând prilejul să coboare în Câmpia centrală, amfiteatrul de care aveau nevoie amândoi comandanții ca să ajungă la Manila. Dar pentru „Tigru” nu s-a mai ivit un prilej potrivit. Printr-o serie de atacuri fulger, MacArthur a încercuit aerodromul, a debarcat un corp de armată în Bataan, a cucerit importantul port Olongapo, a debarcat un regiment la Mariveles, a cucerit Nasugbu, la sud de Manila, fără să piardă un singur om. A înregistrat doar 210 morți în luptele pentru recucerirea Corregidor-ului unde, lansând un regiment aeropurtat asupra Topsyde-ului, în timp ce un batalion de infanterie, într-o perfectă coordonare, debarca din bărcile Higgins, luând cu asalt coasta Bottomside, a înfrânt rezistența a 5 200 de japonezi. Manila era de fapt încercuită. „Tigru” fusese lipsit de prilejul de a-și scoate ghearele. Prins în cursă, printr-o învăluire dublă era izolat și neputincios. La Pentagon, George Marshall, care nu putea să-l sufere pe MacArthur ca om, era entuziasmat. Rezultatul era, de fapt, fără precedent în istoria modernă a războiului. Niciodată o armată atât de numeroasă și perfect disciplinată nu fusese păcălită atât de cumplit, respinsă și depășită pe toate planurile. Celui mai talentat ofițer pe care Hirohito îl putea arunca în luptă îi rămăsese întreaga sa armată, cu tone de echipament, dar nu avea cu cine să lupte.

•

Orice opinie cu privire la MacArthur, fie că-l lauzi, fie că-l acuzi, trebuie să fie totuși moderată. Zburând în micul nostru avion din Lingayen spre Manila, am urmat ruta bombardierelor japoneze Mitsubishi, când, în decembrie 1941, la nouă ore după atacul de la Pearl Harbor, oricât ar părea de necrezut, forța aeriană a lui MacArthur a fost prinsă la sol pe aerodromul Clark și distrusă. Pe dreapta, în față, se află muntele Arayat, fost cândva cuib de rezistență al Hukbalahapsilor, gherilele lui Huk, care au luptat împotriva ocupanților japonezi atât de îndârjit și care au fost dați uitării atât de rușinos când generalul a redat puterea aristocraților spanioli, în ciuda faptului că cei mai importanți dintre aceștia au colaborat cu inamicul în ultimii trei ani de ocupație. În timp ce aterizăm pe fostul aerodrom Nichols, astăzi aeroportul principal din Luzon, lanțul nu prea înalt al munților din Bataan și apele calme ale golfului, cu istmul Corregidor, apar în dreapta noastră. Mă întreb dacă piloții de pe Mitsubishi le-au observat în acea primă dimineață a războiului și dacă și-au dat seama de semnificația lor militară.

În anii '30, ofițeri japonezi, deghizați în vânzători de biciclete, fotografi ambulanti și tot felul de negustori și-au făcut apariția în arhipelag ca să observe apărarea insulelor Filipine. Optzeci la sută din turiștii insulei sunt astăzi japonezi. În Filipine, ca și în insulele Mariane, acum sunt alte timpuri. Ministerul turismului estimează că trei perechi din patru vin pentru a-și petrece aici luna de miere. Manila pe care o văd ei acum nu este cea de dinainte de război. Orașul a fost practic complet distrus în 1945. Au rămas totuși câteva mărturii. Un arbore de cauciuc gigant, fără vârstă, tot mai stă în fața clubului armatei și marinei militare de pe strada Victoriei, la numărul 1, Cartierul general al lui MacArthur de dinainte de război a dispărut și hotelul Manila de peste drum a fost distrus de japonezi chiar la sfârșitul războiului, când MacArthur se apropia, fiind pe punctul să-l recucerească. Fațada lui a fost totuși păstrată când s-a construit un nou hotel pe locul celui vechi, cu apartamentul lui MacArthur la ultimul etaj. Bărți încărcate cu zahăr și orez continuă să treacă printre vechile ziduri cenușii de pe ambele maluri ale râului Pasig, iar pe țarm, autobuzele își croiesc drum în sus și în jos, prin traficul intens. Populația orașului Manila este acum de peste 7 milioane de locuitori și densitatea autovehiculelor este foarte mare.

Atât străinii cât și filipinezii sunt dornici să vadă ceea ce reprezintă pentru vizitatori punctul de atracție al capitalei: Intramuros, orașul vechi din interiorul zidurilor, cu fortăreața Santiago și biserica Sfântul Augustin. Nimeni nu știe vârsta exactă a Intramuros-ului; Magellan a debarcat aici în 1521, spaniolii au fondat Manila în 1572 și tot ce este în interiorul orașului vechi fusese construit până la sfârșitul aceluși secol, cu aproape 400 de ani în urmă. Beți, într-o ultimă orgie a distrugerii, japonezii au încercat să transforme Intramuros-ul în ruine dar n-au reușit. Zidurile de piatră au 19 picioare înălțime și o grosime de peste două ori mai mare. La un moment dat zidurile adăposteau în perimetrul lor triunghiular șase biserici și mănăstiri, grădini suspendate, curți interioare și un labirint de străzi pavate cu piatră de râu. Cea mai mare parte din toate acestea nu mai există, deși biserica augustiniană mai dăinuie în același loc unde era și pe vremea când niponii foloseau cea mai mare parte a clădirilor Intramuros-ului drept cazărmi, iar femeile filipineze acoperite cu văluri se rugau în stranele bisericii pentru sănătatea fiilor lor care luptau în munți, în rândurile gherilelor. Astăzi îndrăgostiții se îmbrățișează prin colțurile

întunecoase. Te cuprinde tristețea când vezi pe străzi copiii jucându-se de-a războiul cu pistoale-jucării.

Cei mai înstăriți dintre filipinezi locuiesc în cartierul Makati din Manila, în vile spațioase, ascunse de ziduri acoperite de iederă, având fiecare de pază polițiști particulari și câini feroși. Din multe puncte de vedere, Makati amintește de cartierul Condato din San Juan sau Lyford Cay din Nassau. Filipinezul obișnuit câștigă câțiva pesos, mai puțin de un dolar, pe săptămână. În Makati, fiica unui patrician își poate permite să cheltuiască 12 000 de dolari pentru rochia ei de nuntă. Sportul cel mai popular al oligarhiei este polo; ziarele publică unele articole despre risipa bătătoare la ochi a celor puțini. Dovada cea mai surprinzătoare a dominației clasei înstărite este prezența cimitirului militar în mijlocul cartierului. Înconjurată de vilele aristocrației, urmând relieful într-o undulare ritmică, crucile albe urcă și coboară ca niște creste înspumate împietrite în timp. Până și morții aparțin celor bogăți. Dar ironiile războiului din Pacific sunt nenumărate. Urcând, în aceeași seară, spre camera mea din hotelul Manila, reconstruit după război, privirea îmi cade pe panoul de comandă a liftului. Poartă numele firmei constructoare: Mitsubishi.

•

O dată ce comandantii Statului major reunit hotărâseră să recucerească insulele Filipine, în loc să le ocolească, planurile de a înainta către Formosa și China au fost abandonate și atacul a fost îndreptat spre insulele Japoniei. Mai aveau nevoie de încă două puncte de sprijin: Iwo Jima din insulele Volcano și Okinawa, din arhipelagul Ryukyu. Urma să fie cucerit mai întâi Iwo Jima, presupunându-se că acest obiectiv avea să fie mai lesne de atins - ceea ce a fost adevărat, în măsura în care lagărul Buchenwald a fost mai puțin cumplit decât Auschwitz - și mai ales deoarece Iwo reprezenta un obstacol important pentru formațiile de superfortărețe zburătoare B-29 care bombardau Tokio. Primul lor atac asupra capitalei nipone a fost lansat din Saipan, la 24 noiembrie 1944, dar rezultatele raidurilor nu au fost satisfăcătoare. Comandantul lor, Curtis LeMay, a declarat: „Aceste raiduri s-au bucurat de mare publicitate, fără să fi avut rezultate impresionante”. Cauza principală a fost Iwo Jima. Situată la jumătatea drumului dintre insulele Mariane și Japonia, radarele din insulă alertau Tokio cu două ore înainte de apropierea superfortărețelor. Avioanele de vânătoare Zero, cu baza în Iwo Jima, roiau în jurul formațiilor de bombardiere, și când veneau de pe insulele Mariane, și când se întorceau, fiind adeseori avariate de artileria antiaeriană. Ba mai mult, japonezii de pe Iwo întreprindeau, la rândul lor, raiduri deasupra bazelor noastre din Saipan, Tinian și Guam. Din această cauză, pe la mijlocul lunii februarie, când luptele de stradă erau în toi în Manila, convoaie transportând Diviziile 3, 4 și 5 infanterie marină au pornit spre Iwo.

Bombardierele B-24 făcuseră raiduri la mare altitudine deasupra insulei timp de șase săptămâni dar fotografiile aeriene s-au soldat cu rezultate, neglijabile. Navele de război americane se apropiau acum de Iwo ca niște vânători care urmăresc un tigrul rănit dar încă periculos. Se mișcau încet și prudent, încercând să testeze forța inamicului și, în același timp, să-l atragă în luptă. Aviatorii și artileriștii de pe navele americane considerau Iwo ca o pradă absurd de mică. Insula era lungă doar de patru mile - în total opt mile pătrate - o bucată de lavă rece, urâtă și rău mirositoare, ghemuită într-un ocean neprimitor. Ca formă aducea oarecum cu cuirasatul *Monitor* din războiul civil, „O cutie cu brânză pe o plută”, pluta fiind în cazul acesta partea de nord a insulei, iar cutia cu brânză din sud-vest, craterul vulcanic, înalt de 556 de picioare al muntelui Suribachi (Suribachi însemnând în japoneză cupă în formă de con). Iwo însemna „sulf” în japoneză, și piloții îndrăzneți care zburau la mică înălțime deasupra celor trei aerodromuri, știau de ce; întreaga insulă era acoperită cu o ceață verde-gălbuie de sulf care emana o miasmă permanentă de ouă stricate. În esență, Iwo s-a schimbat puțin de când a răsărit, sfărâind din apa mării. Agricultorii japonezi au încercat să cultive aici trestie de zahăr și ananas, dar cu slabe rezultate. Spre sfârșitul anului 1944 au renunțat și s-au întors acasă. Și totuși, în unele privințe, Iwo este o chintesență a Japoniei. Amintește de micile curți interioare din Tokio, iar stâncile ei seamănă cu pietrele bătute de vânt și roase de apă pe care niponilor le place să le adune pentru grădinile lor miniaturale. Asemănările cu vreo comunitate civilizată sfârșesc totuși aici. Cea mai mare parte a insulei este un deșert dezolant, acoperit cu cenușă vulcanică, mai mărunț decât nisipul, aproape ca o făină. Singurele plaje de debarcare se află la poalele muntelui Suribachi, imediat în stânga și în dreapta lui. În nord se întinde o pustietate fumeșă, bătută de vânt, formată din stânci, peșteri, înălțimi și canioane, terminată cu creste ascuțite îndreptate spre mare.

S. E. Morison scria: „Operația părea un fleac. Optimiștii preziceau că insula va fi cucerită în patru zile”. Alții credeau că 72 de ore aveau să fie de ajuns. Și aici, ca în tot timpul războiului, ofițerii artileriști de pe nave au exagerat mult efectul bombardamentului premergător debarcării. Unul a raportat jubilând că un proiectil de 14 țoli, lovind drept în gura unei grote, a distrus un tun, făcându-l să atârne peste stânca de dedesubt, „ca un dinte pe jumătate extras care atârnă de falca unui om”. Dar alte sute de tunuri erau intacte. Holland Smith, avertizând că „s-ar putea să avem mult mai multe pierderi decât am suferit oriunde până acum în Pacificul central”, și estimând la 15 000 de oameni cifra pierderilor posibile - considerată ridicol de mare, dar care s-a dovedit, până la urmă, ridicol de mică - a cerut un bombardament de nouă zile, ca în cazul debarcării în insula Guam. Forțele navale i-au acordat trei, explicându-i că trebuie să plece pentru a bomba plajele Okinawe centrale, unde, spre ironia soartei, japonezii nu organizaseră nicio apărare. Tunurile navelor noastre au aruncat peste Iwo Jima mai multe proiectile decât peste Saipan, care avea o suprafață de cincisprezece ori mai mare decât Iwo, și totuși nu a fost de ajuns. Chiar scafandrilor, deși numeroși acum și cu experiență, le-au scăpat multe obstacole

subacvatic pe Iwo. Aici, ca în Okinawa de sud, noua tactică de „lasă-i-să-vină-ei-la-noi” s-a apropiat de perfecțiune. Ofițerul comandant Tadamichi Kuribayashi – Holland Smith îl considera comandantul cel mai de temut al lui Hirohito – a fost printre primii care au pus capăt atacurilor banzai, atât de eficiente pe vremuri în războaiele Japoniei cu Rusia și China, dar inutile împotriva puterii de foc americane. Tokio îl pusese în gardă să nu se aștepte la întăriri. A răspuns că nici nu avea nevoie. Atacurile aeriene asupra insulei îl avertizaseră că avea să urmeze debarcarea și garnizoana îi fusese deja întărită cu 21 000 de oameni, având în frunte infanteria marină japoneză. Kuribayashi și-a transformat oamenii în super-cărțițe, punându-i să sape în stâncă dură. Au construit 750 de puncte fortificate, prevăzute cu tunuri și cazemate, cu pereți de beton groși de cinci picioare și acoperite în unele locuri cu un strat de pământ gros de 50 de picioare. Numai sub Suribachi erau galerii cu patru etaje și o peșteră-spital. În partea de sud a vulcanului se întretaiau linii puternice de apărare. În total erau 13 000 ele iarzi de tunele și 5 000 de intrări în peșteri și cazemate – 1 000 numai pe muntele Suribachi. Dar când a aflat ce forțe erau pregătite să-l atace, Kuribayashi nu și-a făcut iluzii în legătură cu viitorul. I-a scris soției sale: „Nu-ți face planuri cu privire la reîntoarcerea mea”. Contraamiralul Toshinosuke Ichimaru, care comanda cei 7 000 de infanteriști de marină japoneză, nutrea aceleași sentimente sumbre. În așteptarea asaltului, a scris poezia:

Lăsați-mă să cad ca o petală de floare

Bombele inamice să fie îndreptate împotriva mea

Și proiectilele să mă aleagă drept țintă.

Totuși atât generalul cât și amiralul stăteau la adăpost. Intenționau să facă din cucerirea insulei Iwo un obiectiv atât de scump plătit, încât americanii să tremure numai la gândul unei invazii a Japoniei. Știau că insula poate fi cucerită doar de infanteriști. Cele 21 926 proiectile ale navelor de război americane și cele șase săptămâni de bombardament efectuate de avioanele B-24 nu-i atinseseră. Mutase din loc doar cenușa vulcanică de deasupra și le dăduse americanilor iluzia periculoasă că treaba era că și făcută. Cu două zile înainte de ziua H aceste iluzii au fost spulberate, când japonezii au interpretat greșit o operație de recunoaștere în adâncime făcută de forțele navale și scafandri, luând-o drept adevărata debarcare. Au început să bubue tunurile de 6 țoli, amplasate în galeriile de la poalele muntelui Suribachi și într-o carieră de piatră, mai spre nord. Cât ai zice pește au și scufundat 12 nave mici de război americane, Speranțele au fost spulberate. Toată lumea era convinsă acum că bărcile Higgins, transportând primele valuri de pușcași, aveau să fie transformate în niște căruțe ce duc condamnați la ghilotină.

În ziua debarcării, Iwo părea cufundată în apă și învăluită în praf și fum. Două divizii au debarcat în aceeași linie, sarcina Diviziei 5 fiind să taie gâtul îngust al insulei și să cucerească muntele Suribachi, în timp ce Divizia 4 urma să acționeze spre nord. De îndată ce au atins țărmul, au și dat de bucluc. Când valurile înalte se retrăgeau, antrenau înapoi spre ocean sute de oameni. Minele au aruncat în aer tancurile Sherman. Infanteriștii pe de altă parte au constatat că este cu neputință să sape tranșee în cenușa vulcanică. Malurile se surpau tot timpul. Trupele debarcate erau atacate cu foc de aruncătoare grele și artilerie. O ploaie de oțel se revărsa peste ei, biciuindu-i ca o furtună în deșert. Spre seară, 2 420 din cei 30 000 de oameni care formaseră capul de pod erau morți sau răniți. Perimetrul acestuia era lung doar de 4 000 iarzi, adânc de 700 de iarzi spre nord și 1 000 de iarzi spre sud și semăna cu ilustrațiile făcute de Gustave Doré⁽³⁸⁾ pentru *Infernul* lui Dante. O încărcătură indispensabilă – compusă din muniții, alimente, apă – era răspândită în grămezi haotice. Și peste tot sânge închegat, carne și oase. Moartea pe Iwo era extraordinar de violentă. Părea să nu existe răniți, ci doar bucăți de cadavre. Un ofițer medic dintr-un batalion spunea că priveliștea-i amintește de sala de disecție de la Bellevue. Adeseori nu-i puteai deosebi pe morții americani de cei japonezi decât după picioare. Infanteria marină purta jambiere albe, iar japonezii moletiere kaki. De altfel, identificarea celor căzuți era cu totul imposibilă. Călcai peste viscere lungi de 15 picioare, peste trupuri care fuseseră retezate din talie. Picioare, brațe și capete la care rămăsese numai gâtul stăteau la 50 de picioare depărtare de trunchiurile cele mai apropiate. La căderea nopții, capul de pod mirosea ca carne arsă. Părea îndoielnic că un contraatac nocturn al japonezilor putea fi respins.

Dar n-au contraatacat. Kuribayashi respecta planul său de luptă, rămânând în expectativă. A doua zi, înaintarea trupelor americane spre nord s-a desfășurat într-un ritm agonizant și a continuat astfel săptămână de săptămână, cu ciocniri cumplite, cuceririle limitându-se la 60 până la 70 de iarzi pe zi. În mod curios, înălțarea drapelului pe muntele Suribachi de către Regimentul 28 infanterie marină, cea mai celebră fotografie din războiul Pacificului, a fost făcută la începutul luptelor, în a cincea zi de bătălie, înainte ca americanii să se confrunte cu dificultățile uriașe care îi așteptau. Crezând că au atins primul dintre cele trei obiective principale pe care le aveau – celelalte două fiind cucerirea osaturii defensive a insulei și a terenului înalt, presărat cu mine și cazemate, dintre cele două piste de aterizare terminate – nu-și dădeau seama că în povârnișurile vulcanice de sub ei japonezii mișună ca viermii în brânză. Înainte

de nimicirea trupelor inamice de pe muntele Suribachi și din jurul lui - operațiune profetică codificată „Hotrocks” („Stâncile fierbinți”) - trei dintre cei șase oameni care au ancorat drapelul Statelor Unite au fost uciși în luptă.

A început apoi, după cum spuneam, înaintarea lungă, sângeroasă și dureros de înceată spre nord. Părea de necrezut că cele opt mile pătrate ale insulei puteau să ascundă o armată atât de numeroasă, dar pe măsură ce infirmierii din forțele maritime evacuați morții și răniții în număr din ce în ce mai mare, americanii și-au dat seama de proporțiile pericolului în care se aflau. Până când nu a fost adusă plasă de sârmă Marsden, tancurile și autocamioanele nu au reușit să se miște pe cenușa vulcanică. Un camion a rămas în pană lângă un stâlp dintr-un gard. Uitându-se mai bine, șoferul și-a dat seama că nu era un stâlp, ci o țevă de aerisire. Alte țevi, un șir lung, asigurau ventilația japonezilor care se aflau dedesubt. Ziarul *Time* scria: „În Iwo japonezii au săpat adăposturi, atât de adânci, încât toate explozibilele din lume cu greu i-ar fi putut ajunge.” Au fost distruse în cele din urmă, dar pe parcurs infanteria marină a pierdut mai mulți oameni decât inamicul. Se stabilise un fel de program zilnic: în fiecare dimineață la 7:40, tunurile de pe nave și artileria infanteriei marine executau un bombardament intens. La 8:10 pușcașii o luau din loc și tancurile porneau huruind. Nave de desant cu pescajul mic debarcau mortiere cu care se aruncau în aer grole pe care oamenii de pe insulă nu le puteau vedea. În primele săptămâni ale bătăliei, servanții aruncătoarelor au tras peste 32 000 de proiectile. Dar, în cele din urmă, pușcașii cu grenade de mână, geniștii cu încărcături de explozibil, soldații mânuind aruncătoare de flăcări au distrus intrările în peșteri și au aruncat în aer cazematele. Fiecare iard câștigat era o realizare în sine. Nimitz a spus mai târziu despre luptătorii din Iwo: „Curajul neobișnuit era o virtute obișnuită”. Un infanterist de marină scria în jurnalul său: „Trebuie să ai curaj ca să rezisti pe frontul din Iwo Jima; este nevoie de ceva care nu poate fi definit sau clasificat și care te împinge înainte, dincolo de prima linie, împotriva unui inamic nevăzut care a supraviețuit două luni proiectilelor și lovirilor de tot felul și continuă să trăiască sub stâncile insulei, un inamic în stare să-ți apară brusc în flancuri sau chiar în spate și să dispară din nou în găurile lui. E nevoie de curaj să te târăști înainte, 100 de iarzi pe zi, să te trezești a doua zi dimineață, să numeri pierderile și să o iei iar de la capăt. Dar asta-i singura cale”.

Aerodromul Motoyama Nr. 1 din apropierea plajelor căzuse a doua zi după debarcare dar Nr. 2 n-a putut fi cucerit până la 1 martie și chiar atunci a fost nevoie de trei divizii de infanterie marină care au atacat simultan. În acel moment, pe insulă se găseau 82 000 de infanteriști de marină toți în permanent pericol din cauza inamicului ascuns prin grote și tunele. După capturarea celei de a doua piste, a fost nevoie de două săptămâni ca să se consolideze pozițiile, apoi încă de o săptămână ca să fie cucerită o trecătoare stâncoasă, asemănătoare celei din Peleliu. Acolo se afla buncărul lui Kuribayashi. Hirohito l-a promovat la gradul de general de armată dar nu se știe dacă înainte sau după moarte. La 24 martie, Kuribayashi a transmis prin radio ultimul său mesaj unei garnizoane japoneze de pe o insulă apropiată: „Tuturor ofițerilor și trupelor de pe Chichi Jima (cel mai apropiat avanpost japonez) la revedere”. Apoi el și cu amiralul Ichimaru au dispărut pur și simplu și niciodată nu li s-a mai dat de urmă.

Dar oamenii lor au continuat să lupte. În loc să iasă din ascunzători și să accepte înfrângerea, se îmbrăcau în uniforme ale infanteriei marine americane, luate de la ostașii căzuți, și se târau noaptea afară din grote cu puști, săbii, grenade și „aruncătoare de genunchi”, numite astfel deoarece țeava era legată de genunchi. (Mai circulau povești neroade despre aruncătoare fixate între picioare, care-l castrau pe cel ce trăgea cu ele.) Cucerirea deplină a Insulei a fost declarată la 16 martie, operațiile fiind de fapt încheiate cu zece zile mai târziu. Dar luptele din zonele cu teren greu accesibil au continuat, costând infanteria marină încă 3 885 de morți și răniți până la sosirea infanteriștilor din armata de uscat care au ocupat mai târziu insula. Chiar și atunci a trebuit să mai treacă încă o lună pentru ca terenul să fie curățat de inamici. Era deprimant. Cu cât ne apropiam de Japonia, cu atât apărarea devenea mai îndârjită. Nimeni nu voia să vorbească sau să se gândească la ce avea să se întâmple când vom debarca la ei acasă.

James Forrestal, secretarul de stat la marină, a spus despre Iwo: „N-am să mai pot privi niciodată un infanterist de marină american fără să simt un respect profund”. Prețul plătit pentru mica insulă a fost de 25 851 de infanteriști de marină, inclusiv 19 comandanți de batalioane. În cursul luptelor, regimentele din Divizia 3 infanterie marină au pierdut 60 la sută din efectiv iar cele din Diviziile 4 și 5 au pierdut 75 la sută. Dar treaba a fost făcută. La 4 martie, primul bombardier B-29 avariat a aterizat forțat pe aerodromul nr. 1. Peste trei săptămâni, deși luptele făceau încă ravagii în nordul insulei unde mai acționau cuiburi de rezistență inamică, superfortărețele au început să decoleze regulat de pe cele trei aerodromuri, îndreptându-se spre Tokio. Până la Ziua Victoriei împotriva Japoniei, 2 251 de bombardiere B-29 și cei 24 761 de membri ai echipajelor lor au aterizat cu succes pe piste din Iwo. Un pilot din forțele aeriene care aterizase aici de trei ori a declarat unui reporter al ziarului *Time*: „De câte ori aterizez pe insula asta, mulțumesc lui Dumnezeu și oamenilor care au luptat pentru ea”.

•

Dintre ultimele două mari câmpuri de bătălie, Iwo Jima și Okinawa, Iwo este cu mult mai greu accesibil. Yokota, o îndepărtată bază aeriană americană de pe insula japoneză Honshu, trimite săptămânal un avion al Gărzii de coastă cu provizii dar niciun civil nu se poate folosi de el fără aprobare de la Washington. Avionul este un Lockheed C-130, folosit în mod normal ca avion de transport. Nu are nici scaune și niciun

sistem de încălzire. Este neconfortabil și prin urmare potrivit tristei sale misiuni. Când aterizezi pe pista de 7 500 de picioare și cobori scara avionului, prima gură de aer pe care o tragi în piept e plină de sulf. Aproape că vezi aerul pe care îl inhalezi și în primele minute îți provoacă greață. Te sui apoi într-un autocamion trimis să ia proviziile. Accidentele tectonice deteriorează drumurile, așa că mașina zdrăngăne și te scutură de te ia amețea. Mai sunt apoi vânturile. Bântuie adesea furtuna. Forma insulei Iwo este de altfel ușor modificată de fiecare taifun (de curând a fost transformată și silueta muntelui Suribachi de către experți în dinamități care au luat măsuri de precauție și împotriva altor erupții vulcanice).

Primul gând care îți vine în minte după ce ai ajuns pe insulă este cum să scapi de acolo. Unii vizitatori speriați pot fi cuprinși de panică. Dintr-un motiv inexplicabil, noii veniți sunt obsedați de teama absurdă că insula este pe cale de a se scufunda în mare. De fapt, s-a ridicat cu 32 de picioare de la război până acum dar pare prea mică să poată supraviețui. De pe vârful muntelui Suribachi o poți vedea în întregime, inclusiv plaja de debarcare. Astăzi Iwo este în cea mai mare parte verde, acoperită cu un fel de vegetație pitică, aproape indestructibilă. Pe timpul ocupației americane s-a propus să fie folosită ca bază de rachete, dar nu s-a luat nicio decizie în sensul acesta. Oamenii staționați aici nu împart insula decât cu turmele de capre sălbatice. În 1968, când Statele Unite au restituit-o în mod oficial Japoniei, diplomații din Tokio și-au exprimat recunoștința, dar probabil că altele erau sentimentele lor autentice.

Ai senzația că trecutul furtunos persistă încă. Ani de zile după ce s-a sfârșit războiul, tot mai ieșeau de sub pământ japonezi și numărul celor dați dispăruți este amețitor. Când se găsesc cadavre intacte, Comisia de înregistrare a mormintelor japoneze își trimite echipele cu bidoane de combustibil. Oasele sunt arse și, dacă trupul poate fi identificat, familia este anunțată. S-ar părea că obiectele strănii ascunse în măruntaiele insulei sunt fără număr. Până în prezent au fost scoase la lumină 560 de cazemate importante. Rudele japonezilor uciși care izbutesc să obțină un loc în avionul săptămânal se urcă mai întâi pe Suribachi, să vadă insula, plaja și valurile. Apoi vizitează monumentele comemorative. Cel mai important monument american este un basorelief reprezentând înălțarea steagului pe Suribachi și observi cu regret cât este de mutilat de zgârieturi. Numele sunt atât americane cât și japoneze - A. L. Warren și R. H. Nakamura, de pildă - sugerând o răspândire a vandalismului nu mai puțin deprimantă.

Avionul cu care mă reîntorc în Japonia va pleca peste vreo oră. Stau lângă o baracă Quonset și vorbesc cu locotenentul Julilo Oshikawa, unul dintre ofițerii care comandă trupele japoneze staționate aici. Trupe japoneze? Pe *Iwo Jima*? Da. Și în cele din urmă aceasta va fi o bază pentru mai mulți soldați de-ai lui Hirohito decât cei ce au luptat aici sub comanda lui Kuribayashi. Oricât ar părea de necrezut, explicația este salutară. Din 1945, civilii japonezi au fost atât de ostili față de soldații îmbrăcați în uniforma țării lor, încât pentru forțele japoneze de autoapărare viața în Japonia a devenit insuportabilă. Așa că guvernul caută baze de staționare în alte părți. Datorită unei ciudățenii birocratice, Iwo, căreia nu i se găsește alt loc în sistemul politico-administrativ al țării, a fost încorporată în prefectura orașului Tokio. Când ești în Iwo, oficial te afli de fapt în raza orașului Tokio, la o depărtare de 680 de mile. Așadar, oficialitățile din capitala Japoniei pot să-ți determine statutul legal și să te scape de un teanc de hârtii pe care antimilitariștii l-ar putea exploata. Aducerea soldaților niponi aici a fost rezolvarea unei probleme supărătoare, deși unii americani ar putea privi acest lucru drept un sacrilegiu.

Oshikawa, ca și oamenii săi, poartă șepci roșii de baseball, cu caractere kanji din catifea galbenă, care indică rangul și unitatea - o pălărie voit nemilitară - și ultimul lucru despre care vrea să amintească este cel de al doilea război mondial. De aceea îl întreb cum se înțeleg oamenii lui cu meteorologii Gărzii de coastă americane. Destul de bine, îmi răspunde el. Aleargă împreună, fac schimb de reviste, lucrează împreună la repararea pistei de aterizare când se ciuruiește din cauza emanațiilor de sulf de dedesubt și, până de curând, când s-a terminat un turn de radio înalt de-un sfert de milă, pentru transmiterea datelor meteorologice și de navigație vapoarelor, se adunau să caște gura împreună la muncitorii de pe schele. Militarii celor două națiuni au echipe de baseball, se întrec la fugă și joacă tenis într-unul dintre buncărele mai mari.

Totuși există o stare de încordare. Niponii nu pot decât să fie nemulțumiți de faptul că fiecare american are camera lui cu aer condiționat și, în cele mai multe cazuri, magnetofon-stereo. Pe de altă parte, japonezilor li se dă oricât sake doresc, o băutură de mare renume, în timp ce americanii din Garda de coastă primesc numai bere. Așa s-a obișnuit întotdeauna în armata Statelor Unite și este stupid. Consolarea pare lucrul cel mai greu care poate fi acordat oamenilor părăsiți pe insula asta pustie. Dar ei nu se consideră nefericiți. Le place să alerge, le place să hoinărească pe insulă de unul singur. Toți se simt atașați de Iwo. E un loc atât de pașnic, spun ei. Și cred ceea ce spun. Sunt prea tineri să-și aducă aminte de ora de foc prin care a trecut insula în decursul istoriei. Cei din generația mea au, bineînțeles, o părere cu totul diferită. Pentru noi, aceasta a fost ultima bătălie dintr-o serie care a început la Pearl Harbor și care a devenit apoi din ce în ce mai grea. Morison citează cele spuse de un infanterist de marină, rănit în Iwo: „Sper din tot sufletul să nu mai avem de mers pe alte insule înghesuite ca asta”. Morison îi răspunde: „Încă una, băiete, Okinawa, care-i mai înghesuită - și apoi războiul va fi aproape pe sfârșite”.

• ... Apoi am să mă ridic și am să lupt din nou alături de voi

Este timpul, spunea Odiseu, să vă povestesc despre nefericita călătorie pe care mi-a sortit-o Zeus. Sâmbătă, 24 martie 1945, când lupte crâncene continuau încă pe insula Iwo și în Filipine, iar soldați din armata de uscat năvăleau peste Rin, mă vânturam pe îndepărtata insulă Mog Mog, încercând să mă feresc de bastoanele de baseball atintite asupra capului meu. Înțelegeți ceva? Poate vă iau prea repede? Dar, *nil desperandum*. Faptele vă vor lămuri imediat. Mog Mog este principala insulă din atolul Ulithi din Carolinele de Vest, unde se adunaseră pentru cucerirea insulei Okinawa 1 457 de vase ale aliaților. Fiecăruia dintre cei 182 112 ostași americani, gata de luptă, urma să i se permită să-și petreacă două ore pe țarm și să bea bere pe săturate în timp ce difuzoarele transmiteau cântece îndrăgite de acasă. A fost un gest bine gândit. Din păcate „picnicul” nu s-a redus numai la atât. Un ofițer, însărcinat cu organizarea odihnei și a timpului liber al ostașilor, a considerat că băieții noștri, plini de vigoare, meritau și o altă distracție. A fost ideea lui să ni se distribuie echipament sportiv, ca să ne consumăm toată energia acumulată în timpul îndelungatei călătorii făcute pe mare. Dar efectul a fost contrar celui așteptat. Ofițerul nu avea nici cea mai mică idee de ceea ce însemna să fii pregătit sufletește pentru luptă. Ne-am amețit repede și am cerut, precum iubitul Cynarei^[39], muzică mai îndrăcită și băutură mai tare. Cum nu am obținut niciuna, nici alta, am distrus mare parte din echipamentul sportiv, iar cei mai amețiți dintre noi au început să-i lovească în cap cu bățoarele pe camarazii lor. Ofițerul se înfuriase, dar amenințările lui erau la fel de inutile ca și un ceasornic într-o casă goală. Ce putea face? Să ne răpească ocazia de a fi împușcați? Toate acestea aminteau de celebra „Bătălie de la Brisbane” de la începutul războiului, când o coloană de soldați australieni, care plecau din țară, a trecut pe lângă o coloană de infanteriști americani ce venea din direcție opusă. Imprudenții infanteriști, ca să-i ia în răs pe australieni, le-au strigat că își vor bate joc de fiecare femeie de-a lor, fie ea măritată sau nu. Au avut loc schimburi de focuri - unii au fost chiar omorâți - dar apoi toată această poveste tristă a fost repede mușamalizată. Asemenea întâmplări neplăcute se petrec în timpul războiului dar nu ne putem aștepta ca civilii de acasă să le înțeleagă.

Ofițerii și subofițerii fuseseră anunțați dinainte asupra obiectivului nostru și, odată ce am ridicat ancora și am părăsit Ulithi, plecând spre teatrul de operațiuni, am prezentat oamenilor mei situația. Ne-am așezat în semicerc pe puntea de la pupa transportorului nostru, *George C. Clymer*, și am desfășurat o hartă a insulei care era ținta noastră. Okinawa, din arhipelagul Ryukyu, este o insulă mare, lungă de 60 de mile și lată cam de opt mile, cu un recif franjurat care ar fi creat dificultăți trupelor noastre cu un an înainte dar acum putea fi traversat fără probleme căci existau destule vehicule amfibii disponibile. Okinawa, aflată exact la jumătatea drumului între Formosa și Japonia, era o bază ideală de pregătire a atacului asupra Japoniei. În nord, insula are un recif neregulat și este acoperită de păduri; în sud relieful este deluros și pământul bun de cultivat. Istmul Ichikawa separă cele două zone. Pentru a-ți forma cât de cât o imagine asupra insulei, este foarte potrivită o comparație cu Pluto, câinele creat de Walt Disney. Cele două treimi din nord, reprezentând capul și gâtul lung al câinelui, sunt o regiune stearpă; peninsula Motobu întruchipând urechea ridicată a lui Pluto, este muntoasă și cam de mărimea Saipanului. În sud, micul port Naha, capitala insulei, constituie vârful cozii. Zona de sud a acestui port, care va avea o anumită semnificație pentru mine, este peninsula Oroku. Diferite alte golfuri, istmuri, capuri și promontorii formează labele din față și din spate ale câinelui. Dincolo de Motobu, semănând cu o albină, se află mica insulă Ie Shima.

Generalul Buckner, comandantul suprem al forțelor noastre, plănuise să debarce patru divizii în ziua de Paști, duminică 1 aprilie 1945. Îi rămâneau încă trei divizii pentru operațiile de urmărire a inamicului și una de rezervă. Se hotărâse ca primele valuri de debarcare să ajungă pe plaja Hagushi, chiar la sud de diafragma insulei, obiectivul nostru imediat fiind ocuparea aeroporturilor Yontan și Kadena. Dispunerea trupelor, de la dreapta la stânga, era următoarea: diviziile 96 și 7 din armata de uscat, apoi diviziile 1 și 6 infanterie marină. O dată ce terenurile de aterizare ar fi căzut în mâinile noastre, infanteriștii din Diviziile 96 și 7 urmau să se îndrepte spre sud, iar diviziile de infanterie marină, spre nord. Cele mai dificile obiective, sau cel puțin așa îmi păreau atunci, fuseseră lăsate pe seama Diviziei 6 infanterie marină, din care făceam parte și eu - un amalgam de unități mai mici care, în majoritate, luptaseră în Guadalcanal, New Georgia, Bougainville, Saipan și Guam - deoarece pe atunci se presupunea că inamicul era întărit în nord. La bordul navelor li se spunea sergenților să dea obișnuitele instrucțiuni: să se depisteze trăgătorii de elită inamici, să nu se strige nume (un japonez ar putea să strige același nume după un minut și să-l împuște pe nefericitul care și-a ridicat capul), să se mențină calmul când inamicul deschide focul și astfel să se repereze amplasarea armelor automate, iar în cazul unui atac banzai să nu se riposteze până când dușmanul nu își arată colții. Mai erau obișnuitele recomandări în legătură cu malaria, frigidurile tropicale infecțioase, tifosul, lepra, dizenteria și șerpii habu și kufau, considerați cei mai periculoși șerpi din lume. Ni s-au oferit niște bonuri îngrijit tipărite, ca și cum am fi avut pe ce le cheltui. Subofițerii au fost convocați pentru a li se anunța condițiile meteorologice. Ni s-a spus că pe insulă cădeau anual în medie 120 de țoli de apă pe metru pătrat. Nu sunt sigur dacă am notat acest lucru. Am încercat să controlez mai târziu, dar acele pagini din jurnalul meu fiind pătate de nenumărate ploii torențiale, au devenit ilizibile. Nu vă pot spune cât de mult a plouat dar cifra de mai sus nu era nici măcar pe aproape.

Călătoria noastră spre insulă a fost lipsită de peripeții. Citeam despre băștinașii din Okinawa, o rasă amestecată de chinezi, malayezi și ainu, care își îngropau strămoșii în morminte de piatră și beton. Japonezii încurajaseră acest obicei - spuneau ghidurile noastre - și s-ar putea ca ei să folosească

mormintele drept adăposturi împotriva proiectilelor artileriei. (Mă gândeam: *N-o vor face, dacă voi putea ajunge eu acolo primul.*) În cabinele lor, unii îi citeau pe clasici în ediții tipărite pe două coloane, special destinate militarilor. Barney și cu mine eram absorbiți de concursul nostru de șah care nu se mai termina. Alții scriau acasă, bârfeau, spuneau povești marinărești, jucau cărți sau cântau cântece care se bazau pe niște jocuri de cuvinte stupide: „La revedere mama, eu plec la Okinawa”. Nu mă simțeam prea bine dispus, dar îmi amintesc perfect că mă încerca un sentiment de seninătate, un fel de solidaritate cu „fundurile jerpelite” care nu se potrivea cu firea mea înăscută de om rezervat, fire care mă caracterizase înainte de război și care avea să revină după aceea ca o rană cicatrizată. Fusesem, și după război am redevenit, un om care preferă propria-i companie, găsindu-și mulțumirea în singurătate. Dar în acele momente îmi împărțeam sufletul cu alții și ei îl împărțeau pe al lor cu mine. Lucrul era valabil mai ales în toiul luptei. Odată, când ni s-a făcut favoarea de a fi trimiși pe front în camioane cu dublu diferențial, m-a apucat pe drum o durere de stomac. Tocmai atunci convoiul de camioane s-a oprit. În timp ce șoferul din capul convoiului se uita cum să ocolească un copac mare căzut la pământ, eu am profitat de ocazie pentru a sări din camion și m-am așezat pe vine în văzul întregii companii. Chiar în momentul cel mai critic, toate motoarele au pornit, iar eu am urlat: „Așteptați-măăă!” M i-am terminat treaba într-o clipă și am alergat cât am putut de repede, trăgându-mi pantalonii, în timp ce toți mă aplaudau. Înainte de război nici n-aș fi visat să-mi rezolv o treabă atât de intimă într-o asemenea viteză, darămite s-o fac în văzul unor străini. Era însă esențial atunci să nu fiu lăsat în urmă de „fundurile jerpelite”. Trebuia să rămân cu oamenii mei. Ca Saul în drum spre Damasc, pătrunsesem în turma celor dreți renunțând la toate obiceiurile mele anterioare. Nu aveam nici cea mai mică bănuială pe vremea aceea cât de vulnerabil mă făcuse acest lucru, ce groaznic era prețul pe care l-aș fi putut plăti. Ar fi trebuit să știu cât de vulnerabil te face dragostea.

Săptămână Patimilor s-a sfârșit sâmbătă 31 martie, când flota noastră a ancorat în vestul Okinawei. Am fost treziți în plină noapte de bubuiturile a peste 1 000 de guri de foc de pe navele de război aliate – erau prezente și forțe maritime britanice – și, ca femeia cuminte din poveste, ne-am sculat, deși nu se luminase încă de zi, și ne-am echipat repede, lăsând la o parte orice urmă de lenevie. Dar, totuși, am mâncat. Mai bine zis ne-am ospătat. Ne-am aliniat pe scările mohorâte dintre punți pentru unica masă cumsecade de care am avut parte vreodată pe un transportor de trupe: friptură, ouă, înghețată și cafea fierbinte. Îmi amintesc că m-am întrebat dacă era ultima mea masă. S-a întâmplat ca această zi de Paști să fie și ziua mea de naștere: împlineam 23 de ani. Șansele de a apuca și a 24-a aniversare, mă gândeam eu, erau foarte mici. Bineînțeles, niciunul dintre noi nu auzise nimic despre bombe atomice care pe atunci se apropiau de finalizare. Ne luasem asupra noastră sarcina de a cuceri Kyushu și Honshu și nu am fost surprinși să aflăm că MacArthur, ale cărui previziuni în ce privește pierderile erau teribile de exacte, afirmase la Washington că se aștepta ca prețul primei etape a acestei campanii finale să fie „un milion de vieți omeneste numai pentru forțele americane”. Un lucru era sigur: Okinawa avea să fie ultima insulă atacată înainte ca războiul să atingă punctul culminant și că inamicul avea să sacrifice orice om de care dispunea pentru a ne respinge.

La ora 4:06 dimineța, nava-comandant a amiralului Turner semnaliza: „Debarcați trupele de desant”. Ne-am echipat pe întuneric, gemând sub povară, și am așteptat lângă plasele de coborâre, privind spre exploziile proiectilelor de pe o plajă pe care nu o puteam vedea încă. Zorile s-au ivit rapid, atât de repede încât puteau fi urmărite cum trec peste apă. La prima licărire de lumină, am văzut că, într-adevăr, acolo era pământ; la orizont se zăreau nori și apoi o masă mai densă, fără nicio formă, dedesubtul lor. Pe măsură ce se iveau razele de lumină, masa a devenit de un verde crud; era o insulă ce plutea într-un abur de ceață căreia, în depărtare, i se puteau vedea marginile zdrențuite și roase ale înălțimilor pe care se aflau terasele de orez. Nu mă așteptam la asemenea culori vii. Toate fotografiile pe care le văzusem erau în alb-negru.

Am coborât pe scările de frânghie în vehiculele amfibii care, foarte încărcate, au început să formeze valuri. Fumul galben de cordită se ridica peste prora noastră, tunurile revărsau torente de scântei, proiectilele care loveau țărnul plesneau ca un bici uriaș iar noi, cum li se întâmplă întotdeauna infanteriștilor când debarcă, ne simțeam ca niște bieți neajutorați. Apoi, într-o desăvârșită aliniere, vehiculele amfibii s-au îndreptat spre coastă, ridicându-se și clătînându-se încoace și încolo, ca armăsarii într-o șarjă de cavalerie. Încetul cu încetul, ne-am dat seama că acel ceva pe care-l anticipasem nu se producea. Nu se auzeau nici proiectilele aruncătoarelor japoneze, nici bubuitul tunurilor de coastă, nici tirul razant al mitralierelor. Inamicul nu riposta pentru că la ora 8:27, când noi am ajuns pe coastă, nu se afla acolo niciun soldat japonez. A fost o stratagemă fără precedent – cea mai mare păcăleală de 1 aprilie a tuturor timpurilor! Au debarcat 60 000 de americani, capturând înainte de amiază aerodromurile Yontan (acum se numește Yometan) și Kadena. Un pilot de vânătoare japonez a aterizat pe Yontan, s-a dat jos din avion și, până să-și dea seama că ceva nu era în regulă, a cerut, în limba japoneză să i se facă plinul. A întins mâna după pistol dar a fost împușcat înainte să atingă trăgaciul. Examinând ciudatele pietre funerare în formă de liră, ridicate pe pantele colinelor joase, ne simțeam triumfători. În prima zi, stabilisem un cap de pod lung de 15 000 de iarzi și adânc de 5 000. Niciunul dintre noi nu și-ar fi putut închipui atunci că bătălia avea să dureze aproape trei luni, fiind cea mai sângeroasă luptă desfășurată pe o insulă în timpul războiului din Pacific, că aveau să piară peste 200 000 de oameni, că Ernie Pyle, renumitul corespondent de război, sosit de urgență la fața locului, avea să fie ucis pe Ie Shima și că atât Buckner cât și generalul japonez Mitsura Ushijima aveau să moară înainte ca tunurile să amuțească.

A existat și un semn de rău augur, dacă l-am fi înțeles. La ora 19:13, un kamikaze s-a aruncat pe cuirasatul West *Virginia*, care a fost cuprins de flăcări. Ar fi trebuit să fie un indiciu al strategiei inamicului: să scufunde navele, izolându-i astfel pe americani pe țărm. Ushijima îi avea la dispoziție pe cei 110 000 de oameni din Armata 32, toți veterani din Manciuria, concentrați pe o treime din insulă, în partea de sud. Înaltul comandament de la Tokio decisese ca Okinawa să fie cel mai mare calvar al războiului, o altă reeditare a operațiunii Iwo, dar la o scară mult mai mare. Americanilor li se permitea „să debarce în întregime” și apoi urma „să fie ademeniți într-un loc unde să nu poată fi sprijiniți de bombardamentele navale și aeriene”. Din cauza sarcinii extraordinare pe care și-o asumaseră Statele Unite, aveau să fie 10 soldați americani pentru fiecare picior de pământ din partea cea mai de jos a istmului Okinawei, loc unde Ushijima plănuise să-și organizeze pozițiile de apărare, astfel că atacatorii erau înghesuți ca vitele într-un abator. Ushijima studiase rețeaua de comunicații din Iwo, în ultimele zile, și - în mod surprinzător - o găsisse încurajatoare. Și aici, ca și în Iwo Jima fuseseră construite buncăre și cazemate; dar în plus, un număr mare de grote mascau tunurile de mare calibru care puteau fi scoase afară pe șine și, după tragere, introduse înapoi. Naha fusesse poligonul școlii japoneze de artilerie mulți ani. Fiecare șanț, fiecare încrucișare de drumuri și fiecare defileu din sud fusesse cartografiat de apărători. Avea să fie ceva asemănător atacului inamic asupra infanteriei americane de la Fort Benning. Japonezii puteau ținti fiecare proiectil cu maximă precizie. În aceste circumstanțe, Ushijima considera că armata lui Buckner putea fi „exterminată până la ultimul om”.

Conform acestui plan, flota aliată ar fi fost nimicită de kamikaze. Chiar înainte de ziua debarcării, torpile umane au început să distrugă navele noastre. Practic orice avion nipon care putea zbura - fie el Zero, Zeke, Betty, Nick, Val, Nakajima, Aichi sau Kaga - a fost încărcat cu explozibile puternice și dirijat de piloți, unii chiar băiețandri, care plonjau spre moarte, luând cu ei în adâncuri și navele de război aliate. La început, în Filipine, aviatorii de pe aceste „avioane harachiri” operau individual. Acum, marinarii americani și englezii erau confrunțați cu atacuri de sinucidere în masă, numite *kikusui* sau „crizantema plutitoare”. În cele din urmă, atacurile au eșuat, dar oricine a văzut, în urma acestor atacuri, un marinar american ars, zvârcolindu-se în agonie sub bandaje, nu avea să-i mai privească niciodată de sus pe marinarii rămași pe mare, în timp ce infanteriștii de marină atacau țărmul inamic. În total, „bombele umane” au lovit 400 de nave și au ucis 9 724 de marinari - o listă de pierderi omenești poate unică în istoria războaielor navale.

.

Prima noapte pe țărm ne-a fost întreruptă numai de rafalele intermitente ale mitralierelor și *bum-bum*-urile micilor aruncătoare - mai erau câțiva japonezi dincolo de liniile noastre, lăsați ca să ne sâcăie - și în zorii zilei, după ce am luat micul dejun din rațiile K, noi, subofițerii, am strigat: „Înainte, marș!” Și am pornit marele asalt spre nord. Noi, cei din infanteria marină, mergeam repede, ca să putem ține pasul cu infanteriștii din armata de uscat, încât simțeam parcă mușchii cum se desprind din încheieturi. În acele prime zile înaintam cam 20 de mile pe zi, un adevărat chin, deoarece căram cu noi tot echipamentul; dar eram tineri și recunoscători că ne aflam încă în viață. Peisajul era minunat. La stânga se întindea marea; în dreapta, dealurile se înălțau în terase grațioase, pe care zăreai orezăriile. Poteca noastră era de argilă portocalie „străjuită de tufe și arbuști piperniciți, de cireși și de cale roșii - nu văzusem niciodată până atunci cale roșii. Chiar și ruinele podurilor distruse de bombardierele noastre erau parcă frumoase. Locuitorii Okinawei, ca și japonezii, cred că liniile curbe sugerează seninătate, iar sinuozitatea acestor arcuri transmitea un calm și o liniște care nu aveau nicio legătură cu misiunea noastră de aici. Ceea ce s-a dovedit a fi adevărat, mai ales când, după o curbă, am zărit pe țărm corpul unei fete care fusese ucisă, și lăsată acolo. Nu întâlnisem niciodată ceva asemănător. La gândul că un american a putut comite o asemenea crimă, luptând într-un război drept, m-a cuprins o furie dezlănțuită împotriva tuturor valorilor în care mai credeam, a tot ceea ce reprezenta țara mea. Întâmplarea m-a tulburat profund.

Am descoperit apoi că partea de nord a Okinawei nu era fără apărare. Peninsula Motobu, abruptă, stâncoasă, împădurită și aproape fără drumuri, era dominată de doi munți, Katsu și Yaetake, acesta din urmă înalt de 1 500 picioare și având trei culmi. Pe Yaetake se găseau două batalioane fortificate inamice, sub comanda unui ofițer tenace, Takehiko Udo. În bătălia care a urmat, Divizia 6 a pierdut 1 304 oameni, printre care într-un fel și pe Swifty Crabbe, lovit de un glonte sub cotul drept. Fiindu-i atins un nerv, nu și-a mai putut folosi degetul mare - o rană ridicolă dar el a fost încântat să plece de pe insulă. La aceste pierderi trebuie adăugată și reputația profesională, a prolixului nostru comandant, colonelul Hastings, care a fost destituit în toiul luptei. Lem Shepherd, comandantul diviziei, l-a întrebat unde se aflau cele trei batalioane ale regimentului, iar Hastings, foarte tulburat, a mărturisit că nu știa și nici nu putea măcar bănui unde s-ar afla cei aproape 3 000 de oameni ai săi. Așa că Shepherd l-a trimis la eșalonul de servicii, numindu-l comandant al regimentului pe colonelul William J. Whaling care luptase bine în Guadalcanal și în care noi aveam încredere deplină.

Iar încrederea în noi înșine creștea mereu. „Fundurile jerpelitate” se simțeau întotdeauna în largul lor când puteau trece peste prevederile regulamentului militar. Nu salutau, nu se adresau întotdeauna cu „sir” superiorilor, umblau nebărbierți și murdari în uniformele lor soioase, fiind lăsați să facă ceea ce știau cel mai bine: să-și folosească inteligența. Tactica războiului mecanizat nu avea niciun rol aici; tancurile foloseau doar să-ți încălzești mâinile pe țevile de eșapament. Războiul acesta se apropia mai mult de tipul celui purtat de către francezi și indieni. Fiecare dintre noi și-a întipărit în memorie harta peninsulei.

Știam care zone se aflau sub tirul mitralierelor Nambu și cum să le ocolim. (Beau Tatum era o excepție. Simțul lui de orientare, sau mai bine zis lipsa acestuia, era totuși ceva straniu. Dacă o companie l-ar fi lăsat pe Beau să o conducă, el ar fi cărmit-o spre Iwo Jima). Mult timp, eu am ținut harta cu situația de luptă a batalionului nostru, trăgând săgeți cu vopsea roșie și albastră pe plexiglas, ca să indic cum se deplasau japonezii și, bineînțeles, unitățile noastre. Simpaticul ofițer cu probleme operative, un maior irlandez din Bronx, nu făcea abuz de autoritate față de mine, deși uneori cred că a fost tentat. Era o muncă interesantă; mai liniștită și relativ mai în siguranță. Din păcate, Krank mi-a găsit o altă misiune. Shepherd hotărâse o învăluire, pusă la punct în cele mai mici detalii: Regimentul 4 infanterie marină urma să ia cu asalt pozițiile frontale de pe muntele Yaetake în timp ce noi, cei din Regimentul 29 am fi atacat pe flancuri. Era nevoie să se facă legătura dintre cele două regimente, așa că s-a hotărât ca „fundurile, jerpelitate” să pregătească o patrulă formată din patru oameni. Avea s-o conducă fricosul lor sergent.

I-am luat pe Knocko, Crock, Pisser și Killer Kane pentru că ei erau disponibili imediat și după-amiaza era pe sfârșite. Culorile policrome ale asfințitului brăzdau orizontul deasupra Mării Chinei de Est. Mi se uscaseră gura de teamă. Înaintam tăcuți, pe jumătate încovoiați, trecând pe lângă cadavrele japonezilor aflate de o parte și de alta a potecii. Există pericolul ca oricare dintre aceștia doar să simuleze că este mort. Începuse să se întunece și eu îmi făceam acum mai multe griji de Regimentul 4 infanterie marină decât de inamic. Pentru că niponii se infiltrau cu mare îndemânare, se stabilise regula ca după căderea nopții niciun infanterist de marină să nu își părăsească, sub niciun motiv, poziția. Oricine se mișca din loc era ucis. Cu două nopți înainte, cineva din batalionul nostru fusese împușcat exact între ochi când se ridicase pentru a urina. Așa că am alergat, cât de repede puteam pe potecă, și îmi amintesc că, la un moment dat, pe când urcam în zigzag, la o cotitură, m-am trezit în fața gurii unei mitraliere Browning. Am pronunțat, tremurând, parola zilei: „Flimsy”, „Virgin”, mi-a răspuns mitraliorul. Se liniști și, căutându-și o țigară, spuse: „Ai auzit vestea? Roosevelt a murit”. M-am gândit: *tatăl meu*.

Rezistența de pe vârful muntelui Yaetake a încetat după o luptă corp la corp. Au fost uciși 347 de japonezi. Din moment ce infanteriștii de marină omorâseră aproape 3 000 de japonezi și capturaseră două treimi din nordul insulei - 436 de mile - ne așteptam să avem un răgaz, mâncare caldă și câteva zile de permisie. Dar nu am avut nici de unele. De vreo săptămână tot auzeam zvonuri amenințătoare despre creșterea rezistenței inamicului în sud. Armata de uscat întâmpina o concentrare fără precedent a tirului artileriei japoneze. Înaintarea se măsura acum în iarzi, apoi în picioare. Regrupându-se, infanteriștii americani au lansat un atac masiv, dar au fost opriți. Se repeta situația din Peleliu și Iwo, dar pe o scară infinit mai mare. Acest fapt l-a determinat pe Morison să scrie: „Bătălia pentru Okinawa a fost mai grea și mai lungă decât oricare alta din războiul Pacificului de la Guadalcanal încoace”. Fiind infanteriști de marină și deci plini de noi, am presupus pur și simplu că celor din armata de uscat le lipsea curajul nostru. Ceea ce ne-a întărit cel mai mult a fost știrea că Buckner avea mari necazuri cu flancul drept. Acolo lupta „faimoasă” Divizie 27. Nu putea ține pasul cu celelalte unități și nu reușea să-și recupereze nici camarazii căzuți. Așa că noi trebuia să-i înlocuim, iar ei să treacă în spate ca trupe de garnizoană. Înainte de a se îmbarca pentru călătoria spre sud, „fundurile jerpelitate” au ținut copiilor din orașelul Nago o lecție, dându-le câteva noțiuni elementare de limbă engleză. Când au venit „cățeluși” să ne înlocuiască, le-am spus copiilor să cânte tare: „Divizia 27 mănâncă rahat! Divizia 27 mănâncă rahat!” Mai târziu mi s-a spus că au interpretat excelent. A fost, probabil, cel mai important eveniment din istoria orașelului Nago. Fără îndoială, nu era drept să se spună așa ceva despre unii „cățeluși”. Sunt sigur că erau și oameni curajoși printre cei din Divizia 27. Dar dacă cineva pâlăvrăgește în fața mea despre reputația acestei divizii și îmi cere să le arăt simpatie, le pot spune unde să o găsească. În dicționar.

Deplasarea noastră către frontul din sud ne-a luat două zile. În timp ce mărșăluiam într-acolo, am început să auzim un fel de mormăit la orizont care s-a transformat curând într-un zgomot înăbușit, apoi în ceva ce aducea cu bătaia unor tobe și, în cele din urmă, într-un bubuit puternic, ca și cum Fafner și Fasolt, uriașii din *Aurul Rinului* de Wagner, ar fi fost lăsați liberi. Principala linie de rezistență a inamicului purta diferite nume, în funcție de partea în care te aflai față de ea. Pentru infanteriștii armatei de uscat se numea „Colina orizontului” sau „Kakazu”, sau „Kochi” sau „Povârnișul Maeda”. Divizia 1 infanterie marină care lupta pe flancul nostru stâng o numea „Linia Shuri”, pentru că obiectivul ei imediat erau vechile ruine ale castelului Shuri. Noi am numit-o „Linia Machinato”, după numele unui sat de pe frontul nostru. Indiferent de nume era îngrozitoare. Socotind ambele tabere, linia frontului cuprindea o extraordinară concentrare de forțe: peste 300 000 de luptători și nenumărați civili înspăimântați, pe un câmp de luptă care avea o lățime egală cu distanța dintre Colina Capitoliului din Washington și cimitirul național Arlington. În cele mai „aglomerate” bătălii din primul război mondial, sectorul unui batalion a fost de aproximativ 800 de iarzi. Aici erau mai puțin de 600. Apele reziduale de pe front erau dezgustătoare. Puteai să simți „mirosul frontului” cu mult înainte de a-l vedea - era ca o hazna mare. Am întrezărit linia frontului, pentru prima dată, când camionul nostru s-a oprit pe marginea drumului. Am sărit peste o ecluză de golire, pentru a mă urca pe o mică înălțime ca să văd încotro ne îndreptam. Dintr-o pură întâmplare, alesesem un loc de unde se vedea întregul câmp de bătălie. Era oribil și totuși îmi erau uimitor de familiar, asemănându-se, după cum mi-am dat seama mai târziu, cu fotografiile de pe front din primul război mondial. Așa, gândeam eu, trebuie să fi arătat Verdun și Passchendaele. Cele două mari armate, stând una în fața celeilalte în noroi și fum, erau încleștate într-o luptă pe viață și pe moarte. Nu era loc pentru o operațiune de atac pe flancuri; Oceanul Pacific se afla la răsărit iar Marea Chinei de Est la Apus. O debarcare în spatele liniilor japoneze ar fi fost posibilă și ar fi ușurat presiunea asupra

frontului, dar în ciuda argumentelor prezentate de generalii din infanteria marină în favoarea unei operații de desant amfibiu, Buckner a respins ideea. Am zăbovit pe acea movilă, dezgustat dar și fascinat. Sub clarul de lună era o priveliște monstruoasă. Colinele, crestele și stâncile se ridicau și coborau de-a lungul liniei frontului, semănând cu rădăcinile unor dinți stricați. Nu mai rămăsese nicio urmă de vegetație; artileria răscolise fiecare palmă de pământ. Mici vâlvătai de lumină se aprindeau și dispăreau brusc. Obuzele explodau în nori mici de fum alb-albăstrui. Limbile aruncătoarelor de flăcări străluceau cu intermitență și noi explozii scormoneau și mai mult pământul. În timp ce priveam înfricoșat, un mic avion de recunoaștere american, un Piper Cub, a bâzâit deasupra liniilor japoneze, reperând obiective pentru vasele noastre aflate în largul coastei, așa încât acestea să-și poată dirija tirul cu maximă eficiență asupra pozițiilor inamice. Deodată, micul avion a fost lovit de focul artileriei antiaeriene și s-a prăbușit. Masacrul continua fără încetare. Aici, unde mă aflam acum, eram în siguranță dar a doua zi aveam să fiu *acolo*. Pe moment, mi-am dat seama că cel mai rău lucru care mi se putea întâmpla era pe cale să mi se întâmple.

.

În acea după-amiază am mai înaintat 1 000 de iarzi, încercând să recuperăm ceea ce pierduse Divizia 27 dar optimismul nostru era prematur. Japonezii se retrăgeau sub presiunea noastră. Ei știau cu cine au de-a face. Le dăduseră chiar un nume infanteriștilor de marină americani: *kai-he-tai* și aplicau o tactică specială împotriva noastră, urmând o anumită schemă. Fiecare poziție era apărată cu îndârjire până când era pe punctul de a fi nimicită. Apoi japonezii se retrăgeau pe poziții dinainte pregătite, lăsând trăgătorii de elită în grotele de coral ca să izoleze posturile noastre de comandă. O evaluare obiectivă a felului cum se desfășurau luptele rezulta dintr-o statistică simplă făcută de cei din Regimentul 7 infanterie marină, pe care noi îl înlocuisem pe linia frontului și care ne sprijinise flancul stâng. După nouă zile de lupte pe o mică ridicătură de pământ numită „Înălțimea Wana”, regimentul pierduse 1 249 de oameni. Am cunoscut botezul focului la forțarea trecerii peste râul Asa Kawa. Japonezii dăduseră foc podului în urma lor. Pe atunci, americanii tot se mai făleau cu iscusința lor de a realiza improvizații tehnice. În ziua de Paști își făcuse debutul un vehicul curios - un tanc care părea să înoate, iar batalionul nostru de geniști abia aștepta să rezolve problemele legate de trecerea râului. În timpul nopții, mișcându-se ca niște umbre peste apele măloase, au instalat un pod. Companiile de asalt au trecut în goana mare peste el când s-a luminat de zi. Japonezii și-au fixat dinamită la centură, au ieșit brusc din tufișuri și au sărit în aer cu pod cu tot. Vehiculele amfibii au continuat să transporte numeroși infanteriști de marină peste râu până a doua zi când geniștii au construit un pod Bailey, destul de solid ca să suporte greutatea carelor blindate.

Între timp, ploile de primăvară începuseră, coincizând, mi-aș permite să subliniez, cu sosirea mea pe front. Ploile veneau dinspre Marea Chinei de Est și nu au conținut zi și noapte, timp de trei săptămâni. Doar cine a luptat în condiții asemănătoare sau cel puțin a lucrat pe o asemenea ploaie își poate imagina calamitatea. Plasma, de exemplu, era introdusă în venele răniților, legându-se recipientul de patul unei puști întoarse cu țeava în jos, având baioneta în vârf; baioneta era înfiptă în pământ, formând un suport fixat destul de sus pentru ca plasma să poată curge. Dar noroiul din Okinawa era atât de inconsistent, încât nu putea susține baioneta și pușca în poziție verticală. Au fost retrași oameni de pe linia frontului ca să poată ține recipientele. De cealaltă parte a globului, Bill Mauldin scria: „Sunt sigur că Europa nu a cunoscut asemenea noroaie pe timp de pace. Și sunt la fel de sigur că nu există nicăieri în lume un noroi atât de adânc, de lipicios și de mocirlos ca noroiul din Europa”. Mauldin ar fi trebuit să vadă ce noroaie au avut de înfruntat cei din Regimentul 29 în Okinawa. În unele locuri ne afundam până la brâu în mocirlă. Jeepurile, piesele de artilerie, buldozerele - totul în afară de vehiculele amfibii - se afundau și ele. Și este o diferență mare între noroiul din timp de pace și cel din timpul războiului. Pe timp de pace, de obicei poate fi evitat. Poți să-l ocolești sau să o iei pe alt drum. În război lupti, dormi, îți faci nevoile, sângerezi și uneori chiar mori în noroi.

Suferinței pe care o trăiești i se adaugă și lipsa de informații despre situația luptelor în alte sectoare ale frontului. Știi ce se întâmplă într-o tranșee, sau ce se află în spatele unei ridicături de pământ, dar nu ai nicio idee despre ceea ce se întâmplă la postul de comandă al plutonului, ca să nu mai vorbim de cel al companiei, batalionului, regimentului, diviziei, corpului de armată sau al armatei. Deoarece eu țineam harta cu situația frontului, eram mai bine informat decât ceilalți. Harta mea era împărțită în pătrate numerotate, fiecare reprezentând zone adânci de 2 000 de picioare. Fiecare pătrat era la rândul lui împărțit în alte 25, însemnate cu litere de la A la Y, delimitând zone de 400 de picioare lățime. Pentru cei care se pricepeau, micile pătrate puteau fi și ele împărțite în alte zone numerotate 1, 2, 3, 4 și 5 care indicau centrul și cele patru colțuri. Astfel, ofițerul de artilerie navală delegat pe lângă statul major al fiecărui batalion putea ordona să se tragă de pe o navă de război, dirijând tirul în interiorul unei raze de 200 de picioare. În plus, fiecare batalion avea câte un indian Navaho. El putea vorbi cu indienii din alte batalioane prin aparate de emisie-recepție SCR-300, fără ca vreun japonez care trăgea cu urechea să înțeleagă o boabă. Dar astfel de informații erau în cel mai bun caz fragmentare și nu veneau niciodată de la nivel de regiment sau de mai sus. Diviziile din flancul nostru stâng luptau cu aceeași îndârjire ca și noi, însă nu îmi amintesc să fi primit vreo informație precisă despre situația lor.

Doream să privesc dintr-un loc cu o perspectivă mai bună linia frontului, ca să-mi dau seama cum se desfășoară luptele. Nu părea un vis imposibil de realizat. Înainte de debarcarea noastră, locuiseră în Okinawa 400 000 de suflete și câteva relicve ale traiului lor mai supraviețuiseră încă. Războiul care strămută civilizații întregi mai lasă întotdeauna și câteva urme, uneori bizare, ale trecutului pașnic - un

perete pe jumătate demolat sau o ușă de la o casă care nu mai există. O fabrică de zahăr funcționase până la Paști într-o clădire mare de beton, în partea de vest a Okinawei, pe locul unde era acum capătul Liniei Machinato. Bombardamentele o distruseseră aproape în întregime, în afară de două coșuri înalte de cărămidă care ofereau o excelentă perspectivă asupra câmpului de luptă. Japonezii foloseau aceste coșuri ca posturi de observație și, în ciuda focurilor artileriei navale și terestre, precum și a bombardamentelor aeriene, coșurile supraviețuiseră în mod miraculos. Numai dacă aş putea ajunge acolo, mă gândeam, aş ști ce se petrece. Acum îmi dau seama că ar fi fost o greșeală. Aș fi văzut, spre sud-vest, ruinele înnegrite ale orașului Naha, ținut cu dinții de japonezi, și, uitându-mă spre linia frontului mi s-ar fi înfățișat o priveliște uluitoare a luptei, o vâlvătaie de flăcări urâte, scoase parcă de o sobă de gătit. Dar aspectele-cheie mi-ar fi scăpat, pentru că n-aș fi putut sesiza importanța lor de pe coșurile fabricii. Toată istoria războiului este o istorie a oamenilor care se mișcă tot mai aproape de pământ și apoi din ce în ce mai în adâncul lui. Zona-cheie a frontului, pe care Ushijima o considera indispensabilă apărării japoneze, era o colină obișnuită, cunoscută acum în istorie sub numele de Sugar Loaf (Căpățâna de zahăr).

Căpățâna de zahăr, care avea de fapt mai mult forma unei franzele, era o înălțime din rocă vulcanică și coral, lungă de 300 de iarzi și înaltă de 100. Avea o importanță vitală, pentru că era aproape inaccesibilă, deși nu în întregime. Puține înălțimi sunt imposibil de escaladat dacă atacatorii ajung pe pantele lor. Dar această colină, atât de periculoasă, era protejată în partea de sud-est de o alta, Jumătatea de lună și la sud de o a treia, Potcoava. Căpățâna de zahăr era de fapt cea mai vizibilă dintr-un sistem triunghiular de înălțimi, legate între ele prin galerii ascunse. De pe fiecare dintre cele trei creste puteau fi declanșate tiruri ucigătoare, cu tunuri de 150 de mm, spre oricare din celelalte două. În afară de asta, o râpă aflată în Potcoavă oferea japonezilor poziții bune, care puteau fi atinse numai de grenade și de focul armelor ușoare, dar pușcașii noștri nu puteau ajunge în apropierea lor, pentru că cele trei culmi se înălțau brusc dintr-o câmpie întinsă, care nu avea nicio denivelare de teren ca să-i protejeze cât de cât. Trupele de asalt care le-ar fi atacat ar fi fost secerate de focul concentric, încrucișat, venit de pe restul „triunghiului”. În plus, întreg ansamblul putea fi măturat și de focul aruncătoarelor și tunurilor japoneze amplasate spre est, pe înălțimile Shuri, care opriseră și înaintarea Diviziei 1 infanterie marină. Shuri este mai înaltă dar Căpățâna de zahăr era cea care putea scoate din luptă Linia Machinato, căci pe această culme se aflau dealuri care puteau adăposti un mare număr de luptători bine înarmați, îndârjiți, luptători deosebit de periculoși ce ne puteau decima. Dar noi, cei care studiaserăm hărțile, știam că într-un fel sau altul aceste culmi trebuiau cucerite.

Prima dată când am înțeles ce îmi rezerva viitorul apropiat, în cazul în care mai aveam vreun viitor, a fost atunci când batalionul meu a înlocuit Batalionul 3 care luptase și fusese decimat pe o colină mai mică, numită Charlie. Urcam în șir indian compact, pe când cei din Batalionul 3 coborau în dezordine. M-au frapat figurile lor: trași la față, țineau gura întredeschisă iar ochii le erau inexpressivi, ca ai unor oameni care nu știau de unde vin și încotro se duc. Nu prea se vorbea în nicio coloană și, într-una din acele pauze obișnuite din orice marș, când șirurile de soldați se opresc, m-am trezit față în față cu John Baker. Îl cunoșteam bine. Fusese ziarist. Un om vesel, viguros, pe care nu îl văzusem niciodată fără un trabuc aprins în gură, din care pufăia tot timpul. De fapt, bănuiesc că era întotdeauna același trabuc. Fusese detașat la San Diego pe vremea bătăliei de la Pearl Harbor iar compania lui avusese misiunea specială să sape tranșee pe plaja de acolo, căci cei din California erau convinși că o armadă de invazie inamică se deplasa rapid spre ei. Mă îndoiesc că acest lucru l-a deranjat sau l-a făcut să-și arunce trabucul. Era un tip solid, imperturbabil și foarte la locul lui. Am dorit deseori să-l am în secția mea dar rămăsese în Batalionul 3. Acum venea din prima linie a frontului. L-am întrebat: „Baker, ce se întâmplă acolo?”

Credeam că se uită la mine. Acum, îmi dau seama că de fapt se uita *prin* mine, cu privirea-i pierdută. Încetul cu încetul își concentrează atenția asupra mea, își scoase trabucul, scuipă în noroi, puse din nou trabucul în gură și răspunse scurt: „Chiar vrei să știi?” Am întors capul spre coloana lui. Observasem că era mult mai scurtă decât a noastră. „Unde este restul batalionului vostru?” l-am întrebat. Îmi răspunse cu aceeași voce deprimantă: „Ăsta nu-i un batalion. Sunt supraviețuitorii unui batalion”.

Cele două coloane s-au pus din nou în mișcare. Am trecut de o cotitură și brusc am început să-l înțeleg pe Baker. În partea dreaptă a potecii erau cam 100 de infanteriști morți. Fiecare fusese învelit în mantaua sa, devenită acum giulgiu. Acestea fuseseră legate cu sârmă folosită pentru comunicațiile telefonice și apoi corpurile stivuite ca niște lemne de foc. Se vedeau numai bocancii ieșind afară; restul leșurilor fuseseră acoperite. Morții erau așezați cu grijă, gata parcă de inspecție. Probabil că pe unii îi cunoșteam dar așa cum erau acoperiți nu puteam identifica pe nimeni. Fiecare pereche de bocanci semăna cu cealaltă. M-am uitat în jos spre bocancii mei. Erau la fel.

Tirul artileriei inamice devenea din ce în ce mai puternic și în curând ne-am aflat cu toții în raza de bătaie a aruncătoarelor. O dată ajunși pe poziție, de partea cealaltă a colinei Charlie, am stabilit baza „fundurilor jerpelite” într-una din micile curți care duceau spre mormintele în formă de liră. Fiecare curte era împrejmuțată de un zid de trei picioare înălțime, cu intrarea la un capăt și mormântul la celălalt. Urne de ceramică albastră, conținând cenușa strămoșilor, erau așezate pe rafturi. În timpul nopții îi scoteam pe strămoși afară și intram noi, pentru că aceste mini-mausoleuri erau pentru noi adăposturi excelente împotriva proiectilelor. Dimineța mutam urnele la loc. În cursul luptelor am schimbat de mai multe ori mormintele dar pentru moment stăteam pe loc, deoarece linia frontului nu se mai muta. Japonezii ne blocaseră aici și chiar recăștigaseră unele poziții pe partea stângă a frontului printr-un contraatac în care

fuseseră angajați 15 000 de oameni. Spre sfârșitul acelei prime săptămâni petrecute în linia întâi începuserăm să ne descurcăm în labirintul colinelor. De 14 ori a trecut Căpățâna de zahăr din mâinile noastre în cele ale japonezilor. De câte ori o cuceream, focul concentric de pe Jumătatea de lună, Potcoava și Shuri ne obliga să ne retragem. Japonezii o recucereau dar artileria noastră îi obliga apoi să se retragă. Nu ne puteam da încă seama cum pot fi scoși definitiv japonezii de pe aceste poziții. Întotdeauna aveau oameni pe vreun versant al colinei. Mai mult, aveau oameni și în interiorul colinei pentru că geniștii lor săpaseră adăposturi de tragere, ascunzători și tunele în adâncime, toate orientate spre noi.

•

Urmează acum o perioadă de timp în care nu mai este posibilă o relatare ordonată a evenimentelor. Continuitatea dispare. Ceasornicul din ungherele memoriei bate neregulat. În jurnalul pe care l-am ținut în timpul războiului, aceste pagini sunt lipite între ele cu sânge care s-a încheșat cu mult timp în urmă. Îmi vin în minte anumite întâmplări și impresii dar numai sub forma unui montaj caleidoscopic. Printre altele, îmi amintesc de o scenă: unul dintre câinii noștri a scăpat și a fugit în punga de foc din nordul Căpățânei de zahăr, a dat peste o cățea de pripas și s-au împreunat, în timp ce ambele tabere combatante, uimite de acest act de procreație în toiul luptei, au încetat focul. Apoi îmi aduc aminte de „nemuritoarea rație D”, o bucată de ciocolată amăruie, care se presupunea că are multe vitamine, dar care avea gust de plastilină; rația D a fost tot ce am putut mânca timp de cinci zile căci luptele îmi tăiaseră pofta de mâncare. Cu mai puțină claritate îmi amintesc de „execuția celor două lepre”, doi tineri ofițeri îngâmfați din armata de uscat care făceau recunoașterea frontului. Adresându-ni-se cu „băiete”, ne-au ordonat să-i conducem spre locul unde se putea urmări cel mai bine desfășurarea luptelor. Un artilerist le-a făcut semn spre Potcoavă și cei doi au luat-o într-acolo, reușind să facă doar vreo treizeci de pași înainte de a fi omorâți. A mai fost și „Marea dezbatere a căștii” dintre mine și Bubba. Amândoi purtam în momentul respectiv „oalele de noapte”, stând față în față în spatele unei movile de pe care se vedea „țara nimănu”. Bubba afirma că nu erau necesare căștile, căci mai mult te încurcau și susținea chiar că ar dăuna spiritului combativ. Armata din Virginia de nord n-a avut nevoie de ele, argumenta el. Eu încercam să aduc vorba despre Appomattox, când o schijă mare a vâjâit prin aer și s-a lovit de casca lui Bubba. Și-a scos-o de pe cap și a pipăit adâncitura. Nu era nicio îndoială. Dacă nu ar fi purtat casca, ar fi fost ucis. Și-a pus-o iar pe cap, și a legat-o cu grijă sub bărbie apoi, gesticulând și vorbind pe un ton ridicat, a continuat să susțină inutilitatea căștilor.

Una dintre amintirile mele cele mai clare este „Sosirea celor șase tineri înlocuitori”. Pe când ploaia tot ne mai biciuia fără milă, am fost scoși pentru scurt timp din prima linie. Găsisem o grotă uscată, lângă aerodromul Machinato, în care să ne adăpostim. Grota dădea spre țarm. Eram frânt de oboseală și, după ce m-am adăpostit în acel refugiu uscat, m-am întins pe o parte pentru câteva minute, privind cum avioanele kamikaze coborau în picaj și explodau pe navele noastre de război. Asistam la unul dintre spectacolele cele mai fascinante ale războiului dar eram prea ostenit ca să-mi țin ochii deschiși. Mi-am scos bocancii și am căzut într-un somn letargic, fără măcar să-mi scot ranița și casca. Am simțit apoi cum cineva mă trage de moletiere. O voce răgușită de adolescent mă striga de zor: „Hei, sergent, sergent!” Am privit în sus și-am văzut șase adolescenți de vreo 17 ani, care fuseseră aduși aici direct din tabăra de instrucție. Îmi aminteam vag că superiorii mă preveniseră că aveau să-mi sosească. Auzisem că acasă se recrutau oameni pentru infanteria marină, lucru care, dacă se adevărea, era scandalos - infanteristul de marină a fost întotdeauna voluntar - dar ca să ne trimită copilandrii ăștia era și mai și. În perioada dintre Iwo Jima și Okinawa, infanteria marină ducea lipsă de oameni, așa că-mi trimiseseră niște copii ca să-mi deranjeze mie siesta (eram destul de egoist să gândesc astfel). Nu prea făceau cinste infanteriei marine. Toți erau palizi, pistruiați și grăsuți. „Ce avem de făcut?” întrebă neliniștit, cu vocea încă în schimbare, cel care îi reprezenta. Dorea să-i dau vreun ordin și eu n-aveam niciunul. Știam că ar fi trebuit să le fac un instructaj complet. Dacă mergeau pe linia frontului, fără acest instructaj, puteau fi uciși imediat. Era de datoria mea să-i apăr pe cei care veniseră să ne completeze efectivele. Pentru asta eram plătit. N-am făcut-o. M-am întors pe cealaltă parte și am adormit buștean.

Dar umorul negru, al cărui rol în război este rareori apreciat, a rezolvat problema. Pe fața mea se scurgea apă. De necrezut! Am deschis ochii și mi-am dat seama că în peșteră picură. În cursul săptămânii care trecuse, piatra de calcar poroasă de deasupra se îmbibase cu apă. Acum ploaia în interior. Am dat drumul tuturor înjurăturilor pe care le cunoșteam, le-am repetat încă o dată când mi-am dat seama că noii mei protejați erau tot acolo, sperând din tot sufletul că aveam să le acord și lor câteva minute din timpul meu prețios. Am făcut-o. Le-am spus ce trebuiau să știe despre proiectile și despre șiretlicurile trăgătorilor de elită japonezi, despre minele-cursă și despre faptul că nehotărârea era mai periculoasă - chiar fatală - decât reflexele întârziate și i-am sfătuit cum să se adăpostească de focul de anfiladă. Am adăugat totuși, cât am putut de prudent, că rareori aveau să fie în situația de a beneficia de aceste sfaturi, deoarece, cea mai mare parte a timpului, vor trebui să facă pe curierii și aceștia erau mult mai expuși decât pușcașii. Bocancii, le-am spus, erau prietenii lor cei mai buni. Să-i usuce de câte ori vor avea prilejul. Dacă erau surprinși de un atac japonez, s-o facă pe morții, luând o poziție cât mai grotescă. Și așa, probabil, aveau să înfigă baioneta în ei, dar exista și posibilitatea să fie trecuți cu vederea. Să fie cu băgare de seamă dacă vor auzi clinchetul ascuțit al oțelului lovit de alt oțel. Se putea să fie în pericol, căci astfel își armară japonezii grenadele. Dacă vor auzi așa ceva, să o rupă la fugă (ar fi trebuit probabil să-i instruiesc să se repeadă în direcția sunetului și să-l atace pe japonez dar lecția pe care le-o dădeam era de supraviețuire,

nu de eroism). I-am văzut cum încep să tremure dar era mai bine să o facă aici decât în fața inamicului. Sentimentul de exaltare din preajma bătăliei e normal și la locul lui câtă vreme nu-l împinge pe om la sinucidere. Există întotdeauna pericolul generat de acel gen de atracție pe care o simte molia față de flacăra. De asemenea, nu era nimic rău în a da frâu liber fanteziei, în a dramatiza lucrurile față de tine însuși. Ba chiar era ceva folositor care trebuia încurajat. Cei care trebuiau ocoliți sau eventual ignorați erau acei comandanți de pluton exaltați care atrăgeau focul inamic ordonând atacuri spectaculoase. Nu se câștiga teren în felul acesta; se câștiga de către grupuri mici de cinci sau șase oameni, ce avansau cu trudă, cuprinși de un fel de auto-hipnoză și într-o coordonare tacită cu alte grupuri din flancurile lor. Acești tineri infanteriști de marină aveau să-și piardă o mulțime de iluzii dar chiar dacă își pierdeau încrederea în orice, inclusiv în posibilitatea de a câștiga victoria și în eșalonul de servicii, sau chiar în drapel, trebuiau să rămână credincioși regimentului lor. Se bucura de un renume deosebit și toți oamenii lui erau mândri de el. Și dacă asta le aducea vreo consolare, am încheiat eu, trebuie să știe că temerile nefondate sunt mai rele decât cele întemeiate și că acest război e cel mai crunt din istoria infanteriei marine. Muți, au încuviințat din cap și au îngenunchiat acolo, ca niște novici, rezemându-se de puștile M.1, proptite în pământul umed din peșteră. Mă întrebam dacă au înțeles ceva din ce le-am spus sau dacă mă ascultaseră doar ca pe un sunet de alămuri sau un zdrăngănit de cimbală.

.

Dacă în prima zi cineva mi-ar fi spus mie toate astea, mi-aș fi închipuit că e un asiatic strecurat ca să observe situația sau, cum spuneam atunci, unul care a „scăpat prea multe vapoare”. Între timp, devenisem un luptător disciplinat, deși până atunci supraviețuirea mea se datorase mai mult norocului decât priceperii. Doar o singură dată mi-am salvat eu însumi viața, și asta s-a întâmplat imediat după somnul meu - „umed” în peștera aceea nenorocită. Reîntors în micul nostru amfiteatru de război, ud până la piele, am pornit să fac un tur de rutină al companiilor care se aflau în după-amiaza aceea pe linia frontului, așa cum ar fi făcut-o un poștaș. Nu eram singur. Ori de câte ori era posibil, ne deplasam întotdeauna câte doi, iar în ziua aceea îmi ținea tovarășie Chet Przyastawaki, atletul de la Colgate, cel cu vocea stridentă. Am mers de-a lungul întregului dig, apoi am trecut de la o zonă la alta: Pătratul cel mare, Turturul albastru, Gurguiul lui Grable, X-ul, Ghear a de fier, Trucul lui Thurston și V-ul cunoscut și ca Pisicuța fără păr. Era o perioadă în care japonezii ne provocau tot timpul, încercând noapte de noapte să se infiltreze și uneori, fără sfială, chiar ziua. Dacă efectul urmărit era să ne pierdem cu firea, ei bine, atunci își atingeau scopul. Hărțuierile accelerau pulsul „fundurilor jerpelitate”. Oameni ca noi, care se deplasau de la un punct de comandă la altul, puteau fi surprinși de acești japonezi care veneau să ne încerce, pătrunzând oricât de adânc puteau și care, dacă erau descoperiți, încercau să se furișeze îndărăt.

Chet și cu mine trecusem pe nesimțite pe lângă companiile Fox, Easy și Dog. Pozițiile din jurul Căpățâniei de zahăr, erau într-o schimbare continuă - pe deal luptau intermitent nouă batalioane din infanteria marină - și ni se spusese ca la întoarcere să mergem pe lângă linia inamicului, cercetând fiecare povârniș, vale, gaură și șanț care puteau fi folosite în timpul atacurilor combinate. În ultima parte a traseului parcurs, înainte de a ajunge acolo unde terasamentul căii ferate ne oferea adăpost, trecând pe lângă o crevasă numită Odaia lui McGee, am ajuns pe Aleea vântului, un defileu stâncos și adânc care, asemenea Căpățâniei de zahăr, trecuse de mai multe ori de la unii la alții. Am ajuns acolo în cel mai prost moment posibil. Japonezii lansaseră un atac de tatonare. Abia pătrunsesem prin strunga de jos a defileului că am auzit zgomotele de neconfundat ale unei patrule inamice care blocase intrarea în urma noastră. Nu ne mai puteam retrage dacă am fi avut intenția asta. Apoi am auzit, chiar deasupra noastră, un tânguit răgușit pe care îl cunoșteam prea bine. Ne-am aruncat la pământ și un proiectil de aruncător a explodat la 100 de picioare de noi, urmat de încă două. Pentru o clipă s-a așternut liniștea. Chet și-a făcut cruce. Apoi iar a explodat un proiectil. Amărății ăia de japonezi nu nimereau obiectivul, adică linia frontului nostru, și trăgeau în noi doi. Când ești atacat de aruncătoare este recomandabil să fugi oriunde vezi cu ochii, dar după cum aveam să descoperim, nu era întotdeauna așa de ușor. Pe când ne ridicam cu prudență, am auzit vorbe pe ambele pante ale Aleii vântului. Eram lămuriiți în privința flancurilor. Am zbughit-o înainte, spre terasament, și în acel moment s-a auzit piuitul pneumatic al primului glonte tras din acea direcție. Nu era de la o pușcă M.1. Era vaietul clar al unei puști Arisaka. Ne-am aruncat iar la pământ și ne-am rostogolit spre dreapta, ca să ne adăpostim sub un bolovan urias, o lespede lată de stâncă zgrunțuroasă. Până să ajungem, au mai șuierat două gloanțe pe lângă noi. Spre ghinionul nostru, și nici nu vreau să-mi amintesc cât mă simțeam de descurajat, un trăgător de elită nipon se afla în capătul de sus al defileului, după o altă stâncă, blocând astfel accesul nostru spre labirintul de cărări ce se întretăiau în acel punct. Eram prinși în cursă, coșmarul fiecărui infanterist. Nu simțeam nimic altceva decât disperare. *Atenție: animal periculos, dacă este atacat se apără.*

Stând culcați în aceeași linie, Chet și cu mine ne înțelegeam din priviri. Se tăiasse în coral la amândouă mâinile dar nu aveam niciun chef să-l consolez. Mă simțeam copleșit de mila pentru mine însumi. Câteva secunde gândirea mi-a fost complet blocată. Spaima înseamnă renunțare la rațiune. Ne lăsăm pradă ei sau luptăm. Nu există cale de mijloc. Am făcut un efort și m-am debarasat de panică. Napoleon avea o maximă care spunea că în război nu trebuie să faci niciodată ceea ce vrea inamicul. Japonezul ar fi vrut să rămânem acolo unde eram. Deci nu trebuia să-i facem pe plac. Fiecare dintre noi avea două grenade la el. M-am aplecat și am apucat una. Chet a dat din cap. „E prea departe”, șopti el. Dacă distanța de aruncare era prea mare pentru un mijloc de la Colgate, un sergent costeliv ca mine nu avea nicio șansă. Știam și eu că-i prea mare distanța; nu aveam intenția să-l ajung pe nipon dintr-o azvârlitură. Nu i-am spus

deocamdată nimic lui Chet, deoarece, în timp ce trăgeam inelul grenadei trebuia să mă gândesc la o armă cu care să-l ajung pe omul nostru. Purtam cu mine o carabină și un pistol automat 45, ambele inutile într-un duel cu un trăgător de elită. Chet avea o pușcă M.1. L-am întrebat: „L-ai văzut? Cum e?” Mi-a răspuns: „Trăgător de elită. Sub trei sute de metri”. Am clătinat din cap. Nu era prea bine. De data asta aveam de gând să fac ceea ce învățasem la școala infanteriei marine că e cel mai bun lucru într-o asemenea situație. I-am șoptit lui Chet: „Dă-mi arma ta și un încărcător în plus”.

Aveam necazuri mari. De pildă, nu știam nimic despre planurile japonezilor. Dacă era doar o operație rapidă, pușcașul ar fi putut să dispară, retrăgându-se în gaura lui din Căpățâna de zahăr. Dar nu era așa stilul trăgătorilor japonezi; dacă aveau o țintă, stăteau, de obicei, în preajma ei până o nimereau. Și cel de acum își arăta interesul personal pe care îl manifesta față de noi printr-un cântecel, îngânat subțire și fals, ca un lichid care se scurge încet, un fel de „un doi trei, prinde-mă dacă vrei!” Chet murmură pe un ton și mai strident: „Eu nu vreau, dar el ne poate prinde”. M-am uitat spre cer. Lumina se strecura printre nori. În curând avea să ne învăluie întunericul și era de așteptat o luptă corp la corp. Nici nu voiam să mă gândesc la asta. L-am întrebat pe Chet: „Pușca ta e reglată bine?” „Bate în jos și puțin spre dreapta”. I-am luat-o, lăsându-i carabina și i-am spus: „Pușca tipului bate în sus și probabil nu-și dă seama. A avut trei ocazii clare să ne nimerească și de fiecare dată a tras aiurea”. Chet a replicat: „Da, dar de unde se află...” Am clătinat posomorât din cap. Asta era partea cea mai proastă. Între poziția lui și a noastră exista o linie invizibilă, în diagonală. Azimutul ascunzătoarei sale era cam la 45 de grade spre vest. Al meu la 135 de grade spre est. Pe un ceas, el ar fi fost situat la fără 8 minute și eu la și 23 - spre nord-vest, el, spre sud-est, eu. Din moment ce ambele lespezi de piatră erau lipite de pereții defileului, nu puteam folosi arma și brațul drept fără să ies de după stâncă, rămânând astfel complet descoperit. Mie îmi era de ajuns să văd un braț și un ochi, cu condiția ca japonezul să nu aibă șansa de a fi stângaci. Trebuia să aflui asta imediat.

Iscodindu-l cu ochiul stâng, l-am zărit - era de culoarea muștarului și capul și-l mișca asemenea unui curcan. Când a tras am văzut că nu era stângaci, slavă Domnului. Dar nu era înhămat cu echipamentul de luptă și avusesem dreptate în privința puștii sale. Nu țintea precis. Glontecele a bâzâit pe deasupra capetelor noastre și a lovit peretele de stâncă, făcând să sară așchii. M-am lămurit deci în privința trăgătorilor din Corpul 32 al Armatei Mancuriene. Sarcina mea era să-i întrec. Din fericire, pentru moment, Aleea vântului era liniștită. Am controlat cartușul de pe țevă și pe cele cinci din magazie. Acum urma să le folosesc. Punerea puștii în poziție de tragere, operațiune pe care o perfecționasem în cursul uceniciei mele pe insula Parris, includea bucle, cârlige, încâtărămări și altele. Dura o veșnicie, așa că n-am făcut decât să slăbesc cureaua și s-o ajustez ca să-mi țină fix partea de sus a brațului. Nu mi-a rămas timp să-i explic lui Chet ce aveam de gând să fac, căci șansele mele de reușită se reduceau pe măsură ce scădea lumina. I-am dat grenada și i-am spus: „Azvârle-o spre el cât poți de departe. Am de gând să-l scot din bârlog.” S-a uitat fix la mine. Ce-mi plăcea mie la „fundurile jerpelute” era felul cum, fără să crâcnească, îmi executau ordinele cele mai concise. Începu să protesteze: „Dar nu te înțe...” „Nici nu trebuie - i-am spus. Fă cum îți spun.” Am început să tremur. Mi-am tras un pumn în gât și am spus: „Acum!”

M-am îndepărtat. Chet a scos veriga și a aruncat grenada la o distanță uimitoare - vreo 40 de iarzi. Pe când exploda, am țâșnit afară și m-am rostogolit pe jos. Am luat poziția de tragere culcat, cu patul puștii lipit de umăr, cureaua strânsă deasupra cotului stâng și mâna stângă încleștată pe garda trăgaciului, chiar lângă cârlig:

Încarcă și închide.

Uită-te în stângă.

Uită-te în dreapta.

Uită-te spre linia de tragere.

Ia poziția de tragere.

Degetul meu drept era pe trăgaci, gata să apese. Dar când m-am uitat prin înălțător, am văzut că perspectivele sunt slabe. Apoi, tocmai când dirijam linia câtării în sus și spre stânga refugiului de după stâncă al japonezului, încercând, fără să reușesc, să simt că arma face parte din mine, așa cum simt asasinii de profesie, am auzit un freamăt deasupra mea în văzduh și un proiectil de aruncător a explodat în sectorul meu de foc. Am rămas o clipă buimăcit, dar nu eram rănit și când mi-am venit în fire am constatat surprins că sunt mai vii. Cu excepția respirației agitate a lui Chet, defileul părea cufundat într-o tăcere de catedrală. Mai că puteam auzi cum se rotește pământul pe axă. Toate simțurile îmi amortiseră. Rămăsese doar o urmă de neliniște normală, un rest nedigerabil al „dietei mentale”, care îmi mărea atenția. Tot ceea ce vedeam prin vizor avea o limpezime de camee, era precis și bine definit ca un

desen de Van Eyck. Dr. Johnson afirma: „Când un om știe că va fi spânzurat peste două săptămâni, mintea lui se concentrează admirabil”. Același efect îl are perspectiva iminentă a glonțului unui trăgător de elită. Lespedea de stâncă după care se ascundea japonezul se bucura de întreaga mea atenție. Respiram cât puteam de puțin – spre deosebire de Chet, care gâfâia – căci speram să-mi pot ține răsuflarea, pentru stabilitate, când îmi va apărea ținta. Nu mai simțeam nimic, nici măcar umezeala uniforme. Priveam la stâncă și-o tot priveam, fără niciun alt gând, urmărind cu ochii numai marginea crestată de piatră din spatele căreia trebuia să se ivească japonezul.

Inspirasem adânc, dădusem drumul la puțin aer. Și eram absolut nemișcat când a apărut vârful căștii sale și gura puștii. Dacă își închipuia că avea să atragă focul descoperindu-se doar atât de puțin, însemna că era proaspăt sosit pe front. Plămâni începură să mi se umfle dar m-am gândit că peste puțin timp o să se descopere ceva mai mult. Așa a și fost. Am văzut un ochi privind spre stâncă după care mă pitisem. Acum eram expus vederii lui dar când stai întins la pământ, cu capul înainte, conturul trupului se vede foarte puțin, iar privirea lui era concentrată spre dreapta mea. I-am văzut apoi gâtul, jumătate din față și încă un ochi. Era destul. Am tras. Pușca lui Chet nimerea cu câțiva țoli mai jos, dar cum țintisem fruntea, l-am lovit totuși în obraz. L-am auzit scoțând un strigăt ascuțit de durere. În mod simultan m-a văzut și a tras și el, cam la un țol deasupra capului meu, așa cum mă așteptam. A mai tras o dată, ceva mai jos, creștându-mi casca. Dar în momentul acela mi-am și descărcat magazia încărcătorului în pieptul lui. Făcuse un pas spre dreapta, așa că-l vedeam în întregime. Brațele i-au căzut și pușca s-a rostogolit la pământ. A ridicat genunchiul drept, ca un flamingo, și s-a prăbușit.

Puteam fi pe aproape și alți japonezi. Am încărcat din nou arma, cu ochii ațintiți spre trupul japonezului și m-am târât înapoi după stâncă unde Chet, tot gâfâind, s-a sprijinit de mine. M-am întors spre el și mi-am înăbușit un țipăt. Nu mai avea față, doar o bucată informă de carne însângerată. După toate aparențele, scosese din curiozitate capul să privească, când a explodat ultimul proiectil de aruncător. Moartea a survenit probabil instantaneu. Deci fusesem singur. Nu mai era niciun suflet de om prin jur în afară de mine. Umărul îmi era plin de sânge. Îl simțeam cum îmi pătrunde până spre braț. M-am tras înapoi, gata să vomz și obiectul în care se transformase Chet căzu într-o parte. Deodată n-am mai putut îndura. Am făcut un salt în afară și am pornit-o, clătînându-mă, pe poteca ciuruită. M-am oprit lângă trupul trăgătorului de elită. Spre mirarea mea, și apoi spre revolta mea, am constatat că uniformă lui era uscată. În toate săptămânile astea în care eu suferisem afară în ploaie, zi și noapte, ticălosul stătuse la adăpost într-o peșteră în care nu pătrundea ploaia. A fost singura dată în timpul războiului când am simțit ură contra unui japonez. I-am tras un șut drept în capul însângerat. Revenindu-mi apoi în fire, am alergat spre adăpostul pe care-l oferea terasamentul. Chiar înainte de a ajunge, m-am uitat în dreapta și am văzut, pe marginea unei gropi de proiectil, o făptură cu pieptul zdrobit, întinsă cu fața în sus, privind chiorăș spre mine. N-am putut să-i identific rasa sau sexul. Nu putea fi în viață.

.

Reîntors la batalion, vestea morții lui Chet a sporit amorteala secției dar zilele suferinței catartice, ale furiei și neîncrederii trecuseră. Unul câte unul „fundurile jerpelite” dispăreau. Regimentul 29 avea pierderi fără precedent. La 1 aprilie debarcaseră 3 512 oameni, printre care și efectivele eșalonului de servicii. Dintre aceștia, 2 812 căzuseră sau aveau să cadă în curând. Figurile de pe front erau tot mai străine, pe măsură ce au fost aduse efective de completare. În secția noastră îl pierdusem pe Lefty și, bineînțeles, și pe Swifty. Acum pierise și Chet. Moartea devenise un fel de epidemie. Părea improbabil ca vreunul dintre noi să plece întreg din insulă. Artileria japoneză era ceva de neînchipuit. Într-o noapte, Wally Moon a fost îngropat de viu, sufocat în adăpostul lui de tragere – întotdeauna ținuse morțiș să doarmă singur – sub valurile de noroi răscolit de exploziile proiectilelor. Am văzut că lipsește abia după bombardament, când am strigat obișnuitul apel. Fiecare a răspuns „Aici” sau „Da”, până am ajuns la Wally. Niciun răspuns. Am săpat în grabă, dezgropându-l din adăpostul său, dar era prea târziu. Wally, care ne vorbise atât de mult despre timp, era dus pentru totdeauna.

Deși încă speriat, simțeam cum crește în mine indiferența, scutul veteranului împotriva durerii. Buimăcit, mă întrebam, ca de atâtea ori înainte, ce se întâmplă cu morții noștri, acolo unde se aflau acum. Și, într-un fel pe care nu-l pot explica, mă simțeam răspunzător de „fundurile jerpelite” plecați dintre noi, vinovat că eu mă aflam aici și ei nu, nemulțumit că eram incapabil să-mi ușurez suferința urându-l pe dușman. Am fost întotdeauna plin de iubire față de semenii mei, asta a însemnat creștinismul pentru mine. Îmi dădeam seama că mă aflam în mijlocul unei dezlănțurii satanice de nebunie. Voiam să revin la viața normală dar nu eram în stare. După părerea mea, tot ce puteai face era să împiedici ca lupta să te frângă în două, să mergi înainte până când treceai de cealaltă parte a obiectivului tău imediat, sperând că acolo va fi altfel, deși știai precis, cu cinismul ostenit al veteranului, că avea să fie la fel. În starea asta de spirit, îi socoteam țapi ispășitori pe toți cei surmenați din cauza luptelor – infanteriștii din generația tatălui meu îi numeau „șocați de proiectile” – având impresia că cei diagnosticați astfel ies din luptă pe o cale dezonorantă. Toți puteam fi socotiți niște psihopați, pacienții celei mai mari case de nebuni din istorie, dar a rămâne pe front constituia o chestiune de onoare. Onoarea era importantă pentru tinerii din vremea aceea. Astăzi este ridiculizată ca fiind machism^[40]. Dar fără acel spirit bărbătesc atât California cât și Australia ar fi fost invadate cu mult timp înainte de această bătălie finală.

Privind în urmă cu 35 de ani, îi văd pe infanteriștii cu „fundurile jerpelite” cum înaintau în șir indian spre

linia frontului, aruncând priviri, nu spre neasemuitul lor conducător, în care, pe bună dreptate, aveau atât de puțină încredere, ci în spate, peste umăr, la tot ce lăsaseră de cealaltă parte a Pacificului. Se înghesuie, înfuriindu-l pe colonel; ranițele le sunt prost aranjate, lipsa lor de disciplină este scandaloasă. Se agață și se împiedică, cu jambierele legate strâmb, și totuși ei sunt oamenii cărora le rămân credincios în amintire. Și cum eram legat eu sufletește de ei, așa erau și ei de mine. Retrospectiv, imaginea șirului lor indian devine confuză, ca într-un film în care suprapui imaginile una peste alta, dar ei continuă să meargă înainte și să privească îndărăt peste umăr, cu expresii de mirare, de parcă nu sunt în stare să priceapă de ce se află acolo unde sunt și ce se așteaptă de la ei. Dorind, în ciuda glumelor prietenești și a autoironiilor, să nu dezmințâ principiile după care s-au format, hotărâți să nu se facă de rușine în ochii celorlalți, întrebându-se dacă vor mai apuca să vadă cum prezentul va deveni trecut. Și apoi, în timp ce șirul lor indian se pierde în ceață, la poalele Căpățânei de zahăr, îmi aduc aminte cum au fost loviți și au murit.

•

Lefty făcuse parte din promoția anului 1945 de la Harvard și se pregătea pentru medicină. Swifty, din promoția 1944 a Universității statului Ohio, urma să devină inginer. Chet, promoția '45 la Colgate, nu obținuse diploma; Wally, promoția '43 a Institutului pentru Tehnologie din Massachusetts, ar fi devenit fizician. Data promoțiilor este semnificativă. Așa erau cei din generația noastră: destul de maturi să lupte dar prea tineri pentru slujbe importante în țară. Cei mai mulți dintre noi (eu făceam excepție) fuseseră izolaționiști înainte de Pearl Harbor sau în orice caz înainte de căderea Franței. Spre deosebire de infanteriștii din 1917, ne așteptam la foarte puțin de la război. Dar am primit și mai puțin. Și totuși, ca printr-o minune, nu numai că n-am dat bir cu fugiții, ci, în general, am luptat foarte bine. Unii chiar eroic. Knocko Craddock tremura din tot trupul pe când ne apropiam de front. Dar pe Potcoavă a găsit un aruncător japonez și l-a adus în adăpostul lui de tragere. Când japonezii s-au năpustit spre el, a tras opt salve cu propria lor muniție și apoi a rămas în picioare, în adăpostul său, trăgând cu pistolul mitralieră până când l-au doborât. Knocko era promoția '45 din Holy Cross. Ar fi devenit avocat.

•

Bubba Yates, promoția '45 din Ole' Bama, studia teologia. Și-a petrecut ultima lui noapte de război pe povârnișul din față al Jumătății de lună. A tras cu pușca automată Browning până în zori. În jurul lui au fost găsiți șase japonezi morți. El însuși sângera din patru răni. Sanitarii l-au dus la un spital de campanie. Tot timpul a șoptit: „Vicksburg, Vicksburg...” Am auzit că urma să fie propus pentru Steaua de argint dar mă îndoiesc că a obținut-o. Martorii eroismului său fuseseră uciși înainte de a putea da informații.

•

Barr - nu i-am știut niciodată numele de botez - venise ca înlocuitor de pușcaș, și a dispărut după două ore. A plecat într-o patrulare împreună cu Micky McGuire și s-au pierdut unul de altul. Nimeni nu i-a mai dat de urmă, nu s-a găsit măcar vreo bucățică de uniformă. A dispărut pur și simplu. Nici nu-mi amintesc cum arăta. Privirile noastre nu s-au întâlnit niciodată. Pentru o clipă am stat unul lângă altul, la raport. După o secundă s-a dus cine știe unde - probabil spre o totală anihilare.

•

Killer Kane, un autodidact, se afla într-o noapte în adăpostul său, aproape de creasta Căpățâniei de zahăr, când a apărut deasupra lui un japonez și i-a străpuns cu baioneta gâtul, umărul și antebrațul stâng. Niponul tocmai îi lua ceasul de la mână, când Kane a sărit, l-a prins de gât și l-a sugrumat. A plecat apoi spre postul de prim-ajutor al batalionului, fără măcar să ne ceară să-l sprijinim.

•

Lui Pip Spencer, în vârstă de 17 ani, care dorea să-și petreacă viața îngrijind copiii handicapați, i-au tăiat gâtul într-o noapte, în propriul lui adăpost individual. Nimeni nu i-a simțit pe japonezii care se infiltraseră.

•

Mo Crocker, cu un coeficient de inteligență de 154, dar fără studii universitare - în timpul crizei economice era greu să obții o bursă - lucrase la poșta din Vermont. Era foarte îndrăgostit. Iubita îi scria în fiecare zi. S-a dezintegrat pur și simplu când unul dintre propriile noastre proiectile, provenit de la un aruncător de 81 de milimetri, a căzut prea aproape și a explodat în spatele lui.

•

Horst von der Goltz, promoția '43 din Maine, care ar fi putut deveni profesor universitar de științe politice, conducea o grupă de aruncătoare de flăcări spre colina denumită Grenada de mână, prin care te puteai apropia de Căpățâna de zahăr. Un trăgător de elită japonez l-a ucis pe servantul aruncătorului de flăcări. Horst a repara grota trăgătorului. Nu fusese instruit pentru manevrarea aruncătorului de flăcări dar a insistat să și-l pună în spate și să se târască spre peșteră. La 20 de iarzi de intrare, s-a ridicat în

picioare și a procedat așa cum îi văzuse pe alții. A apucat valva cu mâna dreaptă și trăgaciul cu stânga. Apoi a apăsat cu forță pe trăgaci, aprinzând combustibilul. Nu știa că trebuie să se aplece în față, ca să contracareze șocul flăcării. A căzut pe spate, s-a îmbibat de combustibil și a ars în câteva secunde.

•

Blinker Reid, promoția '45 de la Oberlin, student în drept, rigid ca o „călugăriță” (mantis religioasă), a fost lovit la șold de un proiectil. Doi din compania Fox l-au dus la punctul de prim-ajutor, cu brațele trecute pe după gâtul lor. I-am văzut pe toți trei cum intrau împleticindu-se, cu figurile trase ca „Băutorul de absint” al lui Picasso. Fața lui Blinker avea convulsii puternice, cu venele pulsându-i ca un ceas elvețian. Dorea să vorbească. Am încercat să-l ascult, dar vorbea atât de repede, încât nu l-am înțeles. Tot mai bolborosea, tot mai tremura, când un tanc - nu era nicio ambulanță disponibilă - l-a dus la spitalul bazei.

•

Shiloh Davidson III, promoția '44 de la Williams, un candidat serios la locul pe care familia sa îl ocupa la bursă, s-a strecurat pe Căpățâna de zahăr, într-o patrulare de unul singur, pe la apusul soarelui. Tocmai trecuse de liniile noastre de sârmă ghimpată când explozia unui obuz i-a scos intestinele afară. Aruncat îndărăt, s-a agățat în sârma improvizată. Singura lumină naturală venea de la o rază palidă de lună dar japonezii luminau toată noaptea această parte a dealului cu rachete verzui. Nu era posibil ca vreunul dintre noi să ajungă la Shiloh, așa că a stat atârnat acolo, strigându-și mama, până aproape de patru jumătate dimineața, când a murit. După război, am vizitat-o pe mama lui. Auzise, la o emisiune de radio a lui Gabriel Heatter, că Regimentul 29 luase cu asalt Căpățâna de zahăr. Și-a petrecut noaptea în genunchi, rugându-se pentru fiul ei. Mi-a spus: „Dumnezeu nu mi-a îndeplinit rugămintele”. I-am răspuns: „Nici mie nu mi le-a îndeplinit niciodată”.

•

Barney, care suferea de hipertiroidă, hipertensiune și avea tenul ca vânăta - îmi imaginam că va fi prima noastră pierdere - a fost unul dintre supraviețuitorii secției; lucrul este cu atât mai remarcabil cu cât, după ce eu am fost evacuat pe o targă - am aflat ulterior - agățat de un tanc, el a luat prin surprindere un cuib de japonezi, trăgând rafale cu un pistol automat și cântând:

Cafeniu m-am născut, cafeniu am crescut

Și când am să mor, am să fiu un mort cafeniu.

Când bătălia a luat sfârșit și insula a fost declarată cucerită, Barney s-a dus cu o mașină de ocazie până la cimitirul de lângă Naha unde erau îngropați camarazii noștri. Purta haine de luptă, singurele pe care le avea. Un soldat din poliția militară. L-a întors îndărăt, spunându-i că nu are uniformă regulamentară.

•

De mai multe ori, Căpățâna de zahăr și cele două înălțimi care o sprijineau, Jumătatea de lună și Potcoava, au fost atacate de cele două regimente surori, 22 și 4 infanterie marină. Dar, timp de o săptămână, greul luptelor l-a dus Regimentul 29. Într-un atac asupra Jumătății de lună am pierdut 400 de oameni. Ziarul *Time* scria despre o noapte tipică de lupte: „Au fost 50 de infanteriști de marină în vârful Căpățânii de zahăr. Li s-a ordonat să mențină, cu orice preț, poziția toată noaptea. În zori, 46 dintre ei fuseseră omorâți sau răniți. Și când nu mai rămăseseră decât patru, ghemuiți în tranșee, japonezii au tras un proiectil cu fosfor, ucigând trei dintre ei. Ultimul supraviețuitor s-a târât spre postul de prim-ajutor într-un alt atac al batalionului, toți cei trei comandanți de companie au fost omorâți. Acum când Germania capitulase, Okinawa devenise, cum spunea ziarul *Time*, „vâltoarea războiului”.

Infanteria nu putea să avanseze. S-au încercat toate armele: tancuri, tunuri grele, rachete, napalm, perdele de fum, artilerie navală, aviație. Niciuna nu a dat rezultate. Ba dimpotrivă, pe înălțimi japonezii se întăreau tot mai mult. Artileria lor părea că nu face niciodată pauză și în fiecare noapte Ushijima trimitea trupe proaspete pe partea lui de deal. Ne năpusteam încontinuu peste ei, mișcându-ne ca somnambulii, din ce în ce mai apăsați de Căpățâna de zahăr. Și pe când ne târam înainte, prefăcându-ne morți ori de câte ori exploda pe deasupra o rachetă luminoasă, simțeam vâlurile de întuneric ridicându-se în urma noastră. Într-o astfel de situație, un om nu prea poate să fie stăpân pe propria-i soartă. Face ce are de făcut, reacționând la impulsurile interioare. Curajul fizic, care mie îmi lipsea, mă fascina. Voiam să știu cum funcționează. Unul dintre eroii acelor lupte era un om pe care îl cunoșteam, maiorul Henry A. Courtney jr., un bărbat blond și chipeș cu înfățișarea unei stele de cinema. Însă nimeni nu semăna mai puțin cu John Wayne ca el. Avea ceva ușor feminin, un fel ales de a se comporta, aproape afectat. Totuși, a adunat ce-a mai rămas din batalionul lui la poalele Căpățânei de zahăr, alegându-și voluntari pentru

„propriul nostru banzai” și i-a condus apoi sus, pe pantă, prin noapte, printre schije și gloanțele venite de pe Potcoavă și Jumătatea de lună și grenadele aruncate de pe panta din fața Căpățânei de zahăr. Ajungând în vârf, i-a auzit pe japonezi, de cealaltă parte, cum se pregăteau pentru un contraatac. A decis să-i atace el primul, conducând personal asaltul și aruncând grenade de mână. Ultimele sale cuvinte au fost: „Înainte! Acolo jos sunt o puzderie”. A fost distins post-mortem cu Medalia de onoare a Congresului. După război, am luat legătura cu văduva lui din Oklahoma. Pe lângă durerea pe care o împărtășeam, tot mai încercam să înțeleg ce l-a determinat să facă ce-a făcut. Mă gândeam că poate știe ea. Nu știa. Era la fel de nelămurită ca și mine.

Partea ciudată, sau ciudată pentru cei care nu au trăit pe meleagurile stranii ale câmpului de luptă, este că n-am avut niciodată o imagine clară a Căpățânei de zahăr. Am fost pe coasta din spate, pe creastă și, în cele din urmă, pe panta din față, dar peste tot, întotdeauna, era praf de coral, fum de exploziv perforant și norii grei ai exploziilor. Sunt sigur că toate erau foarte nesănătoase. În această fumăraie, încleștați într-o luptă atât de îndârjită, mă asemănam orbului care încearcă să identifice un elefant pipăindu-i picioarele. După război, am văzut o fotografie a colinei. Fusesse luată dintr-un anumit unghi și era neclară. Același lucru se poate spune și despre memoria mea, confuză din pricina lucrurilor pe care nu doream să mi le amintesc. Ca și în lunile care au urmat după moartea tatălui meu, am suferit și acolo o amnezie traumatică. Rămân doar câteva scăpărări de amintiri ireale: stăteam la poalele colinei, cu mâinile în șolduri, tremurând de o emoție absurdă și rânjind ca nebunul și - mai greu de înțeles - alergam în sus pe pantă, nu drept înainte, ci în diagonală, târând țeava unei mitraliere grele, agățată de brațul stâng, cu o bandă de cartușe care, de la închizător, se revărsa peste umărul meu drept. Numai țeava cântărea 41 de pfunzi. Nimeni nu fuge pe deal în sus cu o asemenea piesă incomodă. Și unde era afetul trepid? Nici nu știam de unde înșfăcasem țeava, sau încotro o purtam, sau la urma urmei ce căutam eu acolo.

Îmi amintesc, mai ales, cum alergam de colo până colo, veșnic în mișcare sub focul intens al inamicului, fugind de la un punct de comandă la altul, atent întotdeauna să găsesc cel mai apropiat adăpost. Eram de obicei sau cu Alan Meissner, șeful companiei Easy, sau cu Howard Mabie, comandantul companiei Dog, până în momentul când a fost ucis. Peste tot zăceau japonezi și infanteriști de-ai noștri morți. Compania lui Meissner a urcat colina cu 240 de oameni și s-a reîntors cu doi. Pe pante, bătălia se desfășura uneori corp la corp și câțiva infanteriști de marină, deși nu mă număram printre ei, foloseau pumnale Kabar, o armă mult mai practică pentru a-i scoate măruntaiele unui om decât o pușcă sau o baionetă. De la distanță mică, japonezii, de culoarea mustarului, arătau ca niște pachete ambalate neglijent în hârtie cafenie. Săltând pe picioarele lor crăcănate, bolboroseau și mormăiau. Ochii le erau împăienjeniți și privirea fixă, de parcă se aflau în transă. Bănuiesc că și noi arătam la fel. Dacă nu aș fi fost atât de lihnit de foame, sunt siguri că aș fi făcut în pantaloni. Li s-a întâmplat multora. Unul dintre ultimele ordine care se dădeau înainte de a porni la luptă era: „Aveți grijă să nu vă scăpați”, dar adesea nu era cu putință. În luptă reacționeam ca niște animale, sfâșiați între teamă - eu mai ales mă simțeam cuprins de spaimă - și o furie asasină împotriva evenimentelor. Un simțământ ciudat pe care mi-l amintesc clar era puternica legătură cu cei uciși, în special cu cei căzuți în ultimele ore. Cu atâta moarte în jurul nostru viața părea aproape indecentă. Uniformele unora dintre noi erau îmbibate cu sânge. Pământul mustea de sânge. Am ucis și eu.

În ziua de 17 mai, în amurg, ne pierdusem aproape tot curajul și eram gata să ne retragem de pe colină, deoarece rămăsesem fără muniții. În tot batalionul nu mai exista nicio grenadă. Compania Easy le folosea pe ultimele în două atacuri zadarnice. Dar iată că s-a întâmplat nu numai să rămânem pe loc dar să și câștigăm bătălia. În noaptea aceea, Ushijima a încercat să-și întărească efectivele pe versantul opus dar noi am lansat rachete luminoase tocmai când japonezii se pregăteau de contraatac; douăsprezece batalioane de artilerie din infanteria marină au deschis un foc atât de concentrat, încât Ushijima a trebuit să-și retragă forțele. Comandantul nostru de batalion l-a chemat pe Whaling la telefon și i-a spus: „Suntem în stare să facem față. O luăm mâine dimineată de la început”. Convingerea lui se baza în mare măsură pe vestea că alți infanteriști de marină capturaseră Potcoava, în timp ce al treilea batalion - al lui Baker, reîntors pe front cu efective proaspete - săpa tranșee pe Jumătate de lună. La 8:30 dimineată, vineri 18 mai, șase tancuri americane au încercat să înainteze spre colină dar n-au reușit. Toate au fost distruse de mine inamice. Au venit alte tancuri care au izbutit să treacă de terenul minat. La ora 10:00 a fost lansat un asalt combinat de tancuri și infanterie; jumătate din Compania Dog a lui Mabie a năvălit spre culme pe o parte a colinei, în timp ce a doua jumătate a pornit spre vârf pe cealaltă parte. Au reușit. Pe creastă s-a dat o luptă îndârjită cu grenade, aruncate de la distanță mică; japonezii au replicat și cu un baraj puternic de aruncătoare dar supraviețuitorii companiei Dog, sprijiniți de focul companiei Fox care se afla acum pe partea din față a Potcoavei, n-au cedat niciun pas. La căderea nopții, Regimentul 29 infanterie marină a pus stăpânire pe colină. O mai stăpânește încă și astăzi.

Citind că revista *Newsweek* numește „Lupta pentru Căpățâna de zahăr” „cea mai dificilă bătălie locală din timpul războiului”, n-am simțit niciun fior de mândrie. Tata mă prevenise că războiul este de o urâtenie de neînchipuit. Îi dădeam acum crezare. Bob Fowler, îndrăgitul comandant cu păr încăruntat al companiei F, a sângerat până a murit, după ce fusese lovit în splină. Ordonanța sa, care îl iubea nespun, înhăță o pușcă mitralieră și masacră fără cruțare un șir de soldați japonezi dezarmați care tocmai se predaseră. Soarta a 85 de infirmiere japoneze a fost și mai tragică. S-au retras îngrozite într-o peșteră. Infanteriștii de marină ajunși în gura peșterii au auzit vorbindu-se japoneza în interior. Nu și-au dat seama că sunt voci de femei, nici ei, nici interpretul lor care le-a cerut celor dinăuntru să iasă afară imediat.

Văzând că nu ies, au intrat cu aruncătoare de flăcări și le-au ucis pe toate. Până în ziua de astăzi sosesc japonezi să jelească în fața peșterii, numită acum, a „Fecioarelor”.

Astfel, sentimentele pe care le aveam față de Căpățâna de zahăr erau amestecate. Privind în urmă, îmi dau seama că undeva, pe coastele acestei coline, unde am înfruntat reversul întunecat al bătăliei, mi s-a stins pasiunea pe care o nutream față de infanteria marină. Coarda de argint s-a desfăcut, cupa de aur s-a sfărâmat, ulciorul s-a spart la fântână, robinetul de la cisternă s-a rupt. Jumătate din răul de pe lume, gândeam eu, se face în numele onoarei. *Nicht die Kinder bloss speist man mit Märchen ab.*^[41] Am început să remarc notele stridente din „Imnul infanteriei marine” - care în definitiv era doar o melodie dintr-o operetă obscură a lui Offenbach - și zaharisitele apeluri la patriotism care se afla în spatele măcelului în masă de pe insule. Am văzut, dincolo de îngâmfarea infanteriei marine, cum era exploatat fără milă devotamentul pe care îl făgăduisem cu sinceritate după Pearl Harbor, în centrul acela de recrutare din Springfield. Pe Căpățâna de zahăr, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat seama că ceva din mine, care suferea de mult, a murit. Deși am continuat să-mi fac meseria, acționând ca un pușcaș plătit, eram conștient că toată trăncăneala despre drapele și vitejie sfârșește în cele din urmă în mizerie. Goethe a spus: „Nu există niciun om mai periculos decât un idealist dezamăgit” dar ca să-ți pierzi iluziile trebuie mai întâi să le ai. Spre rușinea mea, am făcut parte dintre luptătorii care fuseseră vrăjiți. Visul meu despre război a fost colorat dar pueril. Fusesse atât de efemer, atât de eteric, atât de ireal, încât merita să fie destrămat. Mai târziu, când timpul mi-a șters amărăciunea, am ajuns să înțeleg.

•

În următoarele două zile a plouat torențial și vremea a fost, în două rânduri, atât de urâtă, încât lupta a încetat pur și simplu. Totuși, Regimentul 4 a curățat de dușmani Jumătatea de lună și Potcoava, apoi a înaintat spre Naha, sau, mai bine zis, către ruinele care mai rămăseseră din oraș. Artileria inamică a continuat să ne bombardeze intens. Fusesse adusă o nouă piesă, un aruncător mare de opt țoli, ale cărui proiectile „țipau” la lansare, dar se apropiau tăcute de țintă. Erau poreclite „urlătoare” sau „saci de mare zburători” căci, dacă se întâmpla să privești unde trebuia, le puteai realmente vedea cum veneau rostogolindu-se spre tine. Erau lansate dintr-un jgheab simplu în formă de V. Încărcătura de propulsare era detonată lovindu-se în ea cu un mai. Ni s-a spus că nu erau deloc precise și că unicul lor scop era să ne demoralizeze. În cazul meu, au avut un succes fantastic. De câte ori le auzeam vâjâitul, mă și trânteam la pământ. Cei mai mulți nu le băgau în seamă afirmând, cum sunt sigur că au spus soldații în toate bătăliile, încă de când cădeau săgețile la Azincourt: „Nu te lovește dacă nu-ți este sortită ție, iar dacă îți este, degeaba te ferești”.

Străpungând Linia Machinato, noi consideram că am învins. Japonezii, ca de obicei, refuzau să se dea bătăuți. La șase zile după ce am cucerit Căpățâna de zahăr, Ushijima a lansat un atac îndrăzneț asupra aerodromurilor Yontan și Kadena, cu trupe parasutate. Ambele părți au suferit pierderi. Au fost distruse la sol câteva avioane; două rezervoare americane, care conțineau 70 000 galoane de benzină, au fost incendiate. Cel de-al șaptelea mare asalt *kikusui*, lansat de kamikaze, a devastat flota aliată și bazele ei de pe coastă. Dar Regimentul 4 infanterie marină trecuse deja apele râului Asato Kava și intrase în Naha. Peste tot se vedeau cadavrele localnicilor civili - în magazine, în șanturi sau atârând pe pervazurile ferestrelor. Naha, cândva un oraș cu 65 000 de locuitori, era înțesat de aruncătoare și mitraliere japoneze. În Tomari, suburbia orașului, pozițiile inamicului au fost distruse prin incendiere cu fosfor alb și la 30 mai Regimentele 22 și 29 infanterie marină, refăcute, au traversat zona Shichina spre estuarul Kokuba, izolând capitala insulei. Trei zile mai târziu, sâmbătă 2 iunie, am fost ușor rănit de schijele unui proiectil de artilerie. Îmi amintesc că l-am întrebat pe un sanitar: „Crezi că am să primesc o inimă de purpură?” A dat din cap iar eu m-am gândit la tata. *Eram* la egalitate.

Aveam deci o rană „de un milion de dolari”, visul fiecărui infanterist. Am fost evacuat la un spital de campanie, unde doar bubuitul îndepărtat al artileriei îți mai amintea de război. Mi se dădea hrană caldă pe farfurii curate, ba ascultam chiar transmisiile înregistrate ale programelor de radio din țară. În duminica aceea i-am auzit pe Jack Benny, Charlie McCarthy și Great Gildersleeve. Apoi am aflat că generalul Shepherd, decis să evite repetarea celor întâmplate în Garapan și Manila, ordonase să se ocolească orașul și inamicul să fie învâluit, debarcând trupe în peninsula Oroku, în spatele liniilor japoneze. Așa că am abandonat patul meu de spital și m-am dus fără învoire să mă alătur celor care mai rămăseseră din „fundurile jerpelute” și să iau parte la debarcare. Totul a ieșit O.K. Au fost câteva momente periculoase lângă un dig dar apoi japonezii, care ne țineau pe loc cu focul mitralierelor Nambu, atacați din flancul drept, au fost scoși din poziții. Am reușit să formăm un cap de pod, pe care l-am lărgit rapid în cursul acelei zile de luni. Spre sfârșitul după-amiezii, rușinat de exemplul celorlalți, am abandonat și eu pentru un timp prudența și am rămas în picioare când am auzit vâjâitul aerian al unui „sac de mare”. Proiectilul a aterizat destul de aproape ca să mă trântescă la pământ și să-mi reînvie astfel respectul pe care îl purtam acelui aruncător de calibru greu. După cum se va vedea, aceasta mi-a salvat viața.

A doua zi dimineață, câțiva dintre noi stăteam în curticica unui cavou, când am auzit țipătul cunoscut al aruncătorului. Eram pe panta opusă inamicului. Riscul ca un proiectil să treacă peste vârful dealului și să aterizeze lângă noi era, după calculele noastre, unu la o mie, și acum eram siguri că niponii nu aveau cum să le dirijeze zborul. Am intrat târându-mă pe ușa cavoului. De fapt nu mă găseam la loc sigur dar tot eram mai protejat decât Izzy Levy și Rip Thorpe care își încălzeau afară hrana pentru micul dejun.

Proiectilul de 8 țoli a câștigat cu unu la o mie și a căzut exact în centrul incintei. Corpul lui Rip a primit din plin explozia. S-a dezintegrat și am fost împrorcat de carnea, sângele, creierii și intestinele lui. Izzy orbise. Tot așa și eu; temporar, deși n-am știut acest lucru decât mult mai târziu. Capul îmi vâjâia îngrozitor, fapt ciudat căci surzisem, ambele timpane fiindu-mi plesnite. În spate și în partea stângă îmi pătrunseseră bucăți de schije și de oase de-ale lui Rip. Și creierul îmi fusese atins. Se vede că m-am ridicat, am ieșit clătînându-mă din incinta cavoului și am leșinat. Timp de patru ore am fost lăsat pe loc, fiind considerat mort. Apoi unul dintre sanitarii noștri, Doc Logan, a constatat că nu am pierit de-a binelea. Mi-a făcut două injecții cu morfină și am fost transportat pe un L.S.T.^[42] de lângă coastă, care servea drept punct de evacuare pentru morți și răniți. Toate acele nave-spital, albe și frumoase, numite *Consolare*, *Alinare* și *Confort*, plecaseră. Erau prea mulți răniți și nu o mai scoteau la capăt cu transportul morților și al răniților. Așa că am fost trimis la Saipan pe un A.P.A.^[43] Adio, Okinawa și n-am cuvinte!

Cazurile cele mai grave, printre care mă numărăm și eu, au fost trimise cu o navă în Saipan și apoi cu avionul, după mai multe etape, la spitalul din parcul Balboa, la San Diego. Am fost pus și luat de pe masa de operație, începând cu Hawaii și continuând tot așa până pe la mijlocul toamnei, când medicii au hotărât că o parte din schije se înfipseseră prea aproape de inimă ca să fie extrase. Nu exista niciun pericol. Puteau să le lase acolo. Îmi amintesc că mă întrebam, într-o noapte agitată, dacă vechea zicătoare că oamenii mor cu precădere la revărsatul zorilor era adevărată. Pentru mine partea cea mai rea a zilei începea când doctorii mă înțepeau cu un instrument ascuțit și mă scormoneau în căutarea fragmentelor de schije. Îmi dădeau să mușc dintr-o bucată de lemn în timp ce tatonau cu instrumentele lor lungi din oțel. Cred că am țipat numai de două ori.

Dar aceasta a fost singura parte neplăcută. La spitalul naval de pe colinele Aiea din Honolulu mi-am făcut chiar un prieten, un subofițer, pe nume Claude Thornhill. În viața civilă fusese șeful unei orchestre de muzică ușoară care cântase la ultimul meu bal studentesc. Mă aflu încă în spitalul din Honolulu când am auzit pentru prima dată vocea noului președinte și am aflat că Okinawa a fost cucerită cu prețul vieții a 207 283 de americani. La San Francisco mi s-au citit știrile despre lansarea primei bombe atomice asupra Hiroshimei, iar la San Diego, tocmai ațipisem când am fost trezit de clopotele bisericilor care băteau în tot orașul. O infirmieră voinică, scrobită și îmbrăcată toată în alb a dat buzna în cameră. Am întrebat-o ce se întâmplase. „S-a terminat războiul! Japonezii au capitulat!”, strigă ea. I-am mulțumit. Cu adevărat. Îi eram foarte recunoscător dar n-am mai spus de ce și pentru ce.

•

Acum, reîntors în Okinawa, am impresia că văd slujind un preot gol pușcă. Totul este atât ele absurd, încât nici nu poți fi indignat. Amintiri triste îți înăbușă pofta de a râde, așa că rămâi pur și simplu buimăcit și neputincios, incapabil să reacționezi, ba chiar să te miști. Din fericire, doi prieteni din infanteria marină ai unor prieteni de-ai mei, locotenent-colonelul Jan Abel și sergentul său, Arnold Milton, sunt de față să mă asigure că nu mi-am pierdut mințile, că n-am nevoie de băutura tare după care am început să tânjesc. Bineînțeles, o pot avea fără întârziere. În Okinawa de azi poți căpăta pe loc de băut dacă dai bacșitul convenit. Totul pare a fi de vânzare aici, inclusiv femeile. Și astfel, cel mai mare câmp de bătălie de pe insule, mai prețios decât Gettysburg-ul - sau în orice caz mai scump plătit cu sânge american - pare la prima vedere acoperit cu terenuri pentru mașini uzate, curți cu vechituri, prăvălii cu aparatură muzicală stereofonică, săli cu jocuri mecanice și sucursalele lui MacDonald, Colonel Sanders, Shakey și Dairy Queen. Restaurantele drive-in, deschise toată noaptea, sunt foarte căutate. Există unul de unde se vede Plaja Albă 3, unde a debarcat Divizia 96, la 1 aprilie. Într-un motel Apollo poți închiria un pat să-ți petreci o oră împreună cu o fată pe care abia ai cunoscut-o și n-ai s-o mai vezi niciodată, cu care nu ai nimic în comun decât o hârtie de câțiva dolari. Locuitorii insulei Okinawa, care odinioară se mișcau încet și grațios printre frumoasele plantații de orez în terase, trec acum ca vârtejul prin intersecții în mașini Honda și Toyota, gonind pe autostrăzile cu patru benzi spre Naha iluminată feeric - Naha care a devenit o metropolă la fel de mare ca Indianapolis. Dacă mergi pe autostrada Express în două ore ajungi din Motobu în centrul insulei. Lângă un dig, în peninsulă, pe partea unde se află Ie Shima, sergentul Milton îmi spune: „Aceasta este șoseaua nr. 38. O știți probabil sub numele de autostrada nr. 1”. Cum aș putea să-i explic că eu n-o știu decât ca o potecă fără număr, lată de un iard?

Lângă țărnul din Motobu, scufundători scuba dispar sub apă și reapar triumfători la suprafață ținând în mâini scoici exotice. Americanii au construit două terenuri de golf, nenumărate terenuri de tenis și piste de atletism. Japonezii le folosesc foarte mult. Uneori joacă împotriva americanilor. Când câștigă, chiuie de bucurie. Americanii știu să piardă și își sporesc tot timpul experiența în acest domeniu. În afară, în mlaștini, tot mai găsești plantații de orez, dar cum orezul se vinde cu zece dolari o pungă albastră de plastic de 25 de pfunzi, terasele încântătoare de pe dealuri unde, pe vremuri, erau mii de parcele cu orez, au dispărut. Sunt mult mai rentabile plantațiile de trestie de zahăr și de ananas care necesită mai puține irigații. Cu toate că mai găsești multe din vechile morminte în formă de liră, noile mausolee au renunțat la această formă. Sunt, în schimb, mai mici și construite din blocuri de lavă ieftine. Un antreprenor construiește 300 de asemenea morminte în Motobu. Se zice că a luat foarte în serios sugestia, făcută în glumă, de a le numi *Peluză împădurită de la răsărit*.

Pe insulă trăiesc aproximativ 35 000 de americani, dintre care 10 000 fac parte din Divizia 3 de infanterie marină. Okinawa este considerat un loc bun pentru a-ți face serviciul militar. De când bombardierele B-52

nu se mai alimentează aici, în drum spre Vietnam, serviciul a devenit ușor. Și manevrele de desant sunt mai puțin dificile, odată cu înlocuirea vehiculelor amfibii DUKW cu cele de tip LBTP-7. Complexul de magazine militare al Statelor Unite din tabăra Butler, un mic oraș în sine, este mai impresionant decât oricare centru comercial pe care l-am văzut în S.U.A. Luptele cu tauri, luptele sumo și luptele între habu și mangustă sunt principalele distracții. Luptele cu tauri nu sunt sângeroase. Matadorul are la el o frânghie groasă. Trebuie să prindă taurul de coarne cu un laț și apoi să-l tragă, să-l determine sau să-l amăgească să iasă din arenă. Luptele sumo, subvenționate de oamenii de afaceri din localitate, au mare trecere printre militarii americani. Este o luptă mai mult psihologică decât fizică. Doi japonezi caraghioși, de câte 350 de pfunzi fiecare, se tot învârtesc unul împrejurul celuilalt, făcând câteva gesturi care, se spune, au o mare semnificație simbolică. Lupta propriu zisă, corp la corp, nu durează mai mult decât 30 de secunde și luptătorul, ca și taurul, pierde când este forțat să iasă din ring. Popularitatea luptei dintre habu și mangustă - habu este un șarpe veninos, foarte temut - este bizară, căci mangusta învinge întotdeauna. Dar și americanilor le place s-o privească.

Cu cât le place mai mult și cu cât își dau mai mult silința să se integreze în cultura locală, cu atât sunt mai puțin acceptați de insulari. Înainte de război, locuitorii din Okinawa erau doar niște supuși coloniali ai împăratului. Începând cu primăvara lui 1972, insula a devenit cea de a 47 prefectură (ken) a Japoniei, cu două Camere legislative și o vie activitate politică. Deși victoria Statelor Unite din 1945 a netezit calea spre această situație, politicienii și intelectualii din Okinawa sunt iritați de prezența americanilor în mijlocul lor. Când spun „Noi” se gândesc la ei înșiși și la japonezi, iar când spun „Ei” vorbesc despre americani. Din când în când pun la cale demonstrații ca să amintească lumii că „Ei” le trezesc ostilitate, deși își dau seama, ca oricine care se pricepe câtuși de puțin la aritmetică, că plecarea americanilor ar însemna un dezastru economic pentru insule, printre altele sfârșindu-se și cu cei 150 de milioane de dolari pe care Tokio îi plătește proprietarilor de pământ din Okinawa drept chirie pentru terenurile ocupate de forțele Statelor Unite. Când îmi aduc aminte de sacrificiile făcute pentru ca Okinawa să-și redobândească libertatea, ponegrirea mi se pare greu de îndurat. Dar apoi îmi amintesc cadavrul fetei de pe plajă; condescendența cu care ne purtam cu un băiețel din Okinawa pe care ni-l alesesem ca mascotă și îl tratam ca pe un animal domestic; casele pe care le-am făcut una cu pământul cu proiectilele tunurilor de 105 și 155 de milimetri; duritatea cu care am distrus un popor care nu ne făcuse niciodată vreun rău. Americanii de astăzi nu merită, poate, ponegririle demonstranților dar este adevărat că aici au murit în timpul luptelor peste 77 000 de civili și nimeni nu iese dintr-o asemenea înclăștare cu mâinile curate.

În noaptea aceea, la hotelul Hilton din Okinawa, îl visez pe sergent, pe bătrân și colina lor. Este un coșmar cumplit, cel mai rău de până acum. Mă așteptam la ironie, batjocură, dispreț și sarcasm din partea sergentului. În schimb, acesta este cuprins aproape de-o stare letargică. S-ar părea că nici nu-l vede pe bătrân. Are fața ofilită, albă ca de mort, mânjită cu sânge și ciuruită de răni mici, de parcă a căzut într-o tufă de mure. Ochii îi sunt ca ai unui om scos din minți. Arată atât de îngrozitor, atât de jalnic, încât trezindu-mă îmi amintesc de Dorian Gray. Mi-am făcut-o, cred, cu mâna mea. Am fost trădat sau eu am fost trădătorul și tânărul acesta delicat plătește prețul. *Mea culpa, mea maxima culpa*. Și pentru așa ceva nu poate exista uitare.

Dar nu pot să mă dau bătut. Deși am fost dezamăgit de infanteria marină, nu se uită cu ușurință lecțiile învățate acolo. Așa cum ar putea să-ți spună cel mai proaspăt recrut de pe insula Parris - în infanteria marină nu există cuvântul „imposibil”. Trebuie să mai existe și altceva în insula Okinawa decât cele văzute de mine. Și așa și este. A doua zi explorez ținuturile de dincolo de luminile neonului și de tot ce implică ele și constat că lipsa de gust de la suprafață este tot atât de puțin caracteristică pentru Okinawa de după război cum este Times Square pentru Manhattan. Colina 53, de pildă, cândva verigă exterioară în lanțul care se întindea de la o coastă la alta a Liniei Machinato, este acum, în parte parc de distracții și în parte grădină botanică. De pe vârful ei se oferă o priveliște superbă a modernului oraș Naha. Privind în direcția aceea, cu binoclul, ești bucuros să constăți că depresiunile produse de maree, unde am încercuit un număr uriaș de japonezi după ce am cucerit Căpățâna de zahăr, au fost umplute și acolo s-a construit o parte a centrului comercial al orașului. Suburbiile dau dovadă de mult bun gust; case de stuc, cu acoperișul plat de țigla, sunt ascunse în mijlocul unei vegetații luxuriante.

Cea mai plăcută surpriză este Shuri, punctul fortificat al Liniei Machinato, întrecut numai de cel al lui Ushijima de pe Căpățâna de zahăr. Turii japonezi par să prefere o vizită la Peștera Fecioarelor sau să coboare cele 168 de trepte de gresie care, la capătul din sud al insulei, duc spre ultimul post de comandă subteran al comandanților japonezi. Dar pentru mine Shuri este cu mult mai atrăgător și mai semnificativ. Comandantul de escadră Matthew C. Perry a ridicat prima dată steagul american pe castelul Shuri la 26 mai 1853. Regimentul 5 infanterie marină a reeditat fapta la 29 mai 1945. Din 1950 ruinele zidurilor, groase de 12 picioare - unele dintre ele au supraviețuit, arcuindu-se în sus cu o grație firească - înconjoară Universitatea din Ryukyu, Okinawa fiind cea mai mare insulă din arhipelagul Ryukyu. Pe colinele din dreapta și din stânga universității sunt presărate case modeste, cochete. Complexul universitar se află pe Akamaruso Dori, iar peste drum de el sunt leagăne, bare de gimnastică și cutii de nisip. La umbra unui copac, într-un colț, un vechi tanc japonez ruginește în pace. Niciun copil care se joacă în micul parc nu-i dă atenție și nu-i dau nici eu, după toate cele văzute.

Înainte de a părăsi insula, mă duc să salut anumite locuri, importante odinioară pentru mine. Se dovedește a fi o rețetă bună împotriva frustrării, căci cele mai multe dintre ele nu mai există. Plaja Verde

2, unde bocancii mei au atins pentru prima dată pământul Okinawei, se remarcă doar printr-un tanc petrolier argintiu și două pompe de combustibil. Peștera mea în care picura apă, din apropierea Liniei Machinato a dispărut și tot așa și câmpul. A rămas doar un sat, căruia i s-a dat numele Makiminato și nu recunoști, nimic care să-ți fie familiar. Digul din peninsula Oroku și cavoul unde am fost aproape de moarte au dispărut complet. În locul lor este o centrală electrică. Peninsula Motobu, acoperită și acum de jungla deasă, a suferit cele mai puține schimbări. Problema nu mai este aici absența mărturiilor trecutului ci, iarăși, trupul meu care îmbătrânește. Înălțimi pe care le escaladam fără efort, acum îmi par istovitoare. Totuși reușesc să ajung pe crestele Katsu și Yaetake. Îmi oferă o perspectivă excelentă asupra peninsulei dar prezența mea acolo atrage santinele care îmi pun întrebări. Am trecut din nou dincolo de limita permisă și am fost prins. Dar gardienii sunt mai mult curioși decât dojenitori și iată-mă stând la taifas cu un tehnician japonez vorbăreț, domnul Y. Fujumura. Mă informează că pe aceste culmi sunt amplasate instalațiile unităților militare de transmisiuni japoneze și americane pentru retransmiterea apelurilor telefonice la mare distanță, precum și pentru interceptarea emisiunilor de radio și a conversațiilor telefonice cele mai îndepărtate. Îmi dă amănunte. Nu înțeleg nimic. Ne despărțim - și, din nou la drum. Verificându-mi notele, constat că, după cunoștințele mele am trecut pe la toate bazele din Okinawa.

Greșesc. Am plecat din Statele Unite crezând că nu voi mai putea revedea Căpățâna de zahăr, căci fusese, nivelată cu buldozerul pentru a se construi un cartier de locuințe militare. Generalul Lemuel C. Shepherd jr., fostul comandant al infanteriei marine, acum pensionar, pe care l-am întâlnit în La Jolla, îmi spusese că a fost de curând pe acolo și m-a asigurat că nu mai exista colina. Îi rog pe Jon Abel și pe sergentul Milton să mă însoțească, totuși, la noul cartier. Trecem pe lângă un centru al tineretului, o cotim de pe strada McKinley pe strada Washington și ne oprim. Scot un strigăt.

Iat-o, la distanță de câteva case. Pentru prima dată o văd în întregime. Este colina din visurile mele.

Colina „Căpățâna de zahăr”.

Jon și sergentul, la fel de emoționați aproape ca și mine, scot niște hărți vechi, care îmi dau dreptate, dar nu am nevoie de nicio confirmare. În mod instinctiv mă uit împrejur, căutând adăposturi și poziții de tragere. Pentru un străin care observă toate hârtoapele și ridicăturile ce-i brăzdează pantele, Căpățâna de zahăr poate părea o simplă înălțime pe care cu mult timp în urmă s-a întâmplat ceva ieșit din comun. Aceasta este și părerea gospodinelor care locuiesc pe stradă. Am sunat la ușă și le-am întrebat. Fac ochii mari când le spunem că sunt într-adevăr îndreptățite să creadă că șanțurile și ridicăturile au fost odinioară găuri de obuze și tranșee. Acum totul este acoperit de o mantie verde. Mi-l amintesc pe Carl Sandburg: „Sunt iarbă... lasă-mă să cresc”.

Mă urc sus - nu mai găfâi de data aceasta - și în vârf găsesc două bucăți de lemn încrucișate, un semn al paznicului, indicând o bancă de mai jos. Respir adânc, dându-mi brusc seama că ultima dată când am fost aici, oricine ar fi stat unde stau eu acum, se putea aștepta să supraviețuiască doar câteva secunde. Astăzi ai nevoie de câteva minute ca să urci colina. În 1945 a durat zece zile și a costat viețile a 7 547 de infanteriști de marină. Ignorând semnul, mă orientez făcând apel la memorie. Spre nord-est se află Shuri și universitatea de acolo. Spre sud-est, Jumătatea de lună, acum tot cartier de locuințe ale ofițerilor. Spre sud-sud-vest se vede un capăt al Potcoavei, un loc viran. Spre sud-vest, hotelul Grand Castle din Naha, cândva un platou de ruine negre. Și sub picioarele mele, unde noroiul a fost amestecat din belșug cu sânge omenesc, acum crește mantaua liniștitoare a ierbii.

Și atunci, într-una dintre acele străfulgerări cutremurătoare care revelează omului adevăratele lui motive într-o viziune electrizantă, am înțeles, în sfârșit, de ce am sărit din patul meu de spital în duminica aceea, în urmă cu 35 de ani și, încălcând ordinul, m-am întors pe front la o moarte aproape sigură.

Fusese un act de iubire. Oamenii aceia de pe front erau familia mea, căminul meu. Îmi erau mai aproape decât pot spune, mai aproape decât mi-a fost sau îmi va fi vreodată un prieten. Nu mă trădaseră niciodată și nu se cădea să-i trădez nici eu. Trebuia să fiu alături de ei și nu să-i las să moară iar eu să trăiesc, știind că poate i-aș fi putut salva. Orice om în toiul luptei, care nu are un camarad gata să moară pentru el și pentru care și el și-ar da viața, nu poate fi considerat om. Nu-i decât un condamnat.

Și așa cum stau pe creastă, îmi amintesc un pasaj din Scott Fitzgerald: „Primul război mondial - a scris el - a fost ultima luptă de iubire”. Oamenii, spune el, „din generația de astăzi nu sunt în stare de așa ceva”. Dar Fitzgerald a murit chiar cu un an înainte de Pearl Harbor. Dacă ar fi trăit, și-ar fi văzut concetățenii uniți printr-o iubire mai mare decât cea pe care o cunoscuse el. De fapt, iubirea nu era decât o parte dintr-un tot. Printre altele, trebuia să fim și căliți. Pentru a lupta în cel de-al doilea război mondial, trebuia să fii fost oțelit în focul luptei pentru existență din timpul crizei economice din anii '30. În 1940 se respingeau la înrolare doi din cinci candidați și majoritatea erau victime ale subnutriției. Și mai trebuia să știi că, spre deosebire de generația războiului din Vietnam, întreaga ta generație era alături de tine; nu se trăgeau sfori pentru nimeni. Cei patru frați Roosevelt erau în uniformă și atât fiii lui Harry Hopkins, cel mai apropiat consilier al lui F. D. Roosevelt, cât și cei ai lui Leverett Saltonstall, unul dintre republicanii cei mai influenți din Senat, s-au înrolat în infanteria marină și au fost uciși în luptă. Devotamentul tău era mai presus de orice - o legătură țesută din multe ițe. Trebuia să-ți amintești povestirile tatălui tău despre Argonne, rugăciunile, Ziua comemorării celor căzuți în războiul civil, cercetășia și cuvintele pe care

Barbara Frietchie le-a spus lui Stonewall Jackson^[44]. Trebuia să-l fi auzit și pe Lionel Barrymore în rolul lui Scrooge și să-l fi urmărit pe Gary Cooper în rolul sergentului York. Și să fi văzut cum mama ta cumpăra pâine veche și tăia cearșafurile în lungime și le cosea din nou pentru ca părțile roase să fie distribuite egal, și cum tatăl a vândut automobilul familiei, lipsindu-se de lucruri care astăzi ar fi considerate indispensabile, ca tu să poți urma universitatea.

Era nevoie și de naționalism, convingerea absolută că Statele Unite trezeau invidia. Aveai respect și față de tine însuși. Presupuneai că dacă vei ieși teafăr din greaua încercare vei îmbătrâni în demnitate, vei fi respectat și iubit de copiii tăi. Răutatea era atribuită defectelor din caracterul unor indivizi, nu lipsurilor unei societăți. Oamenii s-ar fi considerat umiliți să accepte ajutorul de șomaj, dacă ar fi existat. Și s-ar fi rușinat să interneze o mătușă senilă într-o clinică psihiatrică de stat. Ar fi ținut-o într-o cameră ferită, considerând-o mai departe drept un membru al familiei.

Datoriile erau nedemne. Curajul era o virtute. Mama era iubită și tatăl ascultat. Căsătoria era ceva sacru. Divorțul o rușine. A fi însărcinată însemna exmatricularea din școală sau pierderea slujbei. Băiatul răspunzător de această crimă trebuia să ia fata în căsătorie. Perechile necăsătorite nu locuiau împreună, iar pentru a lua fata de soție era nevoie ca tatăl ei să fie de acord. Te așteptai ca bărbații bine crescuți să se ridice întotdeauna în picioare și să-și scoată pălăriile dacă intra vreo femeie în cameră. Nici nu-ți trecea prin cap că unele dintre ele puteau să se simtă jignite dacă erau numite „doamne”. Relația dintre sexe trebuia să fie bine delimitată și, deci, nimeni nu se îndoaia că era de datoria băieților să traverseze mările și să lupte, în timp ce fetele le scriau de acasă scrisori vesele, fete despre care știai că sunt neprihănite, și care îți explicau, că anumite lucruri se fac după căsătorie. Toate acestea și certitudinea că victoria în război le va asigura perpetuarea te mânau la luptă, îți susțineau moralul în timpul bătăliei, te mângâiau dacă erai rănit, iar dacă se întâmpla să mori, erau o justificare a morții tale pentru toți cei care te iubeau așa cum i-ai iubit și tu.

Regulile urmau să se schimbe mai târziu. Dar atunci noi nu știam acest lucru. Nu-l știam.

•

Ultimul vis legat de război l-am avut în hotelul Ambassador din Hong Kong, într-o cameră de unde se vedea intersecția străzilor Nathan și Middle. Visul a început cu o ceață roșiatică, ca un film proiectat de un aparat dereglat, atât doar că nu aveam nici cea mai vagă idee de ce avea să urmeze. Claritatea imaginilor a revenit treptat. Primo: visul s-a desfășurat pentru prima dată în plină lumină a zilei. Secundo: colina. Nu mai plana niciun mister asupra ei. Era Căpățâna de zahăr până în cele mai mici detalii. Bătrânul a apărut din dreapta și a început urcușul său anevoios. Din stânga nu mai urca nimeni sa-l întâmpine dar el nu a știut acest lucru până când, răsuflând din greu, a ajuns în vârf și a privit pe panta opusă. N-a văzut nimic, n-a auzit nimic. Nu era nimic de văzut sau de auzit. A așteptat, mișcându-se încet de ici colo, cu răbdarea blândă a omului în vârstă. A trecut un nor, întunecând dealul. Apoi bătrânul a priceput ce s-a întâmplat. Jăratecul nu avea să mai licărească niciodată în cenușa memoriei sale. Sergentul lui nu va mai reveni. Orbit de lacrimi, bătrânul se întoarse ca să plece.

• Nota autorului

Această carte cuprinde, în cea mai mare parte, memoriile unui infanterist de marină și nu este o istorie bine cumpănită a războiului cu Japonia. Cei care doresc relatări despre luptele navale din timpul conflictului trebuie să se adreseze altor surse. Descrierile campaniilor lui Douglas MacArthur, de pildă, pot fi găsite în *American Caesar*, biografia generalului scrisă de mine.

Iată primul lucru pe care voiam să-l spun. Trebuie să adaug că amintirile mele nu sunt cronologice. Orice încercare de a organiza haosul aducerilor aminte personale, cu intenția de a atârni și menține interesul cititorului, impune în mod inevitabil o deformare. Poate fi la fel de mare ca proiecția lui Mercator^[45] - „Jurnal din anul ciumei” de Daniel Defoe, de pildă, o istorisire captivantă a unei calamități care s-a petrecut pe vremea când scriitorul avea cinci ani - sau ușoară, cum ne previne H. L. Mencken, explicând că autobiografia lui tinde să devină povestire și nu este întotdeauna precisă ca o fotografie, cartea conținând fără îndoială câteva exagerări, deși în cea mai mare măsură respectă adevărul.

Tot așa și aici. După 35 de ani, oricine care a fost rănit la cap (certificatul meu medical de demobilizare notează, printre altele, că am suferit o leziune traumatică a creierului) nu poate fi absolut sigur de memoria sa. Dar tot ce am pus pe hârtie s-a întâmplat și, pe cât mă ajută memoria, s-a întâmplat întocmai cum am scris, doar că am schimbat unele nume pentru a nu comite indiscreții în legătură cu alte persoane și familiile lor. Am încercat să recreez și să clarific spiritul trecutului istoric. Ici și colo am folosit pronumele „noi” în sensul lui atotcuprinzător, ca în „noi am câștigat războiul”. Ca să fiu mai explicit; deși m-am înrolat în infanteria marină la scurt timp după Pearl Harbor, mi s-a ordonat să mă întorc la universitate, până când voi fi chemat. Astfel, deși am petrecut șapte luni în Guadalcanal, nu am ajuns decât după hegira^[46] japonezilor și n-am văzut acolo nicio luptă. Niciun infanterist nu a luptat pe toate insulele din Pacific și nici chiar pe prea multe dintre ele. Desfășurarea trupelor, cifra pierderilor și maladiile tropicale făceau acest lucru imposibil. Singura bătălie în care am fost implicat direct a avut loc în Okinawa, unde am luptat mai bine de două luni, timp în care am fost rănit de două ori, scos de pe linia frontului o dată și în cele din urmă dus de pe insulă și evacuat în Saipan. Din acest filon de experiență am extras secvențe pe care le-am folosit în capitolele anterioare, introducând fiecare episod într-un punct unde părea să se potrivească. Mi-a venit foarte greu să scriu despre ele. Sentimentele pe care le port infanteriei marine sunt încă ambivalente, presărate cu tristețe și amărăciune, deși persistă încă vraja de la început. Dar prin exploatarea acestui vechi și dur minereu, alterând ordinea trăirilor personale, cred că am reușit să fac o prezentare a succesiunii evenimentelor dintr-un război care este încă neclar celor mai mulți americani.

Aceasta a fost deci viața pe care am cunoscut-o acolo unde mă căuta moartea și unde am fost transformat dintr-un tânăr îndrăzneț într-un om hăituit care, timp de 30 de ani, a reprimat ceea ce nu putea suporta să-și amintească.

Sfârșit

virtual-project.eu



- [{1}](#) Sac cilindric soldășesc pentru purtat efectele.
- [{2}](#) Devil Dogs - jargon militar din infanteria marină.
- [{3}](#) Young Men's Christian Association (Asociația Tinerilor Creștini).
- [{4}](#) Născut (fr.).
- [{5}](#) Bonă.
- [{6}](#) Dram - 0,0648 gr.
- [{7}](#) Commander in Chief, Pacific - comandant suprem în Pacific.
- [{8}](#) Prisoner of War = prizonier de război.
- [{9}](#) Crucea „Meritul militar”.
- [{10}](#) Steaua de argint.
- [{11}](#) Inima de purpură.
- [{12}](#) Flotor lateral pentru menținerea echilibrului.
- [{13}](#) Patrol Torpedo - vedetă torpilor de patrulare.
- [{14}](#) Reserve Officers Training Corps - corp de pregătire a ofițerilor de rezervă.
- [{15}](#) Sir Samuel James Browne (1824-1901) - ofițer britanic, inventatorul unui centiron.
- [{16}](#) Kirsten Flagstad (1892-1962) - soprană norvegiană, renumită pentru interpretarea rolurilor wagneriene.
- [{17}](#) Alabama.
- [{18}](#) Massachusetts Institute of Technology.
- [{19}](#) Fifth - unitate de măsură pentru lichide (1/5 dintr-un galon).
- [{20}](#) Florile răului (1857).
- [{21}](#) God Save the King - imnul național britanic.
- [{22}](#) Joc cu mingi și rachete, asemănător tenisului.
- [{23}](#) Armata republicană irlandeză.
- [{24}](#) D - Ziua atacului plus 60 de zile.
- [{25}](#) United Service Organisation.
- [{26}](#) Howling Mad - nebunul care urlă.
- [{27}](#) Amelia Earhart (1898-1937) - aviatoare americană, prima femeie care a traversat Oceanul Atlantic.
- [{28}](#) Sugar Loaf Hill - Căpățâna de zahăr.
- [{29}](#) Killer = ucigaș.
- [{30}](#) Massachusetts Institute of Technology.
- [{31}](#) Alfred North Whitehead (1861-1947) - matematician și filosof englez.
- [{32}](#) Stalemate - impas.
- [{33}](#) Golconda - localitate din India, celebră pentru diamantele sale.
- [{34}](#) Cita - leopard de India.
- [{35}](#) Plutire deasupra apei cu ochelari și tub de alimentare cu aer pentru a putea urmări viețuitoarele din apă.
- [{36}](#) Veteran of Foreign Wars.
- [{37}](#) Sărbătoare oficială în amintirea primilor coloniști din Massachusetts.
- [{38}](#) Paul Gustave Doré (1833-1883) - pictor, desenator și litograf francez.

{39} Referire la poezia Hades Amoris de Ernest Dowson (1867-1900).

{40} Machism - exagerarea spiritului bărbătesc.

{41} Nu numai copiii sunt hrăniți cu povești (germ.).

{42} Navă-tanc de desant.

{43} A.P.A. = transportor de desant pentru trupele din primul eșalon.

{44} Thomas Jonathan Jackson (1824-1863) - general american din Armata Confederată, supranumit Stonewall (Zid de piatră) în urma bătăliei de la Bull Run.

{45} Mercator = Gerhad Kremer zis Mercator, matematician cartograf de origine olandeză care a aplicat, în 1569, proiecția cilindrică normală a globului pământesc la întocmirea hărților. Ea întrunește toate calitățile necesare întocmirii hărților pentru navigație, maritimă și aeriană.

{46} Hegira = fugă în l. arabă.

Table of Contents

- [Sânge care nu s-a șters niciodată](#)
- [Fantoma jelită de vânt](#)
- [De la Argonne la Pearl Harbor](#)
- [Arizona, nu te-am uitat!](#)
- [Teribilele rămășițe ale ultimei garnizoane istovite](#)
- [Limita întunericului](#)
- [Infanteristii de marină eu fundul jerpelit](#)
- [Canalul](#)
- [Les braves gens](#)
- [Trăim foarte intens](#)
- [Am să mă așez să sângerez un timp...](#)
- [... Apoi am să mă ridic și am să lupt din nou alături de voi](#)
- [Nota autorului](#)

